פרשת **שופטים** תשפ"ג לפ"ק | גליון תתתקי"א שנה כ"ו

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

גני גרק יצ"ו

היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו

מלא התפעלות והשתוממות הסתובב הכפרי בעיירה הגדולה, על סקרנותו היה בולט שהוא אינו מן הסביבה ושזה פעם הראשונה שהוא פוסע לו במרכז השוק המרכזי ההומה אנשים, בקושי פילם לו נתיב בין עגלות עמוסות מלאות בסחורה, ומשפשף עיניו בתימהון מול בנינים רבי הקומות.

ולפתע קול זעקה פילחה את חלל השוק, קול תרועה הולך וחזק מאוד, ויחרד כל העם אשר במחנה, ובין רגע נהפך כל השוק כמרקחה, אנשים נשים וטף אצו רצו בבהלה ילדים דוחפין את הזקנים, כי האות ניתנה ששריפה פרצה בעיירה וכולם כאחד רצו לשאוב מים כדי להציל את הרחובות הסמוכות שלא יודבקו מהלהבות המאיימות לשרוף את כל הבא לידו,

אמנם הכפרי הלז אשר לא ידע פשר הזעקה, נעמד בתוך השוק והתחיל להפליא בלבו את קול החזק היוצא ממגדל העיר, ומרגע לרגע עלתה התפעמותו כשראה שהקול מתחזק והולך, עד שא' מבני העיר זעק לעברו "שוטה, האינך מבין שאנחנו בסכנה עצומה?, חיש הבא מים להציל את העיר מן הדליקה.

והנמשל מובן מאליו, בהתקרב ובא יום הדין אשר כל באי עולם יעברו לפניו כבני מרון, ומלך במשפט יעמיד ארץ, ואחד מהסגולות לעורר עצמינו לתשובה, וכן בו בזמן להמתיק הגזר דין, הוא ע"י תקיעת שופר, וכפי שרמז הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) ברמז מצות תקיעת שופר, כלומר עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדומתכם, על כן בוודאי החכם שעיניו בראשו יודע את אשר לפניו, ובהשמע קול שופר לבו נתעורר בחרדה גדולה לתשובה ולמעשים טובים, כי מבין ומאזין לקול התקיעה הזועק וצועק שובו בנים, הקיצו משינתכם כי אנו זקוקים לרחמי שמים מרובים !!!!

והימים ימי חודש אלול שבהם תוקעין ומריעין בשופר, והזמן גרמא כאשר עת הזמי"ר הגיע וקול השופר נשמע בתוכינו, אשר מטרתו הוא לעורר את העם מתרדמתו לשמוע קול שופ"ר שפרו מעשיכם, לכן איש הירא ורך הלבב יקח מוסר לעצמו להתעורר ולעורר לבו לתשובה ושיפור המעשים, וידאג שלא קול נגינה וצפצוף יישמע לאזנו, אלא תכלית התקיעה שבא לעורר ישינים ולהקיץ נרדמים לקרוא אל ה' ולשוב אליו בלבב שלם.

הקב"ה יהא בעזרתינו, שנוכל להתעורר מתרדמתינו, בתשובה ותיקון לשפר מעשינו, ובספק של צדיקים גמורים יכתבינו, ונזכה במהרה לגאולתינו ופדות נפשינו, בשמחת עולם על ראשינו, וקול השופר הגדול ישמע בארצינו, בביאת משיח צדקינו, ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו, אביה"ר.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יא"א כו' ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
שבח"י רפב"ן ..... ו
פיתוחי קרת ..... ז
הזכים להורות ..... ח
פשיטא כהלכה ..... ט
הילולא דצדיקא ..... י
דבר בעתו ..... יא
פשוטו כמשמעו ..... יב
דברות קודש ..... יג

אגרת פרק ו'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

וועד קרן הבנין

תלמוד תורה יטב לב דרבינו יואל מסאטמאר

בהתייסדות כ"ק מרן רבינו הקוה"ט זיעוכי"א - בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קרית יואל - בני ברק

ברכות עד בלי די"י

מריחוק מקום וקירוב לב, נשגר בזה ברכת מזל טוב קדם מע"כ ידידינו היקר והחשוב לעילא מכל תושבחתא, האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד תדירא, נודע לעוז ולתפארה, ויהי דו"ד בכל דרכיו משכיל, עושה ומעשה למען הפרט והכלל, תומך נלהב לטובת מוסדותינו הקדושה, לבו ער וחם לכל דבר שבקדושה, טוב ומטיב לכל מבקש במידה מרובה וגדושה,

הרבני הנגיד הנכבד והמפואר, יפה פרי תואר,

מוה"ר יחזקאל דוד בערקאוויטש הי"ו

מראשי הנהלת מוסדותינו הק' בוויליאמסבורג יע"א

הוא הגבר אשר מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, יומם ולילה לא ישבות למען הרמת קרנינו, ותהי ידיו אמונה, בדעת ובתבונה, לעמוד לימין מוסדותינו במסירות נאמנה, ובמיוחד הוזיל זהב מכיסו להרחבת גבולי הקדושה, בהיכל ביהמ"ד "בית חיים יעקב" בבנין התלמוד תורה שע"י מוסדותינו הקדושה

לרגל שמחת אירוסי בתו החשובה והמהוללה שתחי' למזל טוב

עב"ג הבחור החשוב מו"מ בתורה וביראה, נודע לעוז ולתפארה

החתן כמר עזריאל גוטמאן הי"ו

בן ידידינו הרבני החשוב והנעלה, נודע לשם ולתהילה

מו"ה משה גוטמאן הי"ו

וצרופה ברכתינו המרובה, בכל לשון של הודאה וחיבה, שיזכה לרוות מיוצ"ח תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בכל ברכאן דנפישא.

החותמים בשיר וקול תודה

וועד קרן הבנין

שע"י תלמוד תורה יטב לב דרבינו יואל מסאטמאר

קרית יואל - בני ברק

רח' ישמח משה 22 בני ברק ◆ טל: 03-5700819 ◆ ת.ד. 84 ב"ב

לא תקח שוחד מהיצה"ר לקרר אותך מהתלהבות

שופטים ושוטרים תתן לו בכל שעריך וגו'. פירוש, בכל שיעורין בכל שערים שלך תתן לך שופטים ושוטרים; **ולא תקח שוחד מהיצר הרע,** כי לפעמים הנשמה ניגשת לעשות טוב, ואי אפשר לדחותה לגמרי, מה עושה היצה"ר שמתיירא שישב ללמוד בהתמדה וכדומה מצות גדולות [שממחין את] היצה"ר, כמשאחז"ל (קידושין ל:) 'אם אבן הוא נימוח, **לכן מזמין לו איזה מצוה, כדי שעי"ז יקרר את עצמו מההתלהבות ולא יבוא לעשות דבר גדול יותר טוב, כי יסבור שכבר הוא טוב בהמצוה הזאת.**

זרע קודש

שופטים ושוטרים בכל שעריך, עיקר גדול לתשובה

בהתחלת אלול קורין תמיד סדר שופטים ושוטרים תתן לך וכו', שזהו התחלת התשובה ועיקרה, אשר הבעל תשובה מחויב להרושיב שופט ושוטר אצל כל שעריו, דהיינו כל החושים אשר המה שערים באדם, שפתחם הבורא ית"ש להשתמש עמהם, כגון: עינים ואזנים וחוטם ופה וראש הגויה, מחויב האדם להרושיב הדעת לשופט, אצל כל שער ישפוט בצדק את אשר ישתמש בחושים ואת אשר יניח, ושוטר הוא אשר יעניש את העובר, כמו כן יושיב האדם שוטר את אשר יעניש, היינו אם יזדמן אשר יסתכל בעיניו בדבר האסור, או ידבר בפיו את אשר לא ירצה לה', יקבל על עצמו עונש, הן בממון לצדקה, והן בגוף בסיגוף ותענית וכיוצא (וכמו שנהגו תלמידי הרמ"ק ז"ל) **וזהו עיקר גדול לתשובה.**

בני יששכר

מעלת קדושת קריאת שמע, ביטול רצון העצמי

שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם. וברש"י ז"ל: **"אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד כדאי אתם שיושיע אתכם".** עומק הדברים יבואר במה שיש להתבונן, **אמאי נקראת "קריאת שמע" עול מלכות שמים, הלא היא דבקות ואהבה אל השי"ת ואין לך תענוג גדול מזה,** ולמה אם כן היא נקראת 'עול'. אך התירוץ הוא **שעיקר מצות ק"ש הוא שלא יעשנו בעבור האהבה והתענוג שיש לו, אלא מחמת צווי השי"ת, וזו היא קבלת עול מלכות שמים שמבטל רצונו ההשתוקקות שיש לו אל המצוה, מפני רצון השי"ת שעושה זאת רק משום שכך הוא רצון הבורא.** וזאת היא זכות מצות קריאת שמע העומדת להם לישראל בעת מלחמה, כמו שכתב הרבי מלובלין זצללה"ה, "שכשיש לאדם איזה צער רח"ל ובא להתפלל לפני השי"ת ישליך מנגד את הצער שלו ויתפלל רק בעבור כביכול, כאמרם ז"ל בשעה שישראל בצער, שכינה מה לשון אומרת 'קלני מראשי', כי אם הוא מתפלל להשי"ת להסיר צערו כמה מקטרגים עומדים כנגדו, **"אבל אם הוא מתפלל להסיר את צער השכינה המצטערת בצערו אז נפתם פי המקטרגים".** ולכן כשבני ישראל בשעת המלחמה אינם משגיחים על צערם רק על צער השכינה כביכול, ואין המלחמה אלא בעבור כבודו יתברך שמו, הוא הוא מדרגת ישראל בשעת **"קריאת שמע",** שמבטלים רצונם וצרכיהם מפני רצון הבורא, ובודאי **"כדאי אתם שיושיע אתכם".**

שם משמואל

כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך המעלך מארץ מצרים. וברשי"ל: **"עם רב ממך בעינך הוא רב, אבל בעיני אינו רב".** נראה לבאר כוונתו על פי מה שפירשו בספה"ק מה שנאמר **"עם רב ממ"ך"** הכל הוא ממך, שעל ידי שהאדם חוטא ופוגם ח"ו, מזה נבראים קליפות המתלבשים בגופות של אומות העולם והם באים ונלחמים עמו. והנה עיקר פגם זה בא על ידי העינים, שהרי עינא וליבא הם תרי סרסורי דעבירה, שהעין רואה ועי"ז הלב חומד ומהרהר ר"ל, וכמו שהזהיר הכתוב "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". וזהו שפירש"י: **"בעיניך"** אם אתה הולך אחרי עיניך ומסתכל באוות נפשך כי מדמה אתה אשר 'עיניך' שלך המה, ותשכח ה' עושיך, אזי אתה גורם ל**"עם רב",** אבל **"בעיני"** אם אתה זוכר תמיד שעיניך אינם שלך אלא עיני ד' המה והוא נתן לך את חוש הראיה, ואינך מעיז להכעיס את בוראך ולפגום בהם, אז **"אינו רב"** שהרי אז כל הניצוצות שהיו בהם באומות העולם, חוזרים אל הקדושה.

אמרי נועם

תרדוף תמיד אחר שלימות יותר ויותר, למען תחיה

צדק צדק תרדוף למען תחיה. יש לפרש, כי האדם נברא לתקן כל העניינים, אך צריך לראות א"ע כאילו עדיין לא תיקן מכל וכל וצריך לחזר אחר יתר שלימות, שכיון שתיקן את הכל בלי שום חסרון אזי צריך להסתלק מזה העולם, כי מה יש לו עוד לעשות בעוה"ז. וזהו פירוש: **'צדק צדק תרדוף'** אף שאתה צדיק, תהיה רודף ומחזר להיות צדיק יותר, כי אם תעלה בדעתך שאינך צריך עוד לתקן שום דבר אזי מה יש לך לעשות עוד בזה העולם. לכן לא ידמה לך שאתה [כבר] שלם בלי שום חסרון וזהו: **'למען תחיה'**

ליקוטי מהרי"ל

תורה ותפילה

זהרורי אורה
למספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים רפוחות איתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

לימוד התורה באופן שיביא לתשובה ותיקון המעשים

למען ילמד ליראה וגו'. הנ"ל לבאר עפ"י מה שאמרו בגמרא (ברכות ה, א) פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה. דלכאורה תמוה מה זה פשפש ולא מצא הלא נראה לעין שלא למד. אכן יבואר עפ"י מ"ש (בתפילת שחרית) **והאר עינינו בתורתך. שהאדם צריך ללמוד באותו בחי' שיהי' כח בלימודו להורות לו דרך הישרה ולעורר לבבו להעלות על זכרונו לתקן כל פגם וחטאים אשר עשה מעודו כל ימי חייו.** וז"ש (דברים א, א) אלה הדברים אשר דבר משה. דברים הם דברי תוכחה שיהי' כח בד"ת שלו להביאו לתוכחת מוסר. וז"ש בפרקי אבות (אבות ג, א) כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה. ר"ל לדברי תוכחת מוסר. דאם אינו לומד לשמה הנה דרך היצה"ר לסמות עיניו לבל ידע דרך נכחה ודרכו ישר בעיניו. כמ"ש בפסוק (תהלים קיח, ז) **ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי.** כי עד"ז התפלל דוד המע"ה שהשי"ת יהי' בעזרו נגד היצה"ר המסמא את עיניו ונראה לו שעושה הכל בדרך מצוה ואינו מבין שהוא עבירה. **ואני אראה בשונאי.** במה שהיצה"ר מסיתו לעבירה ונראה בעיניו שדרך לא טובה הוא. זאת אוכל לראות בעצמי להנצל מתאוות היצה"ר. כו'. וז"ש **'והאר עינינו בתורתך'. שעל ידי לימוד התורה תאיר עיני לראות מה שפגמתי ועשיתי עד כה שלא כהוגן.** אבל בלימוד שלא לשמה. הנה אי' ובוטל מדברי תורה. אף שהוא לומד בהתמדה הוא כמו שאינו כלל כמו בחמץ שהוא בעין ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי ואינו עושה פירות כלל. **וזה שאמרו בגמ' יתלה בביטול תורה** (א"ה היינו דהסיבה שלא מצא בעצמו מה לתקן הוא מחמת שלמד לקנטר שלא לשמה) **כמו שאינו כלל.**

ונחזור לביאור הכתוב **'וקרא בו כל ימי חייו'. בשעה שהוא לומד וקורא בתורה יהיו כל ימי חייו עומדים נגד עיניו לראות מה שעשה שלא כהוגן כאשר כח התורה לחורות לו תוכחת מוסר כמ"ש בזוה"ק 'אורייתא קא מודעת לי' חובי'ה. 'למען ילמד ליראה' כו' שיהי' כח הלימוד להביאו לידי יראת שמים יותר אחר הלימוד מאשר הי' מקודם** כמובא במ"א. **וזה הענין הרמוז על ימי הרצון חודש אלול שנקרא תשובת השנה. שיהי' כח בהאדם להביא הרצון בהרהור תשובה לנכון לתקן מה שפגם בכל השנה. אכי"ר.**

תפארת שלמה

ע"י דביקות האדם לתורה התורה נדבקת אליו ביותר, והעוסק בה בעוה"ז זוכה לעסוק בה בעולם העליון

וכתב לו ספר התורה הזאת כו', והיתה עמו כל ימי חייו הוא הענין שאחז"ל **כי יותר מה שאדם מחבב את התורה והמצות התורה מתקרבות אצלו,** בענין שכתוב (משלי ד, ח) **'סלסליה ותרוממך תכבדיך כי תחבקנה',** ונאמר (שה"ש א, ב) **'ישקני מנשיקות פיהו',** והיינו דכתיב **'והיתה עמו' כמו שהוא מקרב עצמו לתורה כן התורה מתדבקת אצלו ועמו,** ואחז"ל (אבות פ"ו, מ"ט) **'בהתהלכך תנחה אותך'** בעולם הזה, **'והקיצות היא תשיחך'** לעוה"ב, ועוד אמרו (ב"ב י ע"ב) **'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, כי העוסק בתורה בעוה"ז זוכה לעסוק בתורה בעולם העליון,** וז"ש **'והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו'.**

פנים יפות

אף שלימוד מקרא ומשנה מקדשין ומטהרין ביותר את האדם ונשמתו, אבל לשמירה שלימה מהיצר צריך לגמרא

שלש ערים תבדיל לך. אבוא בקצרה מה שפירשתי בזה, דהנה אחז"ל (קדושין ל.) לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא במשנה בתלמוד, וידוע כי שלשתן לבטל היצר אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש כו' **ובעסק המקרא בלבד סגי' לזה ומגינה ומצלת,** ומכ"ש שהוא לא ירדוף אחר היצה"ר, אמנם לשיתקיים בו לא יאונה לצדיק כל און **שלא יזדמן לו בלא דעת דבר איסור לזה צריך דביקות בעסק המשנה אותיו' נשמה שהיא מזככת הנפש ומקרבה לה' ומקדשה ביותר, אך מ"מ אפשר שיבוא לידו איסור בכונה רצוי' כי יאמר מותר כי המורה הוראה מתוך משנתו ממבלי עולם, לזה צריך עסק התלמוד** וכו', וע"ז כתיב **'שלש ערים תבדיל לך'** שלשה מתעוררים תכין לך, **'ושלשת גבול ארצך'** שיהי' שנותיו משולשים בזה במקרא משנה ותלמוד, **'לנוס שמה רוצח הורג נפש בשגגה'** מי שמפתהו יצה"ר להרוג נפשו בשגגת, **ינוס שמה וחי, משכחו לביהמ"ד,** ואמר אם יהרוג **'בלי דעת'** היינו שגגת תלמוד הנ"ל (לחשוב איסור להיתר), ועוד **'נדחה ידו בגריז'** הוא רמז למי שנזדמן לו דבר איסור במקום היתר, [ולא] כחמורו של ר"פ בן יאיר שאין הקב"ה מביא תקלה על ידו כו', **'ואשר ירדוף גואל הדם' הוא היצה"ר 'את הרוצח', לזה מהני עסק התלמוד.**

חתם סופר

תפילה

ע"י ריבוי תפילות ותחנונים בהשתוקקות, אף אם לא השיג שלימות העבודה הקב"ה מקבלו באהבה

וכי יבוא הלוי מאחד שעריך מכל ישראל אשר הוא גר שם ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה' ושרת בשם ה' אלקיו ככל אחיו הלוים העומדים שם לפני ה'. ר"ל מי שהוא גר ומתגורר מרחוק וא"א לבוא בעצמו ולעבוד בגופו ממש עבודת ה' רק **'אך בכל אות נפשו'** ותאותו וחשקו הוא **משתוקק וחפץ לעבוד ה' ומתפלל וקורא בשם ה' בחפץ וחשק הרבה, אזי יהיה מחשבתו הטובה נרצית ככל הלוים העומדים שם בפועל לפני ה'** וק"ל.

חתם סופר

דרך העבודה בתשובה ותפילה

ולא תקח שוחד. דהיינו שדרך היצה"ר לפתות בני אדם ולהפילם ברשת החטא ועון, ואח"כ הוא מתנחם ועושה מצוה או לומד תורה ואומר בלבו שנתכפר לו העבירה עד שימלאנו לבו לשוב לעשות הרע, ולכן הזהירה התורה מדרך הזה כי הוא כעין שוחד המעור עיני חכמים, כי לא כן הדבר שכר מצוה לחוד ועונש העבירה לחוד. ואין העבירה מתכפרת רק עם התשובה האמיתית אשר על ידה לא ישוב עוד לכסלה.

וחנה יש עוד מכשול על הדרך, הגם שאדם מתחרט כראוי ומתחיל לשוב לה' והוא מתפלל איזה תפלה כראוי או שלומד קצת תורה ועושה מצוה לשמה, בפתע פתאום היצה"ר בועד בו כתנור בגסות רוח ובא לידי גאות חלילה ומחמת זה מתקלקל כל דרך טוב. ואמרו חז"ל (סוטה ד ע"ב) כל המתגאה כאלו עובד עבודה זרה. וכן הזהירה התורה כאן **'לא תטע לך אשרה אצל מזבח ה' אלהיך ולא תקים לך מצבה',** לך דייקא, דהיינו אתה בעצמך ובמחשבתך של גאות נדמית כאשרה וכמצבה אשר שנא ה' אלהיך.

וחנה דרך העבודה הנכונה להסתכל תמיד על גדלות הבורא ב"ה אשר ברא השמים ושמי השמים וכל צבאם, ומכולם עיקר רצונו בעבודת האדם השפל אחרי אשר יטהר ויזכה את יצרו הרע ויעסוק בתורה ובעבודה זו תפלה מעומק הלב וערבה לה' מנחתו. ובכל זאת צריך לזכור שפלותו וחטאתו מימי קדם ולהכנע ולהיות לו רוח נשברה, ועל פי שני אלה הדרכים תכון העבודה לה'. אמנם מי שמתפלל ועובד לה' רק במחשבת גדלות הבורא ואינו מקטין את עצמו אשר על ידי כן הוא מתגאה ברוחו לאמר ב"ה אני מתפלל ועוסק בתורה ובמצות, או להיפך מי שמסתכל על עצמו שהוא אין ואפס, רק שהוא בבחינת מרה שחורה שמתמרמר כל כך עד שלא יאמין שהקב"ה ישמע לתפלתו, ואם כן למה יתפלל בחנם, הנה תועבת ה' גם שניהם, ועל זה איתא בסוף ספר תיקוני זוהר הק' רמז מאמר חז"ל (חגיגה ב.) **'סומא באחת מעיניו פטור מן הראייה', כי האדם צריך לפקוח עינים, אחד להסתכל על גבהות הבורא ב"ה ורצונו בעבודת שוכני בתי חומר, והשני לזכור קטנות עצמו עד אשר יעמוד בחיל ורעדה ולקיים לפניו נעבוד ביראה ופחד כו', רק יהיו יחדיו תמים על ראשו.**

והגם שיודע האדם את ערכו הנמוכה, אל יחדל מלעמוד לפני ה' ולעשות רצונו, כמ"ש הכתוב (דברים כ, א) **'כי תצא למלחמה על אויביך',** הוא היצה"ר שאינו מרחם על הבריות והוא האויב האמיתי. **'וראית סוס ורכב',** הוא דכר ונוקבא שבקליפה שנתגברו על ידי מעשיך. עם כל זאת **'לא תירא מהם כי ה' אלהיך עמך',** כי ימינו פשוטה לקבל שבים ועוזר דלים, וכמאמר הכתוב (שם כ, ג) **'שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה אל תיראו וגו'**, ופירש רש"י אפילו אין בכם זכות רק שאתם אומרים שמע ישראל אתם נצולים, **וכן יהיה בלב אדם לומר לעצמו כל זמן שנשמת ישראל בקרבי מובטח אני שיקבל תשובתי, והגם שעשיתי הרע בעיני ה' עד מאוד חסדו ואמתו אל יעזבוני.**

ואח"כ מרמז הכתוב דרך התשובה כאשר הבעל תשובה חושב את דרכיו ואשר פגם. וז"ש **'כי ימצא בך איש אשר יעשה את הרע בעיני ה' אלהיך לעבור בריתו',** כי עיקר התיקון מה שפגם באות ברית קודש וכו', והתיקון על זה **'והוצאת את האיש ההוא ומקלתו באבנים', דהיינו שצריך להרוג הקליפות באבנים, הם אותיות הוידוי והכבי והצעקה,** כמ"ש (חבקוק ב, יא) אבן מקיר תזעק, דהיינו **מקירות לבו תזעק אל ה' ושב ורפא לו.**

עבודת ישראל

ע"י שיודע שכל התעוררות ושער שנפתח לו הכל מאת ה', ומודה ומשבח ע"ז, ע"י מפריד החיצוניות והחיצונים

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך. אא"ז מו"ר ז"ל פי' **שידע כל אדם כי כל מה שנפתח לו מעט שער כל חד לפום שיעורין דליבי', הכל אשר ה' נותן לך** כו'.

וגם הפי' כפשוטו **להיות שופט ושוטר משגיח על כל הרגשה מפתיחת הרצון והחשק שבלב. שזה נקרא שער ופתח בפנימיות האדם יהי' רק לה' בלבד. ושלא להיות ברגילות תוך הטבע רק בישוב הדעת. והאמת כי כפי הישוב הדעת והידיעה שהוא רק ממנו ית'. כמו כן זוכה להיות נפתח לו השער.** כמ"ש **'אזמר בשבחין למיעל גו פתחין' כי השבח להש"י מסיר ההסתר מחיצוניות וזה ענין פסוקי דזמרה קודם התפלה לגרש הסט"א.**

שפת אמת

דבש תמרים

פנינים יקרים, מאגר הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך וגו'. כי כלי החושים הם שערים לאדם להכנים הנראה והנשמע ולהוציא קול ודיבור, והנה צדך האדם לשום שוטרים על השערים, ר"ל לדחות מה שאין ראוי להכנים, דלכל נברא עפעפים לעינים ואליה לאוזן ושפתים ושינים חומת הפה, ושופטים היינו אף מה שיכנוס ישפוט לברר האוכל מתוך הפסולת, ע"כ נכתב בלשון יחיד, ומסיים ושפטו את העם משפט צדק דמי שהוא בגדר זה יוכל לשפוט צדק כי ראוי להשראת השכינה אשר משפט צדק אר"א בלעדו, ולכן אמר ושפטו את העם בלשון גנאי לרמז אמרם ז"ל דכשבעי"ד עומדין לפניך יהיו בעיניך כרשעים.

(ישמח משה)

☆

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. ויובן לפי דברי המדרש לא יאמר אדם איני מקיים מצות זקנים הואיל ואינן מן התורה, אמר הקב"ה בני כל מה שגוזרים עליכם תהיו מקיימין, שאף על דבריהם אני מסכים שהרי יעקב בשעה שבירך מנשה ואפרים, עשה הקטן קודם לגדול, וקיים הקב"ה גזרתו, אימתי בקרבנות הנשיאים שהקריב שבט אפרים תחלה, והנה איתא בגמי לענין נר חנוכה המדליק מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו, והיכן צונו, מלא תסור, והפסוק מרמז לדברי המדרש ולזה אמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך, מטעם שגם אני מסכים על ידם, וראיה לזה ימין ושמאל, היינו ימין ושמאל של יעקב, שנאמר וישלח ישראל את ימינו ויושת על ראש אפרים וגו', והקב"ה הסכים על ידו, שנאמר ביום השביעי נשיא לבני אפרים וביום השמיני נשיא לבני מנשה.

(ויטב לב)

☆

צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ וגו'. ונראה בהקדם מה שפיי הרמב"ם אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב, הענין דהמצות נחלקין על שני חלקים האי במצות שבינו לבין קונו כגון ציצית ותפילין, והחלק השני היינו במצות התליות בתועלת בני אדם כגון אזהרה על הגניבה וכו', וכשיעשה אדם מצות המיוחדות לנפשו יקבל שכר עליהם לעוה"ב, וכשיעה מצות התליות בתועלת בני אדם תחשב לו לצדקה מצד המצוה, וימצא טובה בעוה"ז בעבור שנהג הטובה בין בני אדם ע"ש, וזש"ה צדק צדק תרדוף, מצוה שיש בה בי צדקות לחי היינו שעושה רצונו יתב', וצדק שגומל טוב לבריות ואם כה תעשה, למען תחיי ר"ל בעוה"ב שהוא חי נצחיית, וירשת את הארץ היינו עוה"ז ויהיה טוב וחסד בזה ובבא.

(קדושת יו"ט)

☆

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

ימין על שמאל במלבושים משפיע על חפץ הלב להטותו לימין

על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. מהגלי בפומא דאבא מרן זצוקללה"ה לומר בכל עת להורות לעם דרכי ה' הדרך אשר ילכו והמעשה אשר יעשו, אשר בכל הענינים צריך להתעורר אברים החיצונים להגביר בכל עת הימין על השמאל, כי ישראל המה מסטרא דימינא, וזהו התעוררת החיצונית, כמו בענין המלבושים שיהי' מימין על שמאל, ע"ד הנאמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, **כי אף שידמה לך מאי איכפת לי אם אלך בהמלבושים מימין על שמאל או להיפך, אכן לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, כי על ידי זה מה שאתה מגביר ימין על השמאל זהו התעוררת והחפץ לתשוקת הלב, וכמו כן בכל ענינים.**

קדושת יו"ט (פ' תצוה, ד"ה וזה הדבר)

לשנן בעל פה הפסוק תמים תהיה עם ביאור רש"י ז"ל

תמים תהיה עם ה' אלקיך. תמים תהיה עם ה' אלקיך. ברש"י: **"התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו".** כאשר ישב מרן רבי"ק מסאטמאר זי"ע על כסא הרבנות בעיר קראלי יצ"ו, ובחן פעם את תלמידיו בפרשת השבוע של פרשת שופטים, בחן את כל התלמידים דברי רש"י זו, **וצוה להם לומר דברים אלו בעל פה, כדי שיכנסו דברים אלו בלבם.**

מבאר רבותינו (שנה ג' גל' מ"ח)

שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם. וברש"י כתב אפי' אין בכם זכות אלא קריאת שמע כדאי אתם שיושיע אתכם, ויבואר לפי דברי התפארת שלמה כי מחמת גודל היראה של הצדיק יפול פחד ה' על כל הקרוב על כל הקרב הקרב אליו, עכמ"ש וראו כל העמים כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, וכן במרדכי כתיב כי נפל פחד מרדכי עלים, וכענין הזה היה יראת מרע"ה שנאמר ויירא מגשת אליו, פי' שהשיגו מעלת היראה מחמת הגשתם אליו נפל יראת ה' עליהם ע"כ, וזהו הביאור אפי' אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד כדאי אתם שיושיע אתכם דהנה מבואר בשו"ע שציך לקרות קריאת שמע באימה ביראה ברתת וזיע, ובכן באם יקראו ישראל קריאת שמע כראוי באימה וביראה, אזי ישפיעו יראת ה' על סביבותיהם ואף האויבים הבאים עליהם למלחמה יתלבשו ביראת ה' ולא ילחמו עמהם.

(ברך משה)

☆

שופטים ושוטרים תתן לך וכו' צדק צדק תרדוף, וצ"ב כפל הלשון, ואפשר לומר בביאור הענין בהקדם מה שכתב בספה"ק תפארת שלמה (פרשת בשלח) על הפסוק ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקוד יפקוד אלוקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם, והקשה אהדדי על מה דכתיב בספר יהושע (כ"ד ל"ב) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני"י ממצרים קברו בשכם דמזה נראה שבני"י העלו את עצמות יוסף ולא משה, ועוד תמהו הראשונים למה לא ציוה יוסף את בניו שישאוהו ליקבר באי"י מיד כמו שציוה יעקב, וכתב שם דכוונת יוסף היתה לתועלת בני"י שע"י כח קדושת עצמותיו של יוסף הצדיק שנשארו עמהם במצרים הנה זה שזכו בני"י לגאולה, כי זה בחינת יוסף שנקרא גואל ובזכות עצמותיו נגאלו, וכתב שם כי כן הוא גדול כח קדושת הבלא דגרמי של הצדיק שאף לאחר פטירתם הם משפיעים כל טוב לבני"י, ולכך כתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו, כי משה רבינו ע"ה היה יודע את כל אשר נעשה בשביל העצמות האלה שגרם להם הגאולה כמ"ש כי השבע השביע את בני"י לשון שביעה להשפיעם כל טוב, לכן לקחם עמו בכל המסעות של בני"י, ומה שנאמר בספר יהושע ואת עצמות יוסף אשר העלו בני"י, הכי פירושו שעצמות יוסף הם העלו את בני"י ממצרים כי בזכותם נגאלו עכ"ד. ועפ"י הדברים האלה יש להבין דברי חכמים וחידותם (סנהדרין ל"ב:) ת"ר צדק צדק תרדוף הלך אחר בי"ד יפה, אחר רבי אליעזר ללוד, אחר רבי יוחנן בן זכאי לברור חיל, וכו' ולדרכינו הכוונה דהנה בוודאי בחיים חיותם של כל הני תנאים היי זכיי גדולה לכל בר ישראל לילך לאורם וליהנות מאור תורתם, אך כוונת הברייתא הוא אחי"ר רבי אליעזר ללוי"ד, ואחי"ר רבי יהושע לפקיעי"ן וכו', דהיינו שאף אחרי הסתלקותם של התנאים לחיי העולם הבא הוא ענין גדול ללכת לעירם ומקום מנוחת עצמותיהם הקדושים, וזי"ש צדי"ק צד"ק תרדוף כדרשת חזי"ל הלך אחר בי"ד יפה אחר רבי אליעזר ללוד דהיינו לרדוף אחרי הצדיק הן בחיים חיותם והן לאחר הסתלקותם, וזהו למען תחיי וירשת את הארץ דהיינו כמו שנשפע ע"י עצמות יוסף שבזכותו נגאלו ממצרים ובזכותו גם נשפע שפע ברכה, להחיות את ישראל להשפיע שפע רב מכל טוב, וכן לחושיבן על אדמתן שנזכה על ידם לגאולה שלימה, והבן.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

ועינינו לא ראו גם כן מעיקר הוידוי כאשר עיני העדה עושין עצמם כאינם רואים

וענו ואמרו ידינו לא שככו את הדם הזה ועינינו לא ראו. הרה"ג רבי ברוך קאפלאן ז"ל (מנהל בית יעקב דאמעריקע) ביחד עם הרה"ג רבי יעקב קאמענעצקי ז"ל ר"מ דישיבה תורה ודעת באו לבקר את רבינו, ובתוה"ד שאל רבינו: היתכן שהרבנים ד"אגודת ישראל ד'אמעריקע" הכריזו שכל אחד מחוייב לעלות לדור בארץ ישראל, מאין לכם פסק הלכה זו. וענה הרה"ג רבי יעקב ז"ל שהוא לא נתן חתימתו על פסק זה, אבל מנהיגי האגודה הם הכריזו פסק זה. ואמר להם רבינו דמצינו בפרשת עגלה ערופה, **וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו,** דלכאורה צ"ב דהרי הא ד'עינינו לא ראו' אינו בכלל הווידוי, וא"כ מה זה שייכי להווידוי של 'ידינו לא שפכו את הדם הזה'. אמנם נראה דזה ג"כ בכלל הווידוי, דהכוונה דועינינו, היינו "עיני העדה" המנהיגים עשו עצמם כאלו אינם רואים מהנעשה תחת ידיהם, ומה נעשה עם חתימת שמם, ועל זה בוודאי צריכין להתוודות. ורבינו נתן לו אז במתנה ספרו 'ויואל משה' שיצא לאור עולם, ולאחר זמן כששוב באו לבית רבינו, שאל לו רבינו מה הוא אומר להדברים הנתבאר בספרו ויואל משה, ענה רבי יעקב ז"ל הנה זאת אוכל להגיד לרבינו, דמה שכבודו כתב בהקדמה **"ואם יעלה בידי שאוכה להוציא מהמבוכה בדעה הרעה כזאת אף אחד מישראל הכל כדאי"**, גם אני קצת בכלל זה.

זכר צדיק לברכה (ח"א אות רי"ט)

ולא תקח שוחד כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים (טז יט). יש לעיין למומרו ויסלף דברי לדיקים, הלא כיון שלוקח שוחד שוב אינו לדיק, שהרי עבר על איסור תורה דקבלת שוחד.

אלא הכוונה הוא שלא יאבו הדיינים ניחד אם אדם אחר שלוקח שוחד, כי אז אפילו הדיינים הם לדיקים גמימים, מכל מקום יסולף דעת תורה שלהם, כיון שהם יושבים אחו ניחד, וכשובדא ידענא אאר אירע אל הגה"ק מבריסק ז"ל, דכאאר באו אליו אנשי המגודה בעת שהתכוננו ליכנס בהממשלה, וטענתם בפיהם כי הוא דבר נאון להיות אם אחד משלהם בהממשלה, השיב להם הגה"ק מבריסק ז"ל, אמת שהוא דבר נאון להיות אם אחד משלנו, אבל אם יהיה אם, כבר לא יהיה משלנו.

[**ואמר** רביה"ק בלשונו הטהור: אמת עם אין זייער וויכטיג אז עם זאל למרט זיין אן אונזעריגער, אבער אז עד אין למרט אין עד אוין ניט קיין אונזעריגער. וסייס רבינו דבריו: למען תלייגיין זיין מיט זיי וועט נאך ברענגן אזא חורבן, רחמנא ליצלן].

וזהו המשך כוונת הכתוב, ולא תקח שוחד כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי לדיקים, היינו כי הלדיקים לא יאבו אם אדם אחר שלקח שוחד, כי אעס ישיבתם אתו ניחד יגרוס להם שיסולף דעת תורה שלהם.

מוצש"ק שופטים תש"ט מאנטיסעלא יצ"ו

סיפר הרה"ח ר' דוד הויער ע"ה בשנת תש"ט פרשת שופטים הזמין הרב הוירש ז"ל, שהיה ממעריצי רבינו, את רבינו לבא ולשבות אצלו לשבת קודש בביתו בעיר מאנטיסעלא, ואני הייתי במחנה סמוך לו (ראזענים), ואתנו היה הגה"צ אב"ד שארמאש זצ"ל, ובמוש"ק עברנו לשלש סעודות של רבינו.

אחר הבדלה יצא רבינו לחוץ לשאוף אויר צח, והיה שם על שבת קודש שד"ר מתלמידי הגרי"ז מבריסק זצ"ל, והיה אז המדובר בעולם אם יכנס האגודה לתוך הממשלה, או לא, ורבינו שאל את האורח השד"ר, מסתמא בא ראש האגודה להרב מבריסק לבקש המלצה ליכנס להממשלה, מה השיב לו הרב מבריסק?

סיפר השד"ר, אכן לפני שבועיים בא משלחת אנשים החרב מבריסק לשכנע אותו שיסכים שאגודה יכנס להממשלה, ואמרו לו שנחוץ מאד שיהיה שם 'אונזעריגער', שעל ידי שיהיה 'אונזעריגער' בתוך הממשלה יוכלו לפעול הרבה לטובת בני ישראל בכל העולם, השיב הגרי"ז, אמת, נחוץ מאד שיהיה שם 'אונזעריגער' 'אבער אז ער איז דארט אינעווייניג איז ער שוין ניט קיין אונזעריגער'.

כשמוע רבינו דבריו אלו צהלו פניו, (אף באישון לילה הכרתי שממש פניו מאירים, שמיום הקמת המדינה היו פניו נבוכים, שבור ורצוץ, ומעט שעלה שמייכל על שפתיו בימים ההם), ונהנה מאד מאימרא זו. וחזר על זה ואמר, 'אז ער איז דארט אינעווייניג איז ער שוין נישט קיין אינזעריגער'.

והמשיך ואמר שעכשיו מבין תמיה שהיה קשה לו מעולם, דפרשתן כתוב על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת, ודרשו על זה בגמרא (מכות ה:) שאם הזם עד אחד נסתר כל העדות כולו, אף מאה עדים. ולכאורה, למה לא מצינו דין זג אף בבית דין, שאם אחד מן הדיינים אינו כשורה יבוטל כל הבית דין, ומאי שנא כח הבית דין מכח העדות.

אמנם עכשיו עלה בדעתי, שבאמת הדבר מבואר בהתורה הקדושה בפרשתן, דכתיב כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים, ולכאורה אם מקבל שוחד כבר אינו צדיק, אלא הכוונה שהאחד המקבל שוחד הוא יסלף דברי שאר הדיינים שהם באמת צדיקם. וזה הוא כוונת הבריסקער רב, שאם יושבים בבית דין עם רשעים אי אפשר להיות צדיק. והוסיף רבינו, עס וועט ברענגען אזא חורבן – רחמנא ליצלן.

והמשיך רבינו ואמר, אמרו חז"ל (חולין סה.) לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו. ומזה ראו הוכחה שהזרזיר הוא עוף טמא, ולכאורה הלא חכמינו ז"ל ראו הכל ברוח קדשם, ולמה הוצרכו לסימן זה. אמנם תורה לא בשמים הוא, וכדי ללמד אותנו לימוד זה, שאם הלך הזרזיר אצל העורב זהו סימן שהוא בעצמו מין טמא, וסיים דבריו בקול חוצב, זהו סימן שמצא מין את מינו, וכל שכן כשהוא בעצמו מין, 'וועז ער אליין איז א מין'.

וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה"א בו (יז ח). פירש"י מלמד שניח המקדש גבוה מכל המקומות. והקשה המתס סופר ז"ל למורת מסה בפרשתן, להרי המוס מעיד למיני כן.

[והוא ז"ל ניחר, כי העולם עגול כעין כדור, והרירים והגבעות שעליו המה בולטים כמו בליטות בחמרוג, והלא בחמת בדבר עגול לא שייך לומר גבוה יותר, שהרי אין לו מקום התחלה, ואם תתפוס אותו על לד האחר יהיה דבר הזוח גבוה. אבל לפי קבלתנו שמקום בית המקדש שמסה השותת העולם (יומא נד:) והוא הנקודה התחתונה (רש"י שם ד"ה מן התדין ובגרא),

ולכן ההר העומד שם עליה הוא הגבוה מכולם, לכך נאמר וקמת ועלת].

ויש לומר על פי מה דמצינו (גיטין נז.) דארץ ישראל נקרא ארץ הצבי (דניאל יא מא), מה לצבי זה אין עורו מחזיק את בשרו, אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רוחת ובזמן שאין יושבין עליה גמלת. ואם כן יתכן כי בעת שהיה המקדש על תילה בגויה, והיו ישראל שרוין על אדמתן, אז היה נחמת גבוה מכל המקומות, ממנה עכשיו שאין ישראל שרוין על אדמתן, נתכווץ הארץ, ושוב אינו גבוה מכל המקומות.

זכרון למשה (תולדות מוהרן החתם"ס וצ"ל) **אות כב בהג"ה**

וזה לשונו שם: בהיות פה הרב הגאון הצדיק וכו' מו"ה יואל ט"ב שליט"א (האבד"ק סאטמאר יצ"ו) לפני איזה שבועות (שב"ק פ' בהר) ודרש בביהכנ"ס הגדולה, הזכיר ג"כ ממרן החתם סופר זצ"ל איזה דברים, ובתוכם מה שהקשה בהא דארז"ל וקמת ועלית וכו'.

אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם אל ירך לבבכם אל תיראו וגו' מפניהם (כ ג). פירש"י אין אלו אויבים וכו', אלא על אויביכם אתם הולכים, לפיכך התחזקו למלחמה. יש להבין להלא הכא הוצרך הכהן לחזק את העם שאל ירך לבבם מחזק המלחמה, והא בדברים אלו הרי הפחידם, שהרי הודיעם שהם אויביהם.

ונראה לפרש כי באמת היו גם דברים אלו דברי התחזקות, דהנה דרכן של מלחמות, הכשרים שאינם נחפזים וממהרים לצאת אל המלחמה, כי הם דואגים תמיד אם מעשיהם מרוצים לפני אדון כל, ואם הוא באמת לרצון לפני הש"ת לצאת למלחמה, ואף כשכבר יוצאים למלחמה עדיין אינם בטוחים בעצמן, כי בכל עת ובכל זמן המה שוקלים בפלס מחשבות אם מעשה המלחמה אשר הם מתכוונים עכשיו לעשות, הוא גם כן לרצון לפני הש"ת או לא, על כן מי אפשר להם ללחוש בחשיבות הלב כל כך, ובכן קרובים הם להנצח על פי הטבע מאשר לנצח.

לזה הודיעם הכהן המשיח מראש, כי עליהם לדעת בודאי דזה המלחמה הוא לרצון לפני ה', שהרי אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם שהם אויבי ה', ואתה לותם כנגדם בעניני הדת, ואז אל ירך לבבכם, ובזה חיזק את לבבם והפיח בהם חוזק וחבירות הלב להיותם מוכנים ומזומנים ללחוש מלחמת ה' בזיל רמה.

שיח זקנים ח"ז עמוד רלו

וכתב שם בזה"ל: סיפר לי הרה"ח ר' בערל ווייס (נ"י) ז"ל, ששמע מהרה"ק מסאטמאר זצ"ל ביום ו' אלול יומא דהילולא של זקינו הרה"ק הייטב לב זצ"ל וכו'. ועי' בדברי יואל לחנוכה ח"ב אות קיח.

וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה (כא ז). ומקשין בגמרא (סוטה לח:) וכי על לבנו עלתה שזקני בית דין שופכי דמים הם, אלא לא בא לידינו וכו' והמנוהו בלא לוייה. ולריך ביאור הא מה שלא היו מלוים מותו הוא רק בשב ואל תעשה, ולמה יתשב זה כשפיכת דמים שהוא בקום ועשה. ממש ידוע (שם מו:) כי סגולת מלוה לוייה הוא שלא יהיה ניזוק המלוה על מת בדרך, נמצא לכאלה היו מלוים את המלוה, לא עשו די הצורך שיהיה לו שמירה על הדרך, שלא יבואו שודדים להזיקו בקום ועשה, על כן נתשב זה גם כן כשפיכת דמים בקום ועשה.

ס"ג ויגש תשט"ז

וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו, כפר לעמך ישראל וגו' (כא ז-מ). יש לעיין, לכאין שלא ראו בעיניהם כל הענין, למה לריכים הם לכפרה. אך הכוונה הוא, כי הבית דין לריכים לרחות ולדעת כל מה שמתרחש בין בני ישראל, ולכן אף לא ראו בעיניהם כל הענין, אין זה חמתלא טבא, דלדרכה זה גופא קושיא הוא, למה לא ראו מה שמתרחש בעירם, ועל כן המה אומרים בזה ולריכים כפרה.

ל"ג בעומר תרצ"ט בעיר קראלי יצ"ו

רבינו אמר דברים אלו כלפי מה ששמע כי בעיר קראלי הלכה ילדה אחת בתו של אחד מחסידי רבינו זצ"ל, ללמוד ב'בית יעקב' שהשתייך לאגודת ישראל, וכיון שהיה לה כשרונות מבורכות, נתמנה להיות 'פרעזידענט מיניסטער' של הבית חינוך, וכששמע זאת רבינו שלח לקרוא את אביה, והוכיחו על פניו עבור שהרשה לבתו ללכת ללמוד בבית חינוך כזה, ועוד נעשתה שם ממנהיגיה. והלה ניסה להתנצל שבתו הלכה שמה בלי ידיעתו, וכשנתודע לו מזה כבר איחרה השעה למנוע אותה ממנה. על זה השיב לו רבינו בפירוש הנ"ל, וסיים דבריו: וכמו כן אב צריך לדעת ולראות כל מה שהילד שלו עושה, ולא מהני לומר שלא ידע, כי זה גופא קשיא הוא, למה באמת לא ידע מזה, למה באמת לא ראה כל זה. וע"ע בחידשים אות יז באריכות.

סיפורי צדיקים, גביאור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ולא תקח שוחד

דיין אחד בק"ק לבוב, ריננו אחריו שאינו מונע עצמו מלקחת שוחד, פעם אחת בעת שהתפלל בבית הכנסת וקרא קריאת שמע עם הציבור, ראה רב העיר הגה"ק בעל הישועות יעקב זצ"ל איך שאותו דיין מאריך יותר מדי בתיבת "אחד", לאחר התפילה פנה אליו הישועות יעקב בשאלה: הגידו נא לי מדוע הארכתם כל כך ב"אחד" לא מצא הדיין כל מענה ... אמר לו הישועות יעקב אני אומר לכם פשר הדבר: הנה חז"ל אמרו "כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית", א"כ נמצא דיין שאינו לוקח שוחד לא נקרא כביכול הקב"ה אצלו "אחד", אחר שדיין זה נעשה לו שותף, אבל דיין הלוקח שוחד, אם כן לא נעשה שותף להקב"ה והרי הקב"ה "אחד" ואין שני לו... **(שפתי חכמים)**

והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו

בעת החתונה של הרה"ק ר' יצחק מבאיאן זי"ע בן הרה"ק מסאדיגורא זי"ע שנערכה בעיר חאטין שברוסיא והשתתפו בה רבבות אלפי ישראל, ומכיון שכבר עברו קרוב לשלושים שנה שהאחים הק' לבית רוזין לא נכנסו לרוסיא, מאחר שאביהם הרה"ק מרוזין זי"ע הוכרח לברוח משם בשנת תקצ"ט, והחתונה התקיימה בשנת תרכ"ז, ונאסר עליהם עפ"י החוק להכנס לרוסיא, ואעפ"כ הגיעו כל החמש אחים הק' זי"ע, והנה למחרתו של החתונה הוכרח הרה"ק מסאדיגורא לברוח בחשאי, כי נודע דבר היותו ברוסיא, והלשינו עליו כי הוא עבר על פקודת המלך והוא נמצא בגבולם, ונשלח טעלעגראם אל המפקד של הגבול בעיר נאוויסלאוויץ, לסגור ולשמור היטב על הגבול, לא ליתן לו לצאת אלא למסור אותו בידם, ומאידך גיסא נעשה השתדלות גדולה לראות את הרבי כבר מהצד השני של הגבול, ונשלחו שליחים גדולים להמפקד ונשאו חן בעיניו, ונתפתה לקבל מהם הון כסף שלא יגלה מהטעלעגראם עד שיעבור הרה"ק את הגבול, ושזה יהיה התירוץ שלא עיכב אותו כי לא נודע לו מכל זה רק אחרי ככלות הכל כשכבר עבר את הגבול, ואכן כן היה, וכשהגיע הרה"ק מסאדיגורא להגבול לעבור בו, באותה שעה עמדו שם המפקד ואשתו להסתכל, והמפקד הראה לאשתו "הנה זה הרבי" וכשאשתו ראתה צורתו הטהורה אמרה לבעלה בוודאי היה הכל כדאי לעשות בשביל רבי כזה, אבל אני מתפלא מאוד על דבר אחד, איך יתכן שרבי כזה יסע אף פסיעה אחת בלי בייבעל (ספר) כי לא ראתה שום ספר ביד הרה"ק, והשיב לה בעלה: אני אסביר לך סיבת הדבר, רבי גדול כזה אינו צריך לבייבעל, כי בעצמו הוא בייבעל, והגבאי המקורב ר' משה דוד גוטמאן ע"ה ששמע את כל השיחה והבין שפתם מסר את הדו-שיח להרה"ק זי"ע, והשיב לו הרה"ק: הרי צדקו דבריו של המפקד, והדבר נרמז בתורה אצל הציווי למלך ישראל שיכתוב לו ספר תורה, כתוב בקרא "והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו" ולכאורה קשה שמתחיל בלשון נקבה והית"ה עמו ומסיים בלשון זכר וקרא ב"ו, אלא הכוונה היא והיתה עמו, המלך צריך להיות מקושר תמיד עם התורה, וההתקשרות תהיה כ"כ חזקה עד שיגרום הדבר שוקרא ב"ו כל ימי חייו, שב"ו בעצמו יקרא את התורה, כלומר שהוא בעצמו יתהפך להיות ספר תורה. **(נר ישראל)**

כי ימצא חלל

בתקופת מלחמת העולם הראשונה שבעוה"ר נהרגו אז הרבה מאחב"י אמר פעם הרה"ק רבי משה יהודה ליב מחעלים זי"ע (נכד המגיד הק' מטריסק זי"ע) הנה מצאנו בסוף פרשת שופטים שהכתוב מדבר מעניני מלחמה כדכתיב כי תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב וגו' ואחר כך בתחילת פרשת כי תצא שוב מדבר הכתוב בענין מלחמה כדכתיב כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך וגו', ובאמצע הפרשיות הפסיק הכתוב לדבר בפרשת עגלה ערופה ללמדך חשיבותו של נפש אחת מישראל שאפילו בזמן כזה שמלחמה שורר בעולם ואנשים נהרגים לרוב בלי הרף, עם כל זאת חשובה עד מאוד כל נפש ונפש מישראל. **(ילקוט מאורי אור)**

לשון חכמים

לשון חכמים צדק וישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך וגו' ושפטו את העם משפט צדק. מיד לאחר שהרב הגה"ק בעל ערוגת הבושם זצ"ל הגיע להומנא, התחיל לחזק עניני הדת שבעיר, והציע אז לקבל חסיד מפורסם לשו"ב, **הערוגת הבושם אמר אז בדרך צחות:** שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך וגו' ושפטו את העם משפט צדק, הכוונה כאשר בא איש נכרי מעיר שאינו מכיר את אנשי המקום, ואינו יודע מהותם של אנשי העיר, אם רואה את הרב והשו"ב שהם יראים ושלימים, מזה דן שמסתמא כל בני המקום הם גם כן יראים ושלימים, וכן בדין, כי גופא בתר רישא גרירי, על כן נחוץ מאוד לבני העיר שיזהרו על הרב והשו"ב שיהיו אנשי שם, וזה שאמר הכתוב שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, אז על ידי זה ושפטו את העם משפט צדק. **תולדות ערוגת הבושם**

כי השוחד יעוור עיני חכמים. וצ"ב מהו המידה כנגד מידה בכך שהדיין נעשה עיור ואינו רואה, אמנם יבואר עפ"י החידה שאומרים העולם, שיש דבר אחד בעולם שכל אדם רואה אותה בכל עת מימי חייו, והמלך אינו רואה את הדבר הזה כי אם לפרקים, אבל השי"ת אינו רואה את הדבר הזה לעולם, והפי' הוא כך, היינו שאיש המוני רואה איש כמוהו בכל יום ויום, אבל המלך אינו רואה דוגמתו מלך כמוהו כי אם לפרקים אבל לא בכל עת, אבל השי"ת שאין דוגמתו בעליונים ובתחתונים כלל, ע"כ אינו רואה דוגמתו לעולם, ובזה יובן הנ"ל, דאיתא כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, ונמצא שאם אינו מקבל שוחד ודן דין אמת לאמיתו הוא דוגמת הקב"ה כביכול, ומשום זה הקב"ה ג"כ רואה כביכול דוגמתו היינו את הדיין הלז, אבל אם הוא מקבל שוחד ומטה הדין אינו כלל דוגמת הקב"ה, ועושה עין של מעלה כאינו רואה מה שב"ו רואה וכנ"ל, על כן מעניש אותו הקב"ה מידה כנגד מידה שיעוור את עיניו והוא ג"כ לא יראה דוגמתו בעולם כלל.

(בשם הרה"ק רבי ר' מרדכי דוב מהארנאסטייפל זי"ע)

☆

והיה כשבתו על כסא ממלכתו וגו' והיתה עמו וגו' למען ילמד ליראה את ד' אלקיך וגו' לבלתי רום לבבו מאחיו וגו' למען יאריך ימים על ממלכתו וגו' לבאר המשך הכ' י"ל עפי"מ שהבאתי בספרי ילקוט האורים בשם ס' צנצנת מנחם על מאמרז"ל אוי לה לרבנות שמקברת את בעלי' וכ' הטעם עפי"ד החגיגה דלצורבא מרבנן דמעביר במילי' ומוחל על כבודו מוסיפין על שנותיו ואי' בגמ' מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול וזה שהרבנות מקברת בעלי' כיון דלדידי' אי אפשר להוסיף על שנותיו כיון דאינו יכול לעבור במילי' ולמחול על כבודו עי"ש, והנה נ"ל לומר ולחלק דזהו באמת דוקא באותן מלכים שמזדמן להם ענינים כאלה שצריכין לעבור על מידותיהם ואינם יכולים מכח שאינם רשאים למחול על כבודם לאלה אין יכולים להוסיף על השנים כנ"ל, אולם לאותם שאין להם הזדמנות שיהיו מוכרחים למחול על כבודם הלא אלו יכולים להיות ענוים באמת ולהיות בלבם בבחינה זו שיעברו על מידותיהם בכח וברצון ורחמנא לבא בע' ואין הקב"ה מקפח שכרם באמת לאלו מוסיפין על שנותיהם, ואי' בגמרא (ברכות ו.) כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, וא"כ מלך שהוא ירא שמים באמת בודאי דבריו נשמעים וממילא לא יזדמן לו בשום פעם שיהי' צריך לעבור על מידותיו, שהרי כל מה שיצוה ישמעו לו וא"כ גם מלך כזה יכול להיות עניו בלבו ולעבור על מידותיו בבחינה זו ויכולים להוסיף על שנותיו, וזהו מדויק בפי' הכתובים, והיתה עמו וגו' למען ילמד ליראה את ה' וממילא יהי' דבריו נשמעין, וא"כ יכול להיות לבלתי רום לבבו מאחיו שיהי' יכול להיות עניו ולא יזיק לו מה שהוא עניו כי בין כך דבריו נשמעין, ובזה יזכה למען יאריך ימים על ממלכתו שלא יהי' בכלל אותן שהרבנות מקברת אותן רק אדרבה שיאריך ימים ויוסיפו לו שנות חיים.

(טללי אורות)

דורש טוב

וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד. [בדין זקן ממרא, דהיינו חכם יחיד שעוקר פסק הסנהדרין]. פירש רש"י מכאן **שממתינים לו עד הרגל וממיתין אותו ברגל**' [כדי שיראו כל העם] עכ"ד. כתב הרא"ם (רבינו אליהו מזרחי, מפרש רש"י) דהקשו המפרשים אמאי שינה רש"י הפי' הכא ופירש ד'כל ישראל ישמעו' היינו שממתינין עד הרגל. **ומאי שנא מ'בן סורר ומורה' דהתם ג"כ כתיב "וכל ישראל ישמעו ויראו" ופי' רש"י שם דהיינו 'שצריך הכרזה בב"ד פלוני נסקל על שהיה בן סורר'.**

וי"ל דהיינו טעמא, דלפי סברת רש"י והרמב"ם **דמלאכת חול המועד דאורייתא. וא"כ ודאי יש איסור לדון בו דיני נפשות.** אלא עיקר ההיתר לזה בחול המועד הוא משום **דאתי האי עשה ודחי לא תעשה דמלאכת חוה"מ.**

אמנם נראה מהגמרא בכתובות (דף מ') **דהכלל ד'עשה דוחה לא תעשה'**, היינו דוקא במצות עשה כזה 'שאי אפשר שיפקע חיובה', היינו שאין מציאות שיתבטל החיוב באיזה אופן. **אבל מצות עשה כזה שאפשר שיפטר מחיובו באיזה דרך, הוי "עשה גרועה", ומצות עשה כזה אינו דוחה לא תעשה שבתורה.**

והנה בסנהדרין (פרק הנחנקת דף פ"ח) איתא, דבן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו, מוחלין לו **אין מענישין אותו.** אבל זקן ממרא **אין כח ביד בית דין למחול לו**, [והטעם שהחמירו בזה הוא 'שלא ירבו מחלוקות בישראל' פירש"י דהיינו שגדרו גדר בזה שלא יהיה דבר קל אצל דעת יחיד בבי"ד, לחלוק על דעת הרבים. (סנהדרין פ"ו:)].

והשתא ניחא, דגבי בן סורר ומורה שאם רצו אביו ואמו למחול, מוחלין לו. ונפטרים אז הבי"ד מהחיוב של המצות עשה להמית את הבן סורר ומורה, **וא"כ הרי עשה גרועה היא. ולכן לא דחי' לאו דמלאכת חול המועד** (לשי' רש"י והרמב"ם כנ"ל). **ולכן אי אפשר לרש"י לפרש דהיינו שממתינין בו עד הרגל להמיתו**, והוצרך רש"י לפרש ד'כל ישראל ישמעו ויראו' היינו **דצריך הכרזה בבי"ד, אבל הכא גבי זקן ממרא דאין הבי"ד יכולין למחול לו, ע"כ המ"ע דדין הזקן ממרא דוחה הל"ת דמלאכת חוה"מ, ולכן פירש רש"י 'וכל העם ישמעו ויראו' כפי הפשטות - דהיינו שימיתוהו בעת התאספם יחד כולם כאחד בעלות כל ישראל לרגל.**

בנין אריאל

כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לָנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֶיךָ בּוֹ: (פרק יז פסוק ח)

דברי ריבת בשעריך. שיהו חכמי העיר חלוקים בדבר, זה מטמא וזה מטהר, זה מחייב וזה מזכה, לשון רש"י, והוא דעת מנקלוס. ומינו נכון[א]. מכל כפי מדקדו וכו', לכרי ריכות, המקחת הסוטה, ועריפת העגלה, וטהרת המצורע. והנה טעמו וכין[ב]. וכו'.

נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כָּמֹנִי יָקִים לְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן: (פרק יח פסוק טו)

נביא מקרבך מאחיך כמני[ג]. טעם "מקרבך" לרמוז שמין נכוחה מכח כמרן ישראל[ד] ולכך יאמר כה הכתוב (ישעיהו כב ו) משא גיא חזיון וכמו שהזכירו לכוחיהו (ספרי קעה) וכן טעם "מאחיך" כי השם נתן לך מעלה על כל העמים ולא יתן דומו רק עליכם[ה]. "כמוני". שמני מקרב מחיך יקים לך תחתי, וכן מנכיא לנכיא, לשון רש"י[ו]. וכני מכרכם אמר כמוני שאני נכיא השם, לא מעונן וקוסם[ז]. ויתכן[ח] שיהיה "מקרבך" לומר שתוכל לכטוח כדבריו שהוא מאחיך מקרבך. וכן על דעתי "כמוני" שיהיה נאמן לנכיא לה' ותאמין בו כאשר אתה מאמין בי, ועוד אגאר זה בעזרת ה':

מעשה חש"ב

א הטעם שפירוש רש"י 'איננו נכון', דלפירוש רש"י קשה דדבר זה כבר נכלל ברישא דקרא 'כי יפלא ממך דבר', דהיינו שמכוסה ההלכה, מכיון שנחלקו בזה חכמי הדור. ולמה הוצרך לכתוב עוה"פ 'דברי ריבת בשעריך'.

עוד אפ"ל דהלשון 'ריב' מצאנו במחלוקת וקטטה בין אנשים, כלשון הכתוב (בראשית יג ז) "ויהי ריב בין רעי מקנה אברם", (שמות כא יח) "וכי יריבן אנשים", (דברים כה א) "כי יהיה ריב בין אנשים", אבל כשנחלקו חכמי העיר בהלכה, זה מטמא וזה מטהר, זה מזכה וזה מחייב, לא מצאנו הלשון 'ריב'. רק הלשון 'נחלקו חכמי ישראל', שהרי אין זה ריב וקטטה, רק חילוקי דיעות.

ב ששלש דברים אלה באים ע"י ריב: 'השקאת סוטה' – ע"י ריב שבינה לבעלה. 'עריפת עגלה' – החלל נהרג ע"י מריבה. ו'טהרת המצורע' – שהרי נגעים באים על ידי ריב של לשון הרע. ולפי"ז פירושו של 'דברי ריבת', כאילו נאמר 'בין דברי ריבות', שהוא דבר בפני עצמו. ולא כפי רש"י שדברי ריבת קאי על הנאמר קודם.

ג משה רבינו מזהיר את ישראל, שלא לדרוש אל מעוננים ואל קוסמים כמו הגוים, רק לדרוש בנביאים, ואומר שבכל דור ודור יהיה נביאים, ואומר בזה ג' לשונות: א. 'מקרבך'. ב. 'מאחיך'. ג. 'כמוני'. ורבינו בא לפרש הני ג' לשונות.

ד פי' 'מקרבך', מיירי מהמקום, שאין נבואה אלא בארץ ישראל. ומציין להספרי שדרש 'מקרבך', ולא מחו"ל. וכן דרש בספרי עה"כ 'מקרב אחיך תשים עליך מלך', 'מקרבך', ולא בחו"ל.

ה פירוש 'מאחיך', היינו שלא ישרה הקב"ה שכינתו אלא בישראל.

ו 'כמוני' פירושו כמו משה רבינו. ולכן מפרש רש"י ש'כמוני', קאי רק על מש"כ 'מאחיך', דשאר הנביאים יהיו מישראל, כמו משה רבינו שהוא מישראל. אבל לפי הספרי שפירש 'מקרבך', שהנבואה יהיה רק בארץ ישראל, על זה לא שייך לומר 'כמוני', מכיון שמשה היה במדבר, ולא נכנס לארץ ישראל.

ז לפי האבן עזרא 'כמוני' אינו קאי על מש"כ לעיל 'מקרבך מאחיך', רק שהיא עוד מעלה שצריך להיות אצל הנביא שיהיה נביא השם, כמו משה, ולא מעונן וקוסם. ולפי האבן עזרא שפיר אפשר לפרש כמו הספרי 'מקרבך' – מארץ ישראל. 'מאחיך' – מישראל. שהרי 'כמוני', אינו קאי אדלעיל.

ח כוונת רבינו באמרו 'ויתכן', משום שלפי פירוש רש"י קשה ש'כמוני', אינו קאי על מש"כ 'מקרבך', [רק על 'מאחיך']. ולכן מפרש באופן אחר 'מקרבך', היינו שיוכלו לבטוח בדבריו מכיון שהוא אחיך מקרבך. ולפי"ז שפיר אפשר לפרש 'כמוני' שקאי על שני הדברים דלעיל, הן 'מקרבך' שיוכלו לסמוך על הנביא. והן על 'מאחיך', שיהיו מקרב ישראל. דשניהם היתה אצל משה רבינו.

או אפ"ל שלכן כתב רבינו 'ויתכן' לפרש באו"א, דהרי לפי הפשט הראשון 'מקרבך' מיירי מהמקום דהיינו רק באר"י, ומשמעות הכתובים משמע דקאי על מעלת הנביא, וכן המשך הכתוב 'מאחיך' היינו על הנביא, לכן מפרש באו"א.

תמצית השיטות	מקרבך	מאחיך	כמוני
רש"י / ספרי	מארץ ישראל (ספרי)	מישראל (ספרי)	כמו משה רבינו שהוא מישראל (רש"י)
אבן עזרא	〃	〃	כמו משה רבינו שהיה נביא השם, ולא מעונן ומכשף
רבינו	שיוכלו לבטוח בדבריו, שהוא מקרבך	〃	כמו משה שהיה בו שני המעלות דלעיל, לבטוח בו, ושהוא מישראל

וְאִם יַרְחִיב ה' אֱלֹקיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ וְנָתַן לְךָ אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לָתֵת לַאֲבֹתֶיךָ: כִּי תִשְׁמֹר אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשֹׂתָהּ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹקיךָ וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו כָּל הַיָּמִים וְיָסַפְתָּ לְּךָ עוֹד שָׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשָּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה: (פרק יט פסוקים ח – ט)

... והטעם בזה כי היה הכלון לפניו יתכבד שיתחיל לותם בימי משה ויהושע השבעה משם הכנעניים וממדכר, כי היה גלוי לפניו שתגיע זכותם לכך, ומפני זה חייב לותם בכל המות כיהושע של מלו, וחייב לותם בשם ערי מקלט והכלילם יהושע, מכל על השבעה הנשמרים התנה 'כי תשמור את כל המצוה למהבה את השם ולכלכת בדרכיו וגו'', והוא לומר שיקיימו כולם כל התורה כולה. ומיון שום מצוה תלויה בכך זולתי שבע הערים המלה[א].

ומה טעם לומר, כי תשמור לכלכת בדרכיו כל הימים תוסיף לך שבע הערים, כי מי יודע מה יהיה מחרי כן כל הימים[ב]. ומחר רכי מכרהם, כל הימים, כלי הספק ביניהם. ומיונו נכון[ג]. מכל כי תשמר, כחשר תגיע זכותך שתשמור כל המצוה, למהבה את השם, מהבה שלימה קיימת לעולם, שיהיה גלוי לפניו שבע מחטא עוד לעולם. מז ירחיב את גכולך ויתן לך כל העמים. והוא לימים משר אמר (להלן ל ו) ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך, ו"לבב זרעך" יוכה על כל הימים העתידים לבוא[ד]. וכענין שנאמר בקבלה (ירמיה לב לט) ונתתי להם לב אחד ודרך אחד לירחה אותי כל הימים לטוב להם ולבניהם אחריהם. וכרתי להם ברית עולם אשר לא אשוב מאחריהם להיטיבי אותם ואת יראתי אתן בלבבם לבלתי סור מעלי ואז כאשר יכרות להם ברית עולם יבדילו שבע הערים המלה:

וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב וְהִנֵּה עֵד שֶׁקֶר הָעֵד שֶׁקֶר עָנָה בְאָחִיו: (פרק יט פסוק יח)

ודרשו השפטים היטב והנה עד שקר העד. לא פירש הכתוב איך יודע שהוא עד שקר, כי בהיות הענין בשני עדים שמעידין על הרבר, אפילו יכומו מאה ויכחישו אותם לא יתכבר עשקר עד. ולא עוכל לומר שבא הכוז בדיבריו, כי לא יאמר כזה ולכן השופטים היטב. ועל כן כאשה הקבלה הגאמנת, ופירשה כי בהזאמה תהיה בשיאמרו והלא כיום פלוני עמנו הייתם (מכות ה). והטעם מפני שהעדות הזו היא על גופו של עדים, והם אינם נאמנים על עצמם לומר לא עשינו כך. שהרי יכולים הלוי לומר עליהם שהרגו את הנפש או שחללו את השבת[ה].

מעשה חש"ב

א רבינו מפרש הכתובים כדלהלן: בפסוקים א – ב מבואר שלאחר ירושה וישיבה בארץ ישראל, יש להפריש שלוש ערים לשמש כערי מקלט לרוצחים בשגגה. ובפסוק ח' כתיב 'ואם ירחיב ה' אלקיך את גבלך וגו'', והכוונה שיקבלו ישראל גם את ארץ קיני קניזי וקדמוני, אז מבואר בפסוק ט' 'ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה', שיש להפריש עוד שלשה ערי מקלט, על השלש האלה שבארץ ישראל.

ומבואר בכתוב התנאי שיתקיים שירחיב ה' את גבולך, 'כי תשמור את כל המצוה הזאת לעשותה וגו' וללכת בדרכיו כל הימים', ומפרש רבינו היינו כאשר יקיימו כל ישראל את כל התורה כולה, ובתנאי שלא יחטאו עוד ישראל לעולם.

ב כוונת רבינו להקשות, שאינו מבואר בכתוב באיזה תקופה יתקיימו תנאים אלה שישמרו כל ישראל את כל התורה, ושוב לא יחטאו לעולם. שאז יצטרכו לקיים מצוה זו, להפריש עוד שלשה ערים. ועוד, דהרי מי יודע מה יהיה אחרי כן כל הימים, וא"כ לעולם לא נדע מתי יקיים מצוה זו. [וכיון שלא מבואר בקרא, וכן לעולם לא נוכל לדעת מה יולד יום, נמצא שלא יכלו לקיים מצוה זו].

ג האבן עזרא מבאר כוונת הכתוב 'כל הימים', היינו שישמרו ישראל את התורה בלי הפסק ביניהם. ע"ז אומר רבינו 'ואינו נכון', מכיון שלא מבואר בקרא כמה זמן צריכים לשמור בלי הפסק. וכן לפי האבן עזרא אינו מבואר בכתוב באיזה תקופה יתקיים תנאי זה, ואז יתחייבו להפריש עוד שלשה ערים.

ד רבינו מפרש הכתובים כדלהלן: 'כי תשמר את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לאהבה את ה' אלקיך, – היינו התנאי שיקיימו כלם את כל התורה, ויזכו לאהבת השם אהבה שלימה קיימת לעולם, וכוונת הכתוב 'ללכת בדרכיו כל הימים' היינו כפשוטו, שיהיה גלוי לפני ה' שלא יחטאו לעולם. ומתי יגיעו כלל ישראל למדריגה זו, היינו לעתיד לבוא בימות המשיח, כאשר יקויים הפסוק (להלן פרק ל פסוק ו) 'ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך', וכוונתו למש"כ שם שלעתיד לבוא תתבטל הבחירה, ושוב לא יוכלו עוד לחטוא.

וזה לשון רבינו שם "וזהו מה שאמרו רבותינו ז"ל 'והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ, אלו ימות המשיח, שאין בהם לא זכות ולא חובה, כי בימי המשיח לא יהיה באדם חפץ. אבל יעשה בטבעו המעשה ההוא הראוי, ולפיכך אין בהם לא זכות ולא חובה, כי הזכות והחובה תלויים בחפץ", עכ"ל.

ולפירש רבינו שפיר מרומז בקרא הזמן שיתקיימו תנאים אלו, היינו בימות המשיח. ובזה נתפרש הכתוב 'כל הימים' כפשוטו, דהיינו שלא יחטאו כל הימים.

ה הנה בעדים זוממין האמינה התורה לעדים השניים, ולכאורה צ"ב מאי שנא בין עדים 'המכחישים' זה את זה, שאין כת עדים אחד חזק מהכת עדים השני.

ע"ז מבאר רבינו החילוק בין עידי 'הכחשה' לעידי 'הזמה', דהנה בעידי הכחשה שני כתי עדים מעידים על אותו מעשה, כגון אחד אומר כן לווה, ואחד אומר לא לווה. ולכן הם שנים כנגד שנים, ויש להם אותו נאמנות. ואין אחד חזק מהשני.

משא"כ בעדים זוממין, עדות הראשונה מעידה על עצם המעשה, כגון שכן לווה, אבל עדות השניה אינם מעידים על 'עצם' העדות שהעידו הראשון, והם יכולים להודות על עצם הלואה, הם רק מעידים על 'גוף' העדים הראשונים, שעמנו הייתם באותו יום במקום אחר. נמצא דעדות שניה הרי הוא עדות חדשה, וכנגד העדות החדשה, אין שני עדים המכחישים, שהרי העדים הראשונים בוודאי אינם נאמנים לומר על עצמם שכן היו באותו מקום באותו יום.

שהרי כששנים מעידים על שני אנשים אחרים שהם חללו את השבת, והם עצמם מכחישים את העדים שלא חללו את השבת, גזירת הכתוב 'על פי שנים עדים יקום דבר', שמאמינים את העדים אע"פ שיכול להיות שהם שקרנים. וכמו שכתב רבינו (פרק יח פסוק כא בסופו) "כמו שנצטוינו לחתוך הדין ע"פ שנים עדים כשרים. ואע"פ שאפשר שהעידו שקר, הואיל וכשרים הם אצלינו מעמידין אותן בכשרותן וכו'".

פּנינת יקרת
מאמר מקיף ויסודי להרחיב הידיעות בענינא דיומא ופרשת השבוע

וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיך בו

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשתן פ' שופטים מצינו את מאמר הכתוב (דברים יז, ח) 'וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיך בו', וברש"י פי' 'מלמד שבית המקדש גבוה מכל הארצות'. ויסוד הדברים מבואר במס' קידושין (סט.) ובמס' סנהדרין (פז:) דבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל דכת' 'וקמת ועלית', וארץ ישראל גבוה מכל הארצות דכתיב (ירמיהו כ"ג ז-ח) לכן הנה ימים באים נאם ה', ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם וישבו על אדמתם, דהיינו מדכתיב' אשר 'העלה' מכל הארצות, משמע דמכל הארצות 'עולין לארץ ישראל'.

וכן איתא ב'ספרי' (דברים פיסקא כ"ג, פסוק כ"ה): "ויקחו בידם מפרי הארץ וירדו אלינו, מגיד שארץ כנען גבוה מכל הארצות כענין שנאמר עלה נעלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה, ויעלו ויתרו את הארץ, ויעלו בנגב, ויעלו ממצרים" עי"ש. וכן מבואר שם בפרשת עקב: "נאמר אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו כרם היה לידידי בקרן בן שמן (ישעיה ה' א), מה שור זה אין בו גבוה מקרניו כך ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות", עי"ש. וכן שם בפרשת האזינו: "ירכבהו על במתי ארץ זו ארץ ישראל שגבוהה מכל הארצות כענין שנאמר עלה נעלה וירשנו אתה, ואומר שם ויעלו ויתרו את הארץ וכו' ויעלו בנגב, ואומר (בראשית מה, כה) ויעלו ממצרים".

וב'לקח טוב' פרשת ויגש כתוב בזה"ל: "ויהי כי עלינו (בראשית מד, כד) שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, ובהמשך כתב שם: נאמר מהרו ועלו אל אבי לפי שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות", עי"ש, וכן רש"י בכמה מקומות בפירושו בתורה ונביאים מזכירו, וכן הוא בראשונים.

ובדברי הראשונים מבואר דהדבר הוא כפשוטו ממש דארץ ישראל גבוה מכל הארצות ולכן אין בה הרבה מים של גשמים שיורדין משם לכל הארצות, דהא מים יורדין ממקום גבוה למקום נמוך, כמבואר במס' בבא בתרא (קמז.) ברבינו גרשום (ד"ה הא לן והא להו) דבבל לא צריכין מים דיתבו במצולה, אבל ארץ ישראלכיון דגבוה מכל הארצות יבישה הוא, עי"ש. וכ"כ רש"י במס' תענית (י. ד"ה עילאי ותתאי), דבארץ ישראלכיון דגבוה מכל הארצות ע"כ מתפללין ביום השישים לתקופה כמו לאחר שישים על גשמים כיון דצריכין יותר, עי"ש, וכ"כ תוס' בבכורות (נ"ו. ד"ה אין המים) עי"ש, ועוד ראשונים.

ובספר 'כפתור ופרח' לרבינו אשתורי הפרחי (פרק ו') האריך בזה, וזל"ק: "אמרי וקמת ועלית אל המקום מלמד שארץ ישראלגבוה מכל הארצות ובית המקדש גבוה מארץ ישראל, משה ותורתו אמת, ודברי חכמינו אמונה ישרה שאין ספק שארץ ישראלגבוהה מכל הארצות וירושלים גבוהה מכל חלקיה" וכו', עי"ש.

הנוגע להלכה בראש וראשון הוא לגבי שאילת מטר בברך עלינו כמבואר בשו"ע (או"ח קי"ז סעי' א') דבארץ ישראל שואלין מז' חשון ובחו"ל בס' ימים אחר התקופה, וביאר הטו"ז שם (סק"א) "ועוד משום דארץ ישראל גבוה מכל הארצות, לכן בעינן שם יותר גשמים" עי"ש. וכן הוא נוגע לגבי נדרים, דאם נדר "לעלות מארץ ישראל לשאר ארצות" הרי זה שבועת שוא ולוקה מיד דהא א"א לעלות משם יותר, מכיון דהוא גבוה מכל הארצות כמבואר ביש"ש (קידושין פ"א א) עי"ש, ועי' באחרונים בזה.

אולם ה'מהר"ל' (בחידושי אגדות) שם במס' קידושין ביאר, דכל כדור יש לה גובה כידוע, וארץ ישראל לקדושתה מניחין ראש הכדור לארץ ישראל, וזל"ק: "וזה כי

ארץ ישראל קדושה מכל הארצות, ובית המקדש קדוש מכל ארץ ישראל, ודבר שהוא קדוש, עליון הוא והחמרי הוא שפל, לכך אף אם תאמר כי כל הארץ הוא ככדור והכדור הוא שווה בכל צד, מתיחס אל ארץ ישראלהגובה, דהיינו שיש להניח ראש הכדור ארץ ישראל עד שתהיה ארץ ישראל בגובה, אע"ג שכל כדור יכול להניח הראש בכל מקום מן הכדור, מ"מ יש להניח ראש הכדור ארץ ישראל מפני מדריגת קדושתה שהוא מתעלה על שאר הארץ, **ומפני זה יאמר כאשר הולך אל ארץ ישראל שהוא עולה, ויותר נקרא עלי' כאשר הולך לבית המקדש**, שכל דברים אשר אין להם קדושה נקרא שפלים, והקדושים נקרא גבוהים, ולפיכך ראוי שיניח ראש הכדור מן הארץ ארץ ישראל למעלת הארץ וקדושתה, וכאשר יניח ראש הכדור ארץ ישראל, א"כ ארץ ישראל הוא בגובה, ודבר זה בהנחה בלבד, וזה מבואר", עי"ש.

וכן כתב המהר"ל ב'באר הגולה' (באר השישי) וזל"ק: "ועוד כי ראוי לגמרי להיות ארץ ישראל אמצעי, כי הארץ שהיא כדורית, האמצעי שהוא בכדור אין לו מקום מיוחד כלל, ובכל מקום מן הכדור נופל שם האמצעי כאשר אין לו מקום מיוחד, ולפיכך יש לשום אמצעי ושוה, ואינו נוטה אל הקצה, וזהו ארץ ישראל, הנה ארץ ישראל הוא אמצעי בעולם לגמרי, וכן אמרו במס' סנהדרין (פז.) על ארץ ישראל שהוא גבוה מכל הארצות, מטעם זה שנקרא ארץ ישראל אמצעי, כי אי אפשר שתשים גובה הכדור רק דבר שהוא אמצעי בכדור, ולא מקום זולת, זה הגובה בכדור הוא אמצעי בין כל הצדדין הארבע שהם שפלים ממנו, וכבר שמנו המקום האמצעי הוא ארץ ישראל, ולא שאר מקום, א"כ ראוי להניח ארץ ישראל להיות הוא הגובה ג"כ, ולפיכך מוכרח שארץ ישראל הוא הגובה מן הכדור, אף כי שהארץ היא כדורית וכל דבר שהוא כדור תוכל לעשות האמצעי מזה מקום שתרצה, מכל מקום אחר שאמרנו כי לפי חלופי הצדדיו שהם מחולקים אין אמצעי רק ארץ ישראל שהוא אמצעי בעצמו שהוא ארץ שיש בה המיצוע, ואינו יוצא מן השווי, לכך ראוי להניח ארץ ישראל באמצע העולם, ולא נאמר זה על קו המדה כלל, **ולא עלה על דעתם רק כי הארץ הקדושה לפי מעלתה יש לה המיצוע ואינו נוטה אל שום קצה ולפיכך יש להניח המקום האמצעי מן העולם ארץ ישראל דוקא**, כי הארץ הוא כמו כדור שוה לגמרי, כי ארץ ישראל הקדושה מפני שהיא אמצעי בין שני חלופי הצדדין והיא אמצעי בעצמה יש להשים ג"כ אותה האמצעי בכדור, אף כי בכדור בכל מקום אפשר לומר שהוא אמצעי רק מפני שארץ ישראל היא אמצעי בעצמה כמו שאמרנו ראוי הי' להיות האמצעי בכדור ג"כ, ומזה הטעם שייך בה עלי' ג"כ כי כאשר הונח ארץ ישראל אמצעי בכדור, האמצעי בכדור הוא גבוה מהכל ושייך בו עלי' ג"כ מטעם אשר התבאר, ולכך תמצא (בראשית מ"ו) אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה, ומצרים בדרומו של ארץ ישראל, וכתיב (ירמי' כ"ג) חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ צפון, הרי שבכל צד נאמר עלי' לארץ ישראל, שהדברים ברורים מאוד כי לפי מהות העולם ארץ ישראל באמצע מטעם אשר אמרנו, ויש להניח בשביל זה, כי גובה הכדור הוא ארץ ישראל וכל אדם מבין במדע יודע שהדברים האלו ברורים מאוד", עי"ש.

אולם תלמידו של המהר"ל ר' דוד גאנז ז"ל בספרו 'נחמד ונעים' [על חכמת התכונה] (שער ג, סימן צ) כתב לבאר ענין זה, וז"ל: "גם יש לתמוה על מאמרם במס' קידושין (סט.) בפסוק 'וקמת ועלית' מכאן שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוה מכל ארצות וכו', שלא יתכן לומר גבוה בכדור כי לכל אדם בכל מקום אשר הוא יושב שם, שם הוא גבהו כמבואר בסמוך, דאף אם נלך בדרך המחקרים שכל הנוטים מקו השוה לקוטב הצפוני נקרא להם כהולך להגובה, לערך המרחיקים ממנו, מפני שכפי המרחק האדם מקו השוה לצד צפון, ככה יגבה לו ציר הצפוני ממעל לאופקו, וכמו שכתב הרב 'אבן עזרא' בפסוק וירד יהודה וגו' (וישב לח, ב) וז"ל: 'הבא מצפון העולם לדרומו הוא יורד, וחכמי המחקרים יבינו שזה אמת, עכ"ל. ותאמר לפי זה מאחר שירושלים רחוקה מקו השוה לצד ציר הצפוני נקראת גבוה'. גם זה לא יתכן שהרי מאקלים הרביעי להלאה נמצאו עוד שלשה אקלימים שהם יותר קרובים אל ציר הצפוני.

ונראה שאין כוונת רז"ל שלא יהיו נמצאים הרים או מדינות שהם יותר גבוהים במעלה מכל ארצות, ויפה דיבר בעל 'מאור עינים' שדרך הכתוב לקרוא מהלך אדם שפל אל החשוב, עלי', כדבר דתן ואבירם (במדבר טז, יב) לא נעלה, וכן (שמואל א, ז) ויעלו את ארון ה'.

ומצינו 'ירידה שהוא עלי' כמו (שופטים יא, לז) ו'ירדתי' על ההרים, וכן מצינו 'עלי' שהוא ירידה' שנאמר בצדקיהו (מלכים ב' - כה, ו) 'ויעלו' אתו אל מלך בבל וכבר ידענו שבבל הוא ארץ מצולה ונמוכה, שנאמר בפרשת נח (בראשית יא, ב) וימצאו בקעה, ואפי' הכי אמר הכתוב 'ויעלו', והטעם 'לגדולת המלך בבל' אשר הוא שם. וכן ביהושע (ז, כד) אמר הכתוב 'ויעלו' אתם עמק עכור, והטעם 'לגדולת וכבוד יהושע וישראל שהיו שם בעמק'. ובזה הכונה אמרו רז"ל ארץ ישראל גבוה, רצה לומר במעלה וכבוד יותר מכל ארצות", עי"ש.

המשך המאמר בשבוע הבא בעז"ה.

תקיעת שופר בחודש אלול

תוקעים בשופר בכל יום לאחר תפילת שחרית.

בפרקי דר' אליעזר (פמ"ו) איתא בר"ח אלול אמר הקב"ה למשה רבינו עלה אלי ההרה לקבל לוחות האחרונות, והעבירו שופר במחנה משה עלה להר, והקב"ה נתעלה באותו שופר, לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעין בר"ח אלול בכל שנה ושנה ע"כ, והרא"ש (סוף ר"ה) והטור (ריש סי' תקפ"א) העתיקו דבריו, והוסיפו שתוקעין כל החודש כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה שנאמר (עמוס ג' ו') "אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו", ובכדי לערבב את השטן ע"כ, ובב"י עמד אמאי בעינן שני דרשות לטעם התקיעות, גם משום שתקעו כשעלה למרום, וגם לתשובה ועיי"ש מה שתירץ, ובחי' מהרל"ח וכן בפרישה ביארו דצריך שני הלימודים דמשופר שתקעו במדבר היה צריך לתקוע רק בר"ח כמו שתקעו כשעלה למרום שהיה בר"ח, ובכדי לעורר לתשובה ולערבב השטן לזה תוקעים כל החודש, ובלבוש (רס"י תקפ"א) הביא סמך לדבר ונעתיק דבריו וז"ל "תקעו בחדש שופר" דמשמע שיתקעו חדש שלם, והוא כדי לעורר העם שיעשו תשובה על הראשונות, ויהיו גם חרדים על דבר ה' לעשות להבא להיותם חרדים על דברו, כי קול שופר מחריד ומעורר שנאמר "אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו", מלשון "וחרד על דברי" (ישעיה ס"ו, ב'), שהוא חרד לעשות מצוה יותר מבשאר ימות השנה, והטעם שמזכירין ליום הדין שנאמר "ביום ההוא יתקע בשופר גדול", ועוד כדי לערבב השטן שלא ידע מתי יום ראש השנה ויקטרג, ועוד שע"י קול השופר הוא מתערבב לפי שזוכר גם יום דינו ע"כ.

ובמנהגים ממהר"ם מרוטנבורג מובא עוד טעם, דכיון שהשטן הטעה את ישראל וגרם שעשו את העגל, לכן בר"ח אלול כשעלה לקבל לוחות אחרונות אמרו נעשה תקנה שלא יטעה אותנו עוד ונתקע כדי לערבבו, ועושים זכר לזה, ועוד טעם הביא דזהו בכדי ללמוד ולחנך במצות, כדאי' שואלין ודורשין ל' יום קודם החג, וכן העלה הגאון רבי יחיאל מיכל היבנער זצ"ל (אבד"ק ניזנוב בספרו 'הדרת קודש', אות ע"ג) דענין התקיעות, ע"ד שאי' בשם האריז"ל דצריך לקרות ק"ש קטנה דקרבנות קודם התפלה, עפי"מ דקיי"ל בשו"ע (סימן ק' סעי' א') שצריכין להסדיר הדברים בפיו קודם התפלה [כמו שמבואר (זמא י"ח.) גבי עבודת כה"ג ביוה"כ דמעבירין לפניו פרים ואילים כדי שיהא רגיל ומכיר בעבודה], וזהו המנהג לתקוע בחודש אלול קודם התקיעות דר"ה כדי להתלמד ויהא רגיל ומכיר בעבודה, עיי"ש, והוסיף ע"ז הגה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זצ"ל בשם אביו הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זצ"ל, דלולי דתוקעין בחודש אלול שעי"ז מתרגלים אנו מעט לעבודה, לא הי' אפשר לתקוע בר"ה מגודל הפחד, דהאיך היו יכולים מפחד ה' לקחת השופר בר"ה ביד, וה'אבני נזר' זי"ל הוסיף בשם החידושי הרי"מ (נאות דשא ח"ג אלול) דלא רק התוקע לבד צריך להתרגל, אלא גם השומע צריך להכין את לבו, דענין התקיעות בחודש אלול הוא להכין את לב האדם, כדי שנוכל לקבל הקולות של ר"ה והוא רק הכנה לר"ה, ועפי"ז מיישב האבנ"ז הקושיא למה אין מברכין על התקיעות בחודש אלול, אמנם מאחר שהוא רק הכנה לתקיעות דר"ה כדברי החי' הרי"מ אין מברכין עליהם.

והמנהג לתקוע מיום ב' דר"ח ואילך.

בלבוש (שם) הביא דיש מתחילים לתקוע כבר מר"ח, והמ"א (סק"ב) כתב בשם כמה אחרונים דיש להתחיל לתקוע מיום ראשון דר"ח אלול, דאז הוי מ' יום שלפני יוה"כ כמו שעלה משה בהר, והביא מהמט"מ בשם מהרי"ל דהנוהגים להתחיל ביום שני טעמייהו כדי לתקוע ל' יום עם ב' ימים של ר"ה, והמ"א כתב דהטעם כמ"ש התוס' (בב"ק דף פ"ב. ד"ה כדי) בשם התנחומא דמשה עלה ביום שני דר"ח אלול רק שעברו לאלול דהאי שתא, וא"כ אין לזוז מהמנהג להתחיל ביום שני ע"כ.

והנה ברוקח (סי' ר"ז) כתב דיש לתקוע מ' יום עד יוה"כ כיון דמשה היה מ' יום בהר, ואמר לתקוע כל יום בכדי שלא

לטעות בע"ז, אולם כתב דבזה המלכות אין תוקעין כי אם עד ר"ה, ובלקוטי חבר בן חיים כתב (ח"ב ריש הל' ר"ה, ומובא בשו"ת שיח יצחק סי' רס"ד) דלכן אין תוקעים אחרי ר"ה כיון דיש בזה חשש דנראה כבל תוסיף, כיון דמעת שהגיע זמן המצוה, אם מוסיפים יש בזה משום בל תוסיף, משא"כ לפני שהגיע זמן המצוה, אזי ליכא בל תוסיף.

יש נוהגין לתקוע סדר "תשר"ת" לחוד, ויש נוהגין לתקוע "תשר"ת תש"ת תר"ת".

במט"א (סי' תקפ"א) כתב לתקוע "תשר"ת", ובב"ח (סוס"י תקצ"ב) כתב דהיה צריך לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת, כמו דמצינו דאף ביחיד התוקע בר"ה בציבור צריך לתקוע כל הסדר, בכדי שלא יבואו לטעות שיוצאים גם בסדר אחד לחוד, לכן גם התקיעות בחודש אלול צריך לתקוע כהסדר שתוקעין בר"ה, אולם הב"ח מסיים דלא נהגו כן, ובספר מנהגי פראנקפורט איתא שבכל חודש אלול נהגו לתקוע תשר"ת, תש"ת, תר"ת, ובדרכי חיים ושלום (אות תר"צ) מובא שהגה"ק ממונקאטש זי"ע נהג לתקוע כל הסדר, וכן נהג רביה"ק מסאטמאר זי"ע.

ובתשובה"נ (ח"ד סי' קל"ג) כתב והואיל ועיקר התקנה היתה בר"ח אלול, ע"כ הנהיג בקהלתו דבר"ח אלול דוקא יתקעו תשר"ת תש"ת תר"ת, שהרי יש ספק מהו תרועה, ולרמב"ם ועוד הרבה קדמונים ספיקא דאורייתא היא, וע"כ ראוי בר"ח אלול שהוא עיקר התקנה לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת כדי שתהא כהלכה, ואמנם בכל החודש סומכין על ר"ת דס"ל דבדיעבד יוצאין תמיד בתשר"ת גם מדאורייתא, וע"כ כשאינו אלא מנהג מקילינן טובא, אבל בר"ח שחיוב טפי אין להקל.

בשעת התקיעות יתעורר כל אחד לתשובה ויפשפש במעשיו.

דהרי זהו אחד מטעמי התקיעות, וכ"כ בספרי המוסר, ועי' קב הישר (פרק מ"ח).

המתפלל ביחידות

המתפלל ביחידות או במקום שאין מנין, נכון גם כן לקיים המנהג לתקוע אחר התפילה.

שו"ת שיח יצחק (שם), דהשואל (אחיו הגה"צ ר' שעפטיל אב"ד שימאני) רצה לחדש דאין צריך לתקוע ביחידות, והוא השיב דבאמת זה תלוי בטעמי התקיעה, דלטעם לזכור תקיעה שתקעו במחנה כשעלה משה להר, אזי צריך רק כשיש מנין, דמחנה אינו אלא מאה או עשרה כדמבואר בירושלמי (סופ"ק דעירובין), אולם לטעמים דהוא משום תשובה, אזי אף כשאין מנין יש לתקוע ע"כ, אולם בתשוה"נ (ח"ד סי' קל"ג) כתב דהמנהג לתקוע בחודש אלול זהו בציבור דוקא, דומיא דתקיעות דמוסף דר"ה על סדר הברכות, דהוא בציבור דוקא.

לתקוע באמצע התפילה

העומד באמצע התפילה, בין באמצע פסוד"ז ובין באמצע ברכות קרי"ש, יכול להפסיק ולתקוע בשופר לצורך ציבור שכבר סיימו התפילה, אם אין שם מי שיודע לתקוע.

בא"א (בוטשאטש, תנינא ריש סי' נ"א) כתב דמותר לתקוע אפי' באמצע ברכות קרי"ש, כיון דתקיעות לחוד אינם הפסק כלל, ואינם אלא כמי שעושה נשימות בלי שום הברה, ובלי שום אות כלל, והקול נעשה רק ע"י השופר ומידו אין כאן רק כנשימה בלי שום הברה, ובשו"ת מהר"ם בריסק (ח"ג סי' כ"ו) כתב ג"כ להיתר מטעם אחר, דהוא כתב דבעצם התקיעה הוי הפסק, אלא דהתירו כן או משום דהוי קצת מצוה, וכמו דמצינו דבין הפרקים שואל בשלום אדם נכבד ומשיב לכל אדם, ה"נ דאיכא קצת מצוה, או משום כבוד הציבור, וכמו דמי שיושב בביהכ"נ ומתבייש לישב בלא טלית, לכו"ע יכול לברך עליו בין הפרקים, אלמא דהיכא דשיך כבוד או בזיון יכול להפסיק בין הפרקים, ואין לך בזיון גדול מזה שהציבור מתפללים ואין תוקעים, וזהו בזיון יותר מלישב בלא טלית, ואף שביכלתם להמתין עד שהתוקע יסיים תפילתו, זהו גופא איננו כבוד לציבור ע"כ.

והנה מה שכתב בא"א דאינו הפסק כלל, לכאו' מצינו בכמה מקומות דאפי' קול בעלמא ואפי' פחות מזה כגון רמיזה בעיניו או בידיו נחשב להפסק, כדמבואר בבאה"ט ובמשנ"ב (בסי' כ"ה ס"ק כ"ט) לגבי הפסק בין תפילין ש"י לתש"ר, וכן כתב בשו"ת מנח"י (ח"ז סי' ט') דניגון חשיב הפסק בין המוציא לאכילה, אולם יש לחלק בין היכא שאסור להפסיק במעשה בין הברכה לעשיית המצוה או להתנאה מהחפץ שביד עליו, להיכא שמפסיק באמצע ברכה או באמצע תפילה, דאז קיל דאז לא חשיבא מעשה

כל דהו להפסק, ובשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' ק"ז) הביא ראיה ליסוד זה מהמג"א (סי' ח' סק"ז) דכתב דלכן הנכנס למבואות המטונפות מפסיק מלקרא וכשיוצא מהן גומר ממקום שפסק, דלא ההליכה ולא שינוי מקום חשיבי הפסק, לפי שהוא עומד באמצע הקריאה ע"כ, ולמעשה באם יש באפשרות לתקוע ע"י אחר עדיף טפי, לחוש דשמא הוי הפסק.

והנה הא דמצינו בסי' תק"צ (סעי' ז' ח') דתקיעות שלא לצורך הוי הפסק באמצע סדר התקיעות, כגון שעשה תרועה באמצע תש"ת דהוי הפסק בין התקיעה לשברים, וצריך לחזור ולעשות תקיעה, ולכאו' מבואר להדיא דתקיעות נחשבים להפסק, דין זה אינו דומה להכא, דההפסק שם הוא דין מיוחד בתקיעות, דדוקא התם דיש סדר מיוחד בדיני התקיעות כדילפי' מקראי, ואם מפסיק באמצע הסדר בתקיעה אחרת, נמצא דתקע שלא כפי הסדר ולכן זה נחשב להפסק, משא"כ בשאר מקומות שאסור להפסיק, אפשר דאין זה נחשב להפסק.

תקיעה בשופר של חבירו

מותר ליטול שופר של חבירו בלא ידיעתו, לתקוע בו לצורך תקיעות של מצוה.

במשנ"ב (סי' תקפ"ו סק"ט) הביא בשם אחרונים דמותר לתקוע בשופר של חבירו בלא ידיעתו, דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה, ומותר לתקוע אפילו כל המאה קולות כיון דנהגו לתקוע ק' קולות, ולכאו' ה"ה דמותר לתקוע תקיעות דחודש אלול כיון שהמנהג לתקוע.

ובעצם הדין דמותר לתקוע בשופר של חבירו אפילו בכדי לצאת בו התקיעות בר"ה אף דכתיב בהו "לכם", והיה צריך ללמוד דבעי' דוקא משלכם כמו בלולב, כתב בחיי אדם (כלל קמ סעי' י"ח) דיוצאין אפילו לכתחילה ומברכין עליו, אף על גב דכתיב (במדבר כ"ט א') יום תרועה יהיה לכם, ובלולב דכתיב (ויקרא כ"ג מ') ולקחתם לכם קיימא לן (סוכה מא, ב') דאין יוצאין בשאול, שאני התם דלכם קאי על ולקחתם, משמע שהלקיחה יהיה משלכם, וכן בציצית תעשה לך (דברים כ"ב, י"ב), אבל הכא קאי לכם על התרועה, ולא שייך לומר שיהיה משלכם, דאם כן הוי ליה למימר ולקחתם לכם שופר, ולכן שאול כשר.

ואם בעל השופר נמצא שם בוודאי צריך לבקש ממנו רשות.

כפי שהביא המשנ"ב (שם) בשם הפמ"ג דאם הבעה"ב נמצא שם צריך לבקש ממנו רשות, כיון דאין סומכין על החזקה במקום שיכולים לברר בקל.

ודוקא באותו ביהמ"ד שנמצא בו השופר, אבל להוציא מבית לבית אחר אסור בלא רשות.

עפ"י מש"כ במשנ"ב (בסי' י"ד סקי"ג) לגבי טלית של חבירו דפסק המח' דמותר להשתמש בו בלא ידיעת חבירו, וכתב המשנ"ב דזהו דוקא באותו בית אבל להוציאו מביתו לביהכ"נ או איפכא אסור, דאפשר דזה הבעה"ב מקפיד עליו ואסור.

ואם יש להסתפק שמא בעה"ב מקפיד שלא יתקעו בשופר שלו [כגון מי שמקפיד במוגע הפה שלא ישתמשו בו אחרים], אז אין לתקוע בלא רשות.

אין לתקוע בשופר של חבירו בלא רשות אלא לשם מצוה ולא בכדי להתלמד.

ח"א (כלל ק"מ סעי' י"ח).

תקיעות בלילה

יש אומרים דאין לתקוע בלילה אפילו בכדי להתלמד.

בערוה"ש (סעי' י"ב) כתב דאין לתקוע בלילה אפי' בכדי להתלמד, דאין לעשות התעוררות בלילה, והתקיעות מעוררים המידות העליונות, אולם ברמ"א (סעי' א') איתא דיש מקומות שתוקעין גם בערבית, וכ"כ במט"א (סעי' ז'), ויש הרוצים לומר דכוונת הרמ"א במקומות שהתפללו מעריב מבעו"י וצ"ע, וגם דבאלף למטה (סק"ח) הביא מהא"ר דבפראג נהגו לתקוע בלילה, וכתב דגם במוצ"ש תקעו במעריב, ועכ"ח דזה היה כבר בלילה, דהא ביום אסור לתקוע מחמת איסור שבת.

משיב כהלכה

תלמיד השיעורי הלכה שנאמרו בבי מדרשא

ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוושעף שליט"א

מו"ץ קהילתינו הק'

דיני ברכת התורה (ח)

א] מותר לעשות ולקיים כל מצווה לפני ברכת המזון כגון להתעטף בטליתו או להניח תפילין [א]

ב] לאנשי מעשה ראוי להחמיר שלא לעשות מצוות לפני אמירת ברכות התורה [ב]

ג] מותר להרהר בדברי תורה קודם ברכת התורה [ג] ויש מחמירים דאסור להרהר בדברי תורה קודם ברכת התורה [ד]

ד] יש מי שמביא עצה למי שרוצה להרהר בדברי תורה ואין ברצונו עדיין לברך ברכת התורה שיהרהר הברכות בלבו ואז מותר לו להרהר בדברי תורה [ה]

ה] מה שמותר להרהר בדברי תורה קודם ברכת התורה הוא רק באופן שחושב ומהרהר בעל פה שלא מתוך הספר אבל אסור לעיין מתוך הספר אע"פ שאינו מוציא דיבור מפיו [ו]

ו] מותר לפסוק דין ולהשיב שאלה בלי נתינת טעם לדבריו אפילו קודם ברכת התורה [ז]

ז] כל ההיתר הוא רק לפסוק דין לשואל שאינו דרך לימוד אבל אסור ללמוד דין והלכה פסוקה מתוך ספר קודם שמברך ברכת התורה אף שאינו לומד את טעם הדבר [ח]

ביאורים והוספות

(א) משנ"ב סק"ז שו"ת בצל בחכמה (ח"ד סימן קנ"ט) ואע"ג דבשעת מעשה מהרהר בהלכותיו ולדעת הגר"א יש איסור אפי' בהרהור קודם ברכת התורה מכל מקום כיון שאינו מתכוון ללימוד א"צ ברכה אפי' לשיטת הגר"א כ"כ המשנ"ב וכבר העירו עליו ממה שכתב בסימן תקפ"ח סעיף ב' בביאור הלכה (ד"ה שמע) שאסור לתקוע בשופר כשגופו אינו נקי או במקום שאינו נקי והקשה שם דהיכן מצינו שיהיה אסור ללבוש טלית של ארבע כנפות כשגופו או המקום אינו נקי ותירץ דאפשר שהטעם הוא כיון שקיימא לן שצריך כוונה לצאת ידי המצווה שצונו השם יתברך וזה גופא ג"כ נחשב לדברי תורה ולא גרע מהרהור בדברי תורה עיי"ש ומבואר מזה שלא כדבריו כאן.

(ב) בספר בכורי יעקב (סימן תרמ"ד סק"א) כתב בשיש לברך ברכת התורה קודם נטילת הלולב ובאורחות חיים (ספינקא סימן מ"ז סק"א) מביא בשם ספר יפה ללב דאין להניח תפילין קודם ברכת התורה וכבר דנו הרבה בכוונת הבכורי יעקב דלכאורה איזה איסור יש בקיום מצווה לפני ברכת התורה ועיין בספר פסקי תשובה (סימן שנ"ג אות ג') שמביא תיקוני זוה"ק דמצוות של יו"ט הוי כתורה ולפי"ז עדיין יש לומר דבמצות ד' מינים שאני שהוא מצווה של יו"ט ובספר מכתבי תורה (גור סימן ל') שמביא מזוה"ק פרשת צו דצורבא מרבנן קיום מצוות שלו הרי הם כלימוד תורה ולשון הזוה"ק "מצוות דאורייתא דמקיימין לה רבנן תורה איהו לגבייהו" ועיין בשו"ת בצל החכמה שם (אות ו') דמסתבר כי הזוהר ותיקוני זוהר לא פליגי ושניהם אמת ולפי"ז מצוות של יו"ט לכו"ע אין לקיימן קודם שבירך ברכת התורה ובשאר ימות השנה לכו"ע מותר ולצורבא מרבנן אסור ועיין בשו"ת ארץ צבי (ח"א סימן ט"ז) ובשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סימן מ') דיש פוסקים דברכת התורה הוא ברכה גם על עסק קיום המצוות ובפרט על אלו שלא תיקנו עליהם ברכה כמו מצוות צדקה וכיבוד אב ואם ועיין בשו"ע (סימן מ"ז סעיף ה') אשר קדשנו במצוותיו וצונו על דברי תורה וכתב במג"א (סק"ג) דנוסחא אשכנזית הוא לעסוק בדברי תורה דקאי על עסק התורה אבל על דברי תורה המשמע דקאי נמי על עסק המצוות עיי"ש וא"כ לנוסחת הראשונים והשו"ע קאי ברכת התורה גם על עסק קיום המצוות א"כ מסתבר שיברך ברכת התורה קודם קיום כל מצוה.

(ג) שו"ע סעיף ד' והטעם דהרהור לא כדיבור דמי וכתב הטו"ז (סק"ג) דאותם הלומדים בעיון מתוך הספר יזהרו להוציא קצת דברי תורה בפה אחר הברכה אם לא אמרו פסוקי ברכת כהנים כיון דעל הרהור לבד אין צריך לברך.

(ד) כן הוא דעת הגר"א וכ"כ בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"ב סימן ק"מ) וכתב שאף הבית יוסף חזר בו בבדק הבית ובאורחות חיים (ספינקא סק"ו) מביא להחמיר משו"ת בנין עולם (סימן ו') ובביאור דעת הגר"א עיין בביאור הלכה (ד"ה המהרהר) דגם הגר"א מודה דגם בתורה הרהור לא כדיבור אלא שסובר שגם הרהור הוא מצווה כדכתיב "והגית" בו יומם ולילה והיינו הרהור הלב כמו שנאמר והגיון ליבי וכיון שהמהרהר בדברי תורה מקיים מצווה יש לברך ע"ז ברכת התורה

ועיין בנשמת אדם (כלל י' אות ד') שכתב דאף שמקיים מצות ת"ת בהרהור מ"מ לא תיקנו ע"ז ברכה דברכת התורה ילפינן מקרא דכי שם ה' "אקרא" וקריאה היינו דיבור וגם רבנן לא תיקנו ברכה על הרהור לפי שאינו ניכר וכ"כ בשאגת אריה (סימן כ"ד) ולמעשה ודאי שאין לברך ברכת התורה על הרהור כיון שהגר"א עצמו נשאר בצריך עיון.

(ה) לקט הקמח החדש (סקי"ט) בשם אחד מתלמידי החת"ס ששמע מפיו והטעם בזה הוא דממה נפשך אם הרהור לאו כדיבור הרי לא עשה כלום ואם הרהור נחשב כדיבור הרי בירך ברכת התורה במחשבה.

(ו) כ"כ במור וקציעה דהמהרהר מתוך הספר הוי קבע וחשיב כדיבור.

(ז) רמ"א סעיף ד' והטעם לפי שטעמי הפסק הלכה אינו אלא מהרהר בליבו ועל הרהור א"צ לברך ברכת התורה ובמשנ"ב סק"ז מביא דלדעת הגר"א יש להחמיר בזה דלשיטתו גם על הרהור יש חיוב ברכת התורה עיי"ש אמנם אם ברור אצלו שאינו מהרהר כלל בטעמי הפסק כי תשובתו ידועה ושגורה בפיו ורק עונה בפיו אם הוא מותר או אסור כשר או פסול בזה מותר לכו"ע.

(ח) משנ"ב סק"ו בשם מטה יהודה.

הגה"ק רבי יקותיאל יודא טייטלבוים זי"ע
בעל "ייטב לב"

רבינו נולד בשנת תקס"ח לאביו הרה"ק רבי אלעזר ניסן אב"ד דראהביטש, בנו יחידו של מרן רבינו משה איש האלקים בעל 'ישמח משה' זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת רויזא בלימא ע"ה בת הגאון רבי אהרן זצוק"ל אב"ד חאדרוב מתלמידי הרבי ר אלימלך מליזענסק זי"ע, במגילת יוחסין שערך הגה"צ רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים חתן רבינו ובן אחיו, מביא את אשר שמע מפי זקנתו הצדיקת, אם רבינו, שסיפרה "אשר איזה שנים אחר נישואיה היתה שכולה מבנים רח"ל, שנעדרו בעודם קטנים, והיה להם צער גידול בנים רח"ל, ופתאום בא מכתב מאת חותנה הגה"ק ה'ישמח משה' זללה"ה וכתב, לאשר כי יש לה אב זקן שהוא הגאון מו"ה יקותיאל זלמן זללה"ה, שהוא זקנה, והיה אב"ד הראשון דק"ק דראהביטש, על כן תשתטח על קברו ותבקש רחמים שם, ותבטיח לו כאשר תלד בן זכר תקרא אותו על שמו, וכן עשתה כאשר צוה לה, ונולד לה בן וקראה את שמו 'יקותיאל יהודא' ה"ה רבינו הייט"ל ומוסיף "ואולי הוסיפה לו השם 'ליב' על שם זקינה ר' ליבלי חסיד מלבוב" [תהלה למשה, ועיי"ש ובהערות אודות גדלותם וצדקתם של צדיקים וקדושים אלו] בהיותו כבן עשר שלחו אביו הקדוש אל זקינו מרן ה'ישמח משה', ועל ברכיו נתחנך ונתעלה, אחר שזקנו הק' לא זז מחבבו, השפיע עליו מחכמתו וקדושתו ומסר לו רוב תורתו, כפי שתחזינה עינינו בספריו הקדושים, שמרבה להביא משמו אמרות טהורות ופסקי הלכה. לימים זכה להתעסק בקדשים, לסדר כתבי זקנו ולהעלותם על מזבח הדפוס. ואמנם זקנו נחשב עליו כרבו המובהק. כן היה מרבה להסתופף בצל צדיקי הדור הרה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ והרה"ק הרבי רבי הערש מרימינוב, ולימים אצל הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא, ומרן הקדוש מצאנז, ועוד מצדיקי הדור, זכות כולם יגן עלינו. בהגיעו לפרקו בנה את ביתו עם הצדיקת מרת רחל בת הרה"ק רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשווא זי"ע, והיה סמוך על שולחן חותנו, שהראה לו חיבה יתירה [כפי שניתן לראות מצוואתו הק' שנדפסה בראש ספרו 'באר שבע'], ובאהלו המית עצמו על התורה ועל העבודה, למרות הדחקות העצומה שהיתה מנת חלקו, ונוראות מסופר על כך, כשהיה בן כ"ה שנה, בשנת תקצ"ג, נקרא לכהן כאב"ד סטראפקוב. שם הקים את ישיבתו הראשונה, בה הרביץ תורה למאות תלמידים. בשנת תר"א, עם פטירת זקינו מרן ה'ישמח משה' בכ"ח תמוז, הוכתר למלאות מקומו באוהעל. ברם לא ארכו לו שם הימים, גלל גודל ההתנגדות שם לדרך החסידות, כפי שמספר על כך הרה"ק רבי מענדל מדעעהש בעל 'מעגלי צדק' במכתב לאחיו הרה"ק רבי חיים בצלאל (בעל 'דרך יבחר') עד שמחמת מלשינות נאלץ לברוח מן העיר בערב ר"ה שנת תר"ז, ובהוראת והמלצת הרה"ק מצאנז נתקבל לכהן בק"ק גארליץ. לאחר הסתלקות אביו הגדול בח' תשרי תרט"ו, נסע לדראהביטש למלא מקומו (ונז' בשו"ת שו"מ מהדו' רביעאה ח"א סי' כ"ד) אך גם שם סבל מרדיפות שונות, ובשנת תרי"ח עבר לכהן פאר כרב ואבדק"ק סיגוט, בה כיהן כ"ה שנה, עד עת פטירתו. תיכף אחר ביאתו שם הקים בה ישיבה גדולה, ועד מהרה היתה סיגוט לתל תלפיות, ותלמידים הרבה למאות ולאלפים נהרו אליה לקבל תורה וחסידות מפי הצדיק השוכן בקרבה. משם הפיץ אורה זו תורה, ועמד בעוז על משמרת חומת כרם בית ישראל לבל יחדרו דרכה זמורות זרות. המוני בית ישראל, ובהם אדמו"רים וצדיקים מפורסמים, באו להסתופף בצל קדשו, להנות ממנו עצה ותושיה ולהתברך בדבר ישועה ורחמים, בהיותו נודע כעמוד צלותהון דישראל ופועל ישועות בקרב הארץ, זאת בנוסף לתשובות הרבות אשר השיב בדבר ה' זו הלכה לרבני וגאוני דורו, אשר הביאו אליו כל הדבר הקשה, ונקבצו ובאו לרוב בספריהם ובספר תשובותיו 'אבני צדק'. בליל שב"ק, ו' אלול תרמ"ג, באמצע תפילת ערבית, באמרו התיבות "על כן ה' אלקינו בשכבנו ובקומנו נשיח בחוקיך", יצאתה נשמתו הטהורה ועלתה למרום, לדאבון כל בית ישראל. תולדותיו אחריו, המה הקדושים אשר בארץ, בניו רבי אברהם אהרן אב"ד קאלבסוב (חתן הרה"ק ר יחיאל מקאלבסוב בהרה"ק רא"י מראפשיץ), בנו ומ"מ מרן בעל קדושת יום טוב, בנו רבי משה יוסף אב"ד זבארוב סטראפקוב ואוהעל, (חתן הרה"ק ר' דוד מקשאנוב בן מרן הקדוש מצאנז), בנו רבי אליהו בצלאל אב"ד טעטש (חתן הרה"ק ר פנחס יוסף שפירא, חתן ה'תורת חיים' מקאסוב). וחתניו רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים אב"ד וואלאווא בן אחי רבינו הרה"ק רבי שמואל מגארליץ, הרה"ק רבי ברוך מגארליץ בן מרן הק' מצאנז, הרה"ק רבי משה מראזוואדוב בהרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב. זצוק"ל. השאיר אחריו ברכה לדורות, חיבוריו הק' ייטב לב עה"ת על שמו נקרא, ייטב פנים על המועדים, שו"ת אבני צדק על ד"ח השו"ע, רב טוב עה"ת (ע"ש אמו ר'וזא ב'לימא ט"ב) זי"ע

בפי ישרים תתרומם

מאמרים מלוקטים מרוממות מעלותיו בקודש

נתמלא הבית אורה

כשהי' בן י"ד שנים שלח אביו הרה"ק רבי אלעזר ניסן זללה"ה קוויטל להרה"ק הרבי מלובלין זללה"ה כשקרא החוזה שמו של הייטב לב אמר "עס שיינט עס שיינט".

ישמח משה במתנת חלקו

"שבאם שיהי' באפשרי שתקבע אהלך כעת אצל אחיך הרב הגדול החריף ובקי ותמים במעשיו נ"י, הי' טוב מאוד מאוד, רק באופן ובתנאי שתשמע לקולו בכל אשר יאמר כי הוא זה, ואל תט ימין ושמאל מדבריו, כי אז תצליח בעזה"י את דרכך ואז תשכיל, כי אחיך נ"י הוא איש נבון ומשכיל ומתון, וכל פינותיו לשם שמים, ומשתוקק מאוד מאוד לזכות לכל איש ישראל אשר יוכל לזכותו, ומכ"ש לאחיו אשר כנפשו".

מרן בעל ה'ישמח משה' ז"ל

במכתב מי"ג שבט תקצ"ה, לנכדו רבי שמואל אב"ד גארליץ ז"ל, אחיו הצעיר של רבינו ה"ייטב לב", [מן הנכון לציין שמרן הייט"ל ז"ל היה אז אבר"ך בן ז"ך שנה]. נדפס בראש ספר ישמח משה על מועדים, ובספר 'מליצי אש' (כ"ב אב)

בחבורתא קדישתא

פעם אחת בל"ד בעומר, עת התכנסו צדיקי הדור ברימינוב אצל הרה"ק רבי צבי הירש, לכבוד יומא דהילולא של הרה"ק הרבי רמ"מ מרימינוב זי"ע, והיו שם הרה"ק רבי שמעון מיערוסלב זקן החבורה, הרה"ק ר' אשר ישעי' מראפשיץ ועוד, ובעיצומה של סעודת הילולא הסתודדו ביניהם בסוד שיח שרפי קודש, ובלשון חסידים נמסר שהצדיקים התקשרו אז בחבורה אחת והתנו ביניהם שכל מי שיבוא לעלמא דקשוט לאחר אריכות ימים ושנים, יצאו האחרים לקראתו לקבל פניו. באותה שעה עמדו בחוץ הרה"ק ר' שלום מקאמינקא והרה"ק מצאנז והרה"ק ה"ייטב לב', שהיו עדיין אברכים צעירים ולא הרהיבו להיכנס לפני ולפנים. לאחר מכן, כשהבחין בהם הרה"ק מיערוסלאב פנה אליהם ואמר: אם אברכים אלו יעמידו על השולחן 'מעד' גם יוכנסו להאי חבורתא. מובן שאלו מיהרו לעשות כדבריו. עובדא מופלאה זו, שמובאת בכמה מספרי חסידים קדומים, מזכירה רבינו בשו"ת 'אבני צדק' סי' כ"ב "וזכורני מנעורי שכך נזרקה מפי החבורה באסיפת חכמים זה זמן רב בהיותנו על היא"צ ברימאנאב ביום ל"ד בעומר" וכן נזכרה באזהרות שכתב נדפסו בהגש"פ מראה יחזקאל עיי"ש. [י"א שפע"א טרם פטירתו לחה"ע היתה דעתיה של מרן ה"ייטב לב' בדיחא, והתבטא אז, שהוא הרויח ב"עסק" זה יותר מכולם, יען כי הוא היה זעירא דמן חברייא והאריך ימים על פני כולם, ואליו יבואו הכל לקבל פניו]

ופעם אחת בהיותם ברימינוב איתרמי שראהו הרה"ק מראפשיץ זללה"ה בעת שינתו, ונענה הרה"ק מראפשיץ ז"ל האתם יודעים מי זה השוכב כאן, וענה בעצמו "א בארג סיני" ליגט דא.

פאר וכבוד

דמות דיוקנו של רבי

זכה וזיכה את הרבים, הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים לאלפים תלמידי חכמים וירא השם, וכל רואיהם יכירום כי המה מתלמידיו הקדושים, ולא נוכל להעריכם על הגליון גודל אהבתו בהשגחה רבה על התלמידים שיגדלו ויהיו לאנשים בתורה ויראה ללמדם דרך ה', שיזכו לעצמם וישתדלו לזכות את הרבים ללמוד וללמד, והי' להם לאב רחמן ונשאם על כנפיו כאשר ישא האומן את היונק, והשגיח עליהם בפרטיות שילמדו תורה בקדושה וטהרה והשתדל למצוא עזרם סמוך לפרקם, כמה וכמה אלפים הוציא על תלמידיו להיות צדיק מושיע להם בכל צרכם, והי' פתחו פתוח בכל עת לתלמידיו ואף לקטן שבהם אשר הי' לו דבר הן בלימודו הן בשאר צרכיו, ובא אליו כבן לאביו, וכמעט רגע לא הסיר דעתו מהם, חקר ודרש בכל עת אחרי התנהגות תלמידיו בביתם בינם לבין עצמם, ופ"א אמר לתלמידיו באמצע לימוד האם תדמו כי לא אדע מה מעשיכם אף בהסתר אשר אין עין בשר ודם רואה, הלא פניכם תענה ותאמר אף הרהורי לבבכם, כי הוא חרוט על צורתכם, וקורא אני מעלליכם מעל פניכם, וסוד ה' ליראיו, אך אקוה כי תורתי תאיר לכם מחשכת הלילה ולילה כיום יאיר בנר מצוה ותורה אור, וכל התלמידים כשמעם דברי קדשו אחזם רעדה ופלצות יבעתוהו אשר דבריו חוצב להבות אש וכחצים שנונים ירדו חדרי לבבם, ותיכף ומיד התחיל להביט בהם בפנים שוחקות וצהלו פניו, אשר שמחו וגילו ברעדה תלמידיו היקרים,

חתנו הגה"צ מוואלאוואי ז"ל בספר תהלה למשה

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים וסיפורי נפלאות וישועות

פועל ישועות בקרב הארץ

"ראיתי מעשה נפלא אצל כ"ק רבינו הגאון הגדול בעהמ"ח ספר "ייטב לב, עת זכיתי להסתופף בצל קדושתו בחג השבועות שנת תרמ"א, ואז היתה צרה גדולה לישראל אודות עלילת הדם בט'עסלאר. ובעת שישבנו על הסעודה של יו"ט בא אחד לבית המדרש בפנים צוהלות ובשמחה ומכתב– העת בידו, בבשורה טובה אשר גוף הנערה הערלית, אשר בעבורה העלילו האויבים, נמצאת מתה בנהר

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

אמונה היינו דייקא למעלה מראיה והשגה

ויצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וגו'. והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. אבל אנו יושבי תבל ושוכני ארץ קרוצי חומר, נבוא לבחינת השגה על פי דרכים שונים: א, בבחינה שמיעה וקבלה מאבות לבנים כו'. ב, ע"ד המחקר, שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. ג, בעשותו יתברך נוראות לעינינו נסים ונפלאות עד אין מספר כו'. ולכאורה מי שמשיג בחקירתו מכח השכל, וכל שכן מי שרואה עין בעין נסים ונפלאות, שוב אין צריך לאמונה וקבלה כלל. אבל האמת, סוף דבר הכל האמונה והקבלה, כי אם יסתיק במעט אשר השיג בשכלו או מכח שראה בעניו ישועות גדולות נסים ונפלאות, הרי הוא ח"ו נותן קצבה לגדולתו, לפי קוצר השגתו וראייתו, ובאמת השי"ת רם על כל רמים נשא על כל נשאים לגדולתו אין חקר, רק העיקר לשמוע ולהאמין יותר ויותר ממה שהשיג וראה בעיניו, כי גדולתו ית' בלתי תכלית ואין סוף. וזה אצלי מה שנאמר באברהם: "הבט נא השמימה" וגו', ואמרו (בר"ר מד, יב) אין הבטה אלא מלמעלה למטה, מלמד שהגביהו הקב"ה למעלה מכיפת הרקיע, ואם כן ראה גדולתו ית' בגבהי מרומים עין בעין, ואחר כך אמר כי לא הספיק בראיה זו, כי אם שבא למדריגת "והאמין בה', שהאמין בה' שלגדולתו אין סוף ואין מספר וחקר, ויותר ממה שראה בעיניו, ועל זה: ויחשבה לו השי"ת צדקה.

מעלת בני עליה הוא שאין מחשבין עצמן לכלום

ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותו אלקים. "הנה, עינינו רואות, דמי שעובד ה' באמת, נראה בעיניו כי איננו כלום, ולמה נחשב הוא, ומי לנו גדול ממשה, ואעפ"כ אמר 'ונחנו מה'. ומי שאינו עובד ה' באמת, ידמה בעצמו בעיניו לאדם חשוב. והטעם, איתא בספרים, כי ידוע שכל מצוה שהאדם מקיים בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא (תיקו"ז כה:), ואם כן נשארת המצוה כאן למטה, ולכן נדמה בעיניו שעשה מצוות ומעשים טובים, אמנם מי שעובד ה' באמת בדחילו ורחימו, הרי המצוות שלו פורחות לעילא, ולא נשאר פה מאומה, ולכן נדמה בעיניו כאילו לא עשה כלום (עי' 'באר משה' פר' נח עה"פ ויהי מקץ ארבעים יום בשם הבעש"ט). והנה, ידוע שבני עליה נקראים בשם "אדם", והמון עם מכונים בשם "בהמה" (חולין דך ה), וזהו שאומרים בתפילה: "ומותר האדם (בני עליה) מן הבהמה (המון עם) אין" במה שהם מחזיקים עצמם כ"אין". וזהו שאמר: "ויתהלך חנוך את האלקים "ואיננו" כלומר, שהיה נחשב בעיניו כאין, ולא היה חשוב בעיניו למאומה, ואמר הטעם: "כי לקח אותו אלקים", כלומר, כל מצוותיו ומעשיו הטובים לקח אלקים למעלה, שהיו פורחות לעילא ולא נשאר אצלו מאומה.

טהיי"ם, בגוף שלם בלי שום פצע וחבורה, ונתגלה השקר של העלילה. ונעשה שמחה גדולה בין כל המסובין. אולם רבינו הקדוש הנ"ל לא הראה שום אות של שמחה, אדרבה, הלבינו פניו כאיש מרעיד ומפחד ודואג ועיניו לשמים, ובמעמד זה היה בהמשך איזה רגעים. ואח"כ פתח פיו הקדוש ואמר: כתיב (שיר השירים ד, ח): 'תשורי מראש אמנה', ויש לפרש על פי מה שאמרו חז"ל 'עתידין ישראל לומר שירה לעתיד לבא'. וקשה כפל הלשון 'עתידין לעתיד לבא'. ותירץ השל"ה הק' דהכי פירושו, דהנה, אם אומרים ישראל שירה על הישועה שבאה כבר, אין זה רבותא כל כך, כי אם לא יאמרו אזי הם כפויי טובה, אבל המאמין האמיתי הבוטח בה' אומר שירה גם קודם שבאה הישועה, ע"ש הישועה שבוודאי תבא מאת ה', ובעת הגאולה שיתבער רוח הטומאה מן העולם אז ודאי כן יהיה בישראל. וזהו שאמרו בגמרא: 'עתידין ישראל שיאמרו שירה לעתיד לבא' כלומר על הישועה שעתידה לבא, אף שעדיין לא באה. וזהו שאמר שלמה המלך ע"ה: 'תשורי מראש כלומר, קודם ביאת הישועה 'אמנה' מכח האמונה שתבא. לכן גם אנו נאמר שירה על הישועה העתידה לבא. וצוה לנגן את הקפיטל קי"א בתהלים 'הללו-ה אודה ה' בכל לבב'. אחד כך באמת נתהוה כן, שזאת לא היתה עדיין הישועה, אדרבה, גדלה הצרה כי הגדיל אויב, ושונאי ישראל עשו בשקר, אשר אם הנערה וכל רואיה שהכירו אותה מקודם ואמרו שזו היא הנערה הנאבדה, והם פעלו אצלם על ידי איומים הרבה וכדומה שיחזרו מדבריהם ויאמרו כי אין זאת, וע"י מכות ויסורין שאין לשער פעלו אצל אנשים שיעידו שקר, אשר גוויית המתה זו הביאו ישראל ממקום רחוק כדי להטעות את בעלי המשפט שדנו על זה, והצרה הלכה וגדלה עד מאוד, עד שנתקיים בנו 'והיו חייך תלואים לך מנגד', עד שריחם ה' עלינו ועל כל ישראל עמו, ועל ידי שלוחי דרחמנא, הם המליצי יושר, ועל ידי הרופאים היותר גדולים מעיר הבירה, נתגלה אצל המשפט שבאמת זו הנערה הנאבדה, ואותם שישבו במאסר יותר משנה ביסורים גדולים נפדו ממאסריהם, ונתגלה השקר של העלילה, וכל האויבים שהיה להם חלק בעלילה זו היתה להם מפלה רבה מאת ה' מן השמים עד שנאבדו מן העולם בבוז וקלון רב. כן יאבדו כל אויביך ה', ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

ובמעשה זה יבואר מה שהביא החיד"א בספרו "נחל קדומים" בשם רבינו אפרים לבאר סמיכות תחילת פרשתנו לסיום הפרשה הקודמת ואתה תבעך הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה'. כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו. וכתב: כי תעשה הישר וסמיך ליה כי תצא שצריך לומר שירה על התשובה; 'הישר' אותיות 'שירה' וכן כתיב ביהושפט (דה"ב כ, כב): 'ובעת החלו ברנה ותהלה נתן ה' מארבים על בני עמון מואב' וגו', עכ"ל. וצריך ביאור לכאורה, דאיך שייך לומר שירה קודם התשועה בשעת יציאה למלחמה. ברם על פי דברנו תתיישב היטב תמיהה זו, דבאמת צריך לומר שירה על התשועה קודם שבאה, והיינו מכח האמונה, ובזכות זה באמת תבא הישועה. וזהו שאמר: 'הישר כי תצא למלחמה על אויביך' ובזכות זה 'ונתנו ה' אלקיך בידך' וזהו שנאמר גם כן ביהושפט 'ובעת החלו ברנה כלומר, שאמרו שירה ברא"ש בשעת היציאה למלחמה מכח האמונה שתבא הישועה, ולכן 'נתן ה' מארבים' וגו'.

נפש יהונתן

כי הלבישני בגדי ישע

הגה"צ מווייטצען ז"ל בהקדמה לספרו מקדשי ה' (ח"א, שער מחמדים אות י"ב, דף י"ז ואילך) מספר נסים ונפלאות שהיה לו בעת המלחמה הנוראה, שתלה בזכות שלבש העטרה מטליתו של הייטב לב זי"ע, וזה לשונו שם: אמרתי לספר לדורות נס ופלא שהי' לי בשבוע האחרון טרם כלות המלחמה, הנה על הטלית שלי הי' העטרה של כ"ק זקיני הגאון הקדוש מסיגעט זי"ע בעהמח"ס ייטב לב, אשר קבלתי במתנה מכ"ק חותני הראשון הגה"צ מלימאנוב ז"ל, וכמובן שהיתה יקרה לי מאד מאד, ובעת שהרוצחים הוציאו אותי ואת ב"ב מביתי חוצה להוביל לאושוויטץ, לקחתי בידי הטלית עם העטרה הנ"ל, בהיות לבי בטוח שתהי' לי לסגולה ושמירה, שכל זמן שהנני מתעטף בו הנני שמור מן המזיקין ומכל מיני פורעניות המתרחשות לבוא לעולם ועל כן היתה כל מגמתי ושאיפתי בשעת הרס עולם להתעטף בטלית זו, בכדי להנצל מחרב הרוצחים השפלים ימ"ש. אמנם כשנלקחנו למחנה אושוויטץ לקחו מכולנו את כל חפצינו, וממילא הוצרכתי בעל כרחי להפרד גם מטליתי עם העטרה אהובי לדאבון ושברון לבי ונפשי, ותיכף בבואי למחנה העבודה חקרתי ודרשתי על המקום שהחפצים והבגדים מונחים שם ועלה בידי להגיע למקום הלז בתואר לעבוד שם לסדר החפצים טובים אשר שלחו משם למדינתם, (מאוישוויטץ שבפולין לדייטשלאנד) ובתוך העבודה מצאתי גם הטלית שלי, ובקושי גדול עלתה בידי להכניסו להבלאק שהייתי שוכן בתוכו, אך היות שבתנאים שבמחנה עם השומרים הקאפו"ס הרשעים לא הי' שום אפשרות להיות בטלית גדול כזה אפי' תחת הבגדים, ובכן חתכתי אותו ועשיתי ממנו טלית קטן, ואותו לבשתי מאז כל הזמן, עד איזה ימים טרם השחרור הסופי ע"י האמעריקאנער. וגם לבישת טלית קטן כזה היתה כרוכה פעמים בסכנה, מפני שכולנו הייט מלובשים במלבוש השוה לכל אסירי המחנה, וע"י לבישת טלית קטן כזה התנפחה צורתי החיצונית, והי' ניכר השינוי, ואם היו תופסים אותי בצורה כזה הייתי עלול לקבל עבור זה מכות רצח, עד לנפוח נשמתי ח"ו. וכך אירע פ"א כשיצאתי מבית המרחץ, ועמד ראש השומר "פעניקס" ימ"ש שהי' ראש, ועבור חטאיו קבל תפיסה לכל ימי חייו, ועתה נתמנה לשומר עלינו, וכאשר הביט בנפוח היתר שגרם הטלית קטן שלי צוה עלי לגשת אליו בכדי שיוכל לברר מה גורם לכך, ובמששו את בגדי מצא הטלית קטן שלי, ומיד חמתו בערה בו כי מעולם לא ראה בגד בצורה כזה, ושאל אותי מה זה ועל מה זה, וכדי שלא יחשב שגנבתי זאת אמרתי לו שזהו מלבוש אלוקי "איין גאטטע'ס קלייד" שהבאתי עמי עוד מביתי, והתחיל תיכף ומיד להוריד על ראשי ועל גופי מכות רצח בזעקות גדולות עלי, וצוה עלי בא אתי להחדר שלי, ושמה אלמוד אותך קצת אודות הרבש"ע. בשמע את הפקודה הנוראה הזאת הסתמרו בי שערות ראשי, כי כל אחד הי' יודע את הפירוש של אותה פקודה מן הראש הצורר הזה, שפירושה ח"ו מות בטוח תחת ידיו הגסות ע"י מכות רצח אכזריות. אולם מה יכולתי לעשות, נאלצתי ללכת אחריו לחדרו, ושם התחיל בהכאה חדשה מלא כעם ורציחה [ומאריך שם בפרטי המעשה ומסיים אשר זכות החפץ דקדושה של זקיני הק' חפפה עליו ופתאום התחיל הצורר לדבר עמו ואחר דין ודברים נשא חן בעיניו ואמר לו:] תוכל ללכת מכאן לשלום, ומהיום והלאה תוכל לבוא לבלאק שלי ותקבל מהמאכלים הטובים שבבלאק שלי, נוסף על

הבכיה והתפילה על הגאולה יהיה בשמחה

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וגו', "לפנות ערב" ב' במסורה: כאן, ואידך "והיה לפנות ערב יהיה אור". יש לרמז בפירוש המסורה על פי מה ששמעתי ממוזלה"ה (מרן בעל 'ישמח משה' זי"ע) כי רבינו הקדוש מלובלין ז"ל הורה לו הדרך ילך בו, ואמר לו: הגם כי נאמר בשו"ע (או"ח סי' א' ס"ג) ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש, אבל כבר אמר החכם (חובת הלבבות שער הפרישות) הפרוש צהלתו בפניו ואבלו בלבו, וגם בעת שאומר [תיקון] חצות בבכי ותחנונים ופלגי מים, עכ"ז ראוי להיות בשמחה באותו שעה, והוא עפ"י משל למלך שנשבה והגיע לעמוד ולפוש אצל אחד מאוהביו ומיודעיו, וכראותו את המלך במעמדו בשביה, הלך ובכה, עכ"ז שמח כי המלך נתאכסן אצלו. והנמשל מובן. ואיתא במדרש על מה שאמר יצחק אבינו: "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה" וז"ל: "מלמד שהראה לו הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי; 'ראה ריח בני' הרי בנוי, כדכתיב 'ריח ניחוחי תשמרו'; 'כריח שדה' הרי חרב, כמד"א ציון שדה תחרש; 'אשר ברכו ה" בנוי ומשוכלל לעתיד לבא, כענין שנאמר (תהלים קלג, ג) "כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם". וזהו הרמז: "ויצא יצחק לשוח בשדה להתפלל, בשביל שראה חורבן ביהמ"ק וציון שדה תחרש, "לפנות ערב", ובודאי הרבה בבכי ותחנונים ופלגי מים ירדו עיניו, ועכ"ז היה בשמחה, כי כן מורה שמו יצחק, שהוא לשון צחוק ושמחה. וזהו רמז המסורה: "והיה" לשון שמחה (בר"ר מב, ג), "לפנות ערב" בעת שהתפלל יצחק, הגם כי "ירחץ במים", בבכי ודמעות, עכ"ז היה בשמחה.

אין נתבע מהאדם רק לעשות מה שבכחו לעשות

כי תשא את ראש וגו' ונתנו איש כופר נפשו לה' וגו'. זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש וגו' מחצית השקל תרומה לה' ענין מחצית השקל הוא, לרמז כי עיקר עבודת האדם הוא, לשעבד מחשבות לבו וכל חושיו וכחותיו ותנועותיו להשי"ת, ועליו לעשות התחלת העבודה, אבל גמרה הוא בידי השי"ת, על דרך "בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקב"ה עזרו לא היה יכול לו" (סוכה נב:) וכן אמרו ז"ל (שבת קד.) "הבא ליטהר מסייעין אותו". נמצא, שהאדם אין צריך לכפרה כי אם על מה שלא התחיל כלל להיכנס בגדר העבודה, כי אלמלי היה מתחיל ובא ליטהר, אזי היה הקב"ה גומר את המלאכה. הרי שעבדות האדם היא רק מחצה, וכדי לכפר על מחצית זה, מה שלא נכנס לבחינת 'מחצית' כלל, על כך אמר: "זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל" וגו'. ומפרש הכתוב למה צריך כפרה רק על המחצית, כי "מחצית השקל" כלומר המחצית השניה, דהיינו הגמר, היא "תרומה לה'", כי אי אפשר בכח אנושי לגמרו כלל, כי אנא בשרא והוא נורא (ע"פ קידושין פא.) ולכן הדגיש הכתוב ואמר: "ונתנו איש כופר נפשו" כלומר, בעבור היותם איש ולא מלאך, על כן צריכים ליתן כופר נפשו, ודי במחצית השקל, כאמור.

מה שקבלת כבלאק שלך, באופן כזה נצלתי בעזרת השי"ת ממות בטוח ואכזרי, ואודה לה' כי טוב כי לעולם חסדו [ועיי"ש עוד שהאריך לספר בנם נוסף שאירע לו ע"י הטלית הנ"ל] זי"ע.

שו"ת מקדשי השם

והקרב והכרעים ירחץ במים

זקיני הרב החסיד מר"ה יעקב יודא הכהן גליק ז"ל בהיותו חתן טרם שבת באריוארפן שלו, שהי' עש"ק פ' ויקרא, והלך ליקח ברכה מאת הגה"ק בעל ייטב לב מסיגעט זי"ע, אמר לו הייטב לב בזה"ל: דיין טאטע ר' בן ציון וועט דיר העלפן פאסטן, און איך וועל דיר העלפן תשובה טאן, אחר זה התחיל הייטב לב להעביר את הסדרה שני מקרא ואחד תרגום, ואך כאשר התחיל הייטב לב בדבר זה מיד הרגיש בנפשו איך שהוא התחיל לעבוד עליו, והתחיל לבכות מאד, וכאשר הגיע הייט"ל אל הפסוק והקרב והכרעים ירחץ במים, הרגיש בעצמו כאילו הוא תולש מקרבו את הקרב והכרעים, והגדיל לבכות ביותר, בינתיים נכנסה הרבנית הצדיקת ע"ה וכראותו איך הוא פורץ בבכיות גדולות קראה ואמרה אל בעלה, לאז אים שוין גיין דעם בחור ושוב חדל מלעוררו לבכי, ומני אז לא הרגיש כלום (ופ"א תחת אחד השיחים עם נכדו כ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע ספרתי לפניו את הסיפור הנ"ל, ואמר לי כי ג"כ שמע ויודע מזה).

גדולת יהושע ח"א אות נ"ו

עניו מאד מכל האדם

היה עומד רבו הק' בדרשותיו ושופך שיח לפני שומע תפלה בבכיות נוראות שוברות כל לב, וממליץ טוב על ישראל עם קדושים ומוסר נפשו עבורם, ולא נחה דעתו עד שחירף וביזה עצמו לפני קהל ועדה כשפל הנבראים. ובהיותי ילד בן י"ג שנה זכיתי לשמוע דרוש לי"ג מדות מפיו, ואמר שלפי שהוא חטא הוא מסוגל יותר להוכיח אחרים, כי אם צדיק שלא חטא יוכיח יאמרו השומעים הוא לא טעם מעולם מתיקות טעם החטא, כדכתיב (משלי ט, יז) 'מים גנובים ימתקו' וכו', ופירש בזה הפסוק (תהלים מ"ת, ט) 'אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי. לעשות רצונך אלקי חפצתי וגו'. בשרתי צדק בקהל רב' וגו', והכוונה כל מגילת ספר עונות שאני מוכיח לאחרים כתוב עלי, פירוש גם אני נכשלתי בהם, אבל מהיום והלאה: לעשות רצונך חפצתי, והנני שב בתשובה, על כן בשרתי צדק בקהל רב, אני מסוגל יותר להוכיח אחרים מאחר שגם אני טעמתי ערבות העבירות, ומאחר שאני מתחרט על מעשי ומקבל עלי מהיום והלאה לעשות רצונך ית', על כן גם אתם תעשו כמוני"

גבעת שאול

תפילת הצדיק, אל יבושו בי ויוושעו בזכות אמונתם

"שעל ידי שהם מאמינים בה' ובצדיקים, שיושעו על ידי תפלתם, על ידי זה נעשו כלי מוכן לקבל הטובות. ומעתה הבאים אל האדם שמחזיקים אותו לצדיק, ומחכים לה' להוושע בזכותו, לו יהיה כי אינו כפי דמיונם, על כל פנים הם מאמינים בה' כי הוא שומע תפלתו ותפלת צדיקים, ובידו למלא משאלותם [של הצדיקים] לשנות טבע העולם. ובזכות אמונה זו הם נושעים וכו'. וזה"פ "אל יכלמו בי מבקשיך אלקי ישראל", כי הם מאמינים בך, ומבקשים על ידי ישועה מאתך, היינו מבקשים על ידי הצדיק, ישועה מהש"י, על כן הם כדאי להושיעם וכו', כי עיקר הישועה על ידי האמונה, שזה האיש מאמין בה' להיות נושע בזכות תפלתו של הצדיק. וכן מקובלני מפי קדשו של מורי זקני זלה"ה, ומפי כמה צדיקים, שהכל תלוי בזכות האמונה של המבקש להתפלל בעדו וכו', אם מאמין בה' להוושע בתפלתו של הצדיק.

שמחת החג ושמח"ת, כפי התשובה באלול ועשי"ת

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם וגו'. "יתבאר, כי לפעמים היצר הרע מטעה את האדם ומראה לו סימן טהרה על ענין עבירה, עד שידמה בעיניו שהיא מצוה, ואינו מבין על עצמו. והבחינה לזה, אחרי עשות כולה או מקצתה, הנה 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', ואם ירך לבו ויתחרט, זה מורה שהיתה עבירה וכו'. אמנם אם יגל וישמח אחר עשות המעשה, זה לאות ומופת, כי עשה מצוה, לבעבור זה ישמח לבו ויגל. ודבר זה מבואר ב'בינה לעתים' טעם על ענין 'שמיני עצרת', להורות על שמחת הרגל, שלא יהיה שמחתנו כאחד הריקים, בשביל הבלי עולם, אלא שמחה מעולה לשם שמים, על הצלחת הנפשות המושגת לנו בימים ההם, והמופת על זה, שאחר כך אין לנו שום עצבות וחרטה על העבר, אדרבה אנו שמחים ועושים מחדש חג שאנו ששים ושמחים, עיי"ש. וזהו שנאמר: 'והיה' לשון שמחה (בר"ר מב, ג), 'עקב' אם בסוף המעשה תהיו ששים ושמחים, זהו לאות כי 'תשמעון וגו' ושמרתם ועשיתם'.

להתפלל שנזכה להתפלל ולומר שירה כראוי

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר וגו'. יש לפרש על פי מה שמפרש האלשיך הק' בפר' ואתחנן את הפסוק: "ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר", ע"ד מה שמקדימים לומר קודם התפילה הפסוק (תחלים נא) "ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", כי האדם שיתבונן קודם התפילה לפני מי הוא עומד וכו', אזי יאחזנו יראה ורעד, עד שלא יוכל לפתוח פיו ולהתפלל לפניו ית"ש מגודל הפחד והבושה, ולפיכך מבקשים קודם התפילה: "ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך". ובזה פירש הפסוק: "ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר", היינו שיהא בכוחי ויכולתי "לאמר: אתה החילות וגו" עיי"ש. וזהו הפירוש ג"כ כאן: "אז ישיר משה ובני ישראל" אז כשראה הנס, עלה בלבם שישירו (כפירש"י), אך מגודל היראה, הפחד והבושה, עמדו ולא יכלו דבר דבר, ולפיכך: "ויאמרו" תחלה ובקשו רחמים: "לאמר" שיהא בכוחם ויכולתם לאמר את השירה.

ג' אלול

הגה"ק רבי יצחק ישעי' מטשעחויב זי"ע בן מרן הק' מצאנז זי"ע

ואלה תולדות יצח"ק

הגה"ק רבי יצחק ישעי' נולד בשנת תרכ"ד כבן זקונים לאביו מרן הגה"ק בעל "דברי חיים" מצאנז זי"ע, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת רעכיל דבורה ע"ה (בת הרה"צ רבי צבי הירש מטארנא זצ"ל בנו של הרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זצוק"ל) שהיתה מחברתו השלישית של הרה"ק מצאנז וילדה לו ששה בנים והוא היה הצעיר מכולם.

כשנולד הרה"ק ר' יצחק ישעי' נתמלא הבית אורה והרה"ק מצאנז הי' שרוי בשמחה רבה ועצומה, והתכונן לברית המילה בהכנות מיוחדות, ונהג במנהגים שונים מהרגיל שהיו לפלא, הוא נמנע מללכת למקוה כל השמונה ימים מטעמים הכמוסים אתו, וציוה להכין מלבושים חדשים וחבש שטריימל חדש לכבוד הברית גם ציוה לחדש את ספסלי בית המדרש ושולחנותיו, והכל לבש צורה חדשה וחגיגית.

הרה"ק מנאסויד זצ"ל הי' מספר שראו אצל הרה"ק מצאנז הכנה דרבה מיוחדת במינה לקראת הכנסתו של ר' ישעי'לע בבריתו של אאע"ה וכמותה לא ראו כשנולדו לו בניו הקודמים, ולמרות זקנותו שכבר הי' בגיל למעלה משבעים שנה, וכבר פסק מלמול, שינה עתה את מנהגו והתכונן למול את הילד בעצמו, ורכש לו לכבוד זה סכין מילה חדש.

הרה"ק מצאנז הי' המוהל וקרא שמו בישראל "יצחק ישעי'" על שם הגאון האדיר ר' איציק'ל האמבורגער, ועל שם הרה"ק ר' ישעי' מפשעדבורז זצוק"ל.

ג' אלול

- רבי ישכר בער מנאדבורנא ב"ר יצחק מקאליש - תר"ח
- רבי משולם זוסיא מזינקוב ב"ר יצחק מאיר - תרכ"ד
- רבי אברהם צבי אייזענשטאט (פתחי תשובה) ב"ר יעקב - תרכ"ח
- רבי ברוך מקונסטאנטין ב"ר יוסף מאוסטילא - תרנ"א
- רבי צבי הירש מלאמאז ב"ר דוד מקאצק - תרפ"ו
- רבי יצחק ישעי' מטשעחויב ב"ר חיים מצאנז - תש"ב
- ובנו רבי יעקב צבי הלברשטאם מסוכא - תש"ב

ד' אלול

- רבי צבי הירש אב"ד בערלין ב"ר ארי' לייב מאמסערדאם - תק"ס
- רבי ישעי' מפשעדבורז ב"ר מאיר - תק"צ
- רבי נתנאל הכהן פריעד אב"ד אוויוואראש ב"ר יחיאל מיכל (פני מבין) תרע"ו
- רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק ב"ר שמעון קלמן (אור שמח) - תרפ"ו

ה' אלול

- רבי מנשה מקאזניץ ב"ר דוד - תקע"ד
- רבי יוסף הלוי ראטנבערג מקאזיווע ב"ר אהרן לייב - תרי"ד
- רבי דוד צבי שלמה מלעלוב ב"ר אלעזר מנחם מענדל - תרע"ח

כי בן זקונים הוא לו

הגה"ק מקאלאשיץ הפליג מאוד את דודו הגה"ק מטשעחויב ואמר: איתא בזוה"ק שהבן נמשך ממוח האב, והיות שאחז"ל שתלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתן מתישבת עליהן, נמצא שבנו של התלמיד חכם הנולד לו לעת זקנתו עדיף הוא מן הבנים שנולדו בצעירותו, ובכן דודי מטשעחויב שהי' בנו הצעיר של זקני הגה"ק מצאנז, אע"פ שגדולת אחיו הגדולים נראית לעין כל מ"מ בפנימיות דפנימיות גדול הוא מיתר האחים.

גם הרה"ק מצאנז בעצמו העיד על שבעת בניו שהם שבעת הכוכבים של העולם, ובדברו אודות בניו הגדולים והצעירים אמר: הבנים הצעירים צריכים לכבד את הגדולים כמובן, אבל גם הגדולים צריכים לכבד את הצעירים כי הם נולדו בקדושה יתירה.

ופעם אמר הרה"ק מצאנז על בנו הרה"ק מטשעחויב: יגעתי להמשיך לו נשמה קדושה ורמה מאוד, חתרתי חתירה בכל העולמות וחפשתי עד שמצאתי אותה".

ארי בר חכים הוא לי'

מרן הק' מצאנז השתעשע הרבה בבן זקוניו, ופע"א כשביקר אצלו הרה"ק רבי יוסף מניישטאט זצוק"ל הידוע בתוארו "דער גוטער יוד" קראו אל החדר שהיה הפעוט מונח בעריסה, באמרו: בואו ותראו רבי מעריסתו".

ויסופר שפע"א נסע הרה"ק רבי דוד מדינוב לקרעניץ ונסע דרך צאנז לבקר בהיכלו של מרן הד"ח, ואמר לו הרה"ק מצאנז הייתי גם צריך לנסוע לקרעניץ אבל איני יכול, על כן אבקש לקחת את שני בניו הקטנים (ה"ה הרה"ק מראצפערט והרה"ק מטשעחויב) להשגיח עליהם, ולקחם הרה"ק מדינוב ונסע אתם לשם, באחד הימים כששניהם השתעשעו במשחקם עלה רעיון במוחו של ר' ישעי'לע, הוא התחפש כדוור לקח פיסת נייר בה רשם כמה מילים,ונכנס במרוצה לבית הרה"ק מדינוב תוך כדי

קריאת "טעלעגראם, טעלעגראם", הוא מסר את הנייר להרה"ק מדינוב ויצא חיש מהר חזרה למשחקיו, הרה"ק מדינוב נטל את הפתק ומצא רשום בה כאילו הרה"ק מצאנז מודיע שהיום הוא אמור לבוא לקרעניץ, הרה"ק מדינוב העלה בת שחוק על שפתיו מרעיונותיו של הילד, אולם מה מאוד השתומם כאשר לא יצאו שעות ספורות, והרה"ק מצאנז הגיע לפתע לראות את שלום בניו, הרה"ק מדינוב נתפעל מאוד וסיפר להרה"ק מצאנז מהטעלעגראם שקיבל מבנו, ענה הרה"ק מצאנז ואמר: אם אמנם עתה הוא עדיין בעל מופת אבל עוד יהיה בעל מופת בעתיד.

כי אבי ואמי עזבוני

בהיותו עלם צעיר לימים כבן שנתיים מתה עליו אמו ממגיפת החולי–רע שהשתוללה אז בעיר צאנז בהותירה אחריה ששה יתומים רכים, וסיפר ר' ישעי'לע שכשהלך ללוויית אמו לקח אותו אביו ואת אחיו ר' שלום אליעזר'ל מראצפערט ואמר להם: בני, היודעים אתם מה שתאמרו היום, להוי ידוע לכם שמהיום הלאה תאמרו בכל תפילה קדיש, שזהו "יתגדל ויתקדש שמיה רבא", ואם כן בואו ואלמדכם פירוש תפילה זו, ונתלהב מאוד בעבודתו זו כל כך כמו בליל הסדר בשעה שהתחיל לתרץ את ה"מה נשתנה" והיה ממש לפיד אש עד כלות הנפש.

אחרי זמן מה שבת הרה"ק מצאנז את שבתו בעיר סטראפקוב, בעת התפילה קיפל את דפי הסידורים של בניו הצעירים לסמן להם איפה לומר את ה"קדיש", אחרי התפילה נכנס אליו האב"ד הרב הגאון ר' יוסף חיים זצ"ל בעמח"ס "טיב גיטין וקידושין" והתאנח, ושפך לפניו הרה"ק מצאנז את רגשי לבו ואמר לו: אתה רואה הרב מסטראפקוב, נשארתי לעת זקנתי אבא ליתומים צעירים, תתפלל נא בעדי שאזכה לאריכות ימים ושנים, שמי נקרא "חיים בן מרים", וגם שמך כן בהוספת השם "יוסף".

אך לא עבר זמן רב וביום כ"ה ניסן שנת תרל"ו בו ביום נחשכו המאורות ואביו עלה בסערה השמימה, עכשיו לקה בכפליים כאשר נשאר עתה יתום מאב ואם, לאחר הסתלקות אביו הק' עבר ר' ישעי'לע למשכנם של אחיו הגדולים, ונתחנך בעיקר על ברכי אחיו הק' משינאווא ומגארליץ זי"ע.

ו' אלול

- **רבי גרשון שמואל יו"ט ליפמאן ב"ר נתן העלער זצ"ל** (תס"ו/ט"ו) - **תי"ד**
- **רבי יקותיאל יודא ב"ר אלעזר ניסן זצ"ל אב"ד סיגוט** (ייטב לב) - **תרמ"ג**

ז' אלול

- **רבי משה סופר ב"ר יעקב שלום אב"ד טיסאפירעד** (מהר"ם סופר) - **תרע"ז**
- **רבי מרדכי ב"ר יוסף זצ"ל אויסטילא** - **תרל"ז**

ח' אלול

- **רבי אבא מרי ב"ר אלי' חלפן** - **שמ"ו**
- **רבי אברהם שמשון מראשקוב ב"ר יעקב יוסף מפולנאה** - **תקנ"ט**

ט' אלול

- **דן בן יעקב** - **ב"א שי"ח**
- **רבי יושע קאשמאן ב"ר פייוויש זצ"ל** (נחלת יהושע) - **תקצ"א**
- **רבי צדוק הכהן ב"ר יעקב ראבינאוויטש זצ"ל** (שו"ת תפארת צבי) - **תר"ס**

האיש מקדש

עוד בחיי אביו בא בקשרי השידוכין עם הרבנית פריידא בת הרה"ק רבי יחיאל העשיל מקריליוויץ (בן הרה"ק רבי יצחק מאיר מזינקוב בן הרה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפטא), חתן הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע, אשר בא להשתתף בשמחת התנאים שהתקיימו בצאנז, וגם שבת את שבתו שם.

ביתיים נסתלק מרן הק' מצאנז ויהי כעבור כמה שנים קבעו את זמן החתונה על יום ח' טבת, אור ליום ו' ערש"ק פר' ויגש שנת תרמ"א.

לפני החופה שאל הגה"ק מהר"י מבעלזא את החתן: האם בקשת את אביך לבוא על החתונה, והוסיף, בעת היותי על התנאים שלך בצאנז הבטיח לי אביך ז"ל שיהיה על החתונה, אבל רצון הקב"ה היתה אחרת, אבל כידוע מה דאי' בזוה"ק שנשמות האבות בגן עדן באים לעולם הזה בעת שמחת צאצאיהם, ואז בעת התנאים אמר לי אביך ז"ל עליך שלדעתו תהי' "ערליכער יוד" ולחש לי באזני כמה טעמים ברורים על זה, לכן בני יקירי היום הוא הזמן שתתפלל לה' שתהי' לך שייכות לאביך ז"ל", וכשהיו העם שומעים דברים אלו יוצאים מפי הגה"ק מהר"י מבעלזא נמס לבבם כמים.

לאחר חתונתו נשאר בעיר בעלזא, והיה סמוך על שולחן חותנו זקינו כמה שנים, שם ישב על התורה ועל העבודה, כשהוא מתחמם נגד אורו של זקינו הגדול, שם למד בחברותא עם דודו הגה"ק מהרי"ד מבעלזא, ע"פ מעשה שהי' שפע"א בא מרן הד"ח בחלום להרה"ק מהרי"ד וביקשו שילמד עם בנו האברך, כי הוא נתייתם בילדותו וצריך סעד לתמכו, ומאז התחיל ללמוד עמו שיעור קבוע משך זמן רב.

אך לא ארכו לו שם בבעלזא ימי שמחה ושלוה ופגעה בו מידת הדין בפטירת אשת נעוריו אשר לאחר שילדה לו שלשה ילדים שבקה חיים לכל חי, כאש היא רק בת כ"ז שנים, לאחר פטירתה המשיך לישב שם בבעלזא זמן מה, ואח"כ עקר דירתו משם ועבר לגור בעיר סאטמאר, שם הקימו לו חסידי צאנז ביהמ"ד שהנהיג כל זמן שהותו שם.

לאחר תקופה מסויימת נפטר הרה"צ ר' ירחמיאל טייטלבוים זצ"ל בנו בכורו של הגה"ק ר' משה יוסף טייטלבוים מאוהעל (שהי' חתנו של הרה"ק מקשאנוב זצ"ל אחיו של ר' ישעי'לע), ומאחר שמת בלא בנים הוזקקה אשתו לחליה, ובראש הבי"ד שערכו את החליצה ישבו האחים הקדושים

הגה"ק משינאווא זצוק"ל והגה"ק מקשאנוב זצוק"ל.

הרבנית אשת הנפטר ר' ירחמיאל הנ"ל היתה הצדקנית מרת אסתר מרים, בתו של הגה"ק ר' יעקב צבי מפאריסוב זצוק"ל בעמח"ס "עטרה לראש צדיק", מיד בסיום החליצה פנה אליה הרה"ק משינאווא בהצעה להינשא לאחיו האלמן ה"ה הגה"ק ר' ישעי'לע, והוסיף בהוסיפו: כי באם יבוא השידוך לידי גמר, יעל"ז אבי ואביך בגן עדן, כאשר הסכימה להשידוך, שלח הגה"ק משינאווא טעלעגראם להודיע לאחיו ולקבל את הסכמתו, כששמע הגה"ק ר' ישעי'לע הצעה זו שלח את בן אחיו הגה"ק מציעשנוב לשמוע חוות דעת חותנו הגה"ק מהר"י מבעלז, כיון שהגה"ק מבעלזא רצה שישא את אחד משאר צאצאיו, וכשנכנס לשאול את פי חותנו נתן את הסכמתו המלאה ושיבח מאוד את הדבר, וכך נעשה ונגמר הדבר בכי טוב.

על כס הרבנות

בשנת תרמ"ג בתקופת מגורו בבעלזא השתדל אחיו הגה"ק משינאווא והשיג עבורו הצעת רבנות בעירת טשעחויב, ברם לא אסתייע מילתא ור' ישעי'לע לא קבע עדיין את משכנו שם, ובינתיים עברה עליו צרת אשתו ונידודו לעיר סאטמאר כנ"ל, ולאחר שנשא את הרבנית השניה חזר ונתעורר ענין הרבנות ועבר לגור שם.

טשעחויב היתה עיר קטנה ואנשים בה מעט הגה"ק ר' ישעי'לע מצא בה בקעה להתגדר ולהנהיג את העיר כרצונו, בתיקון תקנות מועילות והוספת גדרים וסייגים, אך הנהגתו ביד רמה ועמידתו האיתנה בעניני דת ודין משכה עליו שנאה מאנשים התקיפים שבעיר אשר התחילו להקניטו ולרדפו ומררו את חייו עד שהי' לו קשה מנשוא, והחליט לעזוב את העיר לאחר ששימש בה כמה שנים ובד בבד גם לעזוב את כל משרת הרבנות ולהשתקע בעיר הגדולה קראקא.

בחודש ניסן שנת תרנ"ג עבר הגה"ק מטשעחויב לקראקא ופתח שם בית מדרשו, שם בקראקא ישב במנוחה ושלוה ועבד את השי"ת באין מפריע, והיה נערץ ונקדש על כל בני העיר שידעו והכירו כי גדול בקרבם קדוש ישראל.

ויסופר שפע"א נפגש אביו הרה"ק בעל דברי חיים עם הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע אמר הרה"ק מפרימשלאן: "צאנזער רב איך בעהט אייך, מאכט נישט אלע אייערע קינדער רבנים", והשיב לו הרה"ק מצאנז הלא כבר כל בניי הם רבנים ומשמשים בכתר רבנות, והרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט הוסיף ואמר: כאשר נולדנו הגיד לנו אבינו הקדוש, כי בטח עלינו התכווין הרה"ק מפרימשלאן בדבריו, ועל כן לא נתמנתי לרב ואב"ד מעולם ומעולם לא אהי', וכן אחי הרב מטשעחויב אשר באמת כן נתמנה לרבנות דק"ק טשעחויב עכ"ז אינו רב שם כי כל ימיו הי' גר בקראקא, והשם טשעחויבער רב היא רק כשם כינוי בעלמא.

עם מרן רביה"ק זי"ע

כידוע שררה בין הני תרי צדיקים קדושים ידידות עזה, רבי ישעי'לע אמר פעם לרבינו: ומסופר שפע"א נפגש רבינו עם הרה"ק ר' ישעי' מטשעחוב זי"ע בן זקוניו של מרן הד"ח, ונשק את רבינו על מצחו, ואמר לו: "הלא ידעתם כי אחים אנחנו, כי הרי נולדתם מברכתי של אבי הק' זי"ל". וכשרבי ישעי'לע הי' פעם על אם הדרך ועבר את העיר קראלי, בעת שרבינו כיהן שם כאב"ד, קיבל רבינו את פניו אצל מרכבת הברזל, ורבי ישעי' מרוב התרגשות אמר לרבינו: קראלער רב, איך וויסט נישט פארוואס איך האב אייך אזוי ליב" ונשק את רבינו על מצחו.

פ"א כשהי' רבינו במרחץ מארינבאד, הי' שם בעת ההיא גם הרה"ק ר' ישעי'לע מטשחיב זצוק"ל, ור' פייבוש משב"ק של רבינו הלך לשולחנו של הרה"ק מטשחויב ואח"כ הלך ר' ישעי'לע אתו, ואמר שרוצה לשמוע הקידוש מרבינו וישב אצל שלחנו עד גמירא. פע"א הי' רבינו בקראקא מקום מגורו של ר' ישעי'לע והלך רבינו לבקרו, וכשנפטר ממנו ליווה אותו ר' ישעי'לע עד סוף הרחוב, ושאלו אותו למה שינה מהרגלו ללוות עד סוף הרחוב והלא דדכו ללוות עד פתח ביתו, השיב להם "הרב הזה הוא גברא רבא ולגדולות נוצר להיות רבן של כל בני הגולה".

כשנשא רבינו בזו"ש בא ר' ישעי'לע מטשחיב לקראקא וערך סעודות שבע ברכות לכבודו של רבינו, ולפני הסעודה יצא רבינו מבין המסובין ושהה קצת והיו אנשים שחרה להם הדבר, וכששמע ר' ישעי'לע דבריהם הכריז, מי שרוצה יכול לילך מכאן אינני מעכבו, "אבל תדעו שהרב מסאטמאר הוא צדיק הדור וצריך שיהי' לכם דרך ארץ בפני צדיק הדור ואני מתגעגע הרבה פעמים לראותו".

על קידוש ה'

כמה ימים טרם פרוץ המלחמה ברח הגה"ק ר' ישעי'לע לעיר לעמבערג, מלעמבערג שב לעירו קראקא ודר בגעטא, בקיץ תש"ב עבר מקראקא לגעטא באכניא, שם נשאר יותר משנה עד להעלותו על קידוש ה'.

רביה"ק והרה"ק רבי שלום אליעזר"ל זי"ע אספו יחדיו סכום עצום של מאה אלף פענגאס לטובת הצלתו של רבי ישעי'לע ורצו להבריחו מהגעטא ולהביאו לאונגארין, כמו שעשו להגה"ק מבעלזא זי"ע שגם כן הי' בגעטא ההוא.

אבל לדאבון לבם לא עלה להם הדבר, וביום ג' אלול תש"ג מצאו הרשעים את מקום המחבוא בה הסתתר רבי ישעי'לע עם עוד כעשרים נכדי הגה"ק מצאנז זי"ע, הרשעים אמרו להגה"ק ר' ישעי'לע ברגעים האחרונים מה הוא מבקש, ואמר שרצונו להתעטף בטלית ולהניח תפילין שהי' לו בירושה מאביו הק', וכך כשהי' מעוטר בטליתו ובתפילין חבוש על ראשו ירו בו המורים ונעקד על קידוש השם, יחד עם כל שאר המחבוא, ה' יקום דמם.

כשהגיעו לאזני רבינו הבשורה הנוראה שהדייטשן תפסו את רבי ישעי'לע והרגו אותו, הספידו מספד גדול ומר בסאטמאר ובתוך הדברים צעק ובכה: "מען קען נישט אויסאלטן די גזירות רעות וואס מען הערט, מען האט צוגענומען פון אונז דעם הילגן רב"ס א קינד, אשר אמרנו בצלו נחי' בגוים"...

ד' אלול

הגה"ק רבי ישעי' מפשעדבורז זי"ע

הגה"ק רבי ישעי' מפשעדבורז זי"ע נולד בשנת תקי"ח לאביו רבי מאיר ז"ל בעיר לאסק, בהיותו תינוק נתייתם מאביו ואמו גדלתו והכנסתו לתורה ולחופה, בעודו נער ורק בשנים נודע בשם "העילוי מלאסק" ושם שקידתו וחריפותו בתורה יצא לתהילה, בהיותו עלם צעיר כבן י"ד שנים זכה בו אחד מנגידי פשעדבארז מו"ה דן לוינבערג שלקחו לחתן לבתו בהבטיחו להחזיק בו למען יוכל לישב ולהגות בתורה באין מפריע.

אחר נישואיו ישב באהלה של תורה בצוותא עם רבה של פשעדבארז הגה"ק רבי נתן נטע אייבשיץ וכשנסתלק קנה לו רב וחבר את הגה"ק רבי אריה לייב היילפרין זי"ע ובישיבתו למד בצוותא עם ידידו ורעו היהודי הק' מפרשיסחא זי"ע, לאחר מכן גלו למקום תורה אל ישיבתו של הגה"ק רבי דוד טעביל מליסא זי"ע, שם נתיידד עם אברך צעיר שלימים נתפרסם כגאון הדור רבי עקיבא אייגער ויחדיו שקדו על תלמודם וידידתם נמשכה גם כאשר נתקרב ר' ישעי' לדרך החסידות, לימים כאשר ניסו אנשי ריב ומדון לדבר סרה לפני הגה"ק רבי עקיבא אייגער על החסידים שאינם יודעים ללמוד, דחה אותם באמרו להם: הן ר' ישעי' הוא גאון וחסיד...

כאמור התרועע בשפעדבורז עם היהודי הק' ויחדיו עסקו בתורה, באחד הימים הגיע לשם הרה"ק ר' דוד מלעלוב זי"ע בשליחות רבו הק' מלובלין שפקד עליו לקרב את שני האברכים, וגופא דעובדא הכי הוה: ביום אחד בהיותם שקועים בלימודם, ניגש היהודי הק' לעיין בספר בזמוך לארון הספרים, לפתע פנה אליו הרה"ק מלעלוב ואמר לו: "דע לך בני, כי אם אין מכירים את הרבי מלובלין, לא יתכן ללמוד ולהבין אפי' דף גמרא כראוי", כעבור מספר דקות ניגש גם הרה"ק מפשעדבארז לשם, ואף לו אמר הרה"ק מלעלוב אותם הדברים, ואם כי בשעת מעשה לא שמו לב כלל לדבריו מאחר שחזבוהו לאיש פשוט, אך כשעזב אותו צדיק את בית המדרש נכנסו הדברים ללבם, ולא יכלו להמשיך בלימודם, עד שהחליטו לצאת לרחוב ולחפש את האיש הפלאי שהצית בלבם אש קודש, אלא שלא הצליחו למצאו, רק למחרת כשהמשיכו בלימודם, ראוהו לפתע נכנס לביהמ"ד, מיד מיהרו אליו והודיעו לו כי גמלה בלבם ההחלטה לנסוע ללובלין, שם נתקבל בחיבה יתירה ע"י הרה"ק מלובלין ואף שימש שם כמורה הוראה בבית מדרשו של החוזה.

בשנת תקמ"ח נלב"ע חותנו ור' ישעי' נשאר ללא משען, אעפ"כ נשאר ללמוד מתוך הדחק, עד שלימים סיים יום אחד את ארבעה טורים עם הנושאי כלים, באותו לילה נתגלה אליו בחלומו רבי נתן נטע אייבשיץ ז"ל רבה של פשעדבארז ואמר לו: דע שאני נותן לך את משרת הרבנות של העיר פשעדבארז במתנה, ואכן בהקיצו משנתו הגיעו טובי העיר וכתב הרבנות בידיהם. כט"ו שנה הנהיג את עדתו, וביום ד' אלול שנת תקצ"א בשנת הע"ג לחייו עלתה נשמתו הטהורה לשמי מרום.

ט' אלול

הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע

נולד כ"ב שבט שנת תקפ"ג בעיר קרייזבורג לאביו הגאון ר' יעקב הכהן רבה ואב"ד של העיר, ולאמו הצדקנית מרת יוטא שהיתה מגזע השל"ה הק' וממשפחת הגר"א מווילנא ובעל שאגת אריה זצוק"ל.

כבר משחר טל ילדותו נתפרסם לילד פלא, בגיל שנה כבר בירך – כפי עדותו של ר' צדוק בעצמו – ברכת "שהכל", בגיל שנתיים התפלל כל התפילות מתוך הסידור בטרם הלך לאכול, וכשהי' רק בן שלוש וחצי בשעה ששאר ילדים בגיל כזאת מתחילים לומר אל"ף בי"ת אבל ילד פלא זה כבר למד גמ' תוס'.

כשהי' בן שש שנים נתיתם מאביו ל"ע וכשאמו נישאה בשנית עבר לעיר קריניק תחת חסותו של דודו (אחי אביו) הגאון ר' יוסף הכהן ראבינאוויץ זצ"ל בעל ה"כפות זהב", מקום שם עלה ונתעלה בתורה, גדולי הדור היו משתעשעים עמו בדברי תורה בעודו ילד רך, והביעו התפעלותם מגאונותו, וכמו שמסופר על אחד מגדולי הדור הגאון ר' יצחק אלחנן מקובנא זי"ע שבחן אותו פעם בגיל הפעוטות והשתומם על חריפותו ובקיאותו, עד שהתבטא כי עתיד הוא להיות מגדולי הדור.

אם כי נתייתם מאביו עם כל זאת לא הפריע לו היתמות מללמוד תורה ולא פסק פומיה מגירסא, והי' לומד שעות על גבי שעות רצופות בקול גדול ובעמידה דווקא, לפעמים הי' יכול ללמוד י"ב שעות רצופות, ולא הי' להילד היתום כסף די מחסורו ובגלל זה לא הי' לו כסף לקנות לו נרות שיאיר לו בלילה, אז יצא בחוץ ולמד לאור הירח כל הלילה עד אור הבוקר, וגם הרעב שסבל לפעמים שלא הי' לו כסף לקנות לו אוכל, לא הפריע את התמדתו בהתורה הקדושה, וכבר מאז נתפרסם שמו בשם "העילוי מקריניק".

מסופר שפ"א באותו זמן ששהה בבית דודו כשהי' בן שבע שנים, עזב דודו את ביתו ונדד למרחקים לקבץ מעות קדימה עבור ספרו "כפות זהב" שרצה להדפיס, והנה עברו שש חדשים מעת עזבו את ביתו, ולא שמעו ממנו כלום, ובני הבית דאגו מאד עליו והיו בצער גדול, והוא לא הי' יכול לראות את צערם, עשה השבעת חלום וגילו לו מן השמים היכן נמצא דודו, וכך הרגיע את רוחם.

במכתב לידיד נעוריו מעיד ר' צדוק על עצמו וז"ל: "בשנת הי"ב לימי חיי, בראשית שנת תקצ"ה, החלפנו כתבינו במשא ומתן של הלכה, בענין חיבת ישיבת ארץ ישראל בזמן הזה, וזה היה תחילת עיסוקינו בשו"ת בכתב" ומסיים שם מכתבו בענוות קדשו "ואם היות דברי אז משיחת הילדים ושעשוע תשב"ר בעלמא, מכל מקום לא יצאו מכלל פטטיא דאורייתא".

כשנעשה בן שלש עשרה למצוות חיבר קונטרס חידו"ת ענינים מופלאים על מצות עשה ול"ת ועוד, וציין בתחילה: "אלו הכתבים כד הוינא טליא כבן י"ג כתבתי כרך זה", אף את הדרשה לבר מצוה שדרש בשבת פרשת שקלים (בשבת לפני

שנעשה בן י״ג ביום ה׳ כ״ב שבט תקצ״ו) חיבר הוא בעצמו והתחיל אז דרשתו בדברי דרוש בענין גדול המצווה ועושה אח״כ רצה להתחיל בדברי שמעתתא ואמר שאינו יודע ממה להתחיל אם מפרשת השבוע או מענינא דיומא עניני תפילין ונכנס בפלפול עמוק בענין תדיר ומקודש במסכת זבחים, ואחרי שהאריך בענין זה יצא שצריך מקודם לדרוש בפרשת השבוע שהוא תדיר ודרש אז פלפול עמוק בסוגיא דבשר וחלב שהיה מעניני פרשת השבוע דאז, ואח״כ המשיך מענינא דיומא בעניני תפילין (והיא לו נדפסה בסוף ספר ״משיב צדק״, ולא יאומן כי יסופר שנער בן י״ג ערך אוצר בלום זה).

בשנת ת״ר בהיותו כבן י״ז שנה רשם על גליון ״היום סיימתי את הש״ס בשנת טו״ב לימי חיי, שנת ת״ר״, וכך הדליק הכהן את המנורה שעתידה להאיר את עיני ישראל בכל מקצועות התורה.

האיש מקדש

כבר בהיותו בגיל צעיר התחילו הרבה נגידים לנסות לזכות להכניס בביתם את העילוי, ובהיותו בן חמש עשרה שנה זכה הגביר רבי שמואל הכהן מעשירי העיר וואלדאווקא בהעילוי שיהי׳ לחתנו, רבי שמואל ידע להעריך את גודל ערכו של חתנו, וייחד לו חדר מיוחד בדירתו, ובו ישב ר״צ על התורה ועבודה, ועלה ונתעלה מאד, הנהגותיו ודרכיו הי׳ בקדושה ובטהרה, הקפיד על כל דבר שבקדושה, הי׳ מדקדק מאד על כשרות בכלל ובחג פסח בפרט שהי׳ דקדוקיו מאד אשר הי׳ לשם דבר החג הפסח שלו, בעצמו הכין מאכלי פסח והכניסם לחדרו ולא נתן לשום איש ליכנס אליו לחדרו רק אם בדקו בקפדנות אי איכא חשש של משהו חמץ, בדיקת חמץ שלו התארכה לשעות רבות ביגיעה ובדקדוקים רבים, ושכר אנשים להזיז את ארונות הספרים הכבדים שבחדרו שהיו גדושים בספרים כדי שיוכל לבדוק תחתיהם בכל חור וסדק, ושמעו ודרכיו הקדושות הלכו למרחוק,

יסופר שפ״א בהיותו אברך סמוך על שלחן חותנו, בא גבאי צדקה אחד אל בית חותנו לאסוף מצרכים לעניי העיר לחג הפסח, וחותנו לא הי׳ אז בבית, רק ר״צ הי׳ אז בבית, אמר לו ר״צ בצער אין אני יכול לתת לך מאומה כי סמוך על שלחן חותני ומונע עצמי מלתת בלי רשותו, אבל בכל זאת ברצוני לתרום למצוה גדולה זו, בידו של הגבאי הי׳ סל עם ביצים שאסף לצורך העניים, אמר לו ר״צ אומר לך כמה ביצים יש בסל זו וע״י כך אחסוך ממך את הטירחא מלמנות אותם אחר כך וזאת תהי׳ תרומתי, כשחזר הגבאי צדקה לביתו ומנה את הביצים ראה שאכן כיון ר״צ את המספר של הביצים.

[סיפור דומה מסופר שפעם אחת ישב עם חבירו תחת צילו של אילן, אמר לחבירו שיוכל לומר להם כמה עלים יש על האילן, ולאחר התבוננות מועטת נקב במספר העלים, שאלו לו חבירו מהיכן אנו יודעים שאכן כך היא המספר, אמר להם שירדו כמה עלים מהאילן מבלי שאדע כמה הורידו, והוא יאמר להם כמה עלים נשאר על האילן, וכן עשו].

ביקש הצדיק לישב בשלוה אך רבו אנשי מדון שקינאו בחמיו שזכה להיות חותן המלך והללו הצליחו להפרידו מבית חותנו בעלילות שוא עד שהחליט להתגרש, וכשמיאנה לקבל גט פיטורין נדד לגדולי דורו על מנת לקבל היתר מאה רבנים ואז אגב טלטולא דאורחא נתקרב אל רבותה״ק גדולי החסידות כפי שיסופר בהמשך דברינו.

זיווגו השני הי׳ האשה החשובה מרת חנה דבורה, והתיישב עמה בטשכוב פרבר של העיר לובלין, אהבת התורה של הרבנית היתה אין לשאר, אחר פטירת חותנו נשאר ר״צ בעירום ובחוסר, ורצו אז החסידים להנות אותו אבל הוא עמד איתן בדעתו לא לקבל שום מתנת בשר ודם, אשתו הצדקנית פתח חנות קטנה לממכר בגדים ישנים, ומהכנסה הדלה התפרנסו עצמם בדוחק גדול, אבל בשמחה רבה שזכו להנות מיגיעת כפם, ר״צ העריך מאד את גדולת נפשה באהבתה לתורה והסתפקותה במועט, מסופר שלאחר פטירתה בכה ר״צ מאד במספד תמרורים והי׳ משבחה שהקדישה כל ימי חיה למען התורה הקדושה, ובהיפרדו מקברה אמר: ״תורתי מידך באה לי, חצי שכרי בעולם הבא נתון לך, הנה לפניך קחהו מידי״.

לאחר פטירתה רצו החסידים לתמוך בו אבל הוא סירב לקבל מהם בכל תוקף, עד שאחד מהחסידים התנדב להמשיך לסחור בחנות אשתו, ולכך הסכים הצדיק רק אם יתן לו רק כדי צרכו שהיו מועטים מאד, סעודה אחת ליום שאכל את זה בערב. ועיקרון זאת לא ליהנות משלחנם של אחרים, נהג גם לאחר שהתמנה למנהיג העדה שאז גם לא רצה לקבל מהחסידים את הפדיונות, רק מ״פדיון״ אחד קיבל והיא ״מפדיון הבן״, באמרו שהתורה זכתה לו כסף זו בתורת כהן, ומכספי פדיון הבן קנה ספרים, ולא הי׳ משתמש בכסף זה לצרכים אחרים.

כשנשא את אשתו השלישית אמר קודם החופה לחותנו הרב ר׳ פישל מסטוקצין שהגה״ק מקאצק זי״ע כשנשא את אשתו השניה אמר לגיסו בעל ה״חידושי הרי״ם״ זצ״ל הרי המקדש את האשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו, אבל מי שמקדש אשה על מנת שהוא רבי, ואינו רבי, הרי הקידושין אינם קידושין ואם כן מה עלי לעשות, הרי היא חושבת שאני רבי ולכך נתרצתה להתקדש לי, ואני יודע שאני לא רבי, הרי יש חשש בהקידושין, השיב לו ה״חידושי הרי״ם״ לאמיתו של דבר אין לה נפקא מינה אם הוא רבי או לו אלא שהיא רוצה להינשא לו מפני שכל העולם חושבים אותו לרבי וזה הרי אמת שהעולם לא יחדלו מלקרוא לו רבי, ולכן אין כאן חשש בהקידושין, אבל סיים ר״צ זה הי׳ נכון אצל הרה״ק מקאצק זי״ע שהי׳ מוחזק בעיני כל לרבי, אבל אני מלבד מה שבאמת איני רבי, גם בעיני העולם איני נחשב לרבי ואם כן יש חשש גמור בהקידושין, ולכן אבקש מכבודו שיודיע לבתו בפירוש לפני הקידושין שאיני רבי כלל.

באהלי צדיקים

כשהי׳ בן עשרים שנה כחמש שנים אחר נשואיו, יצא מביתו לבקר בהיכלם של גדולי הדור של עולם הרבנות, והרבה

גדולי הדור ביקר ה"ה הגאון ר' יעקב אורנשטיין בעל ה"ישעות יעקב" רבה של לעמבערג זי"ע, הגאון ר' צבי הירש חיות זי"ע, הגאון ר' יוסף שאול נאטאנזהאן בעל ה"שואל ומשיב" זי"ע, הגאון ר' שלמה קלוגער זי"ע, ועוד, והפליא מאד את גדולי הדור בחריפותו ובגאונותו.

מסופר כשבא אל הגאון ר' יעקב אורנשטיין זצ"ל בעל ה"ישעות יעקב" רבה של לעמבערג, נכנס לביתו לחדרו בלא נטילת רשות, לבנו של הגאון שהי' ג"כ גאון ה"ה ר' מרדכי זאב הפריע מאד התנהגותו של האברך ר"צ, והביע תרעומותיו לאביו, קדמו הגאון בתוכחת מגולה האם תדע אברך לפחות את הש"ס בעל פה שאתה מרשה לעצמך התנהגות כזו, ענה לו ר"צ ומה גריעותא אם אדע רק חצי ש"ס בעל פה, שאלו הגאון אמור לי איזה חצי ש"ס, ענה ר"צ איזה שתרצו, ונתפתח משא מתן של הלכה בן הגאון ובין ר"צ שהפליא מאד את הגאון, ופטרו לשלום מתוך חיבה ואהבה, וביכור"י ענו"ם הזאת הי' התחלת הקשר עם גדולי עולם שנשא עמהם במשא ומתן של הלכה לימים רבים.

בקהל חסידים

מקור מחצבתו ויניקתו וגידוליו של ר"צ הי' מתנגד מובהק לדרך החסידות, שהי' נצר למשפחה של גאוני ורבני ליטא, וגם ר"צ התנהג כך בכל דרכיו, עד שבמסגרת נדודיו ביקר בהיכלי צדיקי דורו ונגה עליו אור החסידות, בהתוודעו אל רבוה"ק ענקי החסידות הלא המה הגה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע, הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע, הרה"ק ר' מאיר מפרימעשלאן זי"ע, המגיד הק' מטריסק זי"ע, הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זי"ע.

לימים כשביקר אצלו הגאון בעל צפנת פענח מראגטשוב זי"ע ובא אליו להתפלפל בדברי תורה, והוא כבר נהג באדמורו"ת, נמנע מלפלפל עמו והסביר את נימוקו: "כי אנשי כנסת הגדולה שתיקנו בתפילה לומר ברכת אתה חונן לאדם דעת, לא התכוונו לכך שהאדם יוכיח מי שיכול ללמוד יותר, אני או אתם, אמנם מה' מצעדי גבר כוננו, ויכול להיות שלכן באתם אלי על זה, ואם הגאון הוא עילוי, עליו לדעת שאני הייתי עילוי, ובקטנותו ניצחתי את כל הגדולים שפלפלו עמי, ובכל זאת נוכחתי לדעת שא"א ליזכות לכתרה של תורה, עד שנאחזים בכף המנעול של דלת תלמידי הבעש"ט זי"ע", שנים רבות לאחר מכן עוד שח הגאון מראגטשוב בהתרגשות מדברים אלו ששמעם מפי כהן הגדול.

בצל רבו הק' מאיזביצא זי"ע

בין השאר ביקר ר"צ אצל הרה"ק רבי מרדכי יוסף ליינר זי"ע האדמו"ר הזקן מאיזביצא בעל "מי השלוח", וכמו שכותב נכדו הגה"צ ר' יוחם ליינער זצוק"ל וז"ל: "הרב הגאון קדוש ה' מכובד הכהן הגדול רבינו צדוק הכהן ז"ל מלובלין הוא היה פלאי גאון כביר שלא נולד ונתגדל בין חסידים ולא ידע חסידות מה היא, ועל פי סיבה מאת סיבת הסיבות (הכוונה להיתר מאה רבנים הנ"ל) עבר דרך איזביצא, ונכנס לבית מדרשו של אאזמו"ר ושמע ממנו שיעור בגמרא, כדרכו בקודש לומר בכל לילה שיעור גמרא בבית מדרשו, ומיד כששמעו נכנסו דברי תורתו בלבו, ותצלח עליו רוח ה' ונהפך לאיש אחר".

להלן הוא כותב "שמאמרי רבו המה אצלו קדושים כמו מאמרי חז"ל, וכל ספריו בנויים על יסודי קבלתו מה שקיבל מרבו, ומזכיר תמיד בלשון: שמעתי וכו' ופעם כותב: וקיבלתי ממי שנגלה לו מסוד ה' ליראיו", כמו"כ הוא מעיד "כי כשהיה מזכיר את רבו היה ממש מירתע כל גופיה, ואף לאחר שעברו יותר מיובל שנים מפטירת רבו, כשדיברו עמו אודותיו געה בבכיה בתוך השיחה".

פגישה זה עשה לו תמורה בחייו, ר"צ הציץ ונפגע ונפתח לפניו עולם חדש עולם החסידות ונתדבק בכל נימי נפשו ברבו הק', ואהבה רבה שררה בין התלמיד להרב ולעומתו בין הרב להתלמיד, תמורה זו חלה בכל דרכי התנהגותו, וגם אופן לימודו שהי' עד כה בהתלהבות וברעש גדול, עכשיו עשה הכל בהסתר ובהצנע לכת, והוסיף טהרה על טהרתו וקדושה על קדושתו, לא אכל אלא מסעודת מצוה, ומשום כך נהג לסיים כל יום מסכת ולעשות סיום סעודת מצוה, פ"א אירע שלא עלתה בידו לסיים מסכת ולא רצה לאכול, אמרו לו שבבית המדרש יש איש אחד שעושה סיום מסכת, אמר שיקראו לפניו את האיש, וכשבא שאלו כמה פעמים נזכר אמורא זו במסכת זו, וההוא לא ידע לענות, אמר זה אינו סיום אצלי, ולא אכל.

שבע שנים הסתופף בצל רבו הק' מאיזביצא, בז' טבת שנת תרי"ד נסתלק רבו הגדול ואז התפלגה עדת חסידיו, היו שקיבלו עליהם את בנו הרה"ק רבי יעקב זי"ע בעל "בית יעקב", ואילו ר"צ ושאר זקני החסידים התדבקו אחרי הגה"ק ר' יהודה לייב אייגר זצ"ל בעל ה"תורת אמת" נכדו של גאון הדור רבי עקיבא אייגר זי"ע, והיה נוהג לבוא אל שולחנו בכל שבת מברכים ויומא דפגרא, ר' יהודה לייב כיבדו ביותר והושיבו לידו בראש השלחן כך שר"צ הי' לו כתלמיד חבר, ומספור כי כאשר ישבה חבורת חסידים לפני ה"תורת אמת", ושיחתם נסבה אודות גדולי הצדיקים, פנה אליהם הרבי בשאלה: "האם שכחתם מהכהן, הכי הוא רק כאחד מהגדולים, הלא הוא כולו רוחניות שהוא מופשט מגשמיות לגמרי", כמו"כ קיים בו רבו מצוות מתנות כהונה והיה שולח לו את הזרוע והלחיים והקיבה, ר' יהודה לייב נהג בנשיאות כשלושים וארבע שנים עד כ"ב שבט שנת תרמ"ח, אותו הזמן הסתגר עצמו ר"צ לתוך עצמו בעבודה פנימית בהזדככות ובהתעלות יתירה, ותקופה זו ידועה בשם "תקופת השתיקה" של רבי צדוק.

נשיאותו

בשנת תרכ"ז אחר הסתלקותו של הגאון ר' יהושע העשל אשכנזי זצ"ל אב"ד לובלין רצו בני העיר שהוא ימלא את מקומו להיות אב"ד דשם אבל כיון שהציעו לו ללמוד את שפת המדינה מיאן בדבר באמרו שאינו רוצה לטמא את פיו בשפות זרות, ובמקומו נתקבל הגאון האדיר בעל ה"תורת חסד" שהיה ממעריציו הגדולים של ר"צ וידידות עצומה שררה ביניהם.

בשנת תרמ"ח לאחר הסתלקותו של בעל ה"תורת אמת" נאלץ ר"צ – אחרי שגברו עליו בקשתם של זקני החסידים –

לקבל עליו את הנשיאות, ומסופר שר"צ אמר אז "אם שמי נמצא ברשימה של דור דור ודורשיו אנוס אני לקבלו ואם לאו הריני מתפלל שלא אמצא חן בעיני בני אדם ולא יבואו אלי", כמו"כ אמר כי כל ימיו היה מתפלל שה"תורת אמת" יאריך ימים בכדי שלא יצטרך להנהיג, אבל כנראה ששמו הי' בין הדור דור ודורשיו, ור"צ נתקבל להנהיג את העדה, ונהג את נשיאותו ברמה, ואלפי חסידים התדבקו אליו בכל נימי נפשותיהם והוא השפיע אליהם מהודו.

גם כאשר עלה על כס ההנהגה לא שינה מהנהגתו המופלאה בהיותו העניו מכל האדם בדורו, ולא רצה להנות מאחרים ולא מתמיכתם של חסידיו ומהפדיונות שלהם, מלבד כסף פדיון הבן כנ"ל, וכאמור נהג לסיים בכל יום מסכת, ומדי שבת בשבתו סיים את שתי המסכתות שבת ועירובין, וסיפרו כי בשבת קרנו פניו ולא הכירוהו ממש, במוצאי שבת היו צריכים לשפוך עליו מים להשיב את נפשו, כי לא יכלה נשמתו להיפרד מקדושת השבת, וכמעט כלתה נפשו עם צאת השבת.

כמו"כ נתפרסם שמו לבעל מופת, ומסופר שפ"א בא לפניו אחד מחסידיו ואמר לו שכואב לו מאד שן אחד, בקש ממנו ר"צ שיראה לו את השן שכואב לו והניח ידו עליה ונתרפא ושוב לא הרגיש שום כאב.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

קרוב לי"ג שנים נהג בנשיאות עד יומו האחרון עלי אדמות, בשנה האחרונה לחייו שנת תר"ס נחלש, סמוך לפטירתו רמז לבנו וחתנו החורגים שנתחנכו וגדלו אצלו מילדותם, כי רצונו שידפיסו ויפיצו את כתביו, והבטיח להיות מליץ טוב עבור המסייעם לכך, בדבריו הזכיר צוואת הגאון רבי לייבוש חריף אב"ד פלוצק שהבטיח לעשות טובה לכל המסייעים בהדפסת ספריו, בהעידו עליו שקיים הבטחתו, ורמז בזה שאף הוא יקיים מה שהבטיח.

ביום ט' אלול שנת תר"ס בשנת הע"ז לחייו עלתה נשמתו הטהורה למרום, בשעת הלויה ההמונית הספידו רק בנו חורגו שקרא עליו את הספדו שהספיד האריז"ל את רבינו הרמ"ק שפי' את הפסוק בפרשתן "וכי יהיה לאיש חטא משפט מות ותלית אותו על עץ" דהנה חטא הוא מלשון חסרון, שאם יחסר לאדם סיבה וטעם על מיתתו, דהא לא היה בו חטא, אזי ותלית אותו על ע"ץ שמת רק מפני חטא עץ הדעת, וכמו"כ קרא על אביו שהיה נפש נקי וצדיק ומת רק בעטיו של נחש הקדמוני, ולמחרת נטמן בכבוד גדול בלובלין באוהל באהל רבו הגאון ר' יהודה לייב זצ"ל ה"תורת אמת".

מורשתו הרוחנית

לא הניח אחריו בנים אבל ספריו הרבים היא נחלתו, ר"צ הי' מושך בקסת מילדותו בשנתו הי"ב שאז כבר הוציא אגרות הדרכה, כתבים ורשימות, ובהיותו בן י"ג הוציא שנים ספרים אחת "זכרון לראשונים" את שלשלת הדורות מתקופת הנבואה על לחתימת התלמיד, והספר השני בשם "שמות בארץ" חכמי ישראל שלאחר חתימת התלמוד, וכך כתב כל ימי חייו מאות ספרים בכל מקצועות התורה והיהדות, בהלכה, במחשבה, בתורה ובחסידות, ממש אין שטח בעולם היהדות שר"צ לא האיר אותו, ולא פלס בו דרך, ועשרות מהם נשארו לנו לפליטה גדולה להאיר עיניי בתורת ה' ובעבדות ה'.

"כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא" פסוק זה תואם את הספרים הרבים של הכהן הגדול, בכל מקצועות התורה, בנגלה ובנסתר בהלכה ובאגדה, וכבר הגדירו אותם צדיקי הדורות האחרונים בתור: "שולחן ערוך של חסידות".

רק לאחר הסתלקותו זרח אורם של ספריו הרבים וכאשר נשאל פעם הרה"ק בעל אמרי אמת מגור זי"ע אודות הדפסתם היתה תשובתו: "על דברי קדשו אין לשאול מה להדפיס ומה לא, רק הכל צריך להדפיס" רק הוסיף "שדברי תורתו הק' שאמרם בשבת להם משפט הקדימה להדפיסם", ואכן ראו אור ספה"ק "פרי צדיק" עה"ת בחמשה כרכים, ואף אלו שלא נמנו על דגל החסידות שתו בצמא את דבריו, ודברי קדשו הם כמעיין המתגבר וכנהר שאינו פוסק.

קצרה היא היריעה, אך מהענין לציין דבר נפלא שהובא ב"פרי צדיק" "ושמענו בשם המגיד הק' דקאזניץ זצ"ל שאמר פעם אחת בערב יוהכ"פ שגם אז בזמנו נמצא כח ג' האבות הק', ואמר על הרה"ק מאפטא בעל אוהב ישראל זי"ע שהוא בחינת אברהם, ועל הרבי מלובלין זי"ע שהוא בחינת יצחק, ואת עצמו ששמו היה ישראל, חשב כנגד בחינת יעקב, רק חסר הכבש להקריב ואמר שהוא מכוין כל אותן הכוונות של הכהן הגדול בהקרבתם", ור"צ מוסיף שם על זה "כי בכל דור יש צדיקים כאלו, ואף שאין לנו הקרבנות מכל מקום כשנזכה נוכל לתקן על ידיהם, שהם יכוונו המכוון של הקרבנות, ולתקן הכל ביוהכ"פ, כמו שהיה מקן הכהן הגדול בהיכנסו לקודש הקדשים, וכדברי המגיד הק' זצ"ל".

כמו"כ זכה ונתגלו לו גילויים עילאיים רזי תורה מן השמים אותם העלה על הכתב בקונטרס מופלא בשם "דברי החלומות", ובהקדמה מציין "רשימת דברים שנתגלו לי בעז"ה בחלום הלילה ממה שעלה בזכרוני" וכדרכו בקודש בלול הוא הקונטרס בהלכה ואגדה קבלה וחסידות ויסודות עמקי החכמה אותה שתה בצמא וקיבל מרבו הגדול בהיותו מסתופף בצלו.

נפלאים ביותר הם דברי קדשו "חלם לי בהיותי באיזביצא, שהיו מגלים לי איזה ברים משורש נשמתי, ובכלל הדברים היו אומרים לי כי הדור של משיח, יהיו אותם הנפשות עצמן של דור המדבר, ומשיח נשמת משה רבינו ע"ה, והדור של משיח יהיה בסוד "התחדש כנשר נעוריכי" שיהיה ג"כ אותו הדור של חסד נעורים".

זכותו הגדול תעמוד לנו ולכל ההוגים בתורתו, ובמהרה נזכה לראות בקיום דברי קדשו בספרו "ישראל קדושים" וז"ל: "וסוף הכל אמת מארץ תצמח, ויבורר האמת לעין כל, דזרע יעקב כולו זרע אמת, שהוא מידת האמת ליעקב הנשלך ארצה, וצומח ועולה בכל דור ודור, עד עת קץ שיעלה האמת מהארץ" בב"א.

דבר בעתו

חודש אלול (ב)

לקט אלף קודש פי צדיקי וקדושי עליון, גמדל קדושת היום וסגולתן

וישאלו איש לרעהו לשלום, ר"ת למפרע אלול, על דרך פשוט כי זמן תשובה לכל הוא בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, וכבר אמרו חכז"ל עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, ובין אדם לחבירו צריך שירצה את חבירו, וידוע מה שפירש רש"י שבת פרק במה מדליקין ד"ה דעלך וכו' רעיך וגו' אל תעזוב זה הקב"ה, אל תעבור על דבריו, לישנא אחרינא חברך ממש גזלה גניבה וכו', וזה שרימז בחודש אלול, ר"ת וישאלו איש לרעהו זה הקב"ה גם לרעהו ממש לשלום להתפייס יחד.

(ייטב פנים)

◆◆◆

ורמזו זה במשנה נותנין לבתולה שנים עשר חודש פי' שמזל אלול הוא בתולה והם מכפרת על שנים עשר חודש וכן אמרו במדרש והביאו הטור א"ח שהזקנים מקדימים מחודש אלול והקב"ה מכפר שליש עוונות בעבור תשובת הזקנים המקדימין, ופירשו בזה מה שכתוב הנביא אז תשמח בתולה במחול בחורים וזקנים יחדיו פירוש שנמחול עוונתי' בחודש אלול שהיא מזל בתולה אפילו לבחורים בזכות הזקנים וז"ש במחול בחורים וזקנים יחדיו והוא חסד השי"ת שמביא ימי אלול כל יום שהוא י"ב שעות שעה אחת ליום והם ימי קודש המכפרים על ימי חול והייט אספרם מחול ירבון שימי אלול הקדושים ירבון על ימי החול של כל השנה וזהו שתקנו בסליחות לעמוד קודם היום כדי שירבו יותר מימי החול.

(פנים יפות)

◆◆◆

הרמז על תקיעות בחודש אלול בפ' בהעלותך, עשה לך שתי חצוצרות כסף וכו' מקשה תעשה אותם וי"ו ל"ך ל'מקרא ר"ת אלו"ל הנה בחודש אלול הוא התיקון לכל השנה, כמו שיש י"ב צירופי הוי"ה המשפיעים לכל י"ב חדשי השנה הנה השימות אלו מה שיש בזה יש בזה כידוע, כן חדשי השנה ג"כ מה שיש בזה יש בזה, וממילא התיקון מן חודש אלול הוא התיקון לכל החדשים ודו"ק והנה ימי השנה המה שס"ה נגד שס"ה גידין כידוע וכמו שהשס"ה גידין תלוין זה בזה כ"כ השס"ה ימים תלוים זה בזה ואם האדם מתקן יום אחד נחשב כמו שתיקן כל השס"ה ימים כמאה"כ יום לשנה יום לשנה כמספר הימים אשר תרתם וכו' והנה מדה טובה מרובה ויום אחד יוכל לתקן כל השנה.

(חסד לאברהם)

◆◆◆

תקעו בחודש שופר וכו' כ' הפוסקים שמרומז בזה לתקוע שופר ל' יום והיינו תקעו בחודש שופר, והטעם ע"ד מה דקיי"ל במי שבא לדין דאומרין לו כל ראי' שיש לך להביא תביא מכאן ועד ל' יום כמבואר בסנהדרין כן מזהירין ומזכירין אותנו לתקן ולהכין כל זכיותנו ל' יום לפני יום הדין הבעל"ט ע"כ אה"כ תקעו בחודש כלומר בחודש אלול שופר כי בכסא ליום חגנו הוא יום הדין הבעל"ט מ"ט כי חוק לישראל הוא שכך הדין להזהיר הבע"ד שלשים יום מקודם להביא זכיותיו וכמו כן במשפט לאלקי יעקב ע"כ תקעו בשופר כל ל' יום, ומה"ט נקרא חודש אלול חודש הרחמים והרצון דהנה אחז"ל מתחילה עלה במחשבה לפניו יתברך לברוא העולם במדה"ד וראה שאין העולם מתקיים שיתף מדה"ר והקדימו למדה"ד כמ"ש ביום עשות ה"א ארץ ושמים, וע"פ פשוטו אינו מובן כי לא בן אדם הוא ויתנחם וגם מה ענין שיתוף מדה"ר להקדימו, אמנם ע"פ הנ"ל יל"פ שלפי שראה שאין העולם מתקיים בדין לבד ע"כ הקדים מדה"ר בחודש אלול לפני מדה"ד שהוא ביום הרת עולם אשר הוא ית"ש יושב על כסא דין וע"י שהקדים לנו הזמן לתקן עצמינו והעיר אותנו בתשובה להקדים עצמינו במליצים טובים בזה שיתף מדה"ר למדה"ד דעי"ז יש זמן לתקן ולעשות הכנה לפעול רחמים לצאת אח"כ זכאי בדין והיינו דאמרו שיתף מדה"ר והקדימו למדה"ד.

(קרן לדוד)

אין לנו במה לבוא לפני המלך

הי' רגיל רבינו לומר טעם על מה שהציתוף של חודש אלול יוצא מס"ת פסוק וצדק"ה תהי"ה לנ"ו כ"י (ההו"י), כי אין לנו במה לבוא לפני המלך ה' רק לבקש חסד וצדקה מבעל הרחמים.

מהזור דברי יואל (ר"ה)

ה'הלל' של מרן רביה"ק זללה"ה בר"ח אלול בטבריא

סיפר לי הרה"ח ר' מאיר קליערס נ"י, זוכר אני פעם בראש חודש אלול כשהרה"ק מסאטמאר זצ"ל היה בעיר טבריה, והתפלל בבית המדרש סמוך לבית אבי הגאון ר' משה זע"ל, ואבי עמד על הטאראסע תחת חלון בית המדרש, ושמע את הרה"ק אומר הלל, ומשני עיניו של אבי ירדו דמעות.

שיח זקנים (ח"ד עמ' ש"ח)

אמירת תהלים בחודש אלול

גודל שבח מעלתה וסגולתה ומנהגי הצדיקים

כפ"ר לעמך ישראל

נוהגין בכל יום של ימי החל מראש חדש אלול ואילך אחר התפלה אומרים בצבור עשרה מזמורים תהלים, ומתכונים לגמר כל תהלים שני פעמים קדם ראש השנה. והיא עולה כמנין כפ"ר. ומתחילין אחר ראש חדש כדי לומר יהי רצון המסדר אחר אמירת תהלים בשלמות עם התחנונים כו'. ואחר היהי רצון אומר קדיש יתום וכו', ובימי תשובה שבין ראש השנה ליום הכפורים אומרים יותר מעשרה מזמורים בכל יום בכדי לגמור כל תהלים פעם שלישית קדם יום הכפורים.

מטה אפרים – תקפ"א ס"ח

גורם התלהבות ואהבת הבורא ב"ה

והמעיין בספרי מוסר ובספרי הפוסקים, יראה איך שיש להיזהר מאוד באמירת תהלים בכל יום, ובפרט בחודש אלול, כי בשתיים ייחשב, בעמוד העבודה ובעמוד התורה, וכעוסק בנגעים ואהלות כמובא בגמרא. ומסוגל לכל דבר וגורם התלהבות ואהבת הבורא ב"ה (עיין בשו"ת נוב"י חלק או"ח סימן ל"ה) ע"כ.

קצה המטה (על המטה אפרים שם ס"ק כ"ה)

מנהג ישראל תורה

מנהג ישראל תורה לומר תהלים בכל חודש אלול, ועל כן בראשית נוטריקון "אמרו תהלים בחודש אלול רוצים שבחים.

אגרא דכלה פר' בראשית

ויאמרו לאמר אשירה לה', ר"ת אלול

בזה נכון המנהג שכתב המחבר בסי' תקפ"א, נוהגין לקום לומר סליחות ותחנונים מר"ח אלול ואילך, ואם כי כתב הרמ"א שאנו אין נוהגין כן, עם כל זה המנהג לומר זמירות שירות ותשבחות שאמר דוד המלך ע"ה מר"ח אלול ואילך ולרמוז על זה ר"ת אלול –ויאמרו לאמור אשירה לה'.

ייטב פנים

כיבוס הפה לתפילת הימים נוראים

"שעל ידי אמירת תהלים בחודש אלול מכבסים את הפה שנוכל להתפלל התפלות של הימים הנוראים בקדושה וטהרה כדבעי".

ייטב פנים – שירת דודי י"ח

בנוסף על התמדת התורה

הימים הקדושים האלו הגם שצריך ללמוד בהתמדה יותר מכל השנה, כאמרם ז"ל (על דרך התשובה, שהוא) הרגיל לקרות דף אחד ילמוד ב' דפים, ולחזור על הלימודים לשם השי"ת, לקיים מה שנאמר אם שמוע תשמע, אם שמוע בישן תשמע בחדש, עם כל זה צריך להאציל איזו שעות לומר תהילים בכוונה עם פירוש המילות ולשפוך דמעות לפני שומע תפלות בקול בכיות, כי זו העת והזמן להתפלל לפני השי"ת שיקבל תפלותינו לכל השנה.

אור פני יהושע (גאלאנטא)

תהלים בלילה בחודש אלול

נתתי לו [להרה"ק רבי פנחס מקאריץ זללה"ה] פדיון עבור חולה במוצש"ק, וציוה לומר תהלים, ואמר שבחודש אלול מותר לומר תהילים בתחילת הלילה.

אמרי פנחס, אלול אות תכ"ז

יותר מכדי הרגלו

הנה עת לחננה כי בא מועד ימי הסליחות, והמה בכלל ימים נוראים, ועינים להם ל"ו יראו שכל איש מישראל מעם קדוש אפילו קל שבקלים מתעורר בצדק להחזיק לבו בימי הסליחות לילך להתפלל בביהכ"נ ולומר מזמורי תהלים יותר מכדי הרגלו בכל השנה.

יסוד ושורש העבודה שער המים פרק ד'

פותח שערי תשובה השייך לנשמתו

יש כמה ששער התשובה סגור בפניהם ויש שאינו יודע להגיע אל השער השייך לו שדרך שם דיקא צריך לשוב להשי"ת, וכיו"ב שארי מניעות המונעים את האדם מן התשובה עד שיכול ח"ו לכלות ימיו ולמות בלא תשובה ח"ו, ועכ"ז מסוגל אמירת תהלים שאפי' אם אין לו שום התעוררות לתשובה, אזי ע"י תהלים יזכה להתעורר לתשובה, כי כל אחד כפי מה שהוא יכול למצוא את עצמו בתוך אמירת תהלים, וע"ז יזכה להתעורר ולעשות תשובה ולבוא לשער של תשובה השייך לנשמתו, ולפתוח השער עד שיזכה לתשובה שלמה, וע"ז ישוב השי"ת אליו וירחמהו אשרי לו, ע"כ בימי אלול ועשי"ת עוסקין כל ישראל באמירת תהלים, כי אמירת תהלים מסוגל לתשובה.

ליקוטי עצות – ערך תשובה

אין לך נגד המקטריגים יותר מתהלים

ראיתי בכמה מקומות מאז ומקדם גם אבותי ספרו לי המנהג הזה הנכון והיפה, מר"ח אלול ועד יוה"כ תיכף אחר התפילה לומד ספר תהלים בקול בכי ונעימה, האחד יודע לזמר ולדבר יעמוד לפני התיבה וכל העם עונין אחריו, אמרתי ג"כ לעשות הטוב והישר הזה למנהג בעירנו כי העיקר בחודש הזה להכרית ולהבריח המסטינים הנאספים כו' בימי הדין ח"ו, לכן אנו באים בחודש הזה שהוא יוסף להוסיף, ומאן דיוסיף מוסיף ולא יאסף, ואין לך דבר שעומד בפני המקטרגים כמו הספר תהלים הנקראים מזמורים שבהם יוכל לזמר ולהכרית כל הקוצים והחוחים הסובבים את השושנה העליונה. ומחמת זה

שאנו צריכים דוקא בזה החודש לבער הקוצים ידרוש על כל קוץ תהלי"ם בכונה ובבכיה לאמר התפילה שאחר כל הספר ושלא יהיו פחות מעשרה שיאמרו הי"ג מדות בסוף יהי רצון, ובאם יש איזה מקום ועיר שלא יודעים מן המנהג הטוב הזה ראוי להודיעם שלא ימושו מן הספר תהלים בכל יום מהחודש הזה, ויהא חשוב כאילו עסקו בנגעים ואהלות, וזכות דוד המלך ע"ה יעמד להם להוציא כאור משפטם לחיים ולשלום.

שער המלך חודש אלול – פרק ב'

הזמן היותר מסוגל בשנה לתהלים

איתא בספרים שבג' זמנים הם מסוגלים ללמוד בספר תהלים, בשבת ור"ח ויו"ט, ולמעלה מהם בימי חודש אלול, והוא היה נותן בהם סימנים כי פתח באשר"י וסיים באשרי כל חוסי בו, ר"ת אשרי – א'לול ש'בת ר'אש חודש י'ום טוב, ויש נוהגים ללמדם בחודש אלול ושבת ור"ה ויוה"כ ב' פעמים כו', להשלים למנין כפ"ר, וזהו נמי רמוז במילת אשרי שהוא נוט' של שבת ר"ה יוה"כ שבהם שנ"ו וישירו, ועל השנו"ת אמר אשרי פעמיים בתחילה ובסוף כאמור.

אמת הראש (בהר"ח פלאג'י ז"ל)

לומר מזמורים שונים

טוב ג"כ לומר מזמור קמ"ג מתהילים, שתוכנו שלא ידקדק השי"ת במשפט ובקשה לישועה, אחר כל תפילה מר"ח אלול ועד מוצאי יוה"כ גם טוב לומר מזמור נ"א מתהילים, אשר הוא יסוד מוסר לעיקרי התשובה. עוד רחש ליבי דבר טוב אומר אני מזמור ל"ב מתהילים אשר הוא ג"כ בקשת רחמים ותשובה, ואשריו מי שיכול להוסיף פרקים אלו כדי להיטיב עם נשמתו, והעיקר יאמרם במתון ובכוונה ויקובל לרצון לפני הש"י.

יפה ללב – סי' תקפא

אין לתאר היראה בעת שהתחיל ללכת לביהכ"נ

רבינו הקדוש מצאנז זצ"ל היה תמיד מתפלל עם הקהל ביחד בבית המדרש שבביתו שחרית ומנחה ומעריב, רק מחודש אלול היה רבינו הולך בבוקר להתפלל לבית המדרש דהעיר, ואי אפשר לתאר לכם גודל הפחד שהיה בכל העיר כשהתחיל רבינו לילך לבית המדרש דהעיר להתפלל, כל אנשי העיר היו מרגישים שהוא חודש אלול, והיה הקהל אומרים בציבור ח"י קאפיטל תהלים, רק ביום עש"ק לא היו אומרים אחר התפילה אלא לפני אור היום היה הציבור ביחד גומרים כל התהלים, וכל חודש אלול היה רבינו מצוה להתפלל לפני התיבה לבעלי תפילה שהיו מתפללים בהתלהבות כדי לשבר הלבבות בשמחה בחודש אלול היה רגיל לרבינו זצ"ל לומר התורה בניגון מיוחד המעורר לתשובה.

כל הכתוב לחיים, דרכי חיים אות מב, אוצר החיים

מנהג רביה"ק זי"ע

הנהיג רבינו הקוה"ט זי"ע אצל תלמידי הישיבה לסיים תהלים בכל ערש"ק מברכין החודש אלול, וכן עוד חרוט על לבנו בבואו ביום י"ג מדות לביהמ"ד וסיים כל ספר תהלים עם הציבור כמנהג אבות"ו הק' זצ"ל, ובביהמ"ד של ה"ייטב לב זצ"ל סיימו ב' פעמים תהלים ביום זה, כי היה רגיל להתחיל באמירת התהלים אחר חצות הלילה, ואח"כ נשא מדברותיו בהתעוררות עצומה ואח"כ אמרו סליחות, ואחר התפלה סיימו תהלים בפעם השניה.

תהלים דברי יואל – הקדמה

מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו

כל חודש אלול עד יוה"כ בכל שבוע ביום ה' היו אומרים אצל הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע כל התהילים, ואין מפסיקין בין ספר לספר לומר יה"ר ולא קדיש יתום, כמבואר בעטרת צבי פר' ויחי "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהילתו". לומר ה' ספרים תהילים בלי הפסק בציבור מסוגל להמתקת הדינים.

ילקוט מוהרי"א מזידיטשוב – קנג

התחיל לומר עם הציבור

מיום ב' דר"ח אלול אחר התפלה התחיל הבית אהרן מקארלין זי"ע לומר התהלים עם הציבור.

מנהגי בית אהרן

בזעקתם בעוד ליל

בחודש אלול כשעתיים לפני אור הבוקר היו באים רבים מאנשי העיר לביהמ"ד ואמרו כולם בצוותא כל התהילים עד גמירא.

מנהגי קאמארנא – חודש אלול

ח"י מזמורים בכל יום

הרה"ק ר' יצחק מסטיטשין זצ"ל סיפר ששמע מאביו הרה"ק מראזוודוב זצ"ל שהיה אצל הרה"ק ר' אשר מראפשיץ זצ"ל בחודש אלול, ונהג לומר בכל יום י"ח מזמורי תהלים.

נזר הקודש עמ' קמט

בקול חוצב להבות אש

ב' דר"ח ובכל ימי אלול דחול, ובעשי"ת היו אומרים אחר תפילת שחרית ותקיעת שופר ספר אחד מתהילים, ספר ראשון ביום ראשון בשבת וספר שני ביום ב' וכו', וספר חמישי ביום ה', ובהתעוררות אמירת היה"ר שקודם ואחר תהילים עם הי"ג מדות של רחמים ממש מרפסין איגרא בקולו החוצב להבות אש (של המנחת אלעזר זצ"ל ממונקאטש), ועפ"י רוב ביום שהתחילו לומר תהילים בראשונה בימי אלול היה בעצמו הש"ץ, וכן באמצע החודש כל פעם לפי ענינו ודרכו בקודש עמד בעצמו לפני התיבה בכל ספר תהילים והיה"ר.

דרכי חיים ושלום – אלול עמ' רלג

דער סעזאן פון תהלים

בחודש אלול מרבים באמירת תהילים ואדמו"ר מוהרש"ב (מליובאוויטש) זי"ע אמר: "דאס איז דער סעזאן פון תהלים".

מנהגי הרש"ב

שפוך כל איש נפשו בתחינה

נוהגין בחצר בעלזא בחודש הרחמים והסליחות לומר בציבור פרקי תהילים מידי יום ביומו לאחר צלותא דצפרא עם תפילין דר"ת, לפי סדר מיוחד וקבוע, לאפוקי בימים מסוימים אשר לא אמרו בהם תחנון אז ג"כ לא אמרו תהילים וכן בערבי שבתות (מפני כבוד השבת). ובשנה האחרונה לפני פטירת הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע וכבר הרגיש חולשה גדולה בחודש אלול, והיות שנוהגים בבעלזא שביום א' דסליחות היה אומר לפני התיבה לאחר תפלת שחרית כל ספר תהילים בביהכ"נ, בשנה ההיא מחמת חולשתו לא הניחו הגבאים להיכנס לביהכ"נ לומר תהילים, אבל מרן זצ"ל אמר שברצונו דווקא להיכנס לביהכנ"ס ולומר תהילים כמו כל שנה ושנה וכן עשה כרצונו הטוב, ובשובו לביתו לאחר גמר התהילים אמר לאנשי שלומו "האם לא היה כדאי להיכנס לאמירת התהילים לשמוע איך בני ישראל שופכים את ליבם באמירת היה"ר שאחר גמר התהילים".

כתבי חסידים

כל הספר תהלים בכל יום

מר"ח אלול עד אחר יוה"כ אמר האדמו"ר ה"אור מלא" מקאסאן זצ"ל אחר התפלה בתפילין פרשת היראה ופרשת התשובה, וכל ספר תהילים בכל יום, חוץ מסדר התהילים שאמר בבוקר לפני התפלה.

הליכות קודש עמ' קעא

תהלים בשבתות חודש אלול

משבת מברכין ר"ח אלול כל שבת ושבת סיים רבינו האדמו"ר ראי"ז מקרעטשניף זצ"ל תהילים בציבור בש"ק אחה"צ עד ר"ה.

ריזא דעובדא

משבת מברכים אלול ועד שבת שובה מסיימים בחצה"ק נאדבורנא כל ספר התהילים בציבור בשבת אחה"צ קודם מנחה, וטובלים במקוה קודם התהילים.

קול דודי דופק עמ' כו

אל תסתכל בקנק"ן אלא במה שיש בו

בכל ימי החודש אמרו במנין שלו (של אדמו"ר מפאפא זצ"ל) אחר התפילה י' פרקי תהילים כמובא בספה"ק על מנת שישלימו במשך כל החודש כל ק"נ פרקים ב' פעמים כמנין כפ"ר, והיה מזרז לאנשיו שיאמרו התהילים בכוונת הלב ולא סתם אמירה משפה ולחוץ בהוסיפו רמז אל תסתכל ב"קנקן" – כלומר אל תסתפק במה שנאמר ב' פעמים ק"נ ק"נ פרקים כמנין כפ"ר, "אלא במה שיש בו", דהיינו הכונה מפנימיות הנפש ורעותא דליבא.

תולדות בעל ויחי יוסף – עמ' קפה

ראשית כל תרופה לכל מקרה ודאגה

נהגו בכל חודש אלול בחצר תולדות אהרן עד לאחר יוה"כ שבכל שבת לפני תפלת המנחה אומרים בביהמ"ד ביחד כל ספר תהלים בציבור, (כמש"כ בספר התקנות פרק נ"ג, ובזידיטשוב היה המנהג כן כל שבוע ביום חמישי מחודש אלול עד עיו"כ). ובכל יום אחרי התפלה נהג לומר עשרה מזמורי תהלים לפי הסדר, כדי לגמור כל ספר תהלים פעמיים בחודש זה, ואח"כ אמר היה"ר ואח"כ אמר קדיש יתום, ולבד מסדר זה היה לו סדר מיוחד לאמירת תהלים בהיותו סגור בחדרו בהתבודדו עם קונו, ודיבר אז ממעמקי לבו בשפך דמעות, וברוב השתפכות נפשו פנה עצמו מפנימיות לבו אל אביו שבשמים, שזו היתה אצלו ראשית כל תרופה לכל מקרה ודאגה שהעיקו על לבו והרבה פעמים הרגיש הטבה והמתקה אחר התהלים שהשתפר הכל לטוב.

זכור לאברהם ח"ג עמ' נט

לעורר האהבה בין כנס"י לאביהם שבשמים

מנהג אמירת תהלים בחודש אלול מובא בפרי מגדים (סי' תקפ"א סק"א), וכתוב במטה אפרים שנהוג לומר עשרה מזמורים בכל יום, וגומרים התהלים פעמיים בזה החודש וסך המזמורים עולה למנין כפ"ר, ומנהגנו לומר ח"י פרקי תהלים מקורו טהור מהגה"ק מצאנז זי"ע, ולפי מנהגנו נמצא שבמשך כל חודש אלול גומרים ספר תהלים ג' פעמים. ואמר אדמו"ר מהר"ש זצוק"ל שטעם מנהג אמירת תהלים בימים אלו הוא כדי לעורר רחמי שמים ולפתוח שערי קדושה ולעורר את האהבה שבין כנסת ישראל לאביהם שבשמים, על ידי פרקי נעים זמירות ישראל המלאים ברגשי געגועין ואהבה והבא לטהר מסייעין אותו.

זכרנו לחיים – באבוב

שערי שמים פתוחים לקבלת תפילות ותשובות

אלול הוא זמן פתיחת שערי תפלה ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר, דהנה מניעת קיבול התפלה כתיב סכותה בענן לך מעבור תפלה, עננים הם המסכים מהקליפות המכסים פתח שערי שמים על ידי העונות לבל תוכל התפלה לכנוס, והנה בחודש אלול זמן פתיחת שערי שמים לקבלת התפלות והתשובות, וזה פעל משה לכל ימות עולם על ידי מלחמת סיחון ועוג שסילק מזוזת הקליפה מן פתח הקדושה, ונפתחו שערי הקדושה ויבואו קדושים בזה השער לה' בתפלתם ותשובתם, ושערי שמים נפתחים לקבלם ברצון, והנה גם הוא התאמץ אז בתפלה בעת ההוא דייקא, לאמר לדורות שבעת ההוא פותחים שערי שמים לקבל תפלות ישראל ברחמים.

בני יששכר

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

אוֹדֶה לְאֵל לִבִּי חוֹקֵר. בְּרֹן יְחִד כּוֹכְבֵי בֹקֶר

צפרא דשבתא (ב)

◇ תהלים בשבת ◇

אם יכול ללמוד כל ספר תהלים פעם אחת בחול ופעם אחת בשבת הנה מה טוב, כי ב' פעמים הם ש' מזמורים גימ' כפר, ובמטל יצר גימ' ש'.

(יסוף תהלות, להחיד"א - הקדמה אות י)

הנה עיקר תיקון הדיבור הוא בשבת קודש, לכן יאמר כל ספר תהלים, ולא יפסיק בשום דיבור, ואפילו בשום יהי רצון באמצע, רק יאמר ג' פסוקים לכו נרננה מקודם, וג' פסוקים מי יתן מציון לבסוף, והמזמור אשרי האיש יחזור ויאמר בכדי שיהי' נעוץ סופו בתחילתו, ויש כוונה גדולה בזה שזהו תיקון הדיבור.

(מגן אברהם, טריסק - הדרכה ישרה)

ודוד המלך ע"ה הוא ג"כ בסוד מדת המלכות בחינת שבת, ולכן עשה ספר תהלים שירהו כל בני ישראל להבורא ב"ה כביכול בשירות ותשבחות, ולכן צריכים לומר תהלים בכל שבת ולעסוק בתורה ובתפילה, ועי"ז מעלים מדת המלכות עד הכתר, ונעשה יחוד גמור בכל העשר ספירות הקדושים.

(מגן אברהם, טריסק – פרשת אמור בד"ה ביום השבת)

תיקון הדיבור באמירת כל ספר תהלים בלי הפסק

והתקונים למה שפגם במחשבה דיבור ומעשה הם אלה, לפגם המעשה בפועל ממש, יתענה בכל ערב ר"ח, ואם אין ביכלתו, אזי יתן פדיון נפשו ח"י גדולים בעד תעניתו. ובעד פגם הדיבור, יהיה נעור כל ליל ו' כל הלילה, וילמוד כל הלילה, ובאם אין ביכלתו להיות נעור כל הלילה אזי יאמר כל הספר תהלים, עד גמירא ביום שבת קודש בלי הפסק. ובעבור פגם המחשבה, אשר פגם בהוצאות ז"ל הנמשך מהמוח, הן בהקיץ הן בחלום ובשוגג ובמזיד, אזי יתן בכל ערב שבת צדקה כפי ערכו, לעני הגון היושב על התורה ועל העבודה, ומואס בעניני עולם הזה, ולא כשאר צדקות שצריך ליתן לעני הגון ואינו הגון, אבל הצדקה הזאת צריך ליתן לעני הגון דוקא, ויתוקן כל הפגמים אמן.

(לקוטי תורה, טשערנאביל – הדרכה ג-ה)

מפי אליהו, תיקון ח"נ לגמור ספר תהלים בלי הפסק

שמעתי מפי איש זקן וירא שמים וחסיד, שאמר לי בתורת עדות, ששמע מפי הרב המגיד הקדוש מהר"א מטריסק זצוקללה"ה, שאמר בשם אביו הרב המגיד הקדוש מהר"ם מטשערנאביל זצוקללה"ה, שהוא שמע מאביו הרב המגיד הקדוש ר' נחום זצוקללה"ה בעל המחבר ספר מאור עינים, איך ששמע מפי אליהו הנביא, שהתקון על חטאת נעורים הוא, שיעשה כל הדברים הנאמרים מטה, ובטח לא ישאר עוד שום רושם בשמים, אם לא ישוב עוד לכסלה ח"ו, ויתוקן הכל עם תשובתו עד מקום שידו מגעת.

ואלו הן: א) לומר כל ספר תהלים בשבת קודם התפלה בלי הפסק. ב) להתענות בשובבי"ם ביום ו' ערב שבת קודש, ובשנות העיבור להתענות ג"כ ת"ת בערב שבת קודש. ג) להיות ניעור בליל ו' ערב שבת קודש כל הלילה, ללמוד כל הלילה כל מה שיוכל. ד) לתת צדקה בכל ערב שבת קודש לעני הגון עכ"ל.

(בנין יהושע - סוגיות עמ' סב)

בשבת קודש יאמר תהלים וטוב לתיקון חטא הזה

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, הנה ר"ת מן ש'מות ב'ני י'שראל ה'באים, מ'צרימה הוא "השבים", וסופי תיבות "תהלים", כי מסגל לחטא ז"ל ר"ל. ובפרט ביומי השובבים לומר תהלים, ואמרו משמו של הרב הק' מוהר"ר מרדכי מטשערנאביל זלה"ה שסגולה להתענות בערש"ק, ובשבת קודש יאמר תהלים וטוב לתיקון החטא הזה.

(דברי יהזקאל – פרשת שמות בד"ה ואלה)

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

שלשה דברים שע"י זוכין למתנת שב"ק הכנה מער"ש, יראת ה', ואהבת ישראל

שום תשים עליך מלך מקרב אחיך תשים עליך מלך, ונ"ל בדרך הרמז דקאי על ש"ק דהנה איתא בתוס' שלשה מעידין הן זע"ז הקב"ה ושבת וישראל, נמצא א"א לקיים ולשמור שבת כראוי אלא אם יש לו אהבת השם ואהבת ישראל, והנה על ש"ק צריך להכין א"ע בששת ימי המעשה דבששת ימי המעשה צריך ללקוט הקדושה על ש"ק, והנה **תשי"ם נוטריקון ש'שת י'מים ת'עשה מ'לאכה, ומל"ך הוא שבת מלכתא**, ותשי"ם דרשינן בגמרא שתהא אימתו עליך ואפי' ע"ה אימת שבת עליו, ולמדנו התוה"ק כי לשמירת שבת צריך ג' דברים, הכנה משׁשת ימי המעשה, וזה מרומז בתיבת תשי"ם כנ"ל ש'שת י'מים ת'עשה מ'לאכה, **וגם לשמירת שבת צריכים יראת שמים כנ"ל שתהא אימתו עליך, ועוד צריך לשמירת שבת אהבת ישראל**, וזהו מרומז באומר '**מקרב אחיך**' היינו מתוך אהבת ישראל והיינו שום תשי"ם הכנה כנ"ל '**תשי"ם**' **שתהא אימתו עליך** דהוא יראת השם, '**עלי"ך מלך**' דהיא שבת מלכתא מקרב אחיך גו' אהבת ישראל והן המה השלשה מעידין הנ"ל הקב"ה ושבת וישראל והבן.

רביד הזהב

העניין היותר חשוב בעולם העליון

ידוע שהרה"ק המאור עינים זצוק"ל קיבל מפי אליהו זכור לטוב, לגמור תהלים בשבת קודש לפני התפלה בלי הפסק, והיו מדקדקין על זה עד כדי כך שפעם אמר הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זצוק"ל, שבמקומות אחרים, היינו להפסיק בעניית אמן בשעת התפלה, הוא בבחי' הם אמרו והם אמרו, היינו שנפסקה הלכה בשו"ע, באיזה מקומות מותר להפסיק לעניית אמן וכדומה, אבל להפסיק בשעת אמירת תהלים לא קבלו אם ומתי מותר להפסיק.

(ילקוט מאורי אור - ענינים תהלים)

הרה"ק רבי משולם זוסיא מטשערנאביל זי"ע סיפר שנגלה אליו אביו הק' [הרה"ק רבי חיים יצחק מלאיעוו זי"ע] בחלומו, ואמר לו שהתהילים שאומרים בשבת קודש בבוקר, יש בזה טובה גדולה לאחר מאה ועשרים שנה כאשר האדם עולה לעולם העליון.

(דברי תורה, טשערנאביל - אדר א תשעא עמוד לג)

כי דבר גדול הוא

באגרת ששלח הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זצוק"ל לאנשי שלומו אחר הסתלקות אביו הק' המגיד מטשערנאביל, בין הדברים כתב: וכן יחדשו חדשים לבקרים בשבת קודש באמירת תהלים בציבור, כי דבר גדול הוא.

(ספורים ומאמרים יקרים - עמ' נח בשולי הדף)

מעט בכונה ע"י הרבה שלא בכונה

פעם בא אחד לפני הרה"ק אדמו"ר מהר"י מסקווירא זצוק"ל, ושאל מה טעם למנהג זה לומר כל ספר תהלים בפעם אחת, הלא אמרו (מור סי' א) טוב מעט בכונה מהרבה שלא בכוונה, השיב לו על זה הרה"ק, אדרבה משם ראיה, כי כך פירושו 'טוב מעט בכוונה' על ידי שאומר 'הרבה שלא בכוונה', כלומר, כשאומר כל ספר תהלים, אי אפשר שלא יאמר מזה מעט בכוונה.

(ילקוט מאורי אור - ערך תהלים עמ' רפט)

נשאל [כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל] מדוע לא נהוג אצלינו לומר כל ספר התהלים לפני תפלת שחרית של שב"ק, כנהוג בכמה חצרות החסידים, והשיב שזהו מטעם המובא בצוואות הריב"ש (הובא בס' ליקוטים יקרים אות כה) וז"ל: לא יאמר קודם התפלה הרבה תהלים בדביקות, שלא יחלש גופו ולא יוכל לומר אח"כ העיקר, ר"ל חובת היום דהיינו זמירות וק"ש ותפלה בדביקות גודל, מחמת שהחליש כחו קודם התפלה בשאר דברים, רק בתחילה יאמר העיקר בדביקות, ואם יתן לו השי"ת עוד כח יאמר תהלים ושיר השירים בדביקות.

(זמר לאבותם - ח"א עמוד שכה)

נהגו הרבה צדיקים להרבות במזמורי תהלים ביום שבת קודש, והענין הוא, כי ששת ימי המעשה הם נגד ששת המדות הנ"ת נה"י, והשבת הוא נגד מדת מלכות כידוע, לכן צריכין להרבות בו באמירת תהלים שהיא בחינת מלכות. כי שורשו של דוד המלך הוא מדת המלכות, דוד "מלך" ישראל חי וקים, ובכחו ומדתו יסד את ספר תהלים, שעל ידו יוכל האדם להמליך את הבורא ב"ה על עצמו. ועל ידי אמירת תהלים ביום השבת, יש בכח האדם להמליך את הבורא ב"ה על עצמו בכל ששת ימי המעשה. לכן כדי שיזכה האדם לקבל על עצמו עול מלכותו יתברך באמת, צריך להזדרז בכל יום שבת קודש בבוקר, לעסוק אז באמירת תהלים, כי בכח זה יהא בכחו לעמוד בקשרי המלחמה נגד היצר בכל ימות השבוע, ולהמליך את הבורא ברוך הוא על כל אבריו. וב"ה כן הנהגנו לגמור כל

ספר תהלים ביחד ביום שבת קודש, אף כי ידעתי שישנם כאלו שהדבר קשה עליהם קצת, באמרם כי יותר טוב לעמוד להתפלל באותה שעה, וחושבים כי אם היינו מתפללים בזמן מוקדם יותר, היה להם יותר תועלת, ואם כי כוונתם לטובה בטענה זו, אבל ידעתי גם ידעתי כי זה טעות גדול, כי באמת אין לנו תועלת יותר גדולה מאמירת תהלים בשבת קודש בבוקר, שבזה זוכה האדם להמליך את הבורא ב"ה על עצמו, ובזה נמתקים כל הדינים. ומה אם אדר שאנו עוסקים באמירת תהלים, אנו עומדים במצב שפל כל כך, אוי לנו היאך היינו נראים, ובאיזה מצב היינו עומדים, אלו היינו מתרשלים חלילה מאמירת התהלים.

(עבודת עבודה, טאהש -דברות קודש ח"ב דף שיב)

תהלים והשבת המה מאור הגנוז

דיבר מאור הגנוז, ואמר (הרה"ק ר' פנחס מקאריין) נ"י שלכן נהגו העולם לומר תהלים בשבת, כי שבת מאור הגנוז, כמ"ש מתנה טובה יש לי בבית גנזי, ותהלים ג"כ מאור הגנוז והוא אוצר מתנת חנם.

(אמרי פנחס - שער ד אות כד)

חמשה ספרי תהלים נגד חמשה חומשי תורה

אך בני עליה המה מועטים, ורובא דרובא טרודים בעול הפרנסה, ובעול הגלות, ופוגמים במחשבה, דיבור, ומעשה, ונפש, רוח, ונשמה, והתיקון לזה אמר האמו"ר זלה"ה בשם אביו הק' זללה"ה, ועל תיקון הדיבור, וגם יאמר כל החמשה ספרי תהלים ביום השבת כנגד הה' חומשי תורה תורת אמת, ויאמר כל תהלים בלי הפסק שום דיבור.

(הדרכה ישרה, רבי יעקב לייב מטרישסק - נדפס בספר יחס טשערנאביל עמ' מה)

מיסודו של יעקב אבינו

במדרש (ב"ר פע"ד סי"א) מה היה אומר יעקב אבינו בבית לבן, רבי שמואל בר נחמן אמר כל ספר תהלים היה אומר, ואתה קדוש יושב תהלות ישראל (תהלים כב, ג), דא ישראל סבא. ובמגלה עמוקות (פ' ויצא) איתא, קדו"ש יוש"ב תהלו"ת ישראל סופי תיבות שב"ת. ולפי זה י"ל הכוונה שיעקב אבינו היה אומר תהלים בבית לבן בשבת קודש, שהרי עיקר עבודת ה' שלו בבית לבן היה ביום השבת, כדאיתא במדרש פליאה (הובא בקדושת יו"ט) כל זמן שהיה יעקב בבית לבן לא שמר אלא שבת. וסגולת אמירת תהלים ביום השבת הוא להנצל מכל רע, ובזכות זה נצול יעקב מעשו ומלבן. ולזה אמר המלאך הגואל אותי מכל רע, הוא המלאך שנברא מאמירת תהלים של יעקב אבינו ביום השבת, שהוא גאל אותו מכל רע, הוא יברך את הנערים, המשכימים ביום השבת לאמירת תהלים.

(לב אהרן)

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

לתקן הדיבור בשבת ובזה יעשה דירה להקב"ה

שופטים ושומרים וגו' בכל שעריך אשר ה' אלהיך נותן לך לשבטיך וגו'. ויש לדקדק דהו"ל למכתב לשבטיך קודם בכל שעריך, ונקדים לפרש מה דאיתא בתיקוני זוהר (ת' ו' דף כב ע"ב) ושמרו בני ישראל את השבת לדרת"ם זכאה מאן דמתקן ליה דירה נאה בליביה וכו', ויש לדקדק מה שייכות דירה לגבי דשבת. הנה איתא בספר יצירה (ד יב) שתי אבנים בונות שני בתים שלשה אבנים וכו', פי' אותיות נקראים אבנים, ותיבות נקראים בתים בחינת דירה, על כן מי שמקדש עצמו ופיו ודבורו להיות בקדושה, ממילא נעשים התיבות היוצאים מפיו בקדושה דירות ובתים נאים לשכינה, והעיקר הוא לקדש עצמו בתחלה בשבת במחשבה דבור ומעשה, כמאמר הכתוב (ישעיה נח יג) ודבר דבר, שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול (שבת קיג ע"ב), ובזה מתקן עולם הדבור, ולזה תקנו אנשי כנסת הגדולה במוסף שבת תקנת שבת על סדר כ"ז אותיות, בכדי לתקן עולם הדבור בשבת תחלה, ואח"כ בימי החול זכרהו מא' בשבת (ע' ביצה טז ע"ב וברש"י ד"ה מחד), ר"ל תזכור בחינת אחד, בחינת היחוד, שהיא בחינת תקון הדבור שבשבת תזכור את כל ימי החול שלא לקלקל ח"ו, וזהו ושמרו בני ישראל את השבת לדרתם זכאה מאן דמתקן ליה דירה נאה בשבת דוקא (ולשמור כל ימי החול), שאז הזמן גרמא לתקן בחינת הדבור שמרמז על בחינת שבת כמו שמבואר למטה, וזהו שמרמז הכתוב שופטים ושוטרים תתן ל"ך בכ"ל שעריך, ר"ל שופטי"ם נקרא בחי' מצות עשה ע"ש שופט צדק ושוטרים תתן ל"ך בכ"ל שעריך ר"ל שופטי"ם המכה רודה למי שאינו עושה כראוי, ופי' עשה ולא תעשה שלך, תתן בבחינת ל"ך בכ"ל שעריך גימטריא שבת, פירוש שתזהר מאוד במצות שבת ולתקן הדבור ובזה יעשה דירה ובית חדש לשכינה.

(בת עין)

בולע מזמור המסוגל למלא מבוקשו

מליצה שנהגו רבוה"ק לספר בימי קדם הי' מצוי מכה משולחת בין השוורים, ואם היה נחלה אחד מהם באותו מכה היו חוששים שלא יתדבק בין כולם מה עשו שלחהו לחוץ מן הרפת ילך למקום שחפץ ובלבד שלא ידבק מידו מאומה לשאר השוורים, והנה אם הי' בר מזל הי' מזדמן לו עשב המסוגל לרפאות מכה משולחת הלז וחזר בסוף התקופה בריא וחזק וחזר לרפת בתוך השוורים, כי ידעו שיש ביער עשב הלז אמנם לא ידעו היכן הוא.

הנה כי כן הוא ספר תהלים שזרע בה דוד המלך ע"ה רפואה לכל מחלה ולכל תקלה מנגעי בנ"א אשר ידע איש נגעי לבבו ונגעי הנלוים אליו, אמנם אינו ידוע היכן הוא טמון, לכן עצה טובה קמ"ל לומר כל ספר תהלים מתחלה ועד סוף, אזי ידע בטח כי זכה לבלוע סמי רפואתו וישועתו קרובה לבא.

פיו לא יפסוק ולא ילאה

אמר הרה"ק הבעש"ט זי"ע, פה של יהודי לא יעמוד בשום פעם, או יחזור משניות או יאמר תהלים, והרה"ק מו"ה נחמן מברעסלאוו זי"ע הי' רגיל לומר, יהודי צריך לומד תמיד כמה מזמורי תהלים, שאם צריך לו הרי נצרך לה, ואם לאו יהא מונח לזמן שיצטרך לישועה גדולה הצריך להרבה מזמורי תהלים, כבר יהי' מונח ומוכן לישועתו שתהי' קרובה לו.

הנהגתי דכל יחיד יקרא בכל יום לפחות ספר אחד של תהלים וכו', ובשבת שאסור בשיחה בטילה, יקרא כל אחד את כל החמשה ספרים שבתהלים, שלא ניתנה שבתות וי"ט לישראל רק שיעסקו בתורה. והעושה כן למעט מלדבר שיחת חולין ושיחה בטילה בשבת, וקורא כל ספר תהלים בכל שבת, מובטח לו שהוא בן עולם הבא, ומקרב את גאולת ישראל.

(חנן אלקים, להגר"ח אבולעפיא – בסוה"ס תקון כ)

ובגוף הענין מבוקשכם ממני לבא עה"ח בפנקס שלכם שאני מסכים לזה ולחזק הדבר, תמה תמה אקרא, מה שייך ענין חיזוק והסכמה לדברים כאלה אשר כל עין רואה וישמח בדברים טובים כאלו, לומר תהלים מדי שבת בשבתו באסיפה, לבלות היום בקדושה ולא בהליכת שוקים ורחובות.

(אגרות רבי עקיבא איגר – מכתב פט)

יודעים אנחנו רק מזה שאחר שאמר [הרה"ק מהרי"א מזדיטשוב זי"ע] תיקון חצות, היה אומר בכל יום ספר תהלים אחד, וביום ערב שב"ק ושב"ק היה גומר כל ספרי תהלים פעם שנית, ואח"כ היה עוסק בתורה בנגלה ובנסתר.

(פאר יצחק, זידיטשוב – פרק כא אות ב)

תהלים כנגעים ואהלות

ובלילות הארוכים בימות החורף של שבת קודש, יזהר האדם מאוד בלימוד האשמורת אצל הנר הדולק מבעוד יום וכו', וילמוד כל מה שיכול, משניות או תהלים חשוב כלמוד נגעים ואהלות כמבואר בגמרא (עי' שוח"ט א, ח).

(יסוד ושורש העבודה - שער השמיני פ"ו)

❧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ❧

רבה מעלתה בציבור

רביה"ק בעל הייטב לב זי"ע ביקר פעם אחת בעיר אויברווישא, וראה באשמורת הבוקר שהעולם אומרים תהלים ושופכים נפשם ביחידות, דרש להם בשבת קודש שיסדרו לומר תהלים בציבור דייקא, בחורף באשמורת במעלי יומא שבתא קדישא, ובקיץ בשבת קודש אחרי הצהרים.

(צדיק כתמר יפרח, סיגעט - עמוד ז)

נפתחו לי שערי רחמים וחסדים

הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זיע"א חיבר פירוש על ספר תהלים בשם שערי הישר, בהקדמתו הוא כותב מדוע הוציא לאור חיבור זה בראשונה, וכה הם דבריו והסיבה זה כי בעת צרה רח"ל הייתי, והתפללתי באמירת ספר תהלים ובעת שסיימתי הפסוק כל הנשמה תהלל נפתחו לי שערי רחמים וחסדם

(שערי הישר)

דבר טוב ביותר בעולם העליון

שמעתי שמספרים בשם הגאון הצדיק ר' יעקב מרדכי ז"ל שהיה לו חבר טוב למדן מופלג וירא שמים גדול, ואחר איזהו שנים שנשא בכתר הרבנות, בא הגאון ר' יעקב לעיר מולדתו, ובא בשבת קדש לבית התפילה שגם חבירו מנעוריו היה מתפלל שם, ורצה לשמוח עם חבירו בשמחתה של תורה, אך מצאו שהוא יושב ואומר תהלים בלי הפסק, והמתין לו עד שסיים כל התהלים ואחר כך שאל לו חברי מה נעשה עמך שינוי כזה כעת, הלא מאז לא היה דרכך לומר תהלים כמו פשוטי העם, והשיבו הלה חברי אספר לך כי אחרי נסיעתך מפה למדתי עם חברי המופלג השני אשר בחרתי לי, ואחר כך נחלה ר"ל ולקחתי אצלו תקיעת כף שיבוא אלי אחר פטירתו לגלות לי דבר מהעולם העליון אבל לא בא אלי זמן רב עד שהדבר כמעט נשכח ממני, אחר כך מחמת מעשה שהיה נתגלה אלי ושמחתי בו מאד, אך כשביקשתי ממנו להודיעני מה נשמע שם השיב לי שזאת אסור לגלות כדי שלא תתבטל הבחירה, אך זאת אגלה לך מדבר טוב ביותר בעולם העליון, ודבר הרע בעולם העליון, ואמר תדע כי הדבר היותר טוב בעולם העליון לגמור בשבת קודש תהלים בלי הפסק, והדבר הרע ביותר בעולם הוא הלוקח ממון חברו על ידי גניבה או גזלה וכדומה עכ"ל.

(גדולת מרדכי)

הניגון של תהלים

סיפר מה ששמע מהגה"ק בעל הדברי חיים מצאנז זיע"א, וזה תוכן הסיפור בעת גזירת הקאנטוניסטין הידועה שגזרה מלכות רוסיה הרשעה לקחת בכח נערים קטנים מבני ישראל ר"ל, והיו תופשים אותם בעל כרחם להיות חיילים בעלי מלחמה, ואבותיהם ואמותיהם היו הולכים וממררים בבכי עד שגירשום השוטרים, ואת הילדים הובילו למקום רחוק מביתם באחת מתחנות הדרך כאשר היו סגורים במצודה והדלת סגורה ונעולה דיברו ביניהם הילדים ממר גורלם וכי עתידים ר"ל להיות חיילים מנותקים לגמרי מתורה ומצות ולנגד עיניהם עמד גם כן בכי הוריהם, אמרו זה אל זה, הלא בביתנו כשאירע צער או צרה ח"ו אזי אומרים תהלים ברבים וניצולים, וא"כ נאמר גם אנו תהלים כדי שנושע מצרה זאת, אלא שלא היה בידם ספר תהלים ולא עלה בזיכרונם פרקים מספר תהלים לכן נמנו וגמרו לומר על כל פנים את הניגון של התהלים, וכן עשו ואכן פעלו ישועה לעצמם שבפתע פתאום הוחלט שלא לקחתם הצבא וכולם שולחו לעיירתם ולביתם לחיים ולשלום.

(שער ששכר)

הרגיל בתהלים דוחה מעליו כל מיני פגעים ר"ל

הסיפור הבא מובא בשם רבי אביגדור קרא מפראג מחכמי אשכנז הקדומים, ויש המיחסים אליו את ספר הפליאה הקדוש בו מופיעים רזים עליונים בקבלה, את הסיפור העתיק רבי יודא ליווא בספרו מנהגי וורמייזא מתוך ספר ישן מאד, וז"ל : שמעתי מפי אבי מורי הקדוש ה' כי בשעת ק"ע שנתיים לאחר הגזירות, נשאר ישוב אחד סמוך לערפורט שלא שלטו בו האויבים, והיה דר שם איש מסכן וחסיד לא היה יודע מכל וכל מלבד פשוט המקרא, וזקן היה ונפטר כי בא יומו, בתוך שלושים יום לפטירתו בא ונגלה בחלום לחכם אחד מופלג וחסיד שהיה דר בערפורט והיה עומד לפניו בתכריכין וספר קטן בזרועו, אמר לו החסיד וכי אינך האיש אשר קברנוהו פה ביום פלוני אמר לו כן אני הוא, שאלו שוב ומה הספר אשר בידך אמר לו הוא ספר תהלים ובאתי להזכירך שתזהיר את בני הישוב שיברחו מהעיר וימלטו על נפשם כי כלתה עליהם הרעה ר"ל, כי כל עוד שהייתי חי השלמתי וגמרתי ספר תהלים בכל יום בזכות זה האריכו בשלום עד עתה, ומעתה אין מי שיגן עליהם, ויהי בבוקר ותפעם רוחו של אותו חסיד ומיד שלח שליח מיוחד עם אגרת בכתב ידו והזהיר את יושבי אותו ישוב כי ימלטו על נפשם אל הקהילות הסמוכות, ומי שירא ונשמע לדבריו של אותו חסיד נמלט וניצול וכו', וכך חותם מחבר הספר "ומהיום ששמע אבי מורי הקדוש ז"ל את הדבר לא היה נמנע מלומר ספר תהלים בכל יום לפי שבעה חלקים כי מי שהוא דש בו בספר תהלים היא דוחה כל מיני פורעניות וכל מיני פגעים רעים מעליו ומעל כל בני ביתו ומשפחתו וכל דורו, ומגלגל וממשך עליהם ועליו כל מיני שפע ברכות והצלחות".

(תהלתי יספרו)

פנימי תש״י בלתי מוגה

משוקחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ״ק מרן רבינו הגה״ק שליט״א

ביקור כ״ק אדמו״ר מראחמיסטריווקא זצ״ל מארה״ב בבית כ״ק מרן רבינו שליט״א – בקרית יואל יע״א

יום א׳ פרשת תולדות תשע״ב לפ״ק

רבינו שליט״א קידמו בכבוד ושאל בשלומו וכשלום בניו הגה״צ ר׳ דוד משה שליט״א והגה״צ ר׳ מנחם נחום שליט״א שנתלוו אליו

האדמו״ר מראחמיסטריווקא: ווי אזוי פילט מען.

רבינו: געלויבט השי״ת, וואס מאכט ראחמיסטריווקער רבי?

אדמו״ר מראחמיסטריווקא: ברוך ה׳, דער אויבערשטער זאל העלפן, מ׳דארף סייעתא דשמיא.

רבינו: יא, דאס דארף יעדער איד, מ׳זאגט דאך נאך אז די תלמידים פון בעל שם טוב הק׳ האבן אמאל ביי מלוה דמלכה זיך ארום געקריגט איבער די שערים וואס מ׳זאגט ביי די תפילה פון מוצאי שבת ביי מלוה מלכה (בתפלת רבון העולמים), וועלכע ס׳איז די וויכטיגסטע, האט דעם בעל שם טוב הקדוש׳ס טאכטער, די רביצין אדל, ארויסגעהערט פון שטוב זייער וויכוח, האט זי געזאגט אז ׳שערי סייעתא דשמיא׳ איז די וויכטיגסטע, האט מען געפרעגט פארוואס? האט זי געזאגט, וויל כדי צוצוקומען צו אלע אנדערע שערים דארף מען האבן סייעתא דשמיא.

האדמו״ר מרחמיסטריווקא: יא, אזוי שטייט (עי׳ בס׳ שולחן הטהור מבוא השער פרק ו׳).

רבינו: דער מאור עינים האט געהייסן ׳מנחם נחום׳ אבער מ׳האט אים געוויפן נאר ׳נחום׳?.

הגרמ״נ: איך היים שוין נאך א זיידן אינדערמיט, רבי נחום׳טשע ראחמיסטריווקער.[1]

רבינו: אבער ער האט אויך געהייסן ׳מנחם נחום׳?.

האדמו״ר מראחמיסטריווקא: יא, ער איז געווען א איניקל...

רבינו: מ׳איז שוין אמאל געווען אין טשערנאביל?

האדמו״ר מראחמיסטריווקא: יא, איינמאל, שנת תשנ״ט.

רבינו: כ׳בין נאכנישט געווען אין טשערנאביל, איינמאל ווען איך בין געווען אין אוקריינא האט מען מורא געהאט אריינצופארן קיין טשערנאביל (כוונת רעל האטאם שהי׳ שם).

האדמו״ר מראחמיסטריווקא: ס׳איז דא דארט צוויי אוהלים.

הגרד״מ: דער מאור עינים האט א קליינעם אוהל, און רבי אהרן טשערנאבלער האט א גרויסן אוהל.

---

[1] ה״ה האדמו״ר רבי מנחם נחום זצ״ל המכונה ״רבי נחום׳טשע״, נולד בשנת ה׳ת״ר כבן השלישי לאביו הרה״ק רבי יוחנן מראחאמסטריווקא,

לאחר פטירת אביו בד׳ בניסן ה׳תרמ״ה, קיבלו עליהם חסידיו את ארבעת בניו – ובתוכם רבי מנחם נחום - לאדמורי״ם, כאשר האחים מנהלים את הטישים בשותפות, רבי מנחם נחום המשיך לסבב בעיירות ולקרב את העם לעבודת ה׳.

כאשר פרצו הפרעות מצד הבולשביקים בשנת ה׳תרע״ט, עבר לעיירת סמילא הסמוכה, שאליה לא הגיעו הפרעות, ולאחר מספר חודשים עבר לעיר ניקולייעוו למשך מספר שנים.

ביום י״ג בתמוז ה׳תרפ״ו עלה לארץ ישראל, והתיישב בשכונת מוסררה בירושלים, בה גר עד סוף ימיו. נפטר בכ״ח בשבט ה׳תרצ״ו ונקבר בהר הזיתים באוהל אדמור״י ראחמאסטריווקא, ולאחר פטירתו מילאו את מקומו שני בניו, רבי אברהם דוב ורבי דוד, שניהלו את האדמו״רות ביחד.

רבינו: ס׳איז אינטערסאנט אז רבי מאטעלע ז״ל (הרה״ק המגיד ממשערנאביל בנו של המאור עינים ואביו של הרה״ק רבי אהרן הנ״ל) לויגט אינגאנצן נישט דארט, נאר אין אנאטיווקא.

האדמו״ר מרחמיסטריווקא: דארט האט ער זיך אויסגעוועלט.[2]

הגרמ״נ: ס׳איז דא אויך דעם א מעשה אז ער האט געזאגט אז די גלאקן פון די בתי עבודה זרה קלינגען נישט דארט.

רבינו: יא, אז זיי וועלן אים לאזן שלאפן (במנוחה לאחר פטירתו)...

כ׳האב געהערט, דער טאטע ז״ל האט פארציילט, אז דער זיידע רבי מאטעלע הארנאסטייפלער,[3] דארט פלעגט מען באקומען א ׳מגידות קאנסום׳ (כמו שבשאר מקומות קיבלו כתב רבנות), האט ר׳ מאטעלע אמאל באקומען א ׳מגידות קאנסום׳ פון א קליינעם ישוב, עם האט געהייסן א פאסטן פון ׳מגיד מישרים׳, און דאס איז געווען ביי אים א גאנצע עסק, און ער האט געהייסן מאכן א סעודה לכבוד דעם וואס ער האט באקומען א קאנסום פון דעם ישוב. ס׳איז געווען א גרויסער חידוש, ס׳איז דאך נאר א קליינער ישוב, איזו ואס איז די שמחה דערמיט, הכלל מ׳האט אים געפרעגט, וואס איז דאס ביי אים אזא גרויסער יחוס, האט ער געזאגט, ׳אויף דעם מקום איז נישטא קיין קלויסטער׳, ס׳איז נאר א אידישער ישוב.

האדמו״ר מראחמיסטריווקא: און דאס איז געווען ביי אים אזא שמחה.

הרה״ח ר׳ אברהם ווידער הי״ו, ראש העיר קרית יואל: דער טאטע דער ברך משה ז״ל האט געזאגט אויף קרית יואל אויך אזוי, ער האט מיר געזאגט ׳דו ביזסט א מעיאר אויף א שטאט וואס איז נישטא קיין קלויסטער׳.

רבינו: יא, ער האט דעמאלטס דערציילט די מעשה...

דאס אז ס׳איז נישטא קיין קלויסטער איז ׳סור מרע׳, און דא איז ברוך ה׳ אויך דא ׳עשה טוב׳, ס׳הייבט זיך אן ביי סור מרע, ס׳גייט ווייטער צו ועשה טוב.

מ׳פרעגט דאך די קשיא, די וואך גייט דאך פר׳ תולדות, רש״י זאגט אויף ויתרוצצו הבנים אז וועק זי איז אדורך געגאנגען א בית עכו״ם איז עשו געווען מפרכם לצאת, און נעבן א בית המדרש איז יעקב געווען מפרכם לצאת, פרעגט די וועלט די קשיא, מילא עשו איז געווען מפרכם לצאת, ווייל ער האט נישט געהאט ביי זיך במעי אמו קיין עבודה זרה, האט ער געמוזט גיין אהין, אבער יעקב האט דאך געלערנט מיט א מלאך (כמבואר בגמרא מס׳ נדה ל:) פארוואס איז ער געווען מפרכם לצאת, אזוי פרעגט די וועלט די קשיא.

נאר בפשטות קען זיי אזוי, ס׳שטייט (שמות יב, יב) **ועברתי** בארץ מצרים בלילה הזה, אני ולא מלאך (הגדה של פסח), ס׳שטייט אין ספרים (כ״כ בזוה״ק פ׳ וירא דף קי״ז) פארוואס האט געמוזט זיין אני ולא מלאך, ווייל מצרים איז געווען אזוי טמא אז א מלאך האט נישט געקענט אהין אריינגיין ווייל ער וואלט נתפגם געווארן.

עשו איז שוין במעי אמו זיין טומאה געווען אזוי גרוים (עי׳ בדברי יואל פ׳ תולדות עמ׳ תר״ה ועמ׳ תרי״ב) אז א מלאך האט דארט נישט געקענט זיין, ס׳וואלט געשאדט פאר א מלאך, וועגן דעם האט ער נישט געקענט לערנען פון א מלאך, דערפאר איז געווען יעקב מפרכם לצאת.

האדמו״ר מראחמיסטריווקא: יא יא, ווייל עשו מיט זיין טומאה זענען דארטן.

והמשיך רבינו: לכאורה קומט דאך אוים אז יעקב אבינו האט שאדן געהאט וואס יעדער איד האט. נאר עשו איז דאך קודם געבוירן, איז ווי נאר עשו איז געבוירן, איז דאך שוין עשו דארט נישט געווען, האט דער מלאך געקענט קומען און לערנען מיט יעקב, האט ער געלערנט שנעל וואס א צווייטער לערנט לאנג (ועי׳ בדברי יואל פ׳ תולדות עמ׳ תרי״א ד״ה והנה).[4]

דער רבי ר׳ אלימלך אין נועם אלימלך (פר׳ חיי שרה ד״ה א״י ואברהם זקן, ובליקוטי שושנה עה״פ משוך חסדך), מוטשעט זיך מיט דעם, אויב מ׳פארגעסט דאס לערנען אזוי ווי חז״ל זאגן בא מלאך סטרו על פיו, וואס האט מען פון דעם וואס דער מלאך

---

2 הרה״ק רבי מרדכי מטשערנאביל ז״ל הכין בחייו את מקום מנוחתו בעיר קטנה אנאטיווקא הסמוכה לקיוב, לאחר שאמר כי איזה לשכון בקרבה לאחר הסתלקותו מן העולם, וזמן קצר לפני שנפטר מן העולם נסע לשם, וביום כ׳ אייר תקצ״ז עלתה נשמתו השמימה ושם מנו״כ.

3 הגה״ק רבי מרדכי דוב מהארנסטייפל ז״ל היה נכדו, בן בתו, של הרה״ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס ז״ל בנו של הרה״ק רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל ז״ל, ונקרא בשם מרדכי על שמו.

4 ובהזדמנות אחרת אמר רבינו שליט״א באופן אחר: אבער לכאורה לפי זה, האט יעקב דאך נישט געהאט קיין מלאך מיט וועמען ער זאל לערנען, האט דאך יעקב שאדן געהאט? נאר מיט יעקב האט הקב״ה אליינ׳ס געלערנט, אזוי ווי ביי ועברתי בארץ מצרים, וואס מ׳האט נישט געקענט שיקן א מלאך.

לערנט, נאר דאם ענין איז ווייל וועז נישט דאם וואם דער מלאך לערנט מיטן קינד די תורה הקדושה, וואלט מען נישט געקענט נאכדעם לערנען, אז מ'לערנט קודם מיטן מלאך בלייבט א רושם פון דעם, אפילו מ'האט פארגעסן, אבער א רישומא איז געבליבן.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: דורך דעם רושם קען מען נאכדעם לערנען, ס'איז א הויכע בחינה.

רבינו ציוה להביא כיבוד

רבינו: ס'קען זיין דאם ענין פון דעם וואם דער מלאך לערנט און נאכדעם פארגעסט מען (נדה לא:), ווייל מ'וויל אויסלערנען א איד אז תורה וואם מ'פלאגט זיך נישט פארגעסט מען, די תורה וואם דער מלאך האט געלערנט איז אהן א יגיעה, ממילא פארגעסט מען, מ'דארף זיך מייגע זיין אויף תורה.[5]

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: יגעת ומצאת (מגילה ו:), נאר אזוי.

רבינו: ס'איז אינטערסאנט, ס'שטייט אין ספרים (עי' מהרש"א בקידושין ובפנים יפות פר' בחוקותי) שכר מצוה איז נישט אויף די מצוה, ווייל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין ל"ט:), נאר אויף די יגיעה, אויף וואם מ'פלאגט זיך אויף א מצוה, אויף דעם איז דא שכר (וע"ע בדברי יואל לשמחת תורה עמ' תשי"ב).

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: יא, אויף די יגיעה, נאר אויף דעם.

רבינו כיבדו לברך על הפירות

הגרמ"נ: אונז קומען יעצט פון ר' אברהם (הרה"ח ר' אברהם ווידער שליט"א ראש העיר קרית יואל יע"א), ער האט אונז שיין אויפגענומען.[6]

רבינו: ער הייסט דאך אברהם, און אברהם האט דאך אויסגעלערנט אויפצונעמען, גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה (שבת קכ"ז).

---

5 עיי' בס' ניצוצי שמשון מהרה"ק ר"ש מאסטראפאלי זי"ע שיש קליפה הנקראת רי"ב, והיא גורמת שכחה בעולם, וזהו פירוש הפסוק (משלי ל, לג) ומיץ אפים יוציא רי"ב, דע"י יגיעה בתורה אז מבטל את קליפת רי"ב, ווכרים מה שלומדים, ע"ש.

6 הרה"ח הנדיב ר' אברהם ווידער שליט"א ראש העיר קרית יואל יצ"ו, הרים סכום נכבד מנדבת לבו בעת שהאדמו"ר מראמיסטריווקא זי"ל בא עם ב"א האדמו"ר מראחמיסטריווקא מאר"י שליט"א, לטובת ישיבה הק' ראחמיסטריווקא שבעיה"ק ירושלים ת"ו.

*

רבינו: וויפיל קינדער האט געהאט רבי יוחנן ראחמיסטריווקער?

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: פיר זוהן, און א טאכטער אויך.[7]

רבינו: ער האט געהאט א זוהן רבי מאטעלע, און רבי וועלוועלע, און אייער זיידע רבי נחום.

אדמו"ר מראחמיסטריווקא: און רבי דוד זלאטיפאלער, ער איז געווען דער עלטסטער.

רבינו: סיי רבי מאטעלע און סיי רבי וועלוועלע האבן געוואוינט אין ארץ ישראל.

הגרמ"נ: אויך רבי נחום'טשע.

רבינו: יא.

הגרמ"נ: מ'זאגט דאך אז דער סאטמאר רב ז"ל (רביה"ק בעל דברי יואל) איז געווען אין ארץ ישראל (בעת ביקורו הראשון שם בשנת תרצ"ב), איז ער געווען א וויזיט ביי רבי נחום'טשע, האט ער נאכדעם געזאגט אז ער פאנגט אן צו פארשטיין דעם טשערנאבלער דרך עפעם אזא אויסדרוק.

הגרד"מ: ער האט געזאגט אז ער האט נישט געהאט קיין געפיהל צו קיין רוסישע רבי'ם, ס'איז אים נישט אזוי אויסגעקומען... און וועז ער האט אים געזעהן, האט ער געזעהן אז ס'איז עפעם, אויך אויף צוריק, ס'איז געווען א חידוש דעמאלטם, ר' נחום'טשע ז"ל איז שוין געווען דריי און נייניציג יאר אלט.

רבינו: דאם אוועק פארן אוקריינא נאך די ערשטע קריג איז געווען זייער שווער.

---

7 הלא המה: האדמו"ר רבי דוד זצ"ל נולד בשנת תקצ"ז ונסתלק ביום י"א בטבת ה'תרע"ה, כיהן בוולאטיפאלי.

השני האדמו"ר רבי מרדכי זצ"ל נולד בשנת תקצ"ט ונסתלק ביום י"ז באייר ה'תר"פ, כיהן לצד אחיו ברחאמסטריווקא, עלה בשנת תרס"ו לארץ ישראל וכיהן בירושלים.

השלישי האדמו"ר רבי מנחם נחום טברסקי נולד בשנת ת"ר ונסתלק ביום כ"ח בשבט ה'תרצ"ו, כיהן לצד אחיו ברחאמסטריווקא, עלה בשנת תרפ"ו לארץ ישראל וכיהן בירושלים.

הרביעי האדמו"ר רבי זאב זצ"ל נולד בשנת ה' באדר ה'תרי"א ונסתלק ביום כ' בסיון ה'תרצ"ז, כיהן לצד אחיו ברחמסטריווקא, עלה בשנת תרצ"ד לארץ ישראל וכיהן בירושלים.

אדמו"ר מראחמיסטריווקא: רבי מאטעלע (מרחמיסטריווקא ז"ל אביו של הגה"ק רבי פיניעלע מאוסטילא ז"ל) **איז נאך אוועק** געפארן פארדעם, אין די גוטע צייטן.

הגרד"מ: שנת תרס"ו איז ער שוין געפארן קיין ארץ ישראל.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: רבי נחום'טשע איז שפעטער געפארן, נאך די קריג, אין תרפ"ו.

הגרמ"נ: און רבי וועלוועלע איז געפארן נאך שפעטער.

רבינו: רבי מאטעלע איז ג'הרג'עט געווארן אין ארץ ישראל?.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: מ'האט אים געשלאגן, נישט ממש ג'הרג'עט, אום חול המועד, ווען ער איז געגאנגען צום כותל.

רבינו: פון די שלעק איז ער אוועק, נישט דעמאלטם אויפן פלאץ נאר שפעטער.[8]

הגרד"מ: די חלקה אין הר הזיתים האט ער געקויפט, אז ער האט געזאגט אז די ברודער'ס קענען שוין קומען, ער האט צוגעגרייט א פלאץ.[9]

רבינו: און רבי פיניעלע וואס איז געווען א זוהן פון רבי מאטעלע, אים האט דער טאטע ז"ל געקענט (כי הוא הי' אביו של גיסו הגה"צ רבי יוחנן ז"ל אב"ד מוושאי שהיה חתנו של אביו מרן העצי חיים ז"ל).

הגרמ"נ: ער פלעגט פארציילן מיט התפעלות אז ער האט זיך געטראפן מיט אים.

רבינו: אין מוושאי איז ער געווען צוויי וואכן ווען מ'האט אים אויפגענומען, ווען רבי יוחנן איז געווארן רב, ער איז געזיצן א גאנצן טאג מיט טלית און תפילין יעדן טאג ביז פארנאכט'ס (שהי' יושב ועוסק בתורה כל היום ולא טעם עד עת ערב גם בימות הקיץ שימים הם ארוכים מאוד).[10]

דאהי אין בארא פארק איז געווען דער ווינער רב, רבי יוסף ישראל זעגלבוים (מהשובי תלמידי רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל מעיר סאטמאר), און פון אים האב איך געהערט אז ער האט געזעהן אמאל רבי פיניעלע'ן, און ער האט געהערט פון אים א טייטש שובו שברו לנו מעט אוכל (בראשית מג, ב), 'לנו' איז בגימטריא 'אלקים', וואס ווייזט אויף דעם מידת הדין, שברו לנו, מ'זאל צוברעכן דעם מידת הדין, דורך 'מעט אוכל', מיט אביסל עסן (דהיינו למעט באכילה)...

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: א טייער ווארט.

ונפרד רבינו ממנו בברכה: זייט געזונט, דער אויבערשטער זאל העלפן בריאות השלימות.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: אמן, מ'זאל הערן בשורות טובות.

רבינו קם ללוותו עד רחוב העיר, ובניו שליט"א אמרו שלאחרונה נעשה עליו ההליכה קשה מאוד

ואמר רבינו: א איד דארף האבן כח צו גיין, מ'דארף קענען אקעגן גיין דעם מלך המשיח...

ונפרד האדמו"ר מראחמיסטריווקא: א גוטע נאכט, איך בעט, זייט אייך נישט מטריח...

רבינו: מצות לויה איז א גרויסע מצוה, אברהם אבינו האט אויסגעלערנט אז מ'דארף גיין באגלייטן, ואברהם הולך עמהם לשלחם (בראשית יח, טז).[11]

רבינו המשיך ללוותו עד החוצה, ונפרדו לשלום

---

8 כפי המסופר הלך בחוה"מ פסח להתפלל אצל הכותל המערבי, ועל אם הדרך התנפלו עליו ערבים והכוהו מכות אכזריות רח"ל, ומנמה נפל למשכב וכבר לא קם ממנו עד שנסתלק ביום ל"ב לעומר תר"פ.

9 שלא רצו לבוא לארץ ישראל כי הם רצו להיקבר באוהל, ובהר הזיתים לא נתנו רשות לבנות אוהל על הקברים, ולאחר שהרה"ק רבי מאטעלע קנה את ה'טהרה שטיבל' בהר הזיתים לאוהל מקום מנוחתו, כתב לאחיו שבחו"ל שכעת ביכלתם לבוא לאר"י.

10 עי' בס' ומשה הי' רועה (ח"א, עמ' שנ"ו) מה שסיפר כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא מה ששמע בעצמו מרבינו בעל ברך משה ז"ל שכשהגיע הרה"ק רבי פינחס מאוסטילא לסיגעט לשמחת הנישואין של רבי יוחנן, שמע אז איך שדיברו מגודל עבודת התפילה שלו, ונכספה נפשו לראות את עבודתו הק', אולם מאחר שהרה"ק מאוסטילא התפלל בחדר מיוחד כמנהג אדמור"י טשערנאביל לא היו יכולים לראותו בעת התפילה, אך לאחמ"כ נתוודע לרבינו שיש שם חלון גבוה שיכולים לטפס עליה ולראות לתוך החדר הנ"ל, והלך רבינו לשם והעמיד עצים וטיפס למעלה עד שהגיע להחלון וכך עלה בידו לראות עבודת צדיק בעת התפילה, ורבינו התבטא ואמר שהי' פחד גדול להסתכל בצורתו הק' אשר בער כלפיד אש במשך כל התפילה, ועי"ש עוד באריכות.

11 עי' בספר חסידים (סי' נ"ו) שנלמד מזה מצות לויה.

ביקור גומלין של כ"ק מרן רבינו שליט"א אצל כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא זצ"ל, מארח"ב

יום ד' פרשת ראה תשע"ב לפ"ק

רבינו: וואם מאכט מען?

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: מ'דארף זיין בבריאות השלימות.

רבינו: יא. ס'קומט שוין חודש אלול.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: יא, מארגן איז שוין ערב ראש חודש [מוקדם].

רבינו: קיין יום כיפור קטן האט מען נישט געזאגט ביי ענק?.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: מ'האט יא געזאגט, אין ראחמיסטריווקא יא, נאר ערב ראש חודש אלול, אין סקווירא האט מען נישט געזאגט.[12]

רבינו: אין סיגוט איז אויך געווען אזוי, מ'האט געזאגט דעם סדר יום כיפור קטן נאר אום ערב ראש חודש אלול.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: אין סקווירא האט מען נישט געזאגט [אפי' בער"ח אלול].

רבינו: אזוי? סקווירא און ראחמיסטריווקא האבן נישט געהאט אייניג [המנהגים].

אין צאנז האט מען געזאגט, ערב ראש חודש ניסן אויך,[13] און אין סיגוט האט מען געזאגט נאר ערב ראש חודש אלול.

די אשכנזים האבן געזאגט יעדן ערב ראש חודש.[14]

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: יא, דער חתם סופר.

---

12 כן מובא שהרה"ק העטרת צבי מזידיטשויב והרה"ק מהרי"א מזידיטשוב זצ"ל לא אמרו יו"כ קטן, וכן מנהג בעלזא וסקווירא שאין אומרים יו"כ קטן, אבל מסיימין כל התהלים ברבים, ועיין בס' נטעי גבריאל (על ר"ה עמ' ל"ה) שציין לספר שארית יעקב שכ' על הא דאמרינן בש"ס שבת (דף קי"ח ע"ב) אר"י יהא חלקי עם גומרי הלל בכל יום, איני וכו' הרי זה מחרף ומגרף, וכתב שם מכאן אני קורא תגר על המנהג שעושין בער"ח יו"כ קטן, ולא נזכר בש"ס ופוסקים ומפרשים, ונ"ל כמו שנזכר בגמ' ופרש"י הנ"ל דהוי כמתלוצץ, לפי שיו"כ הוא יום מיוחד לעשותו רק פעם אחת בשנה, עיי"ש עוד.

13 ויש לציין שבסידורי האריז"ל לא נזכר ענין אמירת יום כיפור קטן, הגם שבסידורי אריז"ל נזכר כינוי זה על יום ער"ח.

כמו כן יש לציין מה שמובא בס' חמדה גנוזה שמרן הק' מצאנז זי"ע לא היה נוהג באמירת יו"כ קטן ואפילו בער"ח אלול, ורק בהעיר צאנז אמרו, עיי"ש שכתב בזה"ל: - כשהייתי בצאנז ער"ח אלול שנת תרס"ב שמעתי מכ"ק דודי הה"ק ר' אהרן ז"ל שהיה מדבר מיום כיפור קטן, ובתוך כך בא אליו אברך א' ושאל לו דודי הה"ק הנ"ל, אם אמר יו"כ קטן, והשיב שלא אמר, אמר דודי, שהצדק עמו. וסיפר שכשבא הר' משה דייטש ע"ה לצאנז וקיבל על עצמו לעשות תשובה היה זה בער"ח אלול ובא לבית אא"ז ז"ל וראה לאחר התפלה שהחסידים שותים יי"ש כנהוג, ולא אמרו יו"כ קטן, ושאל ר' משה, אם כ"ק אא"ז מצאנז ג"כ אינו אומר, והשיבו לו שגם כ"ק אינו אומר יו"כ קטן, שאל להם באיזה מקום אומרים, כיון שהוא רוצה לומר, אמרו לו שילך לשוהל וגם בביהמ"ד הישן אומרים, הלך לשם וראה עומדים בכותל מזרח הבעלי בתים, ושאל אותם מי הם, אמרו לו שזה הוא חייט זה הוא תופר מנעלים, והי' נשאר כמשתומם שהצדיק שהוא מפורסם בכל קצוי ארץ והחסידים שהמה תלמידי חכמים ויראים לא יאמרו, והעמי ארצים יאמרו, מה זה והי' קשה לו מאד דבר זה.

אך עלה במחשבתו שהענין כן, כי יום הכפורים מכפר על העוונות, והנה האיש שיש לו עוונות הרבה אין ביכולת יום אחד לבד שיכפר על כל העוונות המרובים, וצריכים להוסיף עוד יום כיפור קטן שיכפר, אבל למי שאין לו כל כך עוונות יש ביכולת יום הכפורים לבד למחול לו, ובזה ניחא מה שהרבי עם החסידים אינם אומרים, כי אין להם עוונות, אבל הבעלי בתים ועמי הארצים שיש להם ל"ע עוונות מרובים, מוכרחים המה לעשות להם עוד יום כיפור קטן שיכפר כדי שיהי' להם סליחה על חמאם ע"כ.

14 דהנה מנהג אמירת סליחות בכל ערב ר"ח מובא במגן אברהם הלכות ראש חודש (סי' תי"ז סוף סק"ג) והוא הנקרא אצלנו סדר יום כיפור קטן, שמקור כינוי זה נמצא בדברי הפרי חדש בהלכות ראש חודש שם שכותב דמטו משמיה דמהר"ם קארדובירו ז"ל שהיה קורא לערב ראש חודש "יום כיפור קטן", לפי שבו מתכפרים עוונות של כל החודש דומיא דשעיר ר"ח עיי"ש.

וז"ל השל"ה הק' מסכת פסחים פרק דרך חיים תוכחת מוסר של ראש חודש מאחר שהוא זמן כפרה יראה האדם שיעשה תשובה גמורה בלב שלם דהיינו בערב ראש חודש יעשה כמו יום כיפור כפי שנוהגין הרבה מחסידי עליון ויתקן כל המקולקל הן בממון הן בגוף הן בנפש, ויתודה בכבי רב ובחרטה גמורה ויעזוב דרכו הרעה, וכשיכנס החודש יהיה כבריה חדשה, שמכאן ואילך יתלבש בקדושה ובדביקות בו יתברך... עכ"ל.

רבינו: ס׳איז דאך געמאכט געווארן צו זאגן יעדן ערב ראש חודש, אינדערהיים אין אונגארין אין די שוהל׳ן (בית הכנסת) האבן די אשכנזי׳שע אידן געזאגט.

האדמו״ר מראחמיסטריווקא: די ירושלים׳דיגע אידן, די אשכנזי׳שע אידן זאגן יעדן ערב ראש חודש.

בנו הגה״צ ר׳ ישכר בער שליט״א: אין בית המדרש שומרי שבת (בבארא פארק) איז דא אידן וואס זאגן יעדן ערב ראש חודש.

בנו הגה״צ ר׳ יהושע שליט״א: און די ווינער קהילה זאגט מען אויך יעדן ערב ראש חודש.

האדמו״ר מראחמיסטריווקא: אסאך אידן פלעגן פאסטן ערב ראש חודש אלול.[15]

רבינו: יא, ס׳איז געווען אסאך אידן וואס האבן געפאסט (וגם היום יש ציבור גדול שמתענים חצי יום עד אחרי יום כיפור קטן).

הגרי״ב: נאכ׳ן מולד פלעגט מען נישט פאסטן.[16]

רבינו: נאכ׳ן מולד האט מען שוין נישט געפאסט, ניין.

הגרי״ב: און יום כיפור קטן האט מען יא געזאגט אפילו נאכ׳ן מולד.

רבינו: יא, אבער קיין תחנון זאגט מען שוין נישט ערב ראש חודש [בתפילת מנחה].

הגרי״ב: טאמער מ׳זאגט יום כיפור קטן נישט ערב ראש חודש קען מען יא זאגן תחנון, היי יאר איז ערב ראש חודש פרייטאג, קען מען דאנערשטאג (ערב ר״ח מוקדם) זאגן תחנון.

האדמו״ר מראחמיסטריווקא: דער מולד איז פרייטאג.

רבינו: ראש חודש איז שבת און זונטאג.

הגר״י: ס׳איז דא א מעשה ביים ישמח משה אז ער האט אמאל געגעסן ערב ראש חודש אלול, ער האט געזאגט אז ער האט חוטא געווען דארף ער עסן.[17]

רבינו: ער איז זיך מתאונן אז ער האט נישט גוט געפילט.

שופר האט מען אליינס געבלאזן אום ראש השנה?

האדמו״ר מראחמיסטריווקא: ניין.

רבינו: און בעל מקריא יא?

האדמו״ר מראחמיסטריווקא: יא.

---

15 עיין במג״א (סי׳ תי״ז סק״ג), מטה אפרים (סי׳ תקפ״א ס״ג), קשו״ע (שם), ערוה״ש (סי׳ תי״ז מ״א מ״ב סק״ד), ונוהג כצאן יוסף (עמוד קמ״ז אות ג), ובא״ר שם כתב דאנשי מעשה מתענין ער״ח, והוא במקום שעיר ר״ח על מיעוט הירח עכ״ל.

וכ״כ בסדר היום: ער״ח אלול ראוי לכל אדם להתענות, ולא גרע מכל ער״ח שרוב אנשי מעשה מתענין. ובספר חסידים (סימן צ״ו) מעשה בחכם אחד שצוה לבנו שלא יעברו עליו שלשים יום בלי תענית, וכ״כ בספר בית אהרן (מנהגי קארלין), וראה מה שהעיד הגה״ק רבי אברהם גאלאנטי זרוב הקהלות מתענים ער״ח אפי׳ הנשים קרוב לערב׳, וכתב עוד, ער״ח כל העם מתענים האנשים ונשים ותלמידים ויש מקום שבו מתכנסים אותו היום ויושבים שם כל היום כולו בסליחות ותחנונים ומלקות, ויש מהם שמשימים אבן גדולה על בטנם דמיון סקילה, ויש שמחזיק בידיו בגרונו וכיוצא עכ״ל. וראה בכה״ח פלאגי (סי׳ ל״ב ס״ג) שמתרעם למה בחורים גבורי כוח אינם מתענים, למה לא ילפי מהני נשים צדקניות שכמה מהן מתענות בכל ער״ח עיי״ש.

16 כ״כ החיד״א בס׳ מורה באצבע (סי׳ קע״ז), וכ״כ בבן איש חי (פר׳ ויקרא אות ד) ו כן כתב בכף החיים (סקכ״א), והרמ״ע מפאנו (תשו׳ סימן עט) כתב שצריך ליזהר שלא יכנס לראש חודש כשהוא מעונה משום כבוד ראש חודש שאסור להתענות בו, אלא ראוי למהר בסעודת הלילה שלא ישהה לאחר צאת הכוכבים, ושמטעם זה טוב וישר להקדים ולהתענות דוקא יום שני או חמישי שלפני ראש חודש, ושיש בזה תיקון השלמת הכוונה מסדרי יום כפור קטן שהוא משום מיעוט הירח, לפי שלפעמים יקדים מולד הלבנה לתענית, ואם יתענה בערב ראש חודש נמצא שמתענה בחידושה, אלא שלא נהגו כן פרושים שבישראל ע״ש.

ובמג״א הוסיף ע״ז ששמע בשם המקובל מהר״י סרוק ז״ל שיש שנהגו להתענות ביום המולד עד שיגיע המולד בלבד, ואפילו שהל המולד בחצי היום, אלא שמכל מקום אין להם לאכול קודם זמן המנחה ע״ש.

ובספר נוהג כצאן יוסף (הלכות ר״ח) כ׳ שיש להתנות כן בשעת קבלת התענית ע״ש, וכבר הובא מנהג זה בסידור הרב יעב״ץ ז״ל שער החדש (אות ז), וכ״כ בהדרכות ישרות מהרה״ק המגיד מטשערנאביל זצ״ל.

ולפלא לציין שבס׳ גדולת מרדכי מהרה״ק רב מרדכי מטריסק זצ״ל (עמ׳ קנ״ז) מובא מכתב מהרה״ק הנ״ל שביקש שבשנת תרס״ו [בשהיה מלחמת רוסיא – יאפאן ורבים מאחב״י נלקחו בכח לעבודת הצבא] יתענו בערב ראש חודש אלול אפילו אחר המולד מחמת העת צרה, ע״ש.

17 עי׳ בס׳ חמדה גנוזה שפע״א באו כמה אנשים למרן הגה״ק הישמח משה ז״ל בערב ראש חודש אלול, וראו שהוא אוכל, והיה בעיניהם לפליאה על שאינו מתענה כנהוג, וכשראה היש״מ את תמיהתם, ענה ואמר להם, אסביר לכם הענין, אתם שלא חטאתם אינכם צריכים לאכול, משא״כ אני מפני שחטאתי זקוק אני לאכול, וכשהללו לא הבינו דבריו, בירר להם הענין, דידוע דשולחנו של אדם דומה למזבח, על כן הוא מחויב לאכול מפני שחטא, ואכילתו הוא במקום קרבן, משא״כ הם שלא חטאו אינם זקוקים לקרבן.

הגרי"ב: ביי די שטילע שמונה עשרה איז מען דא אויך מקריא.

רבינו: אזוי? כ'האב נישט געהערט אז מ'פירט זיך אזוי למעשה?!

הגרי"ב: אין סקווירא האט מען נישט מקריא געווען ביי די שטילע שמונה עשרה, און דא [בראחמיסטריווקא] יא.

רבינו: די אשכנזים בלאזן אינגאנצן נישט ביי די שטילע שמונה עשרה.[18]

תקיעת שופר איז א חכמה ואינה מלאכה (שבת קיז:), דער תפארת שלמה (לראש השנה) זאגט, אז חז"ל שטעלן צוזאם תקיעת שופר מיט רדיית הפת, זיי זענען חכמה ואינה מלאכה, זעהט אויס אז תקיעת שופר איז משפיע פרנסה.[19]

דער ייטב לב (בייטב פנים לר"ה מאמר אבני זכרון אות ס') זאגט, תקעו בחודש שופר וגו' כי חק לישראל הוא, חק לישנא דמזוני (ביצה טז).[20]

האדמו"ר מראחמיסטריווקא כיבד את רבינו לברך תחילה על תפוחים ורבינו לא רצה לברך תחילה

רבינו: ס'וועט געבראנגט (ביאור הגר"א או"ח סי' תקפ"ג) א טעם פארוואס מ'עסט א עפל אום ראש השנה, ווייל יעקב אבינו האט געגומען די ברכות פון יצחק, איז דא א דעה (זוה"ק אמור צט:) אז ס'איז געווען ראש השנה, [ואז אמר לו יצחק] ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' (בראשית כז, כז) איז דאך א שדה תפוחים (תענית כט:) וועגן דעם עסט מען א תפוח בדבש, אזוי ברענגט מען אראפ.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: ער האט באקומען די ברכות בדרך ערמה.

רבינו: ישראל נמשלו לתפוח (שבת פח.).

ונפרד רבינו בברכה: דער אויבערשטער זאל העלפן בבריאות השלימות, און א גוט יאר, א שנה טובה ומבורכת.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא: אמן, א כתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים.

האדמו"ר מראחמיסטריווקא הטריח עצמו ללוות את רבינו, ורבינו ביקשו שלא יטריח את עצמו, ואח"כ הלכו בניו הגאוה"צ שליט"א בשליחותו ללוות את רבינו

ואמר לו רבינו: דער בעלזער רב פלעגט צו מאכן א שליח אפילו צו שלאפן אין די סוכה.[21]

---

18 כ"כ המהרשד"ם (סי' א), וכנסת הגדולה (סי' תקצ"א) שאין לתקוע בלחש מפני מעשה שהיה המנהג שכאשר מגיעים הקהל לשמוע התקיעות היה הש"ץ אומר הברכה בקול רם כדי שיתכוונו הקהל לשמוע התקיעות, ופעם אחת שמע שהחכם השלם רבי איסתרוק בן שאנגי ענה אמן אחר הברכה, לכן הנהיג מהיום ההוא והלאה שלא לתקוע בלחש עיי"ש, וכ"כ המג"א (בסי' תקצ"ב סק"א) ושו"ע הרב (שם), וכ"כ שו"ת אבני נזר (או"ח סי' תמ"ה וסי' תמ"ו ותמ"ז) עיי"ש.

19 וז"ל: תקיעת שופר ורדיית הפת חכמה ואין עמה מלאכה (שבת קיז, ב), יבואר עפ"י מ"ש (תהלים קמה, טז) פותח את ידך. איתא בתיקוני זוהר יודי"ך. יו"ד רומז לעולם החכמה וכאשר מתעורר עולם החכמה ממילא יורד כל השפעות טובות ופרנסה טובה לכלל ישראל. וזה שעולה שניהם בקנה אחד תקיעת שופר ורדיית הפת חכמה כי כאשר מתעורר עולם החכמה ע"י תקיעת שופר יורד ג"כ השפעות טובות רמז לרדיית הפת חכמה ואין עמה מלאכה. שלא תאמר (דברים ח, יז) כוחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה אך כולם בחכמה עשית. ע"י עולם החכמה שנתעורר בתקיעת שופר יורדים כל השפעות על השנה הבא. וזה דאי' בגמ' (ראש השנה כו, ב) כדי שיאחזו בידו ויראה לכאן ולכאן יד"ו אותיות יו"ד רומז לעולם החכמה [והיא היראה] כמ"ש (תהלים קיא) ראשית חכמה יראת ד'. וז"ש ויראה לכאן ולכאן. עפ"י מ"ש (דברים כח, י) וראו כל עמי הארץ וכו' ויראו ממך. כאשר אנו מעוררים היראה עלאה יורד היראה על כל העולם כמ"ש ויראו ממך. ויקבלו כולם עול מלכות שמים אמן. עכל"ק.

20 עיי"ש שכתב לפרש הכתוב (תהלים פא ד) תקעו בחודש שופר בכסה וגו' כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, כי איתא בכוונת שופר (פרע"ח שער השופר פ"א) לכוון שופר בא"ת ב"ש בפו"ג, עולה צ"א מספר הוי"ה אדנ"י. ואני מוסיף שעולה שם קדוש פא"י, ראשי תיבות פ'ות'ח א'ת י'ד'ך, שם של פרנסה. ואפשר שזה שאמרו חז"ל (שבת קיז:) תקיעת שופר ורדיית הפת, היינו לתקיעת שופר ולהוריד על ידי זה שפע פרנסה, חכמה ואינה מלאכה. וזה שאמר תקעו בחדש שופר בכסה וגו', היינו בשביל הנעלם, היינו שם פא"י הטמיר ונעלם באותיות של שופר. כי חק לישנא דמזוני (ביצה טז.), לישראל הוא וגו', ומשם זה בא פרנסה. וזה סוד (תהלים פט טז) אשרי העם יודעי תרועה, ר"ל הכוונה שבו, ה' באור פניך יהלכון, ר"ל בשביל המכוסה שהוא שם פא"י, ראשי תיבות א'ור פ'ניך י'הלכון, עכדה"ק.

21 בענין זה סיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שאיש חסיד א' מילידי זענטא נסע על חג הסוכות להרה"ק מהר"א מבעלזא ז"ל ולא היה לו היכן לישון בסוכה והי' לו מזה חלישות הדעת, ובליל חג הסוכות כשעבר לברך ולהתברך בברכת שמחת יו"ט קרא לעברו הרה"ק מבעלזא ואמר "איר וועט זיין מיין שליח מיך מוציא צו זיין מיטן שלאפן אין די סוכה", ויהי הדבר לפלא.

א׳ מבניו: אויך ביים עסן א מאכל לרפואה.

רבינו: יא, ער פלעגט צו מאכן א שליח צו נעמען די רפואות.[22]

הגר״י: ס׳איז דא א תשובה אין מור ואהלות (אהל ברכות והודאות סי׳ נ״ב) וועגן רבי יוחנ׳טשע ראחמימסטריווקער [שנהג כן], וואו ער פארענטפערט אים דאס ענין [של הקראת התקיעות] אין די שטילע שמונה עשרה, ער ברענגט זיך א ראיה פון א גמרא אין ראש השנה, דער מטה אפרים אונטן (אלף המגן סי׳ תקצ״ב סקי״ד) צייכנט דארט צו דעם מור ואוהלות.[23]

רבינו: יא, אבער כ׳האב עס נישט געהערט אז מ׳טוהט ביי ענק אזוי למעשה, וועגן דעם [היה המנהג לפלא], אבער יעדע זאך וואס איז א צורך פאר די תפילה, וואס איז שייך צו זאגן? אזוי ווי די תקיעות אליינס, פארוואס איז עס נישט קיין הפסק, נאר אויב ס׳איז א צורך פארן דאוועגען, פאר די מלכיות זכרונות שופרות [אינה נחשבת להפסק].[24]

מוה״ר שמואל הכהן פריעדמאן הי״ו, משב״ק: ביים רבין ז״ל איז דעם לעצטן יאר (ר״ה דשנת תשל״ט) זייער שווער געגאנגען די תקיעות, איז דער רבי ז״ל געווען דער בעל מקריא, און ער האט איבער געגעבן די תקיעות פארן שארמאשער רב,[25] אזוי אלע יארן פלעגט דער שארמאשער רב זיין דער בעל מקריא, און דער רבי האט געבלאזן...

רבינו: דער קדושת יו״ט איז געווען נאר בעל מקריא.[26]

ונפרד רבינו מהם ברב ברכות

והי׳ רגיל מרן רבינו בעל ברך משה ז״ל לספר זאת כאשר הי׳ קשה לו לרדת במדריגות הבית ללוות איזה רב חשוב, היה מצוה לא׳ ממקורביו שילך בשליחותו ללוותו, והיה אומר בדרך צחות: אז דער בעלויער רב האט געקענט מאכן א שליח צו שלאפן אין די סוכה, מעג איך מאכן א שליח צו באגלייטן.

22 בענין זה יסופר שפע״א הצטדק א׳ לפני מרן רבינו בעל ברך משה ז״ל ואמר לו שידוע שהרה״ק המהר״א מבעלזא היה מוציא ידי חובתו ע״י שלוחים בכמה מצות, כגון בשתיית יין בפורים, או בשינה בסוכה, נענה הברך משה: אבל דע לך, שגם את הרפואות שציוהו הרופא ליקח למען בריאותו, היה ממנה שליח שיקחנו, ומי שהוא במדריגה זאת יכול גם למנות שליח למצות, ודפח״ח.

23 הנה בשו״ת מור ואהלות הביא מנהג הנ״ל, וז״ל: קבלה בידינו מקדושי עליון וגאוני ארץ שנהגו כן, וכן שמעתי מפורש יוצא מפי קדוש מפורסם. ועיי״ש שהאריך לקיים המנהג שאין בו שום חשש להפסק בתפילה. והשדי חמד (מע׳ ר״ה סי׳ ב׳ סט״ז) הביא דבריו, וכתב ע״ז: ועם שאיני כדאי להרהר אחר מנהג זה אחרי שכן נהגו קדושים וגאוני ארץ, אבל נראה לדעתי הקצרה שמנהג שלנו (שלא להקרות) נכון וקיים. וגם באלף המגן (שם) אחר שכתב שאין להפסיק להקרות, כתב דיש מקומות שמפסיקין, "וכן נהגו אצל כמה גדולים להקרות ואין לפקפק על זה". וע״ע בשו״ת מנחת אלעזר (חלק ד׳ סי׳ ל״ז), ובארחות חיים (ספינקא סי׳ תקפ״ה סקי״א).

24 עיין עוד בשו״ת לבושי מרדכי (ח״ד ס״י ל״ז) שנשאל במנהג של הגה״ק מסעליש שהיה ש״ץ והיה מקריא התקיעות, והשיב, דאין בזה חשש הפסק ויוכל לסמוך עליו עיי״ש. וכן נהג הגאון בעל קול אריה שהקריא בשעת תפלת הזרת הש״ץ.

25 כ״ק הגאון הצדיק חו״פ רבי נפתלי הירצקא העניג ז״ל בעמח״ס תפארת נפתלי מתלמידי מרן הגה״ק בעל עצי חיים ז״ל ולאחר פטירת רבו הסתופף במשך יובל שנים בצל מרן רביה״ק בעל דברי יואל ז״ל.

26 מרן רבינו בעל ברך משה ז״ל הי׳ רגיל לספר מה שסיפר לו דודו מרן רביה״ק זי״ע מגודל שברון רוחו ושפלותו של מרן הגה״ק הקדושת יום טוב זי״ע שאף פעם לא הרהיב בנפשו ביו״ט של ראש השנה להיות הבעל תוקע, שהרי כל זמן שהי׳ מרן הגה״ק בעל דברי חיים ז״ל בחיים חיותו הסתופף בצלו, ומרן הדברי חיים הי׳ הבעל תוקע, ולאחר הסתלקותו של הדברי חיים זי״ע משנת תרל״ו עד שנת תרמ״ג הסתופף בצל אביו הק׳ הייטב לב זי״ע והי׳ הייטב לב הבעל תוקע והקדיו״ט הי׳ הבעל מקריא, ולאחר הסתלקותו של מרן הייטב לב זי״ע, ומרן הקדיו״ט עלה למלא את מקומו, לא רצה גם אז לתקוע מגודל ענוותנותו ושפלות רוחו, וכבד את הרה״ח ר׳ משה ארי׳ פריינד זצ״ל ראה״ק דקהל סיגעט לתקוע בשופר, והוא בעצמו הי׳ הבעל המקריא, ואחר שנלב״ע ר׳ משה ארי׳ ז״ל בשנת תרס״ב כיבד מרן הקדושת יו״ט ז״ל את בנו מרן העצי חיים ז״ל שהוא יהיה הבעל תוקע, והוא נשאר הבעל מקריא כמקדם, ובעצמו לא הי׳ תקע אף פעם.

מתוך שיחה אצל מסיבת לחיים
בבית הר"ר אהרן משה שוואַרץ שליט"א במאנטריאל יע"א

לרגל אשר בני משפחתו קנו זכות 'חדר שמעיהו' בבית מדרשינו המפואר

לז"נ אביו/זקנם הגה"צ **רבי שמעי' שוואַרץ זצ"ל** אבד"ק וועלם יצ"ו ורב דקהלתינו במאנטרעאל יע"א

מוצש"ק פרשת חיי שרה תשפ"ג לפ"ק

הר"ר אהרן משה: די מקוה דא אין מאנטרעאל איז די אינציגסטע מקוה וואם דער רבי ז"ל האט אליינם גע'כשר'ט...

רבינו: א מעיין מקוה, יא.

הרר"מ: דאם איז געווען תשי"ז, אזוי מיין איך, איינער האט מיר פארציילט אז דער רבי ז"ל האט אויסגעטוהן די שיך.

רבינו: ער האט זיך אויסגעטוהן די בעקיטשע און די שיך און אזוי אריין אין די מקוה.

הרר"מ: יא, און ער איז אריין געגאנגען צוזאמען מיטן טאטן (הגה"צ ר' שמעי' ז"ל) אין די מקוה,[27] דער רבי האט זיך געשטעלט דארטן אהן די שיך, און מ'האט שוין געווינקען פארן רבין אז ער זאל אוועק גיין וויל דאם וואלטער האט שוין אהנגעפאנגען צוריק צו קומען, און דער רבי האט עפעס געקוקט אויפן זייגער, און ער האט געוואַרט ביז ווילאנג עס וועט ווערן צוויי–דריי מינוט צו עפעס א שיעור צי וואם.

*

א' מבני המשפחה: מיין זיידע, פלעגט מקפיד זיין אז מ'זאל אים אויסרופן צו די תורה 'שמעיהו'. ס'איז דא א חילוק צווישן 'שמעיה' מיט 'שמעיהו'?

רבינו: יא, אזוי ווי 'ירמיה' און 'ירמיהו', אזוי איז די אלע נעמען, 'גדליה' און 'גדליהו', 'ישעיה' און 'ישעיהו', ס'איז דא ביידע נעמען, מ'דארף אבער וויסן פונקטליך ווי אזוי ער הייסט, ס'איז דא וואם הייסן 'ירמיה', און ס'איז דא וואם הייסן 'ירמיהו', ס'איז דא וואם זיי הייסן 'ישעיה', און ס'איז דא וואם זיי הייסן 'ישעיהו'.

עס קען זיין א נפקא מינא לגבי גיטין.[28]

---

27 ה"ה הגה"צ רבי שמעי' שוואַרץ ז"ל אבד"ק וועלס יצ"ו ואחר המלחמה נתמנה ע"י רביה"ק ז"ל לפאר בתור רב דקהלתינו במאנטרעאל יצ"ו רבות בשנים.

רבי שיימא ז"ל נולד בשנת תרס"ז בעיר סעמיהאלי לאביו הרה"ח ר' חיים ברוך ז"ל הדב"ג האאון הגדול רבי יהודה גרינפעלד זצוק"ל אב"ד סעמיהאלי, תלמיד מובהק וחביב לדודו הגאון האדיר בעל שו"ת מהרש"ג זצ"ל שהעיד עליו שיש לו שכל הישר בהוראה, ובהגיע לפרק האיש מקדש נשא את בת דודו הגה"צ רבי שלמה גרינפעלד ז"ל רב ומורה דביהמ"ד חסידי בעלזא בעיר מונקאטש, ובהיותו סמוך לשלחן חמיו בעיר מונקאטש שימש אצל הבי"ד דשם, ומאז התחיל להורות הוראה בישראל משך כל ימי חייו למעלה מחמשים שנה, גם הי' הבעל קורא בהביהמ"ד במונקאטש בפקודת האדמו"ר מבעלזא ז"ל, והי' מסתופף בצ"ק.

בשנות הזעם שתה מכוס התרעלה כאשר נעדרו ממנו כל משפ' ויו"ח הי"ד, בתום המלחמה איקלע לעיר ניירעדהאזא יצ"ו שם נשא בזיווי"ש עם הרבנית בתו של הגה"צ ר' אהרן משה לייפער ז"ל אדמו"ר מנדאבורנא - גרויסוואַרדיין בן הגה"צ ר' בערצי מסאטמאר ז"ל בנו של הרה"ק ר' מרדכי מנאדבורנא ז"ל. ואח"כ נתיישבו הוא ובני קהילתו בעיר 'וועלס' שבעסטרייך ושימש ברבנות לבני הקהלה שעברו עמו.

בשנת תשי"א הגיע לעיר מאנטריאל יצ"ו וכאשר נקבצו שם פליטי המלחמה יראי ה' חסידים ואנ"ש, ומרן רביה"ק ז"ע בחר בהרב מוועלס לעמוד לשרת לרב ומו"ץ דקהלתינו הק', ובביתו יסדו תפלת הציבור בימות החול, ושימש ברבנות ובהוראה שלשים שנה עד פטירתו.

וכשבא להסתופף בצל רביה"ק בכל שנה על ימים האחרונים של חג הסוכות, כיבדו רבינו לעבור לפני התיבה בשמיע"צ שחרית, ובכל פעם שנכנס אל הקודש פנימה האריך עמו בכל ענינים הנוגעים לבני קהלתו ובהלכה, ולא נטה זיז כלשהו מהוראתו של רביה"ק, נלב"ע בליל יום הקדוש שנת תשמ"ב, ומנו"כ בעיר קרית יואל יצ"ו.

28 וז"ל השו"ת בנין שלמה (ח"ב אהע"ז סי' ט): ...ומ"מ אכתוב לו איזה שמות שקבלתי ממר אחי הגאון זצ"ל ומהגאון מו"ה יוסף זצ"ל היאך לכתוב אותם, כגון בשם 'ישעיה', דלס"ת קורין אותו ישעיהו ובאמת יש ספק אם קורין אותו ביום מילתו ע"ש ישעיהו הנביא הנכתב ע"פ רוב ישעיהו, או דקורין אותו על שם ישעיה הנמצא בדברי הימים ובעזרא דהיו מעולי הגולה, ולכן צריך שני גיטין, בגט הראשון 'ישעיהו דמתקרי 'שעיה' דבפי כל נקרא 'שעיה' ואינו נחשב לקיצור השם, משום דנחסר ב' אותיות מישעיהו, ובגט השני צריך לכתוב 'ישעיה' דמתקרי 'ישעיהו', דהא לס"ת נקרא בשם ישעיהו, אבל על שם שעיה אי אפשר לכתוב 'דמתקרי', דהא אינו נקרא לעולם ישעיה, אבל השם 'שעיה' א"צ לכתוב בגט השני, משום דשם שעיה הוא קיצור השם מישעיה, דאינו חסר רק אות אחת, ע"ש עוד.

ישעיה הנביא האט געהייסן 'ישעיהו', און ירמיה הנביא האט אויך געהייסן 'ירמיהו'.[29]

גראדע, דער חתם סופר אין א תשובה (שו"ת אבהע"ז ח"ב סי' כ"ה) שרייבט אז ביי א ספק איז עס 'ישעיה', ווייל 'ישעיהו' איז נישט קיין סימנא מילתא, ווייל ישעיהו הנביא איז נהרג געווארן.[30]

א' מבני המשפחה: גערופן מיין זיידן האט מען ר' שיימא. לכאורה איז דאס אזא לשון חיבה, אזוי ווי ר' הערשעלע, ר' מענדעלע און אסאך צדיקים האט מען אזוי גערופן (בכינוי שם לשון חיבה).

רבינו: יא, אזוי האט מען אים גערופן.

דאס איז געווען אלס א כינוי, אזוי האט מען גערופן אינדערהיים, אז מ'האט געהייסן ר' שמעיה האט מען גערופן ר' שיימא. נאך ווען ער האט געהייסן האט מען אויך אזוי גערופן,[31] אזוי איז געווען, ס'איז געווען נעמען וואס האבן געהאט א כינוי.

א' הנוכחים: אזוי ווי 'רויזא' מיט 'ריזשע'?

רבינו: דאס איז געווען מער אין גאליציע.

אזוי ווי ס'איז געווען מענטשן וואס מ'האט גערופן 'ארון', זייער נאמען איז געווען 'אהרן' און מ'האט זיי גערופן 'ארון'.[32]

איך האב געקענט ר' ארון פרייליך, ר' בעריש פרייליך'ס פאטער.

א' מבני המשפחה: אזוי ווי ביי די פרויען נעמען, ס'איז דא 'שרל' אנשטאט 'שרה'?

רבינו: ניין, 'שרל' איז אן אנדערע נאמען, ס'איז דא 'שרה' און ס'איז דא 'שרל'.[33] ס'איז דא פיגא און ס'איז דא 'פיגל', ס'איז אינגאנצן אנדערע נעמען.[34]

דעם כתב סופר'ס מאמע האט געהייסן שרל,[35] דאס איז געווען דער נאמען.

אבער דאס איז נאר געווען אזא כינוי, 'שמעיה' האט מען גערופן 'שיימא'. 'אהרן' האט מען גערופן 'ארון'. רבי ארון לייב פון פרעמישלאן (בנו של הרה"ק רבי מאיר הגדול ז"ל מפרעמישלאן) האט נישט אזוי געהייסן, ער האט געהייסן רבי אהרן אריה, אבער גערופן האט מען אים רבי ארון לייב.

ואמר רבינו בצחות: מיך רופט מען נישט 'ארון'...

א' הנוכחים: דער רבי זאגט דאך אז נאר אינדערהיים האט מען אזוי גערופן...

---

29 עובדא ידענא בעת שהדומ"ץ הגריה"מ פר"מ ז"ל הכניס את בנו הר"ר ירמי' שליט"א לבריתו של אאע"ה ורביה"ק בעל דברי יואל ז"ל הי' סנדק, בעת קריאת השם כאשר רבינו אמר 'ויקרא שמו בישראל' השיב הדומ"ץ ז"ל 'ירמיהו' בכוונה על שמו של חו"ז הגה"צ רבי ירמי' קאהן ז"ל דומ"ץ סלאטפיא, בנו של הבינת יששכר מסענדזשאריש ז"ל, אשר קרא את בנו על שם רבו ה"ה הגאון ר' ירמיהו לעוו ז"ל אבד"ק איהעל ובעל דברי ירמיהו על הרמב"ם, אשר בוודאי הי' שמו 'ירמיהו' כנראה משם ספרו. אבל רביה"ק ז"ל שאל עוה"פ את השם וכשהשיב עוה"פ 'ירמיהו', אז אמר רבינו "עה, ירמי' ב"ר ישראל חיים מנשה" וכו'.

30 מטעם זה כתב בספר ים של שלמה (גיטין פ"ד) ובבית שמואל (הל' גיטין הל' י) שאין ליתן שם על שם מי שהיה בעל מזל רע רח"ל או מי שנהרג ח"ו, וכתב שעל כן אין לקרות לאדם את השם 'ישעיהו' על שם ישעיהו הנביא, כי מזלו היה רע ונהרג ע"י נכדו מנשה המלך, ולכן אין לקרוא אלא 'ישעיה'.

31 גם זקינו הגה"צ ר' שמעי' ז"ל מתלמידי ומקורבי מרן הגה"ק הישמח משה ז"ל אשר נקרא על שמו עליו, הי' נקרא בפי כל בשם 'רבי שיימא חסיד'.

ויש לציין מה שכתוב בס' ראשי אבות (עמ' ש"ל) ש'רבי שיימא חסיד' היה בנו של מוה"ר אברהם פעלדמאן ז"ל, ובני רבי אברהם פעלדמאן החליפו את שם משפחתם לבקשת מרן הישמח משה ז"ל, באומרו ש'עשו הוא איש שדה' - פעלדמא"ן, ובעקבות זאת חילקו את השם פעלד - מאן, אחד לקח לעצמו את השם 'דייכ-מאן', ורבי שיימא חסיד קרא לעצמו 'גרין-פעלד'. וממנו יצא הגאונים הצדיקים המפורסמים

למשפחת גרינפעלד ששימשו ברבנות בק"ק סעמיהאלי יצ"ו, ה"ה רבי יהודא ז"ל מח"ס שו"ת קול יהודא, ורבי שמעון ז"ל מח"ס שו"ת וחידושי מהרש"ג ועוד.

32 עיי' בשו"ת חת"ס ליקוטים (סי' נ"ב) שהשם ארון הוא רק כינוי לאהרן, ע"ש, וכן עיי' באריכות בשו"ת דברי חיים (אהע"ז סי' ע"ח) שמאריך לברר השם 'ארון' ע"ש.

33 עיי' בשו"ת מהר"ם סופר (סי' י"ב) שמבאר שהשם 'שרה' והשם 'שרל' הם שני שמות נפרדות, עי"ש. ועיי' בראש הספר שבט סופר (עמ"ס כתובות) נעתק תשובה ממנו על השם 'שרל' עי"ש באריכות.

34 עיי' בשו"ת עמק שאלה (סי' ק"ו), ובשו"ת דברי מלכיאל (סי' קכ"ז) שמבאר את הב' שמות הנ"ל, עיי"ש.

35 מרן הגה"ק החתם סופר ז"ל נשא בזיווש"ש את הרבנית שרל ע"ה בתו של הגה"ק רבי עקיבא איגר ז"ל אשר ממנה נולדו לו כל צאצאיו ובתוכם הגה"ק הכתב סופר ז"ל.

רבינו: יא, אין אמעריקע וועסטו עם נישט הערן.

אינדערהיים איז אזוי געווען ביי אסאך נעמען.

אסאך נעמען איז נאר א כינוי און מ'רופט נאר דעם כינוי. 'ליפא' איז א כינוי צו 'יום טוב' און מ'האט געהרופן ליפא, דער תוספות יום טוב האט אויך געהייסן 'יום טוב ליפמאן', דאם איז די זעלבע ווי ליפא, אין בית שמואל שרייבט ער אזוי.[36] 'זלמן' איז א כינוי פאר מערערע נעמען, ס'איז א כינוי פאר יקותיאל, פאר שלמה, פאר משולם, און ס'איז א כינוי פאר שניאור, אין בית שמואל (סי' קכ"ט שמות אנשים אות ז') איז אויסגערעכנט אז 'זלמן' איז א כינוי פאר מערערע נעמען. דער ייטב לב האט געהייסן יקותיאל יהודה און מ'האט אים געהרופן נאר מיטן כינוי, זלמן פאר יקותיאל און לייב פאר יהודה (אבל לעלות לתורה קראו רק בשמו בלשה"ק).

איינער האט מיך אמאל געפרעגט, אז ווען איין קינד הייסט יהודה, צי מ'קען א נאמען געבן פאר א ברודער 'אריה'. האב איך אים געזאגט אז ס'איז א בפירוש'ער קצות..... ווייל דער ברודער האט געהייסן 'יהודה' (ה"ה הגאון רבי יהודה כהנא ז"ל אבד"ק סיגעט, בעמח"ס קונטרס הספיקות ותרומת הכרי), און דער קצות האט געהייסן 'אריה' (הגאון רבי אריה לייב כהנא ז"ל)...[37]

א' הנוכחים: ביי ביידע איז דער כינוי 'לייב'.

רבינו: יא, גור אריה יהודה.[38]

אינטערעסאנט, דער שינאווער רב (הגה"ק הדברי יחזקאל ז"ל) האט געהאט א זוהן רבי משה'לע (מ"מ בקודש אבד"ק שינאווא), און דער רבי משה'לע שינאווער האט געהאט א זוהן רבי לייבוש מרדכי (שטילא את מקומו אחריו אבד"ק שינאווא). דער ר' לייבוש מרדכי'ס רביצין איז געווען א אייניקל פונעם ייטב לב, זי איז געווען א טאכטער פונעם וואלאווער רב רבי יוקל.[39]

ר' לייבוש מרדכי האט א נאמען געגעבן פאר זיין זון נאכ'ן ייטב לב 'יקותיאל יהודה', ס'איז דאך געווען איר זיידע, אבער מ'האט אים געהרופן 'זלמן יהודה', ער האט נישט געהייסן זלמן לייב, ווייל דער פאטער האט געהייסן רבי לייבוש מרדכי, האט ער וועגן דעם געגעבן דעם נאמען 'יקותיאל יהודה', אהן 'לייב', און אויף אידיש האט מען אים גערופן רבי זלמן יודל...[40]

דאם איז אויך אינטערעסאנט, אין גאליציע אז איינער האט געהייסן 'יחזקאל' האט מען אים גערופן 'חאצקל', מיט א צ'.

א' מבני המשפחה: דאם איז נאך דא אסאך היינט וועמען מ'רופט 'חאזקל', 'חאצקל'.

רבינו: ביי די גאליציאנער, אפשר אין ליטא אויך, מיט א צ' אדער מיט א ז',[41] דאם וועט מען נישט טרעפן ביי קיין אונגארישע אידן. אין אונגארין האט מען גערופן 'יחזקאל', דער לבושי מרדכי (שו"ת אבהע"ז סי' ס"ה) ברענגט אזא חילוק.[42] דער שואל ומשיב (ח"ג סי' פ"ה) רעדט דערפון.[43]

---

36 כ"כ בבית שמואל (שמות אנשים אות ל) ליפמאן יו"ד אחרי הלמ"ד, והוא כינוי לאורי, אלעזר, וליו"ט (ספר שמות וסדר מהר"ם).

37 והגאון בעל קצות החושן ז"ל כותב בתחילת ספרו ברכת תודה לאחיו הגאון ר' "יהודא" על טרחתו לסדר את הספר לדפוס, וחותם עצמו בשם ר' "ארי' לייב", עי"ש.

38 עיין בס' יד אפרים על צוואת רבי יהודה החסיד (אות כ"ה) שמביא שם דברי הס' מילי דחסידותא שהא שכתוב בהצוואה שאיש ששמותיהן שוות לא יזדווגו, וכותב: אליעזר ואלעזר הוי כראובן וכשמעון, וכן יהודה ואריה, אם אין קורין 'לייב' רק לא' מהם, עיי"ש.

39 הגה"ק רבי לייבוש מרדכי ז"ל נשא את הרבנית דבורה ע"ה בת הגה"ק רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים אבד"ק וואלאווע ז"ל בעל היטב איטיב, בן הגה"ק רבי שמואל אבד"ק גארליץ, חתן דודו, אחי אביו, מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל.

40 הוא הי' בנו בכורו ומילא את מקום אביו רבי לייבוש מרדכי ז"ל כאדמו"ר שינאווא בעיר צאנז, נשא את בתו של הגה"צ רבי שמואל מרעדים ז"ל נכד הגה"ק הבני יששכר ז"ל.

41 וראוי לציין מה שמתאמרא משמי' דהבעש"ט הק' שאמר: א דריטל וועלט שטייט אויפן הויכן איציקל (הרה"ק רבי איציקל האמבורגער ז"ל), און א דריטל אויפן שווארצן האזקל (הגוב"י ז"ל).

42 וע"ע בשו"ת מהרש"ם (ח"ו סי' קע"ג) שדן בשאלה זו.

43 עיי"ש שכ' וז"ל: ע"ד מי שקראו אותו 'יחזקאל', והעולם קוראין אותו 'חזקאל' ולא ידע המסדר הגט אם לכתוב 'המכונה' חזקאל, או 'דמתקרי', והתחכם ולא כתב כלל הכינוי, רק כתב 'יחזקאל', השיב השו"מ וז"ל: ולא אוכל להתאפק ע"ד המכשלה הלזה, כי אם אמר יאמר שנסתפק בשם חזקאל אם נגזר משם יחזקאל רק שהיו"ד נפלט במבטא והוה קיצור של יחזקאל, וצריך לכתוב 'דמתקרי', או 'חזקאל' הוא שם בפ"ע וצריך לכתוב 'המכונה' כאשר אמר מעלתו שזה טעמו, הנה זו

הרא"מ: ס'איז דא ווען מ'רופט 'בערצי'.

רבינו: בערצי' איז א נאמען צו 'בער'. אזוי ווי 'בערישׁ' איז דא 'בערצי'.

אין סאטמאר האט געווואונט א זין פון רבי ר' מרדכי'לע נאדבורנער ער האט געהייסט רבי בערצי', ער האט געהייסן אזוי נאך זיין טאטנ'ס טאטע (הרה"ק רבי ישכר בער לייפער ז"ל בעל סתרי תורה, נסתלק ביום כ"ב באלול תרס"ו לפ"ק), זייער נאמען איז געווען ר' ישכר בער און מ'האט זיי גערופן בערצי'.

הרא"מ: יא, אונז זעמיר אייניקלך.[44]

א' מבני המשפחה: ס'איז א נאדבורנער נאמען, ער האט טאקע געהייסן רבי ישכר בערצי'.

רבינו: דער נאמען איז בערצי', אזוי ווי ס'איז דא דער נאמען 'בערישׁ'. ביי די נאדבורנער משפחה גייט דער נאמען 'בערצי'. און ביי די זידיטשוויבער משפחה גייט דער נאמען 'בערישׁ'.[45]

די זידיטשוויבער משפחה הייסט נישט 'דוב'. דער נאמען איז 'בעריש'.

דער זידיטשוויבער רבי האט אויך געהייסן רבי ישכר בעריש. דאם איז נישט דוב.[46]

דער רמז וואם די מאמע פונעם עטרת צבי האט געזאגט אויף אירע פינף זין, "במסל"ה נעלה" (ר"ת ב'עריש, מ'שה, ס'ענדר, ל'יפא, ה'ערש), די פינף ברודער, דער ב' מיינט דאך 'בעריש', איז דער נאמען נישט דוב.[47]

ס'איז אזוי, וואם איז טייטש 'בעריש'? אזוי ווי 'יהודה' איז 'לייב' [כנ"ל ע"ש הכתוב גור אריה יהודה]. אזוי איז 'ישכר' אויך 'בעריש', ווייל יששכר איז געבוירן געווארן ביי די דודאים (שנתנה אמו לאה לרחל).

וואם איז דאם דודאים? דאם איז איבער געטייטשט, אויף ענגליש הייסט דאם בערי'ס, און אויף דייטש הייסט דאם בערן, און אזוי ווי ביי ישכר איז געווען 'דודאי בני', במילא קומט ישכר צוזאמען מיט בעריש, אבער ס'איז נישט 'דוב'. מ'קען טרעפן אין שולחן ערוך אין הלכות ברכת הפירות איז דא וואספארא ברכה מ'מאכט אויף 'בערן'. ס'איז דא פארשידענע סארטן בערי'ס, סטראבערי'ס, בלובערי'ס, מ'טרעפט אין מגן אברהם שטייט 'בערן', דאם איז בערי'ס, ווייל אויף ענגליש הייסט עס בערי'ס.

א' הנוכחים: ס'איז 'ישכר בער' אדער 'ישכר בעריש'?

רבינו: די זעלבע זאך, ס'איז דא וואם היסן ארגינעל ישכר בער, און ס'איז דא ישכר בעריש. אבער ביידע קען זיין אז זיי זאלן נישט היסן 'דוב'.[48]

א' הנוכחים: דער ראדאשיצער (הרה"ק רבי ישכר בער מראדאשיץ ז"ל) האט נישט געהייסן ר' ישכר דוב?

רבינו: ניין, דער ראדאשיצער האט געהייסן ישכר בער. דער וואוידסלוב'ער רב האט דאך געהייסן נאך עם,[49] ער

קשה מראשונה איך מלאו לבו לסדר גיטין, אם נסתפק בדבר פשוט כזה אשר תינוקות של בית רבן יודעים כי 'חזקאל' הוא קיצור השם מ'יחזקאל', וא"כ פשיטא שצריך לכתוב 'דמתקרי' כו', ואין זה אלא חוצפה יתירה וכל קבל די רוח יתירה בי'ה, עיי"ש עוד. וע"ע בס' דברי חיים על שמות גיטין (אות ח), ע"ש.

44 כי הגה"צ רבי שימא ז"ל נשא בזיווי"ש עם הרבנית בתו של הגה"צ ר' אהרן משה לייפער ז"ל אדמו"ר מנדאבורנא-גרויסווארדיין בן הגה"צ ר' ישכר בערצי מסאטמאר ז"ל בנו של הרה"ק רבי ר' מרדכי'לע מנאדבורנא ז"ל.

45 עיי' בשו"ת מנחת יחיאל (סי' ל"ה) שמאריך לברר השמות 'בער', 'בעריש', ו'בערצי', ע"ש.

46 הרה"ק רבי ישכר בעריש מזידיטשוב ז"ל אחיו של העטרת צבי ז"ל, וכן נכדו בעל מחבר ספר מלבוש לשבת ויו"ט, בן הרה"ק ר' סענדער ליפא ז"ל בנו בכורו של הרב הקדוש מהרי"א מזידיטשויב ז"ל.

47 חמשה בנים צדיקים וקדושים הי' לה', אשר ידוע מה שאמרה הרבנית לבעלה הרה"ק רבי יצחק אייזיק ז"ל הרמז בפסוק "במסלה נעלה", דבכח בניהם הקדושים הרמוזים בתיבת במסל"ה יזכו גם הם לעלות מעלה מעלה, והם הרה"ק רבי ב'עריש מזידיטשויב, הרה"ק רבי מ'שה מסאמבור, הרה"ק רבי ס'ענדר מקאמארנא, הרה"ק רבי ל'יפא, והרה"ק רבי ה'ערש מזידיטשויב זי"ע ועכי"א.

48 עיי' בשו"ת האלף לך שלמה (סי' קצ"א) שדן בזה, ובשו"ת מנחת משה ח"ב (בקונטרס חוקי השם עמ' קל"ה) שדנו בהשם בער ובעריש ויששכר בער, עיי"ש. וכן מבואר בספרי שמות אנשים ונשים, דשם 'בער' הוא כינוי או לשם 'ישכר' או לשם 'דוב'.

49 כ"ק הגאון הצדיק המפורסם רבי ישכר בער הלוי ראטנבערג ז"ל, אבד"ק וואוידיסלוב מח"ס ירבה תורה, ומחשובי הרבנים בארה"ב אחר המלחמה שעמד לימין רביה"ק ז"ל במסגרת התאחדות הרבנים להעמיד הדת על תילה, נלג"מ בחודש מרחשון שנת תשמ"ז לפ"ק.

האט אויך געהייסן אזוי, ער האט געהייסן 'ישכר בער', ער האט נישט געהייסן 'דוב', נאר ישכר בער. וואס איז דער 'בער', דאס איז בערי"ם.

א' הנוכחים: ווי אזוי האט דער מעזריטשער מגיד געהייסן?

רבינו: ער האט געהייסן ר' דוב בער.

דער קדושת לוי אין ספר רופט אים אזוי ר' 'דוב בער'.[50]

א' הנוכחים: רבי מאטעלע האראנסטייפלער פלעגט זיך אונטער התמ"ענען 'מרדכי דוב בער'.

רבינו: יא, ער האט געהייסן 'דוב', און מ'האט אים גערופן 'ר' מרדכי דוב בער'.[51]

דער בעלזער רב האט אויך געהייסן 'רבי ישכר דוב'.

א' הנוכחים: 'הערש' מיט 'הירש' איז אויך דא א חילוק?

רבינו: ניין, דער נאמען איז 'הערש', און מ'שרייבט 'הירש'. אויף אלע דייטש האט מען געשריבן אזוי.[52] 'הירש' דאס איז אויף דייטש, אזוי ווי 'הערצקא'.

ופנה רבינו לר' נפתלי הירצקא שטיין חי"ו ושאל: נו, איז אזוי? וויזוי שרייבט מען הירצקא?

רנ"ה: יא, מ'רופט 'הערצקא' אבער מ'שרייבט דעם נאמען מיט א יוד, 'הירצקא'.

---

50 עי' בספה"ק קדושת לוי פרשת לך, ד"ה או יאמר במה אדע, וזל"ק 'על פי ששמעתי מהצדיק אדוני מורי ורבי דוב בער נשמתו בגנזי מרומים', עי"ש ובעוד מקומות.

51 עיי' בס' אילה שלוחה (סימן י"ג) מהרה"ק רבי נפתלי משינאווא ז"ל שכתב תשובה להרה"ק מהאראנסטייפל מצאנז וז"ל: דודי ידיד נפשי רעי ואהובי הרב החריף ושנון המפורסם רב תבונות חסיד ועניו מוכתר בנימוסין בקש"ת מ' מרדכי דוב בער שליט"א מעת בוא דבריו הנחמדים אלינו בכל לבי דרשתי מאת כ"ק זקני הגאון הקדוש הוא חותנו להשיבו...

וראוי לציין אשר שמו הק' נקרא עליו 'מרדכי ע"ש ק"ז הרה"ק רבי ר' מאטעלע מטשערנאביל ז"ל, ו'דובער' ע"ש ק"ז הרה"ק רבי דובער שניאורסאהן מליואבאוויטש ז"ל. ובספרו 'חיבור לטהרה' על הלכות נטילת ידים ומקואות, כתב חרוזים רשום בשמו 'מרדכי דובער'

52 עי' בספה"ק 'קו הישר' בהקדמת המחבר, שכתוב בזה"ל: וקראתי שם הספר קב הישר, על שם שני טעמים נפוגים והגונים: טעם הראשון שכתבתי והצגתי לפניך ק"כ פרקים, כמנין שמי הקודש שהוא 'צבי', גימטריא כמנין קב, הישר הוא בהפוך אתון כשמי החול 'הירש', אותיות דדין כאותיות דדין.

א' מבני המשפחה: ס'איז דא וואס מ'רופט 'דראזל', דער נאמען איז 'דרעזיל' אבער זיי שרייבן עם מיט אן א'.

רבינו: ניין ניין, עם קומט 'דרעזיל'.

א' מבני המשפחה: כ'וויים דאך אבער, ס'איז דא וואס זיי שרייבן 'דראזל' מיט אן א'?

רבינו: איז עס נישט דער נאמען 'דרעזיל', דעמאלטם איז עס 'דראָזל', ס'איז אן אנדערער נאמען.[53]

א' מבני המשפחה: מיין מאמע היימט מַטל, איז דא אלץ א געטועכטין צי מ'שרייבט יא מיט אן א', צי מ'שרייבט נישט מיט אן א'.

רבינו: ס'איז נישט קיין געטועכטין מ'שרייבט דאס נישט מיט קיין אלף, אזוי שטייט אין דברי חיים (ח"ב סי' צ"א) אהן א אלף. א אלף איז א קמץ, מיט אן אלף ווערט דאס מאָטל, א יונגל'ישן נאמען....

א' מבני המשפחה: איך מיין אפילו אויף די מציבה האט מען געשריבן מיט אן א'.

רבינו: דאס איז א טעות, עס קומט אהן אן א'.

א' הנוכחים: מענין לענין, איז אינטערעסאנט, אז ס'איז דא א משפחה וואס זיי האבן געהאט א באבע 'העניא' האט מען איר געזופן, און יעדער האט א נאמען געגעבן נאך איר 'העניא', און עפעס א שטיק צייט שפעטער, יארן שפעטער זענען זיי געפארן צו די שטאט וואו זי ליגט, און זיי האבן געזעהן די מציבה, ס'איז גארנישט דער נאמען, ווערן זיי געווואר אז דער זיידע פלעגט איר נישט רופן ביים נאמען (כנהוג בכמה מקומות) נאר ער פלעגט איר רופן 'הער–נאר', האבן זיי געמיינט אז זי הייסט 'העניא', יארן האט מען געגעבן דעם נאמען, עס איז דא פול מיט אייניקלעך וואס זיי הייסן העניא נאך די באבע....

*

א' מבני המשפחה: ר' אשר גבאי איז געווען אונזער פעטער. ס'איז די זעלבע שווארץ משפחה.[54]

---

53 עיי' בס' חוקי דרך (עמ' פ"ה) שמחלק אותם לב' שמות שונות, ע"ש.

54 החסיד המפורסם ר' אשר ישעי' שווארץ ז"ל נודע בין החסידים בשם ר' אשר גבאי, אשר זכה לשמש את רבותיה"ק עטי התמרים זיע"א עוד אצל מרן הגה"ק הייטב לב זי"ע בצעירותו, ולאחמ"כ אצל מרן הגה"ק

רבינו: ער האט געהאט א ברודער ר׳ מאיר, ער איז אויך געווען גבאי.

א׳ הנוכחים: נאך ר׳ אשר?

רבינו: ניין, צוזאמען מיט אים.

דער ר׳ מאיר איז געווען ביים קדושת יו״ט.

א׳ הנוכחים: ר׳ אשר איז געווען ביי דריי רבי׳ם.

רבינו: יא, ער איז געווען ביים ייטב לב, ביים קדושת יו״ט, און ביים עצי חיים.

ביים רב ר׳ זלמן לייב איז ער נאך אויך געווען,[55] איין יאר, ער איז אוועק תרפ״ז.

וועז דער זיידע (מרן העצי חיים) ז״ל איז געווען א בחור, איז ער זיך געגאנגען פארהערן ביים בית יצחק ער איז געווען רב אין לעמבערג (לקבל ממנו הורמנא), איז ער נישט אליין געפארן, נאר דער קדושת יו״ט האט מיטגעשיקט רבי אשר גבאי, דער עצי חיים האט אים געהייסן ווארטן אינדרויסן, און ער איז אליינם אריינגעגאנגען. ביים פארהער האט ער נישט אויסגעזאגט וועד ער איז, און וועמענם זין ער איז, נאר ער האט געזאגט אז ער הייסט ׳חיים הערש ט״ב׳, נאכ׳ן פארהערן האט ער אים געזאגט ער זאל קומען דעם אנדערן טאג און ער וועט אים געבן א שיינעם כתב הורמנא (לדון ולהורות).

וועז ער איז צוריק געקומען, איז ער אריינגעקומען מיט ר׳ אשר גבאי, האט דער בית יצחק געמיינט אז ער, וואס איז שוין געווען א עלטערער איד, איז זיין טאטע, און דער בחור איז זיין זוהן, האט דער בית יצחק אים געזאגט ׳אייער זוהן איז געווען דא...׳, רופט זיך אן ר׳ אשר גבאי, ׳ער איז נישט מיין זוהן, נאר דעם סיגוט׳ער רב׳ם זוהן...׳, דער בית יצחק איז געבליבן איבערראשט און האט אים געזאגט ׳פארוואס האסטו מיר נישט געזאגט, מ׳דארף דאך אנדערש שרייבן אז ס׳איז א רבני׳ש קינד?׳,[56] האט דער עצי חיים געענטפערט ׳איך בין נישט געקומען נעמען הורמנא פאר מיין טאטן, איך בין געקומען נעמען הורמנא פאר מיר...׳.

א׳ מבני המשפחה: דער רבי האט פארציילט פרייטאג צונאכט׳ם ביים טיש אז ביים רבי׳ן ר׳ הערש בשעת ער איז נאך געווען משמש ביים רבי׳ ר׳ מענדעלע (מרימנוב) האט מען געקענט פועל׳ן א ישועה...[57] ביי ר׳ אשר גבאי האט מען אויך געקענט פועל׳ן א ישועה?

הקדושת יו״ט ז״ל, ומרן הגה״ק העצי חיים ז״ל, וגם הי׳ עוד יותר משנה משב״ק אצל הגה״צ רבי יקותיאל יהודה ז״ל הי״ד.

55 בנו בכורו ומ״מ של מרן הגה״ק העצי חיים ז״ל (נדפס ממנו ספר יד יקותיאל) נהעקה״ש ביומי המלחמה ע״י הרשעים הי״ד.

56 הבית יצחק העריץ מאוד את אבוה״ק של מרן העצי חיים זי״ע. ועי׳ בשו״ת בית יצחק (חלק ג׳ בקונטרס הדרשות) דברי הספד שנשא הבית יצחק על פטירת מרן הגה״ק הייטב לב ז״ל.

57 ונעתיק מתוך סיפורי קודש שסיפור מרן שליט״א בליל שב״ק: ״דער רבי ר׳ מענדל׳ע האט געזאגט אז נאך זיין הסתלקות זאל דער רבי ר׳ הערש איבער נעמען, אפילו ער האט געהאט הייליגע קינדער דאך האט ער געזאגט אז דער רבי ר׳ הערש זאל איבער נעמען. וועז רבי ר׳ מענדל׳ע איז נסתלק געווארן (ביום י״ט אייר תקע״ח) האט דער רבי ר׳ הערש נישט געוואלט איבער נעמען, און די קינדער האבן אויך נישט קיין עוואלט איבער נעמען וויייל זיי האבן געהערט פונעם טאטן אז רבי ר׳ הערש זאל איבער נעמען, איז ער געפארן קיין ראפשיץ צום ראפשיצער רב.

צוועלעף יאר איז ער געווען אין ראפשיץ, ביז תקפ״ז (י״א אייר תקפ״ז) האט ער נישט געפירט קיין עדה אין רימנוב, נאר ער איז געווען א נחבא אל הכלים אין ראפשיץ, ערשט נאכ׳ן ראפשיצער רב׳ס הסתלקות איז ער נתגלה געווארן, און איז צוריק געפארן קיין רימנוב, און דעמאלטס (כשנסתלק הרה״ק מראפשיץ) איז ער געווארן ממלא מקום.

אין די צוועלעף יאר איז ער געווען בהסתר, ער איז נישט געווען קיין רבי פארן ציבור, און א גבאי איז ער שוין אויך נישט געווען, איז ער ארום געפארן, און בעיקר איז ער געזיצן אין ראפשיץ.

וועז דער ראפשיצער רב איז נסתלק געווארן איז דער רבי ר׳ הערש צוריק געקומען קיין רימנוב און האט אנגעהויבן פירן, און א גרויסער עולם איז געקומען צו פארן, אסאך צדיקים זענען געפארן צו אים.

וועז ער איז נאך געווען אין ראפשיץ איז ער אמאל געזיצן אין די פאדער - צימער ביים ראפשיצער רב, און א איד איז געקומען זיך געזעגענען מיט א קוויטל ביים ראפשיצער רב - דער גבאי איז פונקט נישט געווען - האט ער געבעטן פונעם רבי ר׳ הערש וואס איז געזיצן אינדרויסן ער זאל אים שרייבן דאס קוויטל, און ער האט אים געשריבן א קוויטל.

האט דער רבי ר׳ הערש אים געזאגט, אז דו וועסט מיר געבן כך וכך רייניש - א גרויסע סומע - וועט איר האבן א ישועה. ער קוקט אים אזוי אן... ווי אזוי א שטוב מענטש בעט אזא גרויסע סומע געלט.

דער איד איז שפעטער אריין צום ראפשיצער רב און זיך געזעגענט, און ער האט זיך געהאלטן פאר א איש נכבד, און א אדם חשוב, זאגט ער, ׳איך וויל זאגן פארן רבין׳ן אז אין גבאי שטוב זאגט מיר איינער, אז אויב איך וויל האבן א ישועה, זאל איך אים געבן א גרויסע סומע געלט׳, פרעגט אים דער ראפשיצער רב, ווער איז דער וואס האט דאס געבעטן פון דיר?, דער איד האט נישט געוואוסט די גדלות פונעם רבי ר׳ הערש, האט ער אים אנגערופן ביים נאמען ״הערש משרת...׳, האט דער ראפשיצער רב אים געזאגט ׳אזוי? ער האט דיר אזוי געזאגט? זאלסט וויסן אז דו ווילסט

רבינו: דאם איז נישט קיין ווערטל, דער ייטב לב האט געזאגט אז וועז רבי אשר גבאי שרייבט א קוויטל האט מען שוין א האלבע ישועה...[58]

דער ייטב לב האט אים זייער געגליכן, ער האט אים ערופן 'מיין אשר', ער האט אמאל געזאגט פאר א איד 'איך וויל מיך משדך זיין מיט דיר', יענער איז געבליבן שטיין 'דער רבי וויל זיך מיט מיר משדך זיין?' האט ער געזאגט 'איך מיין צו זאגן מיט מיין אשר'.

א' הנוכחים: ער ליגט דאך נעבן אוהל...

א' מבני המשפחה: ער האט אזוי פארלאנגט ער וויל ליגן ביים טיהר פון אוהל.[59]

האבן א ישועה, זאלסטו שוין זאפארט גיין און אים געבן, האט דער איד געמוזט ארויס גיין און געבן פאר רבי ר' הערש וויפיל ער האט געבעטן.

58 כן מסופר על הגה"ק מביקסאד ז"ל בעל שם אליעזר, כשבא להשתטח על קברות רבותיה"ק נ"ע בעיר סיגעט, ניגש מקודם אל קברו של ר' אשר גבאי.

גם על הגה"ק מנאסוויד ז"ל בעל שו"ת מאור יהושע מסופר בפי החסידים, כאשר בא לפקוד את הציון הק' בעיר סיגוט ביום ו' אלול לקראת ההילולא קדישא של מרן הייטב לב זיע"א והדחיקות מריבוי העם היתה עד מאוד, אמר למקורביו שדי לו להניח את הפתקאות על קברו של ר' אשר גבאי ז"ל אשר בודאי עומד על משמרתו כבחיים חיותם של הצדיקים להיות מוליך ומביא את פתקאות לפני הקודש, להיפקד בדבר ישועה ורחמים.

ומן הראוי להעתיק כאן מה שסיפר הגה"צ רב דקהלתינו בוומסב"ג שליט"א כשליווה את כ"ק רבינו שליט"א לניחום אבלים בבית כ"ק האדמו"ר מדינוב שליט"א: "דער זיידע דער ברך משה האט אונז אמאל געשיקט וועז מיין שוויגער (הרבנית הי' ע"ה) איז נישט געזונט געווען, זיענען מיר - די שוויגערס קינדער - געפארן א קבוצה, און ער האט אויך געשיקט א קבוצה פון וויען, רבי אשר מרגליות (רב ודומ"ץ קהל אהל משה בק"ק וויען) איז געקומען פון וויען, אזוי איז געווען א מנין, וועז מ'איז אנגעקומען קיין סיגוט האט רבי אשר מרגליות געטראכט פון די מעשה, אז מ'זאל גיין קודם אינדרויסן פון אוהל צו רבי אשר גבאי, און ס'איז פונקט געווען אין טאג פון זיין יארצייט, האט ער אנגערופן דעם זיידן עס דערציילן, און ער האט זייער הנאה געהאט, דעמאלטס איז געווען זייער הויעך די פיבער, און ס'איז אראפ געגאנגען, און דער זיידע ז"ל האט עס תולה געווען אין דעם".

59 מנוח"כ הוא אצל פתח האוהל של רבותינו בסיגעט ע"פ בקשתו, כי אמר כשם שעמד אצל הפתח אצל הצדיקים בחיים חיותו, כך רוצה לעמוד אצל הפתח לאחר פטירתו, גם על מציבתו ציוה לחרוט אך ורק את חשבון השנים אשר שימש בקודש אצל כל אחד ואחד מרבותינו, כזה"ל: פ"נ, איש מפורסם ונודע בשערים בכל דרכיו, שלא לתוארו בתוארים צוה לבניו אחריו, רק בזאת יתהללו המתהללים נאמן מעשי' גדול

רבינו: ער האט אים אמאל געפרופן, ער האט אים געזאגט 'שטיי דא, אז מ'וועט דיך זעהן וועט מען וויסן אז איך בין אויך דא...'.

דער זיידע דער ייטב לב האט אלע יארן נישט געוואלט האבן קיין גבאי, ער האט געהאט א הויז בחור וואס האט אים משמש געווען, און די בחורים האבן זיך כסדר געטוישט, נישט קיין קביעות'דיגער גבאי, אזוי איז דאס געגאנגען.

א' הנוכחים: מ'האט געטוישט יעדע וואך?

רבינו: פונקטליך וועז מ'האט געטוישט דאס קען איך דיר נישט זאגן.

דאס טוישן יעדע וואך, איז געווען אזוי דער סדר אנהויב ביים פעטערז"ל, אין די תש"י יארן.

בקיצור אזוי איז געווען מ'האט כסדר געטוישט. פארוואס האט ער נישט געוואלט האבן א גבאי? ער האט געזאגט, ווייל דער גבאי וויל פארן אויף א שטאט, דרייט ער אהן אין יענע שטאט אז מ'זאל מיך רופן, און אזוי דארף איך פארן אויף שבת...

ר' אשר איז געווען הויז בחור א שטיקל צייט, און נאכדעם האט ער התונה געהאט, פאר ער האט התונה געהאט איז ער אריין געקומען צום ייטב לב און האט געבעטן אז ער וויל בלייבן דא נאך די התונה אויך, האט אים דער ייטב לב געזאגט, אויף דיר וויים איך אז דו וועסט מיך נישט שלעפן אויף שבתים..., און ער האט מסכים געווען.

ער האט געזאגט א וועלט אויף א גבאי. אינדערהיים [בארצות אייראפע ביימים ההם] איז געווען א ציגיינער וואס האט געהאט א בער, ער פלעגט ארומגיין מיטן בער, דער בער איז געווען געלערנט צו טאנצן, און ער האט געברענגט דעם בער אין שטאט, מענטשן האבן געצאלט געלט פארן ציגיינער דער בערן טרייבער, און דער בער האט געטאנצט און מ'האט האט הנאה געהאט, און דאס איז געווען זיין פרנסה, האט ער געזאגט אויף די גבאים אז זיי זענען ווי די בערן טרייבער, זיי ווילן מאכן געלט נעמען זיי דעם רבי'ן אז דער רבי זאל טאנצן, און זיי וועלן האבן פרנסה, האט דער

שמושו יותר מלמודו, שימש הגה"ק ייטב לב ט"ו שנים, והגה"ק קדושת יו"ט כ"א שנים, והגה"ק עצי חיים כ"ב שנים, מו"ה אשר ישעי' ע"ה בן מו"ה אפרים יצחק ז"ל שווארץ, מילא שנותיו בחסד ועלה השמימה בשב"ק ראה כ"ט מנחם אב תרפ"ז לפ"ק.

ייטב לב געזאגט אז פאר דעם וויל ער נישט האבן קיין גבאי'ן.

אבער אויף ר' אשר האט ער געזאגט 'איך קען אים, אשר וועט נישט מאכן אז ער זאל זיין דער ציגיינער און איך דער בער'... האט ער אים געלאזט זיין גבאי. ער האט זיך אזוי איינגעבעטן האט ער מסכים געווען.

אבער מ'האט אים גערופן 'דער בחור'. מ'האט נישט געזאגט 'הויז בחור'. ער האט חתונה געהאט און מ'האט אים וויטער גערופן 'דער בחור', מ'האט אים אזוי גערופן בעפאר, און אזוי איז עס געבליבן. און נאכדעם האט שוין 'דער בחור' געהאט קינדער...

א' הנוכחים: דער ברך משה האט אויך אזוי גערופן דעם הויז בחור, 'דער בחור'...

רבינו: דער פעטער ז"ל אויך, ער פלעגט אזוי זאגן 'מ'זאל רופן 'דעם בחור'.

א' מבני המשפחה: ווי אלט איז ער געווען דער ר' אשר גבאי וועז ער איז אוועק?

רבינו: ער איז שוין געווען אן עלטערער איד.

א' הנוכחים: מ'האט אים גערופן 'דער בחור' אלץ אלטער איד אויך?

רבינו: ניין, נאר ביים ייטב לב'ס צייטן. שפעטער איז ער שוין געווען באקאנט אלס ר' אשר גבאי.

אין סיגוט איז געווען אזוי, ס'איז נישט געווען אזא וועלט ווי היינט, מ'גייט צו צום סינק און ס'איז דא וואסער, מ'האט סטים און ס'גיעט הייצונג, ס'איז נישט געווען אזוי, מ'האט געדארפט גיין צו די קוה און מ'האט געדארפט מעלקן מילך כדי צו האבן מילך.

דאס הייסט אזוי מ'האט געהאט א קוה אין הויף, און די קוה האט יעדן טאג געגעבן מילעך, מ'האט געדארפט ארויסגיין מעלקן די קוה כדי צו האבן מילך אין שטוב.

אזוי איז געווען אויך, יעדן טאג האט מען געדארפט ארויין ברענגען האלץ און ארויין לייגן אין אויוון צו ווארעמען די שטוב, מ'האט קודם געדארפט אויסקערן און ארויס נעמען די אש, ארויין לייגן פרישע האלץ, און אנהייצן די אויוון.

מ'האט געדארפט יעדן טאג גיין צו די ברינען און שעפען וואסער מיט אן אמפער, און ברענגען וואסער אין שטוב. דאס איז געווען א ארבייט און דאס האט נישט געטוהן 'דער בחור'. נאר ס'איז אלץ געווען 'א בחור' מיט 'א יונג', אזוי האט ער געהייסן, דער יונג איז געווען איינער וואס האט נישט געלערנט, ער איז געווען אן עם הארץ, אים האט מען גערופן 'דער יונג', און דער יונג האט געטוהן אלע פראסטע ארבייט, ס'איז געווען אסאך אזעלכע ארבעט, מ'האט געדארפט גיין אין שטאל, זיך אפגעבן מיט די פערד, ס'איז געווען אסאך אזעלכע ארבעט. 'דער בחור' האט געטראגן די טלית ותפילין, דער בחור האט אריין געברענגט וואסער זיך צו וואשן ער האט משמש געווען.

א' הנוכחים: דער בחור האט אויך געהאט משרתים...

רבינו: יא, בקיצור וויל די אלע מלאכות בזויות האט געטוהן 'דער יונג'.[60]

אין סיגוט איז געווען אמאל א מעשה מיט דעם יונג. מ'פארשטייט ער איז דאך נישט געווען קיין גרויסער חכם, איז אינדערהיים יענע צייטן אז מ'האט געדארפט א מעדעצין האט מען געדארפט גיין אין אפעטייק, ס'איז נישט געווען פארטיג, מ'האט געמאכט די מעדעצין, מ'האט עס אויסגעמישט דארט, און מ'האט געדארפט ווארטן, האט מען געשיקט אמאל דעם יונג אין אפעטייק, מ'האט אים געשיקט מיט די רעצעפט, איז ער נישט געגאנגען, פרעגט מען אים, פארוואס ביזסטו נישט געגאנגען? זאגט ער, אלעמאל הייסט ער מיך ווארטן, איז פארוואס זאל איך ווארטן דעמאלטם, ווארט איך שוין יעצט...

רבינו ברך על היין וברכם בברכת לחיים

וברך ברכות

---

60 ויש לציין מה שסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל כי בבית זקינו מרן הייטב לב ז"ל היו שלשה משמשים, הגבאי רבי אשר ז"ל, ההויז בחור שקראוהו 'דער בחור', ועוד בחור פשוט שקראוהו "דער יונג", והוא היה עושה מלאכות הבזויות שבבית, והטעם שלקח לביתו משמש פשוט הזה, מפני שהחמיר על עצמו שלא ליטול ידיו במים שאבו עכו"ם, ושם היה נהוג שגוים היו שואבים המים בעד בתי ישראל, ולא רצה להטריח את הגבאי או את הבחור המשמש לשאוב מים בעדו בכל פעם, כדי שלא לבטלו מתורה ותפילה בציבור וכדו', [כן סיפר רבינו הברך משה ז"ל כמה פעמים ש'בחור' לקחו תמיד דוקא בחור נעלה ומופלג בתו"ש] ועל כן לקח משמש פשוט לתוך ביתו שהיה גם שואב בעדו מים בכל פעם שהוצרך לכך בתוך שאר המלאכת הנצרכות בבית.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

סעודת הילולא רבתי
של כ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל זיע"א

יום א' פרשת שופטים - כ"ו מנחם אב - תשפ"ג לפ"ק
במעמד אלופי אלפי ישראל תלמידים וחסידים, בביהמ"ד הגדול בקרית יואל יע"א

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך. שטייט שפעטער אין פסוק, צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ. זאגט רש"י, 'כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים', ס'איז כדאי אז מ'שטעלט אויף דיינים הכשרים, 'להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן', עס איז כדאי און ס'האט א כח להחיות את ישראל, צו מאכן לעבן די אידן, ולהושיבן על אדמתן, צוריק גיין קיין ארץ ישראל.

קען זיין אזוי, כ'האב שוין נאכגעזאגט דעם זרע קודש אין פרשת בהר, וואס ער זאגט אויף וואס מ'זאגט ביי קידוש פרייטאג צונאכט'ס, אין די פרשה פון 'ויכולו השמים והארץ' איז דא פינעף מאל דאס וואורט 'וי', 'וי'כלו 'וי'כל 'וי'שבות 'וי'ברך און 'וי'קדש, איז דא פינעף מאל דאס וואורט 'וי', זאגט דער זרע קודש מ'דארף מהפך זיין די פינעף מאל 'וי' און מאכן פון דעם פינעף מאל 'טוב', 'וי' באטרעפט זעכצן, און 'טוב' באטרעפט זיבעצן, דארף מען מאכן פון 'וי' זאל וועלן 'טוב'. אבער דער זרע קודש זאגט נישט ווי אזוי איז מען מהפך פון 'וי' אויף 'טוב'. בפשטות פארשטייט יעדער איינער, אז מ'לערנט תורה אין די תורה איז דא חמשה חומשי תורה, 'אין טוב אלא תורה', עס איז נישט מעגליך צו מאכן אויף 'טוב' נאר דורך תורה, במילא איז דורך תורה קען מען מאכן פון 'וי' אויף 'טוב', דורך די תורה הקדושה.

מיט דעם קען מען פארשטיין, די גמרא זאגט אין בבא בתרא דף קט"ז, אז ר' פנחס בר חמא האט געזאגט 'כל מי שיש לו חולה בתוך ביתו', אז איינער ל"ע האט א חולה אין שטוב, 'ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים'. זאגט דער נימוקי יוסף, אזוי איז געווען א מנהג אין צרפת אין פראנקרייך בימיו - די ראשונים האבן געוואוינט אין פראנקרייך - וועט ס'האט געהאט א חולה אין שטוב, איז געגאנגען צו א רב א תופס ישיבה, ער זאל אים בענטשן און אנוואונטשן א רפואה שלימה. וואס איז דער מקור דערפון? אז מ'האט ביי זיך א חולה דאס איז דאך 'וי', און דער חכם וואס ער איז מרביץ תורה לרבים, האט ער א כח מיט די חמשה חומשי תורה איבער צו דרייען פון 'וי' און מאכן פון דעם 'טוב'.

מיט דעם קען מען פארשטיין, ביי אברהם אבינו שטייט 'ואעשך לגוי גדול ואגדלה שמך והיה ברכה'. רש"י טייטשט 'ואגדלה שמך', ער איז מוסיף דעם אות ה', עד עכשיו איז געווען שמו אברם, ומכאן ואילך וועט זיין זיין נאמען 'אברהם', האט מען צוגעלייגט דעם אות ה' פאר אברהם, אז אברהם האט באקומען דעם אות ה' ער זאל קענען מהפך זיין די ה' פעמים 'וי' אויף ה' פעמים 'טוב'. אויף דעם זאגט רש"י והיה ברכה, הברכות נתונות בידך, די ברכות זאל זיין מסורות בידו, אז ער זאל קענען מהפך זיין פון 'וי' אויף 'טוב'.

קען זיין אזוי, עס שטייט אין מדרש ילקוט, וועז די איד זענען געווען אין מדבר איז דאך געווען די דגלים, אויף די דגלי ישראל אין מדבר איז געווען אויפגעשריבן די נעמען פון די אבות הקדושים, אברהם יצחק יעקב, זאגט ער, אויפן ערשטן דגל איז געשטאנען די א' פון אברהם, די י' פון יצחק, און די י' פון יעקב, דאס איז געווען אויפן ערשטן דגל, דער ערשטער אות פון אברהם יצחק יעקב. אויפן צווייטן דגל איז געווען די ב' פון אברהם, די צ' פון יצחק, און די ע' פון יעקב. אויפן דריטן דגל איז געווען די ר' פון אברהם, די ח' פון יצחק, און די ק' פון יעקב. אויפן פערטן דגל איז געווען די מ' פון אברהם, די ק' פון יצחק, און די ב' פון יעקב. און די ה' פון אברהם - אברהם האט דאך פינעף אותיות - איז געווען אין די הייעד, די ה' פון אברהם איז געשטאנען פון אויבן. פארוואס איז די ה' געווען אין די הייעד? עס האט חופף געווען אויף זיי עס זאל נישט שורה זיין קיין שום דבר רע. אזוי שטייט אין מדרש.

דער אוהב ישראל שטעלט זיך אויף דעם מדרש, לויטן סדר וואלט וועז געדארפט זיין, דער פערטער אות פון אברהם איז דאך דער ה', וואלט די ה' געדארפט צו זיין אויפן פערטן דגל, און דער מ' וואס איז דער פינעפטער אות, דאס וואלט געדארפט חופף זיין אין די הייעד, דערווייל האט מען געלייגט דער מ' איז געווען אויפן פערטן דגל, און דער ה' איז חופף פון אויבן, אזוי שטעלט זיך דער אוהב ישראל אויף דעם. ער זאגט א טעם לשבח, ער זאגט זייער א זיסן טעם, מה אקוב לא קב"ה קל, אז קב"ה וואלט נישט געקענט אויסקומען בייַם פערטן דגל. דער טאטע ז"ל אין פרשת במדבר זאגט אויך א טעם, פארוואס איז דער מ' געווען אויפן דגל און די ה' איז געווען אין די הייעד.

לענינו קען מען פארשטיין, דוקא די ה' האט מען געלייגט ס'זאל זיין חופפת עליהם, ווייל די ה' דאס איז די פינעף מאל 'וי' וואס מ'דארף מהפך זיין אויף 'טוב', איז דאס א שמירה מעולה שלא ישרה עליהם שום דבר רע, אזוי זאגט ער דאס לשון, ס'זאל נישט שורה זיין קיין שום רע, עס זאל נישט זיין קיין רע נאר ס'זאל זיין טוב, דאס איז די סגולה פון די ה'.

בלעם הרשע האט געוואלט שעלטן כלל ישראל, עס פארשטייט יעדער איינער וועז חלילה ס'געלונגט אים וואלט געווען 'וי', וועגן דעם האט ער געזאגט 'מה אקוב לא קבה קל', אז מ'לאזט אים נישט שעלטן, זאגט ער, 'כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו', מראש צורים אראנו מיינט מען די אבות, ומגבעות מיינט מען די אמהות, אברהם האט געהאט באקומען א ה' אין זיין נאמען, און שרה אמינו האט אויך באקומען א ה', די ה' דאס איז חופפת עליהם, דאס שוועבט העכער זיי, און דאס איז א שיצער זיי מציל צו זיין מכל רע פון יעדע שלעכטס.

מיט דעם קען מען פארשטיין, די גמרא זאגט אין מסכת חגיגה דף י"א, וועז א צדיק ווערט נפטר פון די וועלט, ער קומט אהין בעולם העליון זאגט מען פאר אברהם אבינו, אשריך אברהם שצדיק זה יצא מחלציך, מ'זאגט פאר אברהם, וואויל איז דיר אברהם אבינו אז דער צדיק שטאמט פון דיר. וועז עס גייט אוועק א צדיק וואס איז געווען א פועל ישועות בקרב הארץ בחיים חיותו. וואס איז געווען זיין כח צו פועל'ן ישועות פאר אידישע קינדער, דורך דעם כח התורה וואס ער פארמאגט, ער האט זוכה געווען צו די בחינה פון והיה ברכה, ער האט באקומען א ה' מהפך צו זיין דעם 'וי' אויף 'טוב'. זאגט מען פאר אברהם אבינו, אשריך, וואויל איז דיר אברהם אבינו, ווייל דער צדיק גייט אין די דרכים פון אברהם אבינו, ביי אברהם אבינו זעהט מען אויך 'זאעשך לגוי גדול', זאגט דער מדרש, וואס הייסט ואעשך לגוי גדול? אותו גוי גדול שנאמר בו מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים, זיי האבן א כח התורה, און אז מ'האט א כח התורה, דורך דעם כח התורה איז והיה ברכה וואס הברכות נתונות בידו, און דער צדיק איז געגאנגען אין די דרכים פון אברהם, און אין דעם זעלבן כח וואס ער האט געהאט בכח התורה איז די ברכות טאקע נתונות בידו צו קענען פועל'ן ישועות פאר אידישע קינדער.

כ'האב געטראכט מיט דעם קען זיין, די גמרא אין ברכות דף ל"ח, זאגט די גמרא ווי אזוי מ'מאכט א ברכה, צי 'מוציא לחם מן הארץ', צי 'המוציא לחם מן הארץ', און די גמרא זאגט 'מוציא' לחם מן הארץ איז כולי עלמא מודי אז ס'איז גוט, 'המוציא' איז א פלוגתא. איז פארוואס האט מען טאקע בוחר געווען צו זאגן 'המוציא' און נישט 'מוציא'. נאר ביי 'המוציא' איז דא דער ה', די ה' איז מהפך אויף ברכות, פון 'וי' און 'טוב'. האב איך אינזין געהאט אזוי, ווער ס'געדענקט דער פעטער ז"ל פרייטאג צונאכטס'ם ביים טיש וועז ער האט זיך געווואשן צו די סעודה ליל שבת קודש, וועז ער האט געמאכט די ברכה האט ער אויסגעצויגן דעם ה' פון 'המוציא' לחם מן הארץ, ער האט מדגיש געווען דעם ה'. דאס איז

געווען נאכדעם וואס ער האט געזאגט די פרשה פון 'ויכולו השמים והארץ', נאך וואס מ'האט געזאגט פינעף מאל 'וי', האט מען געדארפט מהפך זיין מ'האט געדארפט האבן א ה', 'המוציא' לחם מן הארץ, האט ער אויסגעצויגן 'המוציא' לחם מן הארץ, מיט דעם ה' האט ער מהפך געווען פון 'וי' אויף 'טוב'.

מיט דעם קען מען פארשטיין, די גמרא זאגט אין שבת דף קי"ח, כל המקיים ג' סעודות בשבת ניצול מג' פורעניות, וועו איינער איז מקיים די דריי שבת'דיגע סעודות וועט ער ניצול מג' פורעניות. וואספארא שייכות האט דאס וואס מ'עסט די שבת'דיגע סעודות ניצול צו ווערן פון ג' פורעניות? נאר אז מ'עסט א שבת'דיגע סעודה, און מ'מאכט די ברכה פון 'המוציא' לחם מן הארץ ביי די סעודות שבת קודש, די ה' דאס איז מהפך פון 'וי' אויף 'טוב', איז דאס מציל פון אלע פורעניות.

דאס קען זיין וואס רש"י זאגט, כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל, מהפך צו זיין פון 'וי' אויף 'טוב', דאס איז להחיות את ישראל, ס'זאל זיין לעבעדיג וואויל און לעכטיג אין אידישע הייזער.

קען זיין דער נביא זאגט פאר כלל ישראל, מ'ליינט יעצט די ז' דנחמתא, אין די הפטרה פון פרשת עקב, זאגט ישעי' הנביא 'הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם' (ישעי' נא, ב), מ'זאל א קוק טוהן צו אברהם אבינו און שרה אמינו, ביידע האבן באקומען א ה', אברהם האט באקומען א ה' ביי זיין נאמען, און שרה אמינו האט באקומען א ה', מהפך צו זיין פון 'וי' אויף 'טוב'. אין זייער זכות פון אברהם אבינו און שרה אמינו קען מען זוכה זיין צו גאולת ישראל ושמחתן ונחמתן, מהפך צו זיין דעם גלות וואס דאס איז דער 'וי', אויף די גאולה און די נחמה וואס דאס איז דער 'טוב', דער טוב האמיתי, כי ניחם ה' ציון. און דאס זאגט רש"י, כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן, ווייל דורך דעם וועט מען זוכה זיין כי ניחם ה' ציון, מ'וועט זוכה זיין צו די ריכטיגע גאולה, צו די ריכטיגע נחמה.

די פעולות פון רבין ז"ל דא אין אמעריקא

אונז לעב מיר דא אין אמעריקע, אין די פריערדיגע יארן זענען געקומען אהער דא אין די מדינה און ס'האבן זיך באזעצט דא גרויסע רבנים תלמידי חכמים יראי ה', וועו זיי האבן געזעהן די מצב פון אידישקייט אין אמעריקא אין די מדינה, ווי אזוי ס'האט אויסגעזעהן דאס רוחניות, זענען זיי אריינגעפאלן אין יאוש, **יעדער איינער עקסטער איז אריינגעפאלן אין יאוש, און יעדער האט געזאגט 'וויי', דאס איז אמעריקע, יעדער האט אונטער געקרעכצט** 'וויי', דאס זאגן 'וויי', די יאוש, דאס אליינס האט צוגעברענגט דאס ירידת הדת נאך מער, די יאוש נעבעך האט גורם געווען נאך א גרעסערן חורבן.

וועו דער פעטער ז"ל איז אנגעקומען אין די מדינה, האט ער זיך אונטערגענארטלט און ער האט געזאגט מיר גייען מהפך זיין פון וויי צו טוב, מ'טאר זיך נישט מייאש זיין, אין די מדינה דא דארף מען אויך אויפשטעלן אידישקייט, מהפך זיין וויי לטוב, אין טוב אלא תורה, **אונז גייען מיר אויפשטעלן א עולם התורה טאקע דא אין די מדינה, ער האט אויסגעשריגן מי לה' אלי.**

ער האט אנגעהויבן און אויפגעשטעלט א קהלה קדושה, אויפגעשטעלט בתי חינוך לבנים ולבנות, ער האט אנגעהויבן במתי מעט, מיט אין כיתה פאר אינגלעך און אין כיתה פאר מיידלעך, ס'איז זייער שווער אנגעקומען, ס'איז געווען אן עבודה קשה שבמקדש, מרים צו זיין די קרן התורה והיראה, אבער צוביסלעכווייז איז נתרחב געווארן די גבולי הקדושה, ס'איז געווארן א תל תלפיות פאר טויזנטער תלמידים ותלמידות, בחורי חמד, טייערע יונגעלייט, מכובד'דיגע בעלי בתים, עושה צדקה וחסד, א הייליגע קהילה וואס איז מיוסד אויף תורה עבודה און גמילות חסדים, דאס איז די היפך פון וויי, דאס איז די טוב, די ריכטיגע טוב.

דער פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל איז געווען א גדול בתורה ובמעשים טובים, און ער האט פארמאגט דעם כח התורה, מיטן כח התורה האט ער מהפך געווען וי לטוב, צו פועלן ישועות פאר אידישע קינדער.

זיין עבודת ה', עבודת הקודש, עבודה שבלב זו תפלה, די הייליגע תפלות וואס האט יורד געווען לחדרי בטן און ס'האט בוקע רקיעים געווען.

די געוואלדיגע כח התורה מחדש צו זיין חידושים, צו ענטפערן תשובות להלכה, די פלאם פייער'דיגע דרשות, די הייליגע דברי כיבושין שבת און יו"ט, און סתם דברי דרוש ואגדה בכל עת וזמן, א געוואלדיגע כח התורה, און א געוואלדיגע כח הצדקה וואס איז געווען להפליא.

הרבצת התורה, צענדליגער צענדליגער יארן האט ער מרביץ תורה געווען פאר אידישע קינדער, ער האט אויפגעשטעלט בתי מדרשות וואו אידן זאלן דאוועננען און לערנען, א תלמוד תורה א בית חינוך לבנים און א בית חינוך לבנות, ישיבות, כוללים, די קעמפ׳ס, מקואות, באקן מצות, עינא פקיחה אויף כשרות און אויף יעדע דבר שבקדושה.

זכה וזיכה את הרבים

נעכטן שבת קודש, האמיר פארגעלערנט פרק אין ביהמ"ד, האמיר גענלערנט די משנה אין פרק ה׳ משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, דא קען מען ממליץ זיין די משנה אויף אים, אתפשטותא דמשה איז דאך בכל דרא ודרא, אין דעם דור איז ער געווען די בחינה פון משה רבינו, וואס ער איז געווען א זכה וזיכה את הרבים, מיט אלע זיינע הייליגע פעולות זכות הרבים תלוי בו.

די זכות הרבים נישט נאר אין זיין דור, נאר דער זכות הרבים אין די שפעטערדיגע דורות עד ביאת הגואל איז תלוי בו, די זכות הרבים נישט נאר פון די אייגענע קהילה און פון די אייגענע מוסדות, נאר אויך וואס ער האט געבערענגט א רוח טהרה אז אנדערע קהילות האבן זיך אויך געגרינדערט חסיד״ישע קהילות מיט חסיד״ישע מוסדות, דאס איז אלעס זכות הרבים וואס ער האט מזכה געווען די רבים איז אלעס תלוי בו.

די פייערדיגע דברי כבושין פון רבין ז"ל וואס טוט פעולות עד היום הזה

נעכטן איז אויך אויסגעקומען צו רעדן ביי שלש סעודות אויף דעם פסוק ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה, האמיר נאכגעזאגט א רמז פון צבי לצדיק דער בלאזשוב׳ער רב, וואס ער זאגט די פסוק רא"ה אנכ"י נות"ן לפניכ"ם היו"ם ברכ"ה וקלל"ה איז בגימטריא תקע"ו בחוד"ש שופ"ר, זייער א שיינע גימטריא, נאר מ׳דארף צו פארשטיין דעם רמז פון דעם פסוק ׳תקעו בחודש שופר׳ צו ׳ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה׳.

כ׳האב נאכגעזאגט ס׳איז באקאנט פון בעל שם הקדוש אז ער האט אויסגעטייטשט די משנה אין אבות בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב, יעדער טאג גייט ארויס א בת קול פון הר חורב, פון בארג סיני, און ס׳זאגט אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, דער זוה"ק זאגט אויך אז ס׳גייט ארויס א בת קול, דער זוה"ק זאגט אז די בת קול זאגט שובו בנים שובבים.

פרעגט דער בעל שם הקדוש וועט הערט די בת קול?, הערט קיינער נישט די בת קול צו וואס גייט ארויס א בת קול, אויב הערט מען דאס יא, נו וועט הערט דאס?, האט דער בעל שם הקדוש געזאגט אמת יעדער איד הערט די בת קול, ווייל יעדער איד האט יעדן טאג א הרהור תשובה, יעדן טאג, איינער א שעה פריער און איינער א שעה שפעטער, אבער יעדער אינציגער איד וואס עמדו רגליו על הר סיני האט יעדן טאג א הרהור תשובה, און דאס איז די בת קול, נאר אז מ׳האט שכל נעמט מען דעם הרהור און מ׳איז דאס מוציא מכח אל הפועל, און אז נישט פאריאגט מען עס, מען פאריאגט די מחשבה, אזוי האט געזאגט דער בעל שם הקדוש.

דער הייליגער ראפשיצער רב ז"ל אין זרע קודש (פ׳ וארא) זאגט, אז נאר צדיקים הערן דעם בת קול, נאר די קרובים אל ה׳ זענען זוכה צו הערן די בת קול, וועט ס׳איז נישט קרוב אל ה׳ איז ליידער נישט זוכה צו הערן די בת קול, נו אויב אזוי כאפט אן א פחד, מי יאמר זכיתי לבי איך זאל זוכה זיין צו הערן דעם בת קול. נאר ס׳שטייט אין חדרים (פרק עג) וועט ס׳הערט צו צום קול פון א מוכיח, איינער וואס זאגט דברי מוסר אז מ׳הערט צו דעם וואס ס׳זאגט מוסר פאר אידישע קינדער, איז מען זוכה צו הערן דעם בת קול, אזוי זאגט דער חרדים. און דער חרדים טייטשט, והיה אם שמוע, אז דו וועסט הערן דעם קול המוכיח, איז תשמע לקול ה׳ אלקיך, וועסטו קענען הערן דעם קול ה׳ אלקיך, וועסט קענען הערן דעם בת קול.

קומט אויס אזוי, מ׳בלאזט שופר ראש השנה, תקיעת שופר איז מעורר צו תשובה, אזוי זאגט דאך דער רמב"ם עורו ישנים משינתכם, אז מ׳בלאזט שופר און מ׳וועט נתעורר צו תשובה, איז מען זוכה נאכדעם צו הערן דעם בת קול, און דעמאלטס באקומט מען אן התעוררות תשובה באופן גבוה ונעלה, אויף א העכערע בחינה.

דערפאר זאגט ער, **ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה**, דאס איז בגימטריא **תקעו בחודש שופר**, דער אייבערשטער גיט א ברכה, וואס איז די ברכה, תקעו בחודש שופר אז מ׳בלאזט שופר ראש השנה, את הברכה וואס איז די ברכה,

אשר תשמעו אז מ׳וועט זוכה זיין צו הערן דעם בת קול וואס גייט ארויס פון הר חורב, און דאס וועט מעורר זיין אידישע קינדער.

איך האב מיך אזוי מתבונן געווען, וויר ס׳האט זוכה געווען צו הערן דעם פעטער ז״ל זיינע דברי כיבושין, צי ס׳איז געווען די דרשות פאר תקיעת שופר, צי די דרשה פון כל נדרי, צי די פייערדיגע שלש סעודות תורות בימי השובבי״ם און אין אנדערע וואכן, דברים היוצאים מלב טהור, קול ה׳ חוצב להבות אש, ס׳איז געווען להבות אש, פלאם פייער׳דיגע דרשות, אידן האבן מוריד דמעות געווען, אידן האבן תשובה געטון, ס׳איז געווען א געוואלדיגע התעוררות תשובה, וויר ס׳האט זוכה געווען צו הערן די דרשות, דער האט זוכה געווען צו הערן דעם קול ה׳, דער בת קול וואס זאגט אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, און האט זוכה געווען דורכדעם צו א געוואלדיגע הויכע מדריגה פון תשובה, אידן האבן זוכה געווען און תשובה געטון מעומקא דלבא.

ס׳איז געווען א געוואלדיגע התחזקות פאר אידישע קינדער, ס׳האט געהאלטן, אידן געדענקן דאס נאך היינט - די וואס האבן זוכה געווען - כל ימי חייהם הערט מען דאס, ס׳קלינגט אין די אויערן, ס׳איז איינגעבאקן די פלאם פייער׳דיגע דרשות, און ס׳טוט נאך פעולות עד היום הזה.

מלחמה לה׳ בעמלק קענען טומאת הציונות

די געוואלדיגע גרויסע מלחמה וואס ער האט זיך געשלאגן בכל נימי נפשו אין טומאת הציונות אין אלע אירע מלבושים, ער האט נישט קיינעם אפגעשוינט, ס׳איז געווען א מלחמה כולו לשם שמים, אינגאנצן אלעס איז געווען לשם שמים, ס׳האט אים וויי געטון דער עלבון התורה, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, אוי להם לבריות ס׳דארף וויי טון פאר די בריות עלבונה של תורה, **דאס האט מען געזעהן דער אוי להם לבריות, ס׳האט אים וויי געטון עד דכדוכה של נפש עלבונה של תורה.**

ער האט געטון פעולות אין א בחינה פון סור מרע ועשה טוב, **אויפגעשטעלט די קרן הצלה פאר מוסדות וואס זענען נישט נהנה משולחן הטמאה**, און דאס איז אלעס פעולות מהפך צו זיין פון וי לטוב, טבא הוא וטבא ליהוי עד ביאת הגואל.

ליגט א פליכט אויף אונז, אז אונז זאלן זעהן ממשיך צו זיין די אלע ענינים, און טון אלעס בידינו להגדיל כח התורה, און די לומדי תורה, הן וואס איז נוגע חינוך הבנים, און הן וואס איז נוגע חינוך הבנות, וואס איז שייך מיט ישיבות פאר בחורים, כוללים פאר יונגעלייט, און בתי מדרשות בכל מקום ומקום פאר אנשי שלומינו צו קענען לערנען און דאוונען כראוי וכנכון.

אונז דארפן מיר צו זעהן ממשיך צו זיין מיט די מלחמה קעגן טומאת הציונית בכל לבושיה, האן א שום שינוי וואס אונז האב מיר מקבל געווען פון פעטער ז״ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, וואס ער איז געווען א יחיד מומחה אין די ענינים.

מען דארף אויך זעהן צו שטיצן די הייליגע מוסדות וואס ער האט אויפגעשטעלט איבעראל מיט א תמיכה הגונה, אזוי אויך צו שטיצן די מוסדות אין ארצינו הקדושה וואס שטייען ערליך ובנאמנות און זענען נישט נהנה משולחן איזבל. אנשי שלומינו בכל אתר ואתר פארשטייען דאס חשיבות, און שטיצן די אלע מוסדות כראוי, מען קען ארויסברענגען א פרט, אברכי תושבי קרית יואל האבן דאס יאר צוואמגעשטעלט א מיליאן דאלער פאר החזקת ארץ ישראל׳דיגע מוסדות, די ערליכע אפגעהיטענע מוסדות וואס זענען זיך מתנזר פון די רעגירונג שטיצע, און מיטן אייבערשטענם הילף וועלן זיי אין עתיד וויטער ממשיך זיין, דאס איז קרית יואל אליינס, אויסער נדבת בני ישראל אנ״ש פון אנדערע מקומות וואס קומט אויך צו געוואלדיגע גרויסע סכומים.

דער פעטער ז״ל האט אסאך געטון פעולות צו שטיצן די עדה החרדית אין ירושלים עיה״ק, און דאס בית דין צדק פון ירושלים עיה״ק, דער טאטע ז״ל בשעתו איז ארויסגעגאנגען מיט א שוועדע מלחמה, ווייל ער האט געזעהן אז די עדה החרדית איז אין א סכנה און ער האט געוואלט מציל זיין די עדה החרדית. ס׳טוט זייער וויי דאס הארץ פון די שמועות שונות אז ס׳איז דא מענטשן מבפנים אין די עדה החרדית, וואס זיי צוברעכן, זיי זענען מהרס די עדה החרדית מיט פארשידענע פעולות שאין רוח חכמים נוחה הימנו, ס׳איז נאך דא א פחד פון טעראר אז אנדערע זאלן שווייגן, אונז דא פון דערווייטענם וואס קען מרי אונז טוהן, מיר זענען מתפלל מהפך צו זיין דעם וי לטוב.

גזירת גיוס בני הישיבות

די זעלבע זאך אין ארץ ישראל הערשט א סכנה פון גיוס בני הישיבות צום טמא'נע צה"ל, מ'דארף זעהן, אונז זענען פון דערווייטענס, אבער זיך זארגן פאר אחינו בני ישראל ביתר שאת, אונז דארף מיר געדענקן אז ס'האנדלט זיך פון צענדליגער טויזנטער תלמידי ישיבות וואס זיי לערנען אין ישיבות, צו יונגעלייט וואס לערנען אין די כוללים, קיינער וויסט נישט מי יודע מה יולד יום, מיר זענען מתפלל אז די רשעים זאלן נישט קענען לייגן קיין האנט, און נישט טוהן קיין שום פעולה וואס זאל גורע זיין די לימוד התורה בארצינו הקדושה הן פון בחורים און הן פון יונגעלייט.

שם קודש פאר די נייע שכונות אין קרית יואל

איינס פון די פעולות פון פעטער ז"ל, איז די הייליגע פעולה וואס ער האט מייסד געווען און אויפגעשטעלט די שטאט קרית יואל, ער האט עס א נאמען געגעבן על שמו.

קודם צו זאגן צוויי דריי וועלטער איבער די שטאט קרית יואל בכמות, עס וואונען היינט אין קרית יואל והגלילות קרוב צו אכט טויזנט משפחות, ס'וואונען פיר און פערציג טויזנט נפשות אין קרית יואל, קיעה"ר כן ירבו, און אלעס ערליכע אידן, אלע מיט בארד און פיאות, שטריימל און בעקיטשע.

ס'הייסט קרית יואל, אבער ס'איז נישט בלויז א נאמען, סתם א נאמען, ס'ליגט אינעם נאמען א קשר עליון, מ'איז זיך מקשר נאך וועם מען האט געגעבן דעם נאמען, ס'איז א קשר עליון דאורייתא, כ'האב שוין נאכגעזאגט אז מ'זעהט אין די גמרא אין יומא (דף כח.) אינעם הייליגן טאג האט מען דערמאנט 'האיר פני כל המזרח שבחברון', צו דערמאנען חברון איז אן ענין, מ'איז מעורר די זכות ישני חברון. אז מ'דערמאנט קרית יואל דערמאנט מען זיין נאמען, מ'איז מעורר זיין זכות, האבן די תושבי המקום מיט אים א קשר אמיץ בעולם העליון, ממילא קומט אויס, קענען זיי משפיע זיין מהפך זיין וי לטוב במדה גדולה, סיי ברוחניות און סיי בגשמיות.

ס'איז שוין אויסגעקומען צו רעדן פון הרחבת גבולי הקדושה, אז די אלע געגענטער ארום און ארום קרית יואל וואו ס'וואונען דארט אנשי שלומינו תלמידי וחסידי פון פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו, החופפים בצלו הקדוש, און זענען הולכים לאורו, אלעס איז קרית יואל!

די גרעניצן פון א ווילדיש, דאס איז נאר לגבי דינא דמלכותא, וואו מ'צאלט שטייערן, אדער אויב מ'דארף ארויסנעמען א רשיון צו בויען, **אבער נישט לגבי רוחניות, קדושה איז זיך מתפשט אין אלע זייטן**, אזוי ווי ס'איז דא א ברכה פאר יעקב אבינו 'ופרצת ימה קדמה צפונה ונגבה', אין אלע זייטן, **אלע געגענטן און שכונות וואס זענען נאנט צום שטאט דא, אלעס איז קרית יואל!**, און אלע תושבים, אלע וואס זיי וואונען אין דעם פארברייטערטן קרית יואל, די אלע דארפן פילן א פליכט זיך צו פירן אין אלע ענינים וואס דער פעטער ז"ל האט געלערנט און געמאנט און געפאדערט, און מ'טאר זיך נישט אוועקריקן א זיז כל שהוא, און חלילה מיקל צו זיין אין איינע פון די ענינים, **וויער ס'קומט אהער וואוינען, ער ציהט זיך ארויס פון די פרעמד אין איינע פון די מקומות, זאל ער וויסן אז ער וואוינט אין קרית יואל, און ער זאל נישט האבן קיין ספק אין דעם, ס'ליגט אויף אים א פליכט מקבל זיין חומרת המקום שהלך לשם בכל פרטיה אן קיין שום שינוי.**

וויל איך יעצט זיין א מוסיף והולך, און אנרופן א שם קודש פאר די אלע שכונות ארום און ארום קרית יואל, און דאס זאל זיין פאר א זכרון אז מ'וואוינט טאקע אין קרית יואל.

איך וויל אנרופן די שכונה וואס הייסט אויף ענגליש 'בלומינגראוו', און דאס איז צוטיילט אין דריי געגענטן. אויף די רעכטע זייט פון קרית יואל דארט אליינס איז דא צוויי געגענטן, איינס מער צו די רעכטע זייט און איינס מער צו די לינקע זייט, איז די געגענט וואס איז מער צו די רעכטע זייט דאס הייסט '**שכונת זרע קודש**', און די געגענט צו די לינקע זייט הייסט '**שכונת דברי חיים**', דאס זאל זיין א זכיה פאר א איד ער זאל זאגן איך וואוין אין 'שכונת דברי חיים', גערופן נאכן הייליגן צאנזער רב. און די צווייטע געגענט נאכן הייליגן ראפשיצער רב.

די געגענט אקעגן איבער וואס מ'רופט 'לעיק שאור', וועל איך אנרופן נאך א גרויסן גדול, דער 'שאגת אריה', די געגענט הייסט '**שכונת שאגת אריה**', נאכן גרויסן שאגת אריה.

די געגענט וואס הייסט 'וואדבורי ווילאס' - א גוי'אישע נאמען - דאס וועט הייסן '**שכונת חתם סופר**', נאכן הייליגן

חתם סופר וואס די גאנצע וועלט זאגט נאך זיינע פסקים הלכות און דרשות.

די געגענט וואס הייסט 'סמיט-פארם', וועט הייסן **'שכונת ברוך טעם'**, נאכן גרויסן ברוך טעם, וואס דער דברי חיים שרייבט אין די הקדמה ער האט געגעסן קעסט ביים ברוך טעם, און במשך פון א יאר האט ער דורכגעלערנט מיטן שוועך רוב סוגיות הש"ס, דאס דארף זיין א זכיה פאר א איד צו זאגן איך וואוין אין די שכונה פון 'ברוך טעם'.

ס'איז דא א געגענט וואס מ'רופט 'קאנטרי האלאו' און ארום ארום, דאס וועט מען אנרופן **'שכונת חכם צבי'**, דער דברי חיים האט געהייסן אויפשרייבן אויף די מצבה אז ער איז אן אייניקל פון חכם צבי, ווייל ווען די חיצונים הערן דעם נאמען פונעם חכם צבי אנטלויפן זיי וויט אוועק, און דא וועט אויך אזוי זיין.

ס'איז דא א געגענט וואס הייסט 'היילענד לעיק עסטעיטס' וואס אידן וואוינען דארט, וועלן מיר א נאמען די געגענט **'שכונת בית יוסף'**, נאכן הייליגן גרויסן בית יוסף, דער מחבר פון שולחן ערוך, דער גרויסער הייליגער בית יוסף וואס כל בית ישראל נשען עליו, יעדער איד עפנט אויף שולחן ערוך צו וויסן אז מ'איז א איד.

ס'איז דא נאך געגענטער וואס איז נאך וויניג באוואוינט, אבער מיטן אייבערשטענס הילף ווען ס'וועט צוקומען נאך אידישע געגנטער וועט זיין אידישע נעמען פאר די אלע געגענטן.

מ'זאל וויסן ס'זאל נישט זיין גרינג **די זאך, מ'וואוינט אין גלות אמעריקע, אין א מגושמ'דיגע מדינה, און מ'דארף מוסיף זיין א חותם בתוך חותם כדאי מיר זאלן געדענקן אז מיר וואוינען נישט אין אמעריקע, מיר זענען נאר אין אמעריקע, און אז מ'האט א שייכות מיט דעם צדיק מיט יענעם צדיק, וועלן די שוכני עפר ממליץ טוב זיין, אור קדושתם וועט חופף זיין אויף די שכונה וואס איז אנגערופן אויף זייער נאמען, און אביסל אוועק נעמען די זוהמא פון אמעריקע, דורך פשוט אנרופן די געגענט אויף א נאמען פון א צדיק.**

די ירושה פון רבין ז"ל איז מעלין בקודש

דער פעטער ז"ל האט אונז איבערגעלאזט א ירושה בתי מדרשות בתי חינוך, סיי פאר אינגלעך און סיי פאר מיידלעך, געלויבט דעם הייליגן באשעפער אין אלע פלעצער איז עס א בחינה פון מוסיף והולך סיי בכמות און סיי באיכות, איבעראל איז דא חשוב'ע עסקנים פעאיגע וואס זענען עוסק מיט איבערגעגענקייט ובנאמנות בלב ובנפש. מ'בויעט נייע בנינים, הערליכע בנינים, מ'בויעט נייע בתי מדרשות, מ'בויעט נייע בתי חינוך, סיי פאר חינוך הבנים און סיי פאר חינוך הבנות, מ'בויעט מקואות, און אלעס וואס א איד דארף צו האבן, דאס איז בכמות.

אבער אויך באיכות איז דא אן עליה, ס'שטייגט, איבעראל דערקענט זיך א בעסערונג א העכערונג לעילא ולעילא, די זעלבע אין די ישיבות, סיי די גרויסע ישיבה דא אין קרית יואל, און סיי די אנדערע ישיבות אין אנדערע מקומות, מ'לערנט בהתמדה מיט א שטארקע הבנה, צום באוואונדערן.

מ'פארהערט זיך פרקים, מסכתות, גאנצע הלכתא'ס, די יונגעלייט וואס זיצן אין כולל, זיצן און לערנען, טייערע יונגעלייט, גדיים נעשו תשיים, שטייגן אויס תלמידי חכמים מופלגים, געלויבט דעם הייליגן באשעפער, מ'דארף מאכן א ברכה הטוב והמטיב אויף די אלע שמועות טובות, הצד השוה שבהם ס'איז מעלין בקודש ולא מורידין.

די שרענקליכע ירידה און די מצב אין צניעות

אבער איין זאך מוז איך יא ארויסברענגען וואו ס'איז יא דא א ירידה, און דאס איז די צניעות במחנינו, **הגם אין דעם ענין איז אויך דא אן עליה א פארבעסערונג, הונדערטער נשים כשרות וצנועות גייען בצניעות גמור, אן א פאה נכרית, און אויף דעם דארף מען זאגן אשרי להם ואשרי חלקם. ס'איז דא אסאך וואס זייער לבוש איז שענער און בעסער פון זייערע עלטערן, אין די בחינה פון מעלין בקודש, און דאס איז די שיינקייט פון אונזער קהילה, און פון יעדער וואס האט א שייכות מיט די מחנה אלקים.**

אבער ס'טוט וויי דאס הארץ אז ס'איז דא פארקערט אויך, די היינטיגע שייטל איז אסאך ערגער ווי די שייטל פון אמאל, פונעם עבר. די היינטיגע שייטל זעהט אוים פונקט ווי האר ממש, עד כדי כך אז מ'קען נישט דערקענען צווישן א בתולה און א נשואה, **מ'קען נישט דערקענען צווישן א אומפארהיראטע פרוי צי א פארהיראטע פרוי, און דאס איז א איסור גמור לכל הדיעות.**

היעלה על הדעת אנצוטון אויפן קערפער - אויף א פלאץ וואס דארף זיין פארדעקט - א מלבוש וואס האט די זעלבע קאליר ווי דעם קערפער, און ס׳זעהט אוים ממש אזוי ווי די קערפער? יעדער פארשטייט אז דאס איז א פריצות אפילו ס׳איז נישט די קערפער ממש, און פארוואס ביי האר איז אנדערש? **אז ס׳זעהט אוים אזוי ווי האר, האט עס א דין אזוי ווי האר.**

מיטן יארן צוריק איז געווען, אז אפילו ווער ס׳איז געגאנגען מיט א שייטל, איז געווען אזא מין זאך ווי א צוגעדעקטע שייטל, ס׳איז געווען כשמו כן הוא, אז די דעק האט צוגעדעקט רוב פון דעם שייטל, אדער א גרויס חלק פון די שייטל, **מ׳האט דערקענט אז מ׳גייט מיט א צודעק אפילו פון פארנט אויך, און פון די זייט, און ס׳איז געווען אביסל א גדר אין צניעות אין דעם שייטל אליינס אויך.**

היינטיגע צייטן איז געווארן אזא מאדע, מ׳גייט מיט א צוגעדעקט שייטל, אבער די צודעק ווערט קלענער און קלענער, און די שייטל ווערט לענגער און גרעסער, ס׳קומט שוין אן ביז צו די פלייצע, און די דעק ווערט געלייגט מאחורי הראש, אזוי ווי א קאפעלע, אדער א בענדל וואס איז בריט צוויי אינטשעס, און דאס טוט מען אהן אלס צוגעדעקט שייטל.

וואס איז דא צוגעדעקט? וועם פאפט מען? דעם בורא כל עולמים פאפט מען?

ס׳איז דא א תירוץ אז יעדער גייט אזוי, וואס הייסט יעדער?, דאס איז א תירוץ?, **ביי א מכשול של רבים איז נישטא קיין היתר, ווייל יעדער גייט אזוי, דאס מיינט נישט אז ס׳האט א היתר.**

די עלטערע נשים וואס זיי האבן א פונק פון ערליכקייט און פון היליגקייט אויף צניעות, באווייזן דעם מצב פון די אייגענע קינדער, פון די אייגענע טעכטער און פון די אייניקלעך, זיי זעהן אין דעם א ירידה נוראה, **און אויף דעם דארף מען צו שרייען געוואלד.**

איך בעט פון די עלטערן מען זאל רעדן צו די קינדער, צו די טעכטער און צו די אייניקלעך, מסביר צו זיין די גרויסקייט און דאס חשוב׳קייט פון צניעות. דער סמ"ק - א ראשון - זאגט, צניעות איז א מצות עשה מן התורה והיה מחניך קדוש. דאס זעלבע יעדער בן תורה וואס האט אין זיך יראת שמים, זאל מסביר זיין אין שטוב פאר זיין ווייב מיט א שיינעם הסבר, און מיט שיינע ווערטער, ביז זי ווערט פארשטיין, און ס׳ווערט טוהן פעולות לטובה.

און אויף דעם דארף מען אויך וויסן מ׳טאר זיך נישט מייאש זיין אז מ׳זעהט די מצב, נאר מ׳דארף צו טון, און אז מ׳ווערט טון ווערט מען אויפטון.

היינט א יאר האבן מיר געהאט דא אין שטאט קרית יואל א גרויסע אסיפה וואו מ׳האט געערעדט צו די נשים צדקניות, די גרויסקייט און וויכטיגקייט פון שמירת הצניעות, מ׳קען זאגן געלויבט דער הייליגער באשעפער מ׳האט אסאך אויפגעטון. אבער דער יצר הרע שלאפט נישט, מ׳קען גוט מסביר זיין, אבער דער יצר הרע האט א בעסערע כח הסברה, דער יצר הרע איז בעסער מסביר, נשים דעתן קלות, און ווערן איבערגערעדט פון א צווייטע אשה, און פון די שייטל מאכער.

פאריגע וואך האמיר צאמגערופן אן אסיפה - צוזאמען מיטן דיין - די שייטל מאכערס דא אין די שטאט קרית יואל, און איך האב געערעדט צו די שייטל מאכערס זיי זאלן וויסן די אחריות וואס ליגט אויף זיי, ווייל געווענליך איז עס אזוי, זיי זענען די מבינים, זיי זענען די פוסקים, זיי זאגן וואס איז יא גוט און וואס איז נישט גוט, און זיי זאגן ׳מעגסט גיין! יעדער גייט אזוי!׳, זיי רעדן צו.

האט מען זיי געבעטן, און מ׳האט זיי אויפגעפאדערט, אז זיי זאלן צוריק האלטן די גרויסע ירידה, איך האף צום אייבערשטען אז מ׳ווערט אויפטוהן מיט די מלחמה, און **וואויל איז פאר דעם איד וואס ווערט צולייגן א האנט צו דעם, און ער ווערט ווערן געבענטשט בכל מילי דמיטב.**

פעולות לטובה פאר ביליגע דירות

מיט אפאר וואכן צוריק איז מיר אויסגעקומען צו רעדן ווען די דירות אין קרית יואל, מיר האבן אנגעהויבן צו טוהן פעולות שונות, וויל איך זאגן פארן ציבור, אני על משמרתי אעמודה, די הנהלת הקריה טוען וויכטיגע פעולות דאס מוציא צו זיין מכח אל הפועל, איך האף צום אייבערשטען אז מ׳ווערט מצליח זיין מיט דעם, אויסער דעם טוען מיר נאך פעולות אויף אנדערע מקומות, און דארט האף איך אז ס׳ווערט זיין נאך ביליגער, נאר פון אנדערע מקומות פארשטייט זיך אז מען קען נאכנישט רעדן, ודי למבין, אבער איך האף מ׳ווערט מצליח זיין.

גזירת החינוך אין ניו יארק

די גזירת החינוך דא אין ניו יארק, ס׳טוט ווי דאס ארץ דער מצב, דער מצב ווערט ארגער, פון חודש צו חודש ווערט די רעגירונג מער שטרענגער און טוהט מער פעולות, און **ס׳טוט מיר ווי צו זאגן, אבער איך מוז עס זאגן, די וואס זענען עוסק אין דעם ענין זאגן נישט אויס דעם אמת, און די שווערע מצב ווי אזוי ס׳איז**, דער אייבערשטער זאל זיך מרחם אויף כלל ישראל, אז מ׳זאל נישט פארשטערן אדער עפעס טוהן אין דעם ערליכן אידישן חינוך דא אין ניו יארק, די חינוך הקדוש פון חינוך הבנים און חינוך הבנות.

משה רבינו האט געלערנט תורה מיט גאנץ כלל ישראל – נישט נאר מיט די מצויינים

מיר האבן נאכגעזאגט פריער די משנה משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, ביי משה רבינו געפינען מיר, אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל - אזוי הייבט זיך אן משנה תורה - משה רבינו האט צוזאמגענומען גאנץ כלל ישראל, און דארט שטייט אין פסוק ווייטער הואיל משה באר את התורה הזאת, ער האט געלערנט די תורה מיט גאנץ כלל ישראל.

משה רבינו האט צוזאמגענומען גאנץ כלל ישראל און געלערנט מיט זיי תורה, **משה רבינו האט נישט אויסגעקליבן די מצויינים און מיט זיי געלערנט ווייל זיי זענען מצויינים, ער האט געלערנט תורה פאר ״גאנץ׳ כלל ישראל, יעדער איינער לויט זיין מדריגה.**

ווער ס׳גייט און פירט זיך אין די דרך פון משה רבינו, מ׳האט א ישיבה, אלה הדברים אשר דבר משה אל ״כל׳ ישראל, האט די סייעתא דשמיא פון משה רבינו, און ממילא וועט ער מצליח זיין.

און אזוי איז געווען די דרך פון אלע מרביצי תורה פון משה רבינו עד היום הזה, אלה הדברים אשר דבר משה אל ״כל׳ ישראל, און אזוי טוען מיר אויך.

און באמת איז דא א געוואלדיגע הצלחה אין אונזערע ישיבות, איך רעד פון אלע ישיבות איבעראל, סיי פאר די יונגערע בחורים און סיי פאר די עלטערע בחורים וואס מ׳רופט ישיבה גדולה, מ׳זארגט זיך פאר יעדן איינציגן בחור וואס נפשו חשקה בתורה, אלע יארן, ביז ער האט חתונה מיטן אייבערשטענס הילף.

און דאס איז משה זכה וזיכה את הרבים, צו לערנען פאר גאנץ כלל ישראל תורה, וזכות הרבים וואס זיי לערנען איז תלוי בו, ווייל די כח הקדושה פון משה רבינו באגלייט די אלע מרביצי תורה.

דאס שעדליכקייט פון שיקן בחורים קיין ארץ ישראל לערנען

ס׳טוט אביסל ווי, ס׳איז דא מענטשן וואס האלטן זיך פאר חכמים, זיין קינד דארף ער שיקן אין ישיבה פלוני, ווייל ער וויל זיך איינרעדן אז אזוי בין איך א בעל בתי׳שער מענטש - דאס איז בעל בתי׳ש? - אדער א אנדערע סיבה, ער איז נישט משים אל הלב אז ער נעמט א בחור וואס איז אלט פערצן יאר, **אבער וען ער וועט אלט זיין ניינצן יאר וועט ער שוין נישט האבן קיין פלאץ אין יענע ישיבה, ער ענדיגט און גיי, און וואס געשעהט נאכדעם, מען פארט קיין ארץ ישראל, דאס איז די מציאות.**

ווער ס׳ווייסט דער מצב פון בחורים אין ארץ ישראל דעם אמת, ס׳איז דא דארט א שרעקליכע הפקרות, בלי יוצא מן הכלל, די בחורים, ווער ס׳קוקט זיי אהן, פארלירן יעדן זיק יראת שמים וואס ער האט געהאט די אלע יארן, **יעדע ברעקעלע תמימות אין אלעס וואס האט צוטוהן מיט די ערליכע השקפה, איז מען מבטל א ביטול גמור, אלעס ווערט אויסגעמעקט**, ער גייט איבעראל, ער פארט איבעראל, וואו ס׳גליסט זיך, אהן קיין שום השגחה, מי יאמר לו מה תעשה. יעדער ערליכער איד אין ארץ ישראל זעהט און ווייסט אלעס וואס טוט זיך, און ס׳טוט זיי ווי ווען זיי קוקן צו ווי מ׳קומט קיין ארץ ישראל.

ווער איז שולדיג אין דעם?, דער איגענער טאטע! ווייל ווען זיין זין איז אלט גענוג פערצן אדער פופצן יאר האט ער פארשטאנען אז ער דארף שיקן אין ישיבה פלוני ופלוני, **די ישיבה וואס האט נישט קיין דאגת מחר, זיי זארגן זיך נישט וואס וועט זיין מארגן און איבערמארגן מיטן בחור.**

וועגן דעם וויל איך דא זאגן פאר וועך ס׳וויל הערן, ווען דער זין איז אלט ניינצן יאר איז שוין שפעט, ער איז שוין א מענטש, ער וויסט שוין וואס ער וויל, ער פארט ווייל זיינע חברים פארן, דער טאטע קען אים נישט צוריק האלטן, איז החכם עיניו בראשו, ווען ער איז אלט פערצן יאר דעמאלטס זאל ער זעהן אויסצוקלויבן א ישיבה וואו ער וועט קענען זיצן

ביז צו די חתונה, דאס איז וואס איך פיל א פליכט צו רעדן צום היימישן ציבור.

כ'וועל מסיים זיין מיינע ווערטער, היינט איז די יארצייט די יומא דהילולא פון פעטער ז"ל, אלפי אלפים זענען געקומען היינט מתפלל זיין אויפן ציון הקדוש, אידן זענען געקומען איינער פאר אזא בקשה, איינער פאר א צווייטע בקשה, ס'איז דא אסאך לבבות נשברות ה' ירחם עליהם, מיר זענען בטוח דער פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל שטייט און איז מתפלל פאר די אלע, ער שטייט פאר כסא הכבוד און איז מעורר רחמי שמים, ימלא ה' כל משאלות לבם פון די אלע אידן לטובה, זיי זאלן געבענטשט ווערן מיט אלע מיני ברכות, ישועות וואס מ'דארף צו האבן, יעדער יחיד ויחיד סיי בגשמיות און סיי ברוחניות, זיי זאלן אלע געבענטשט ווערן מיט גענטשטע קינדער, בני ברוכי מזוני רויחי חיי אריכי און גוטע שידוכים פאר אלע קינדער, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות, און זעהן תענוג ונחת פון אלע קינדער און אייניקלעך כל הימים, ביז דער אייבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין צו זעהן ישועת כל ישראל ושמחתן בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

במסיבת לחיים לפני עליה לציון הק'
של כ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

יום א' פרשת שופטים כ"ו מנחם אב תשפ"ג לפ"ק | בהיכל ישיבתינו הק' בקרית יואל יע"א

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך. רש"י זאגט צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת, זאגט רש"י, כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן, אזוי זאגט רש"י.

כ'האב געקלערט אזוי, ס'איז דא א רמב"ן אויפן פסוק וואס משה רבינו האט געזאגט 'איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם', זאגט ער, א מנהיג דארף צו טוהן דריי זאכן וואס ער דארף זיך משתדל זיין פאר כלל ישראל. איינס, צו לערנען מיט זיי תורה. צווייטנס, משפיע צו זיין כל טוב. און דריטנס, צו פסק'ענען דין תורות סכסוכים וואס ס'איז דא בין אדם לחבירו. זאגט ער, איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם, 'טרחכם' מיינט מען לימוד התורה וואס דאס קומט מיט א יגיעה און מיט א טורח. 'משאכם' איז א לשון תפילה, און ער ברענגט אראפ א פסוק אין מלכים [ונשאת תפלה (מ"ב יט, ד)] אז משאכם איז א לשון פון תפילה. 'וריבכם' איז פשטות א ריב א סכסוך בין אדם לחבירו.

קומט אויס וועז א צדיק איז אויף דער וועלט טוט ער דריי פעולות, דריי זאכן וואס ער דארף צו טוהן פאר כלל ישראל, ער דארף פארלערנען תורה, משפיע צו זיין, און פסק'ענען וועז עס מאכט זיך סכסוכים. דאס איז נאר וועז ער איז אויף דעם עולם, וועז א צדיק ווערט נפטר פון דעם עולם איז דאך נישט שייך ער זאל פארלערנען, יעדער פארשטייט, אוז קיין דין תורות איז דאך אוודאי נישט שייך ער זאל פסק'ענען, אבער משפיע זיין דאס קען ער, אוז נאך אדרבה גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, דאס איז נאך א גרעסערע כח וואס א צדיק האט בעולם העליון.

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, די שופטים ושוטרים האבן געדארפט צו טוהן די דריי זאכן, ושפטו את העם משפט צדק, זיי האבן געדארפט צו לערנען מיט כלל ישראל, אוז זיי האבן געדארפט משפיע צו זיין השפעות טובות, אוז זיי האבן געדארפט פסק'ענען דין תורות, ושפטו את העם משפט צדק איז דאך דין תורות. דאס איז נאר וועז זיי זענען אויף דעם עולם, אבער וועז זיי זענען אויפן אנדערן עולם, אין עולם העליון, איז כדאי הוא מינוי הדיינין להחיות

את ישראל, דאס איז איין אויפגאבע וואס איז געבליבן פאר צדיקים וואס זיי זענען בעולם העליון, דאס איז זייער אחריות, דאס איז זייער תפקיד אינעם עולם העליון, להחיות את ישראל, משפיע צו זיין השפעות טובות פאר כלל ישראל בגשמיות וברוחניות.

*

און עס קען נאך זיין אזוי, צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ. רש"י זאגט כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן.

שטייט אין נועם אלימלך פרשת נח, ער טייטש 'צהר תעשה לתיבה', צה"ר איז דריי אותיות צ'ה'ר', דאס איז די זעלבע דריי אותיות פון צ'ר'ה', וועלכע סאיז חלילה דא א צרה דארף דער צדיק מהפך זיין פון צר"ה מאכן צה"ר, און דער רבי ר' אלימלך זאגט, וואס זענען די כלים, ווי אזוי דרייט מען עס איבער? ער זאגט צהר תעשה לתיב"ה, מיט די תיבות התורה, מיטן כח התורה וואס מ'איז עוסק בתורה, מיט דעם איז מען מהפך און עס ווערט פון 'צרה' אויף 'צהר'.

און מ'ברענגט שוין אזוי פון פריערדיגע אויפן פסוק 'והנה הנגע לא הפך את עינו', נג"ע איז נ'ג'ע', און נג"ע דארף מען מהפך זיין און מאכן אויף ענ"ג, דער ע' זאל זיין פון פארנט, והנה הנג"ע לא הפך את עינ"ו, דער ע' זאל ווערן איבערגעדרייט אויף פארנט. כ'האב מיט דעם געקלערט וואס ס'שטייט אין פסוק 'וישא את אברהם עינו', דאס איז געווען דער כח פון אברהם אבינו אז ער האט אויפגעהויבן דעם ע'. ביי משה רבינו שטייט אויך אזוי 'ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעינ"י כל ישראל בראשית', ער האט געמאכט דעם ע' זאל זיין בראשית, ס'זאל נישט זיין 'נגע' נאר ס'זאל זיין 'ענג'.

דער מאטע ז"ל אין ברך משה (פרשת בשלח) ברענגט ער אויך אראפ, אז פון 'מחלה' איז מען מהפך אויף 'הלחם', עס זאל זיין השפעות טובות, הלחם, פרנסה בהרחבה גדולה.

כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים, דאס איז כדאי להחיות את ישראל, זיי האבן א כח צו מאכן פון 'מחלה' זאל זיין 'הלחם' מיינט דאס פרנסה. להחיות את ישראל, פון 'נגע' צו מאכן 'ענג', און פון 'צרה' צו מאכן 'צהר', עס זאל ווערן לעכטיג אין אידישע הייזער.

אין דברי יואל ביי די תורות פון שמחת תורה (עמ' תרנ"ב), זאגט דער פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, האט ער נאכגעזאגט פונעם זיידן ז"ל דער ייטב לב, ער האט אמאל געזאגט שמחת תורה, אידן טאנצן און מ'פריידט זיך, פארוואס פריידט מען זיך? וואס ווייסטו וואס אין הימל טוט זיך אפ, עס איז אדורך געגאנגען די הייליגע טעג, בראש השנה יכתבון וביום צום כיפור יחתמון, און עס ענדיגט זיך שמיני עצרת וואס עס האט זיך אפגעשפילט אין הימל, ואנחנו לא נדע, אונז ווייסן מיר נישט וואס איז געווען דער גמר חתימה, לכאן או לכאן, צי ס'איז געווען א חתימה אויף 'זכאי' צי חלילה אויף 'חייב'. וואס ווייס מיר אונז, מ'ווייסט דאך נישט וואס אין הימל האט זיך אפגעשפילט, נו אויב אזוי פון וואו נעמט מען דעם כח אויף שמחה זיך צו פרייען, ווען ס'איז א גרויסער ספק און מ'ווייסט נישט וואס מ'האט אין הימל געפסק'נט, אזוי האט דער ייטב לב געפרעגט.

האט ער געזאגט אזוי, מ'איז מתפלל אין די הייליגע טעג 'אבינו מלכינו קר"ע רוע גזר דינינו', וואס הייסט דאס 'קרע', מ'זאל צורייסן, מ'וואלט ווען געדארפט זאגן 'בטל' רוע גזר דינינו. מ'דארף נישט צורייסן, מ'דארף דאס מבטל זיין די רוע גזר דינינו. וואס הייסט צורייסן? נאר זאגט ער, צורייסן איז דער פשט חלילה אויב ס'איז ארויס געגאנגען א גזר דין 'חייב' רח"ל, דארף מען צורייסן דעם 'חייב', חייב איז ח'י'ב', מ'צורייסט די פיר אותיות, און מ'מאכט דערפון אן אנדערן צירוף, דער צירוף איז י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו, מיטן כח פון שמחה של מצוה צורייסט מען דעם 'חייב' און עס ווערט י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו, במילא קומט אויס קען מען זיך פרייען, וויל מיט שמחה של מצוה האט מען דעם כח, אזוי האט דער פעטער ז"ל נאכגעזאגט פונעם ייטב לב.

נאכדעם האט ער מוסיף געווען, די גמרא זאגט אין סנהדרין (דף צח.) אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב, א דור וואס איז כולו חייב? מילא בדור שכולו זכאי פארשטייט מען אז מ'וועט זוכה זיין צו ביאת הגואל, אבער דור שכולו חייב פארשטייט מען נישט. זאגט ער, ביי דור שכולו חייב איז עבודת הצדיקים אין אזא מצב צו נעמען דעם 'חייב' און צושניידן און מאכן דערפון י'עלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו, דאס האט ער געזאגט שמחת תורה, דאס איז דער כח הצדיקים, צו נעמען דעם 'חייב' אפילו ס'איז א דור שכולו חייב, נעמען דעם 'חייב' און צושניידן און צוברעכן אויף

שטיקלעך, מאכן דערפון אן אנדערן צירוף, א נייעם צירוף, י״עלזו ח׳סידים ב׳כבוד י״רננו, אז מיט שמחה זאל מען קענען צורייסן דעם ׳חייב׳.

דאס איז כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל, אפילו ס׳איז א דור שכולו חייב, ולהושיבן על אדמתן, אז פון ׳צרה׳ זאל ווערן ׳צהר׳, ס׳זאל ווערן לעכטיג, אור חדש על ציון תאיר, דאס איז די ליכטיגקייט, פון ׳צרה׳ מאכט מען ׳צהר׳, דער אור חדש על ציון תאיר, וועט דאך זיין תאיר כאור יום חשכת לילה, די עכטע לעכטיגקייט וואס דאס זיין. במילא דאס איז כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן, עס איז בכח פון די דיינים הכשרים להחיות את ישראל, מהפך צו זיין פון ׳צרה׳ צו מאכן ׳צהר׳, פון ׳נגע׳ צו מאכן ׳ענג׳, פון ׳מחלה׳ צו מאכן ׳הלחם׳, און א דור שכולו חייב צוברעכן דעם ׳חייב׳ און מאכן אויף שמחה צו זיין פריילך י״עלזו ח׳סידים ב׳כבוד י״רננו.

און ס׳איז אינטערסאנט דער פעטער ז״ל זכותו יגן עלינו האט געזאגט אויף זיך אמאל, אז זיין נאמען שמו הקדוש איז י״ואל ב״ן ח׳נניה י״ום טוב, דאס איז די ראשי תיבות י״עלזו ח׳סידים ב׳כבוד י״רננו, דאס מיינט צו זאגן כדאי הוא מינוי הדיינים הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן, אז ער וועט אינבער דרייען, דאס איז דאך די אותיות פון חייב, כדאי הוא מינוי הדיינין הכשרים צו מאכן פון ׳חייב׳ זאל זיין י״עלזו ח׳סידים ב׳כבוד י״רננו, עס זאל זיין פריילך אין אידישע הייזער, עס זאל זיין ענ״ג צה״ר לעכטיג אין אידישע הייזער.

ליידער איז דא אסאך לבבות נשברות, מ׳זרעדט פון ׳צרה׳ ס׳איז ליידער דא זייער אסאך פון דעם, זייער אסאך אידישע קינדער זענען בצרה, עס איז ענג אין ווייעדיג, און ׳מחלה׳ פארשטייט יעדער איינער אויך אז ס׳איז דא זייער אסאך אין אידישע הייזער, ס׳איז דא מחלות בגשמיות וברוחניות, אידן מאכן מיט, ס׳איז דא צובראכענע און פארקלעמטע הערצער, מ׳דארף ישועות מ׳דארף האבן דעם כח אז ס׳זאל ווערן פון ׳צרה׳ אויף ׳צהר׳.

און דאס איז דער ענין וואס מ׳גייט ארויס אויפן ציון פון א צדיק מתפלל זיין, און ווי כ׳האב פריער נאכגעזאגט אז דער נאמען איז די ראשי תיבות י״עלזו ח׳סידים ב׳כבוד י״רננו, אז דאס איז וואס מ׳איז מתפלל און מ׳בעהט ס׳זאל זיין שמחה אין אידישע הייזער, ס׳זאל זיין י״עלזו ח׳סידים ב׳כבוד י״רננו, חלילה נישט פארקערט. ביז דערווייל איז דא אסאך אידן וואס באנעצן א קישן ביי די נאכט, קיינער זעהט נישט, מ׳קען נישט שלאפן, און זיי מאכן נאס די קישן מיט אידישע טרערן, אין אזא טאג וואס מ׳גייט ארויס מתפלל זיין ס׳זאל ווערן פרייליך, אידישע קינדער זאלן אויפגעראכטן ווערן, מכל צרה הצילנו, פון אלע צרות זאל מען ניצול ווערן.

זה בכה וזה בכה, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט קינדער, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט געזונטע קינדער, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט ערליכע קינדער, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט פרנסה, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט רפואות, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט שידוכים, און אזוי איז נאך דא בקשות רבות, דער האט אזא ענין, דעם קוועטשט אזא ענין, ווען מ׳גייט ארויס דארף מען זעהן מתפלל זיין צום הייליגן באשעפער, דער זכות פון צדיקים וואס זיי האבן בעולם הזה משפיע געווען, ווי מ׳האט פריער נאכגעזאגט, דער רמב״ן זאגט אז צדיקים איינס פון די תפקידים פון א מנהיג ישראל איז מתפלל צו זיין, און דער תפקיד איז געבליבן אויך שפעטער ווען מ׳איז בעולם העליון, איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם, די משאכ״ם איז געבליבן, זיי האבן דעם כח, און נאך א שטערקערן כח, דארף מען זעהן מתפלל צו זיין, און דער אויבערשטער זאל העלפן די תפילות זאלן נתקבל ווערן לרחמים ולרצון.

*

כ׳רעד דא צו די בחורים, דער פעטער ז״ל האט געהאט א קשר אמיץ וחזק מיט די ישיבה, ער האט געהאט א שטארקן קשר, אלע טירדות האט ער געלייגט אין די זייט ווען עס איז געקומען צו הרבצת תורה פאר די ישיבה, צי פארלערנען צי פארהערן, צי זיך אינטערסירן צו וויסן וואס די בחורים טוען, טאמער איז עפעס געווען אין די ישיבה שלא כהוגן, האט עס אים זייער וויי געטוהן, און טאמער איז געווען אין ישיבה גוטע זאכן האט ער הנאה געהאט, עס איז געווען בחורים תלמידי חכמים וועמען ער האט געקענט, ער האט זיי ארויס געוויזן א קירבה יתירה, א חיבה יתירה, ער האט ארויס געוויזן פאר די בחורים ווען ער האט געזעהן תלמידי חכמים יראי ה׳.

דארף מען זעהן די בחורים זיצן דא און די ישיבה און מ׳לערנט, די ישיבה איז סמוך ונראה צום ציון א גאנץ יאר,

דאס מיינט צו זאגן אז ער איז משגיח אויף די ישיבה א גאנץ יאר, ער קוקט זיך אום און ער געבט אכטונג אויף די תלמידי הישיבה, אויף אלעמען, אז זיי זאלן האבן הצלחה, זיי זאלן מצליח זיין אין לימוד התורה, אין יראת שמים, אין מידות טובות, בחורים דארפן זעהן צו הארעווען, הארעווען אויף תורה, הארעווען אז מ׳זאל צוקומען צו אמת׳דיגע יראת שמים, עס איז נישט קיין זאך וואס מ׳קען דאס אזוי באקומען איינס צוויי, מ׳דארף אסאך הארעווען אויף דעם זוכה זיין צו כתרה של תורה, זוכה זיין צו אמת׳דיגע יראת שמים, יראת החטא, מורא צו האבן פאר׳ן הייליגן באשעפער, עס זאל זיין יראת ה׳ חופפת על פניהם, מיט א פנימיות, נישט נאר חיצוניות, נאר אמת׳דיגע יראת שמים ס׳זאל טאקע זיין בפנימיות הלב זאל זיין יראת שמים, דארף מען אויף דעם אסאך הארעווען, זיך קונה שלימות זיין אין מידות, צו באזיצן גוטע מידות דארף מען הארעווען, זיך אויסצואיידלען די מידות, נישט יעדער וועלט געבוירן מיט מידות טובות, אבער יעדער קען זיך איינשאפן מידות טובות, מ׳קען דאס מיט א עבודה מיט א יגיעה מ׳הארעווען אויף זיך צו האבן מידות טובות.

דער פעטער ז״ל איז געווען זיין השתוקקות ארויס צו ברענגען די ישיבה מחוץ לעיר, עס איז אים ממש געגאנגען אין לעבן אריין ארויס צו טראגן די ישיבה פון שטאט, נישט נאר אז ער האט זיך געזארגט אויף יראת שמים, צו זיין ערליך און אפגעהיטן, בימים ההם איז נאכנישט געווען א וועלט אזוי פארדארבן ווי היינט, ס׳איז אויך געווען פארדארבן, אבער ס׳איז נישט געווען אזוי ווי היינט, דעמאלטס האט שוין נישט געטויגט די גאסן, און עס האט שוין נישט געטויגט פארשידענע אנדערע זאכן, האט ער געפילט אז צו האבן ערליכע בחורים, חסידישע בחורים, איז נאר אז מ׳גייט ארויס פון שטאט, בחורים עטץ האטס די זכיה צו לערנען דא אין די ישיבה אזוי ווי ס׳איז געווען רצונו הקדוש, דארף מען זעהן דאס אויסצונוצן און דאס פארשטיין.

דער פעטער ז״ל האט געמאכט א תקנה אין די ישיבה בימיו, אז בחורים זאלן נישט גיין צו קיין חתונות פון חברים, נאר פון קרובים, האט ער געזאגט אמאל א שארף ווארט, מ׳האט אים געפרעגט וואס הייסט קרובים, ווי נאנט איז דאס קרובים, האט ער געזאגט קרובים איז פסולי עדות. און ער האט געזאגט, אויב נישט איז מען פון די פסולי עדות, אזוי האט ער געזאגט, זייער א שארף ווארט, אויב נישט איז מען פון די פסולי עדות, זייער א טיף ווארט. און יעדער בחור דארף דאס צו ווישן, ס׳איז א גאנץ יאר, און אלע בחורים תלמידי הישיבה ווער עס לערנט דא אין די ישיבה דארפן צו ווישן אז אים מיינט מען.

דער אויבערשטער זאל העלפן, זכותו יגן עלינו עטץ זאלטס אויסוואקסן אויף דעם אופן וואס איז געווען זיין רצון, עטץ זאלטס אויסוואקסן אזוי אז ער זאל זיך נישט שעמען מיט ענק בעולם העליון וואס דאס איז דער עולם האמת, דארט זעהט מען דעם אמת לאמיתו, בעולם העליון זאל ער זיך נישט שעמען מיט די תלמידי הישיבה, עס זאל אים זיין א נחת רוח, א קורת רוח בגן עדן העליון אז ער זעהט אז ס׳איז דא אן המשכה, די תלמידי הישיבה זענען ממשיך אזוי ווי ער האט געוואלט אז די בחורים פון די ישיבה זאלן אויסזעהן, ווי אזוי זיי זאלן זיך פירן, ערליך און אפגעהיטן, מ׳זיצט און מ׳לערנט און מ׳דאוונט ערליך, מ׳דינט דעם באשעפער.

ער האט אמאל געזאגט עס זענען געקומען צו אים אהיים בחורים דאוונענען, האט ער געזאגט אז ער האט הנאה וועז די בחורים קומען דאוונענען, ווייל זיי דאוונענען אויפן קול, זיי דאוונענען ערליך, אזוי האט ער געזאגט, ער האט הנאה צו דאוונענען מיט א מנין פון די בחורים פון ישיבה, ער האט הנאה ווייל זיי דאוונענען אויפן קול.

מ׳דארף צו זיצן עוסק זיין בתורה און עבודת ה׳, תורה עבודה און גמילות חסדים, וואס אויף דעם האט ער געלייגט א געוואלדיגן געווייכט אז די בחורים זאלן עוסק זיין אין גמילות חסד, און ער האט געפאדערט אז די בחורים זאלן גיין נאך געלט, מ׳זאל איינגעוואוינען פון די יוגנט עוסק צו זיין אין גמילות חסדים, ער האט געזאגט אז נישט קען מען זיין א איד פון זיבעציג יאר און נישט וויסן ווי אזוי מ׳טוט א טובה פאר א צווייטן איד, מ׳וועט נישט וויסן וויא אזוי מ׳העלפט ארויס א צווייטן איד, מ׳דארף זיך איינגעוואוינען עוסק צו זיין אין תורה אין עבודה און גמילות חסדים.

זאל דער אויבערשטער העלפן זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, מ׳זאל אויס׳פועל׳ן כל מילי דמיטב פאר זיך פאר די משפחה און פאר גאנץ כלל ישראל, מ׳זאל זוכה זיין צו צהר תעשה לתיבה, עס זאל שוין זיין ׳צהר׳, עס זאל זיין אור חדש על ציון תאיר, מ׳זאל שוין זוכה זיין צו די גאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

לעילוי נשמת

האה"ח

מרת **פעסיל** ב"ר **חיים** ע"ה

נלב"ע ו' אלול

ת. נ. צ. ב. ה.

הונצח ע"י חתנה הרבני הנכבד רודצו"ח

מוה"ר **אהרן יוסף וויים** הי"ו

אב"י בבארא פארק יע"א

לעילוי נשמת

הרה"ח

מו"ה **שלמה זלמן סאנדער** ז"ל

ב"ר יחזקאל שרגא הכהן ז"ל

נלב"ע ו' אלול

הונצח ע"י בנו

מוה"ר **יוסף לייב הכהן סאנדער** הי"ו

לעילוי נשמת

האה"ח

מרת העניא יוזשעף ע"ה

בת יבלחט"א

הרב ר' **דוב בעריש קויפמאן** שליט"א

אשת הרב ר' **יו"ט הלוי יוזשעף** שליט"א

ת. נ. צ. ב. ה.

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

נתיסדה ע"י רבינו הגה"ק
מוהריי"ם זצוקללה"ה

בני ברק
תש"ד

בנשיאות
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
שליט"א

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

מימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסוד מריחוק מקום וקירוב הלב למעננו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלחיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל השמחות שבמעון קדשו

שמחת הולדת הבן אצל נכדו

הרב **מאיר אליעזר מייזליש** שליט"א

בן חדב"נ הגה"צ רבי **שמעון זאב מייזליש** שליט"א

רב ביהמ"ד ישמח משה בקרית יואל יע"א

ושמחת הולדת הבת אצל נכדו

הרב **מאיר יודא אשכנזי** שליט"א

חתן חדב"נ הגה"צ רבי **חנוך העניך אשכנזי** שליט"א

רב ביהמ"ד אבני צדק בקרית יואל יע"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח במדה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעלייא, עדי נזכה בבהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלוזו וחסידים ברינה יגילו